

Bibliothèque numérique

medic@

**GEIGER, Malachias. Microcosmus
Hypochondriacus sive de Melancholia
Hypochondriaca Tractatus, etc.**

Monachii : apud L. Straub, 1652.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?84055>

MICROCOSMVS HYPOCHONDRIACVS

Sive

DE MELANCHOLIA
HYPOCHONDRIACA
TRACTATVS

In quo non solum physicè, sed etiam practicè, de
illius essentiâ & naturâ, omnia, pro vt moderno tempore & se-
culo, in Macrocosmo & Microcosmo deprehen-
duntur, significantur.

84055

CVRATIO HVIVS AFFECTVS, IN
QVANTVM SANABILIS ET CVRABILIS EST,
EX TRIPLICI CVRATIONIS FONTE, DIÆTETICO,
Chirurgico, & Pharmaceutico desumpta, non minùs jucundè quàm vtili-
ter proponitur, tam secundùm communem & consuetum, quàm inas-
suetum & extraordinarium vitæ nostræ usum.

*QVIBVS EMBLEMATA VARIA, TAM
GALENICA QVAM HERMETICA, ORNATVS ET VTILI-
tatis gratiâ, cum explanationibus suis addita sunt, intermixtis controuersijs, obser-
uationibus, historijs, & politicis doctrinis: remedijs etiam selectissimis tam Gale-
nicis, cum Chymicis, & moralibus; omnibus cuiuscunque conditionis Micro-
cosmis, vti spero, acceptabilibus, visibus, & scitu
necessarijs.*

CONCINNATVS

^A
MALACHIA GEIGERO, ELECTORA-
lis Metropolis Monachiensis, nec non Electoralium
Nosocomiorum ibidem, Medico & Chirurgo
ordinario,

MONACHII, Apud LVCAM STRAÛB.

ANNO *M. DC. LII.*

SERENISSIMO ET
POTENTISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO, DOMINO

FERDINANDO

VTRIVSQUE BAVA-
RIÆ, ET SUPERIORIS
PALATINATVS DVCI, S. R. I.
Archidapifero, & Electori, Comiti Palatino
Rheni, Leuchtenbergiæ Land-
grauio.

Principi ac Domino meo Clementissimo,

IV multumque cogitanti
mihi, Serenissime Elector,
quem libri huius adopta-
rem Patronum, non occur-
rit, cui magis vellem, cui magis debe-
rem, quam S^u. V^s. Vellem, quia litera-

ij

tu-

EPISTOLA

turam amare scio & literatos. Deberem autem, propter eximias virtutes, quibus tam publicè quàm priuatim nobis clientibus jam eminent; vt non immeritò quis dubitare possit, proficiant maior, an virtute melior sit S^{tas} V^a: superat enim cælesti ingenio & eruditione, adolescens viros, clementiâ benignissimos, humanitate infimos, tanquàm Musarum Hercules, Gratiarum Heros, Virtutum Deliciū. Quod igitur adolescentia promittit, hoc ætas plenior continuabit: nam vt à matutina cæli facie, reliquum diem conijcimus, sic à iuuenili magnanimitate ac benignitate, reliquam vitam. O ætas verè aurea, & felix tempus, in quo Principem ad Maiorum virtutes, regnare cōtinget, quem omnes tam supra se esse, quàm pro se scient, qui non præesse solùm, sed prodesse

cu-

DEDICATORIA.

cupiet, qui non sibi tantum ciues & subditos datos esse cogitabit, sed se etiam ciuibus & subditis: curas enim omnes, & cogitationes suas, in populi salute defigere; subditorum tranquillitatem tueri; ciuium opes & fortunas defendere; lites dirimere; dissidia componere; statuta Maiorum, leges, iura, vectigalia, tributa, non ad popularem solum rationem, sed ad maximam quoque Patriæ utilitatem dirigere; iustitiam administrare; pupillorum facultates tutari, dum impuberes adhuc & minorennes; afflictos à fortuna, releuare; bonos prouehere; & ægrorum publicis valetudinarijs, curam gerere, ne aut inediâ pereant, aut medicationis incuriâ; maius quid est, quàm multi censeant; nec nisi indefessi Herculis labor.

Exortus itaque, qui nobis tranquil-

§ iij

lita-

F P I S T O L A

litatis nostræ Sol es, Serenissime Ele-
 ctor, sub lucidissimis tutelę tuę radijs,
 nobis apricari, & variarum calamita-
 tum nebulas, Serenitate tuâ dispelle-
 reliceat, quò spiritus liberiùs meare,
 & ad hilaritatem, pulsus melancholi-
 cis & hypochondriacis omnibus pas-
 sionibus, nos componere possimus.
 Quapropter, ad S^{ti}s V^æ aras, opuscu-
 lum hoc de Microcosmo Hypochon-
 driaco, velut votiuam tabellam ap-
 pendo, vt pretium quod ex se non ha-
 bet, possit comparare. Hoc etsi exi-
 gum, deuotissimæ tamen meę men-
 tis, in S^{ti}s V^æ obseruantiam, certissimū
 signum, sereno vultu accipiat, & à ca-
 lumniantium, quibus cerebrum in
 lingua est, furibunda diuacitate, ag-
 natâ suâ beneuolentiâ & benignitate,
 tueatur ac defendat. Quod si fecerit,
 Monstra, quæ in horum maledicen-
 tium

DEDICATORIA.

tium impijs visceribus habitant, vt
perniciosa Gorgones, infanientes Fu-
riæ, foeda Harpyiæ, improbe Sirenes,
Scyllæ bifformes, horrendi Struthio-
nes, rapaces Gryphi, auidi Dracones,
& quidquid fatalium Monstrorum v-
spiam, aut infelicis portenti coacta
Natura abhorret, à quibus omne vir-
tutum genus, suos patitur carnifices
atque tyrannos, ex Vngue cogno-
scent Leonem, & nostræ ætatis fortif-
simum Atlantem.

Vota interim addo. Serua ô Deus,
Spem, Firmamentum, & ingens Pi-
gnus Bauaricæ Domus, Delicium & A-
morem Procerum & Populi; vt Pa-
triæ præsit, qui Patriæ natus & educa-
tus est Princeps & Regens, Augusto
felicior, Traiano melior; & longo in-
teruallo, famam Maiorum, facino-
rum suorum eminentiâ superet; an-
tiquam

EPIST. DEDICAT:

tiquam etiam illam Boicæ Virtutis
indolem, seculis deponat, consecra-
tam Annalium perennitati. Datæ
Monachij in ipso bono & felicissimo
Noui Anni Auspicio M, DC, LII.

Serenitatis Vestræ

Humillimus ac Devotissimus

MALACHIUS GEIGER
Medicus & Chirurgus.

FRONTISPICIUM

Emblematici Explicatio.

Mors terrestri globo insidens, minacibus manibus, terribile suum jaculum, librat vibratque in Microcosmi hypochondriaci decumbentis, vita destructionem, staminaque eiusdem, quae Cloto, id est, prima vita nostra valida constitutio, circum colum suam inuoluit, & Lachesis, vita duratio, dierumque inuicem successio, longè diuque nendo producit, forcibus prae properè abscindere tentat, per morbos, miseriae, calamitates, & casus varios (quae forcibus significantur) colus stamina, i. e. successionem dierum vita, identidem abscindere satagit, & abbreviare. Verum, quia Mors suum per jaculum, per mortiferas morborum causas, per morbos infinitos, & per accidentia alia innumera, indefinenter instans, breui vitam pessundaret, nisi huic strenuè Natura & Ars auxilium ferrent. Natura siue Physica i. e. Caeli, Solique, ac corporis bona constitutio (Medicoperito probe cognita) vna ex parte hac impedit, & remoratur. Vtiq; Natura (Caeli quod manu gestat, & Terræ, cuius Globum calcit, arcana perscrutans & usurpans) Mortis manus inhibet, & prouidet, ne stamina ista abscendantur, ne successio ista dierum vita, abbrevietur ante tempus: dum laqueum, Mortis peruicacis manibus inijcit, quo (conatus ipsius irritos reddens) forcices retrahit, & arcet à staminibus. Altera ex parte, Ars, i. e. Medicina, vita conseruationi inuigilans (quod per

)

Gal.

Gallum manu gestatum satis indicatur) instructa Herbis, Serpente, & Marte, tanquam appropriatis remedijs, ad morbum hypochondriacum, & accidentia eius melancholica pellenda (quæ sine huius artis ope superare Natura quantumcunque bona minime potest) diligenter repellens, expellens, & curans; Mortis jaculum similiter eius in manibus colligatis, retinet, impedit, & auerit: dum nimirum, causas morbi agnoscit & remouet, morbum ipsum curat, & calamitates varias auerruncat: remedia in super huic morbo conuenientia, uti Helleborum nigrum, usum Viperarum, Chalybem, & alia, alias deleteria, si male, antidota verò & panacea, si bene & legitime præparata sint, applicare docet. Ut Medicinæ subsidio, vitæ suæ numeros, iuxta modulum constitutionis, quam ob ortu adeptus est, unusquisque diuturnius protelare, & fusos suos, iuxta colus onerationem, filatim, Lachesis, longius protrahere queat. Quandoquidem verò, Hypochondriacus, subinde malis agitetur inspirationibus, quod malus indicat Genius, è latere se agro associans: Sanitatē tamē, ut preciosissimā gemam, à manu Dei, tanquam Auctore Naturæ, primario provenire, Medicus, Naturæ minister, & causa instrumentalis secundaria, recte & fideliter, male habenti persuadet, rationibusque demonstrat, simul vnâ manu pulsus explorando, alterâ verò medicinam exhibendo, malum hoc, naturalibus remedijs, prudenter, & non præcipitanter, aut inhibendū, aut expugnandum esse.

CAR-

APPLAVSVS AMICORVM

IN

NOBILIS ET EXCELLENTISSIMI
DOMINI MALACHIÆ GEIGER, VTRIVS-
que Medicinæ Doctoris, librum de Melancholia Hypo-
chondriaca, & imaginem libro præfixam,
Programma.

Amicus Amico.

*Herbæ medentes, fertile Auroræ genus,
Fauoniorum filia;
Vosque uniones veris, & blandi breuis
Anni iuuentus flosculi;
Et quidquid Hyblæ, quidquid Appulis procul
Viret beatum cautibus:
Quod fusca Memphis, Indus, & molles Sina
Morbus amicum proferunt:
Huc ite in orbem: textilique nobilem
Librum coronâ stringite,
Geigeriana Musa quem dignum edidit
Æternitatis annulo,
Librum fugandis febribus natum, at magis
Natum fugandis nubibus,
Quas officinas inter atris sanguinis
Melancholia trux coquit,
Nubes timendas, vel sereno cum fauens
Phæbus renidet at here,*

) (2

En

APPLAUSVS AMICORVM,

*En ipsa vinculas seu a mors prabet manus
Parata vobis obsequi,
Et insolente retrahit clementiâ
Quod penè telum torserat.
Vtcunque Lachesis sponte currentem suâ
Vitam colu perurgeat,
Et jam secando stamini intendat trucem
Armata Parca forficem;
Naturamater, nam benigna, barbaram
Aget retrò nouaculam,
Et Ars serena pulchra mentis filia
Ac sepe naturâ magis
Potens, peritam commodabit dexteram
Fauis grauem successibus,
Humoribusque corporis rebellibus
Pacem imperabit mitior;
Discordiâque temperabit, auream
Mediocratis adlibram.
At tu trementem, tetra cui nox sanguinem
Angoribus bilis nigra,
Et estuosa mille curarum cohors
Vanis flagellat fluctibus,
Tumultuose mitte tristitie chaos
Trans equor audax Thracium,
Et sanitatis vnionem cœlitum
Raro fauore pendulum,*

Deside-

APPLAVSVS AMICORVM.

*Desideratam sepius gemmam tibi,
Sperare fortis occipe.
Quodsi medenti pertinax pelli malum
Melancholia deneget;
Geigeriana letiore pharmaco
Venam serenabit chelys.*

De Melancholia Hypochondriaca.

PRecipitis funesta lues, atque ultima mundi!
Quate dira Soror, vel si quod Tartara monstrum.
Mausu habent Furijs; tristi sub nocte silentis
Edidit Imperij? cum infaustam territa fugit
Ipsa parens sobolem, rapidumque per ignea voluit
Saxa vadum metuens. Stygio nil mitior amne,
Flammiumque Phlegeton. Iterumne reuulsa profundis
Regna patent Diis, dominumque adamantia momordia
Non unum illatrans immanis lanitor Aule?
Cogimur heu! crudele nefas, noxamque serena
Aetheris immeriti sentire: nec unius aera
Morte riget crater Pellae Herois. in omnes
Efferat gliscenti rabies despumat hiatu,
Et manat sanies populos. Hinc sidera labem
Traxere, & nulli bibitur jam innoxius aer;
Plurima mortales sed habet contagio; & imis
Nescia depellit Siggij vis cruda veneni
Visceribus sedit, lassaeque Machaonis artes
Multa laborantis necquicquam, & multa mouentis;
Concilium si forte animi, mentisque senatum
Aduocat auxilio, atque iram consumit in unguis;
Non minus immitis, trepidam quam cum Annibal Vrbeem
Victor obli curru, transcensisque Alpibus unum
Infremuit murum videlicet obistere Palmae.
Ille quidem sudat; sed Pestis fœta malorum
Non segnis petis ima gradu; perijtisque medullas

) (3

Pellae.

APPLAVSVS AMICORVM.

Pectoris expugnat, tacitisque meatibus omnem
 Latè hominem populata, suo præcordia complet
 Milite. Nil sanum, dominòque fidele priori
 Linqvitur. Heu! placida turbantur mollia pacis
 Otia, & indomiti passim per compita Martis
 Signa volant, furiaque leues, rixaque vagantur,
 Perpetuùsque Æris trepidà sonat vrbe tumultus,
 Bellorùmque mina perflant. Quis sana cruenti
 Enumeret documenta Hostis? quis spectet, & ipsa
 Possit ferre miser? Quoties occulta per artus
 Serra migrat, Mugilque asper; quo Simia maius
 Nil habet, & Serpens? Quoties sub pondere lassum
 Pectus anhelantem suspirat Sisyphon; aut quo
 Pressus Atlas ferre Orbem optat? cum arctata fatiscit
 Carcere duro anima; astriclámque per ilia Zonam
 Torquet, & angusta tenuat spiramina vita
 Licetor. Quid miseris, nisi jam vixisse relictum est?
 Et pretium mors tanta ferat, si copia detur
 Crudeles longo gemitu exorare Sorores.
 Sed vita in panam trahitur. Tum scilicet armis
 Fœdera jucunda possis discernere pacis,
 Tristis & imbelli quid Enyo distet Oliua.
 At, quanquam innumeris, nondum satiata nocendi
 Dira libido malis; nescit desistere cœptis,
 Quà semel est aggressa nefas. Sed turbinis instar,
 Torrensisque vnda, quam Alpinis aucla procellis
 Raptat in obnixum indignata ferocia pontem;
 Emicat, & celsam molitur verticis Arcem
 Debellare ferox, ferro, flammisque paratur
 Exitium, plus flamma potest. Hinc triste tuceniùm
 Exanimi vultus, & mœsto buxus in ore,
 Vmbræque spirantiùm. Soliti non sania risus;
 Nec vigor est oculis; animosus naribus ignis
 Emoritur, turpique gena ferrugine liuent,
 Temporæque in sese fugiunt. Nil fata relictum,
 Quod peragant, habitura putes: viuòsque timebis
 Spectra velut, funclámque Vmbras, manesque diurnos.

Sed

CARMINA AMICORVM.

*Sed restant maiora animi tormenta necesseque,
 Quàm quas corpus habet. Possis fors cetera ferre;
 Hac narrare nequis, licet hinc agnoscere fontem
 Criminis, & quali sit origine, discere, natum.
 O felix Maiorum Ætas, nondum Africa quondam
 Opprobria, infamæque lues; quas classe petisse,
 Militæque armato peregrinam ducere mercem
 Tanti nempe fuit; felix! non dira furentium
 Prælia, & immanes arato fulmine strages
 Experta. In miseros genus incubat omne nepotes,
 Seu pestis, seu dira venit quacunque nefandi
 Forma mali: semperque recens in funera monstrum
 Nostra eritur, fatisque gradum properantibus addit.
 Ergo tuos, Grynæe, Arcu, & nescia falli
 Spicula, quæis animam fatalem lethifer anguis
 Impendit, jam pridem Orbi, jam debita Matri
 Victima, diuinis audax opponere cunis
 Insidias; docuit que tuas impunè laceSSI
 Ne pueri potuisse iras. Iam, qualis in altis,
 Anguipedum deforme genus, Titanas aperto
 Vertice conspicuum, neruum torquere sonantem
 Visu; ubi insolitam Pythonis ab osse sagittam
 Pectore Porphyriion transmissam detulit Orco;
 Centimanû flammata Gygen sed Arundo per Oetam;
 Impositamque Osse Rhodopen, Pindique niualis
 Culmina deiëcit. medium vix corpore bustum
 E tanto, Genitrix gelido sopiuit Anauro.
 Talis Cerbeream jam nunc rege certus in Hydram
 Spicula, plus Phæbo, fac, mæstus debeat Orbis,
 Quàm quondam Alcida. Cur nostra in vota moraris
 Ambiguus? ne differ opem; non vana rogemus.
 Namque tibi voluere Di, propriumque dedere,
 Fata hominum regere, & morbos, Dominæque potentis
 Arbitrium, & cultros jugulis auertere nostris.
 Tu sauas cohibere manus, hastasque nocentes
 Detorsisse potens. Hoc te gens debita cadi
 Poscimus heu! miseri. Tu nostra stamina vita*

Ausper

APPLAVSVS AMICORVM.

*Auspex alter habes, & jus infata secundum.
Nec gratis Superi. Medicis hoc Artibus Ille,
Omnia qui nutu torquet, terrâsq; polêmque;
Ille dedit; iussitque necis dispellere causas,
Orsaque Natura ingenio, studioque tueri.
Aude aliquid, dignumque Deo, miserisque: nec Orbis
Dici sperne Pater. tuâ sic tibi vixerit vsque,
Floreat & Daphne. Nec te tua fama flebit,
Quâ per Erythraas surgit tibi mane procellas
Phosphorus, & roseas argenteus enocat Horas;
Vel Tartessiacum deuexus in aquor habenas.
Præcipitat: cum Magna Thetis, liquidaque Sorores
Ardentem excipiunt: puro sed cerula surgit
Nox Cælo interea, & rutilo per signa cohortes.*

AD LECTOREM,

In Laudem Medicæ artis.

N*aturam ars sequitur (sic sunt prouerbia) præsens
Hoc liber, & libri, Lector, imago negat.
Pallidus in lecto, jacet ager, anhelat, & omnes
Incusat partes corporis, atque dolet:
Tristis at in summo, collectis cruribus, orbe,
Mors sedet, extremos urget adesse dies;
Ossea fatales intentat dextra sagittas,
Forfice diductâ, leua secare parat:
Quid moriture facis? audes sperare salutem?
Imminet armatâ, Mors inimica, manu:
Effugies nusquam; Medicus nî fortè salutem,
Et Medicina ferat, Ars tibi nulla feret.*

Omni

APPLAVSVS AMICORVM.

*Omnibus imposuit finem Natura, morique
Constituit: contra sed Medicina vetat.
Nempe intentatam prohibet jaculare sagittam,
Et Lachesis filum longius ire docet:
Artem, oblita sui, Natura imitata, paratas
Vincit funiculis, Arte docente, manus.
Ergo, vides, Artem sequitur Natura: sed illam
Solum, quâ certam fert Podalyrus opem:
Sola Artes inter (reliquarum dixero pace)
Quod Natura jubet, pernegat Ars Medica.
Theiologi nolunt Mortem vitare; per illam
Tendit ad obiectum Theiologia suum.
Protrahit in longum Iurisprudencia lites,
Quodque bonum est hodie, cras, ait, esse malum,
Scilicet hoc illis Prudentia dicitur: haud est
Tam prudens, Mortem fallere ut illa queat:
Grammatici casus declinant, nomina, verba;
Ex his, qui Mortem, nemo repertus adhuc,
Mollit Orator durissima corda Tyrannis,
Commouit Siluas Orpheus atque feras,
Mortis ad obtutum mutescit Rhetor, & Orpheus,
Qui prius attraxit saxa, fit ipse lapis.
Omnia vim Mortis metuunt: si falce minatur
Fatali, Ars, etiam sistere, nulla potest.*

*

Sola

APPLAVSVS AMICORVM.

Sola tamen contra Medicina audentior ibit.

Et si non poterit vincere, vincit eam.

Ecclesiastici 38, c.

Insolita hæc, dic, unde venit reuerentia Morti?

Debetur Medico (sic Deus inquit) honor.

In Zoilum.

Quidquid agis (vox est Sapientis) respice finem:

Vis causam? finis nempe coronat opus.

Zoile, si librum vis carpere, respice finem,

Et caue; sub finem vipera tecta latet.

Aliud in eundem.

Dicitur à Medicis, prudentum, Hypochondria, morbus,

Et passim doctos occupat ille viros:

Hinc docti metuunt; vix est medicabilis aiunt.

Ne metue; à morbo hoc, Zoile, liber eris.

IN FRONTISPICIUM

AUCTORIS

Nobilis & Clarissimi Viri Domini MALACHIÆ

GEIGER, Vtriusque Medicinæ Doctoris Excellentissimi, &c.

PROLVSION.

*O*ssa Mortis

Larua gementem

Quid premis Orbem?

Atque feroci

Pra-

APPLAVSVS AMICORVM.

Prædita telo
Dextra minatur?
Scindere ductæ
Stamina vitæ
Quid fera tentat
Forfice Læva?
Umbra fugaces
Contrahe vires:
Lux dominatur,
Mortis inanes
Cedite Manes:
Ars nemoratur.
Vos quoque cæptæ
Voluere pensæ
Pergite Parca;
Dum Microcosmum
Astra tuentur,
Prata medentur,
Pergite Parca.
Quid miser hæres
Sanguinis atri
Percitus æstro?
Mitte per auras,
Quas tibi muscas
Inflat ad aures

* 2

Iste

APPLAVSVS AMICORVM.

Iste susurrus.
Hem ! cape pòcla
Plena Salutis.
Sed latet Anguis,
Inquis, in Herba;
Nec furibundi
Noxia desunt
Pralia Martis.
Mitte timores.
Gallus ad istas
Excubat oras,
Peruigil Almæ
Nuntius Artis:
Missâque Cælo
Gemma renidet
Integritatis.
Ergo beatæ
Portio Mentis,
Et pretiosi
Gratia Libri;
Quâ leuis arces
Funera Mortis,
Tetrica Sanas
Vulnera Mentis
Nobilis Auclor!

ELEN.

ELENCHVS CAPITVM.

FRONTISPICII Emble-
matici Explicatio.

Profusio Procœmialis.

CAPVT. I. De Etymologia,
Definitione, Subiecto, &
Differentia huius affe-
ctus. Fol. 1

CAP. II. De causa Coniun-
cta & Proxima Melancho-
liæ Hypochondriacæ. 9

CAP. III. De causa Antece-
dente Affectus Hypo-
chondriaci. 12

CAP. IV. Continuatio cau-
sæ Antecedentis. 16

CAP. V. In quo responde-
tur ad oppositiones quas-
dam pro capite præcedē-
te causæ Antecedentis. 25

CAP. VI. Quorundam Au-
torum opiniones, de
causa proxima & efficien-
te, præcipuè verò de cau-
sis huius mali in Fœmi-
nis. 32

CAP. VII. De Procatarcti-
cis siue Impulsivis & ex-
ternis huius affectus cau-
sis. 41

CAP. VIII. Continuatio

causarum externarum
Melancholiæ Hypochon-
driacæ. 51

CAP. IX. De Signis tam
Diagnosticis quàm Pa-
thognomonicis Affectio-
nis hypochondriacæ; in-
super de symptomatibus
eiusdem & symptoma-
tum causis. 67

CAP. X. In quo per Exem-
plum practicum, propo-
nuntur signa & sympto-
mata, cum eorundem
causis, pro maiore & me-
liore enodatione & intel-
ligentia huius affectus
hypochondriaci. Quibus
etiam adduntur signa &
symptomata melancho-
liæ hypochondriacæ in
fœminis. 84

CAP. XI. De Prognosticis
signis Melancholiæ hypo-
chondriacæ, quibus pro
additamento additur,
quomodo, & an, morbus
iste, in corpus humanum,
permittente Deo, à dæ-
mone immitti possit. 95

* 3

Inter-

ELENCHVS CAPITVM.

<p>Interpretatio Primi Emblematis. 117</p> <p>CAP. XII. De Curatione Affectus Hypochondriacæ, & primò per Diætam, qualis in illa Aër sit obseruandus & eligendus. 119</p> <p>CAP. XIII. De Cibo & modo Cibationis, Potùque in morbo hoc conueniente. 132</p> <p>CAP. XIV. In quo defenduntur R. Patris Hieremix Drexelij Societatis IESV, piz memoriæ, & Medicorum Monacensiu de vino lymphando aut diluendo opiniones. 151</p> <p>CAPVT. XV. Continuatio Præcedentis Capitis contra Matthæu Claus. 165</p> <p>CAPVT. XVI. De Motu & Quiete in Melancholia hypochondriaca. 181</p> <p>CAP. XVII. De Somno & Vigilijs. Excretionis & Retentione, & Animi Affectibus in morbo isto obseruandis. 193</p> <p>Expianatio secundi Emblematis. 213</p>	<p>CAP. XVIII. De Curatione per Chirurgiam Melancholiæ Hypochondriacæ, & primò per venæ sectionem. 214</p> <p>CAP. XIX. De applicatione Cucurbitularum, Hirudinum, & Foniculorum inustione. 224</p> <p>Tertij Emblematis Declaratio. 241</p> <p>CAP. XX. De Curatione Affectus Hypochondriaci per Pharmaciã, & primò de philosophatione quorundam hypochondriacorum medicinas respuentium, de chymicis quibusdam rebus, & indicationibus curatiuis melancholiæ hypochondriacæ. 249</p> <p>CAP. XXI. De Curatione per Lenientia, Aperientia, Incidentia, & Digestiua medicamenta. 260</p> <p>CAP. XXII. De Curatione Affectus Hypochondriaci per Purgantia medicamenta. 270</p> <p>CAP. XXIII. In quo proponun-</p>
---	---

ELENCHVS CAPITVM,

antur medicamentorū purgatiū formulæ in hoc affectu exhibendæ. 280	do conueniat in hoc af- fectu Puluis Bezoarticus animalis, & quales in se habeant qualitates vipe- ræ. 434
CAP. XXIV. De vsu feri La- ctis & Chalybis in Melā- cholia Hypochondria- ca. 310	CAP. XXX. De Curatione Melancholię Hypochon- driæ Hystericæ in fœmi- nis cum mēstrum obstru- ctione, & in Vtroque sexu ex seminis redundantia, & retentione, cum stimu- lis amorosis & venercis. 451
CAP. XXV. De vsu Acidu- larum in Affectu Hypo- chōdriaco per Potū. 331	CAP. XXXI. De Hypochon- driacorum & Hysterica- rum Ecstasi siuè Melan- cholia attonita. 460
CAP. XXVI. De vsu Lotio- num & Thermarum in Affectu Hypochondria- co. 342	CAP. XXXII. De sympto- matum correctione in Melancholia Hypochon- driacæ. 470
CAP. XXVII. De Curatione Melancholię hypochon- driacæ per partium Prin- cipum & aliarū malè affe- ctarū corroboracionem, tām per Galenica, quām per Chymica medicamē- ta, præcipuè per Aurum potabile. 354	CAP. XXXIII. De ingenio- sissimis quorundam Me- dicorum curis in depra- uata imaginatione. 481
Significatio Quarti & Quin- ti Emblematis. 394	CAP. XXXIV. De Curatio- ne Melancholiæ Hypo- chondriacæ à causis ex- ternis quæ geruntur pro- genitæ. 495
CAP. XXVIII. De Topicis quibusdam Medicamen- tis, & de vsu Nicotianæ potus in Affectu Hypo- chondriaco. 423	CAP.
CAP. XXIX. An & quomo-	

CAP. XXXV. In quo Ap- pendicis loco secundum Directorium Medico- Practicum Matthiæ Mo- roni, Authores enarran- tur, qui de hac Affectio-	ne Hypochondriaca, mē- ra & varia scripserunt, publiciq; juris fecerunt.	513
	Conclusio.	523
	☉(?)☉	

**Die beygelegte Kupferstich müssen folgender
gestalt zugebunden werden.**

1. Das Frontispicium, darinnen der Tittel des Buchs / muß das allererste Blat seyn.
2. Die Bildnuß der Adern / oder Ramificatio Venæ Portæ, muß zwischen dem Num. 4. vnd N°. 5. eingelegt werden.
3. Das Emblemata Diætæ mit N°. 1. verzeichnet / gehöret zwischen das 116. vnd 117. Blat hinein.
4. Cheirurgia mit N°. 2. solle zum 212. vnd für das 213. Blat gesetzt werden.
5. Das dritte Emblemata der Pharmaciæ mit N°. 3. solle zwischen dem 240. vnd 241. Blat stehn.
6. Das vierdte Emblemata die Sphæra Mundi, solle zwischen dem 394. vnd 395. Blat accomodirt werden.
7. Endtlich die sibende Figur / muß zwischen das 422. vnd 423. Blat gebunden werden.

**Vnd dieses denn Buchbindern zur
Nachricht.**

PRO-

PROLVSIO PROOEMIALIS.

VITAM vix esse vitalem in corpore ægro, animæque vigorem non rarò à morbis aut impediri, aut etiam extingui, nemo est qui dubitet. Nam cum Medicinæ subiectum sit non corpus solum, sed homo ipse constans animo & corpore: sanitas completa esse non potest, nisi quæ prouenit ex vtriusque incolumitate, præsertim cum neque sine animo corpus, neque sine corpore animus rectè valere possit. Tanta enim est inter vtriusque societas & sympathia, vt suas virtutes & vitia sibi inuicem communicent. Sic corpus onustum cibus vel humoribus, prægrauat animum, mentemque deprimit, atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Quod si graui aliquo morbo detineatur, vel prauis humoribus inficiatur, non aliter obscurat lumen ipsum rationis & intellectus, quàm densa nubes solis radijs tenebras offundit. Quod apparet euidentissimè in ijs qui hoc affectu

A

fectu

PROLYSIO PROOEMIALIS.

fectu hypochondriaco vexantur. Nam licet anima cœlitus demissa per se sit impatientis & immortalis, tamen quamdiu corporis ergastulo concluditur, eius affectibus subijcitur, propter communia vincula & instrumenta, quibus anima corpori alligata utitur ad suas functiones obeundas. Neque solum ipsa corpori affecto compatitur, verum etiam si vel aliquo pathemate agitetur, vel pravis moribus inquinetur, corpus ipsum in mutuum discrimen, pertrahit, parique malo inuoluit: Philosophiæ enim summam, in hoc verti cardine, statuunt Plato & alij, si nempe rationi pareant affectus, qui quamdiu renituntur, frustra tenet habenas animus, sed equum ferocientem in præcipitia sequi cogitur.

At ut auscultent rationi, egregius ad hanc rem adiutor est Medicus, hoc agens, ut ea pars hominis vigeat sapiatque, cuius arbitrio honesta ac magna geruntur. Quis enim æquè pertinax vitæ abstemiæ, & sobrietatis suasor? quis fidelior iræ moderandæ, tristitiæ fugiendæ, vitandæ crapulæ author, quàm Medicus? Quis nisi fastidita Machaon, ferula parat, dubiâsque docet dediscere cœnas? Aut Curij præscribit olus?

PROLVSI O PROOEMIALIS.

olus? accedit, quod quidquid in homine eximium est, artes, scientiæ, disciplinæ, quidquid in eo virtutis, aut eruditionis, id omne medicæ facultati nos debere, quis non videt? quatenus id seruat, sine quo ne reliqua quidem queant consistere. Quid enim hæc vita, si perpetuis conflictetur morbis? Certè viuere dici non possunt, qui mortuam hic vitam trahunt. Quam si salubrem reddat, aut tueatur Medicus, quid rationi magis, aut æquitati consentaneum, quam cum vitæ tuæ parentem agnoscere, à quo vitam, hoc est valetudinem acceperis? Imò si parentibus gratiam habemus quod vitam semel dedere, quantò maiorem ijs, qui dant sapius? Nec alio certè nomine vetus superstitio, Æsculapium cœlo dicauit, & adscripsit choro diuorum. Etenim si dare vitam, proprium Dei munus est, certè datam tueri, & jam oppressam penè restaurare, aut fugientem retinere, Deo proximum fateamur oportet. Neque enim corporis tantum quæ vilior hominis pars est, curam gerit, sed & animi, imò & animæ. Quæ quia in hoc corporis tugurio, labem sæpè trahit à situ, non alia certior atque efficacior, eius curandæ ratio est, quàm si corporis morbis oc-

bonp

A 2

cur-

PROLVSI O PROOEMIALIS.

curratur tempestiuè. Theologus efficit vt homines à vitijs resipiscant; at Medicus, vt sit qui possit resipiscere: frustra enim ille Medicus sit animæ, si jam fugerit anima, cui paratur medicina: frustra lethargico suadeat, si suadentem non audiat: frustra melancholicum moneat, nisi primum ab atrabile, ipsa melancholiæ causa, à medico sit liberatus.

Licet itaque Plato, in libro de legibus, tria vitæ ponat Bona; Bonam valetudinem; Formam corporis honestam; & Diuitias haud cœcas. Vnam tamen (in Gorgia docet) & solam sanitatem, rem profectò inæstimabilem, quam mortales absentem votis omnibus expetunt, præsentem rebus omnibus anteponunt, esse omnium præstantissimam, dicens: quàm benè valere, meliùs in vita nihil. Quin imò alibi: non viuere, sed valere, vitam esse asserit. Vnde Athenæus alicubi de sanitatis laudibus, sic exclamasse visus est. O sanitas diua, tecum florent omnia, ac renidet gratiarum ver, absque te verò nemo felix, &c. Ad quid enim diuitiæ, & rerum omnium affluentia, aut qualis fuerit in corpore elegantia, si corpus langueat. Valeat, inquit Horatius, possessor, oportet, vt possit potiri, quod

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

quod amat. Non est census (inquit sapiens ille
Hebræus Ecclesiast. cap. 30.) supra censum sa-
lutis corporis. Qua ratione pauper sanus & for-
tis, felicior est, diuite infirmo: nam vt ait Cælius
cap. 24. lib. 7. lect. antiq. Si toto sinu sese af-
fundat fortunæ afflatus, absit autem bona vale-
tudo, nullum illinc profluit emolumentum,
quod iuuet. Corporis ergò cymbula nostra,
cum languore, tristitiâ, multum onerata, in va-
do morbosarum indispositionum jactatur &
conquassatur, naufragium denique aut valetu-
dinis, aut vitæ præfagiens & minitans, præuidi
Naucleri, hoc est Æsculapij alicuius, morbosos
& fluctuosos hos insultus, studio, curâ, & ma-
chaonicâ arte declinare potentis & enauigan-
tis, opus habet, vnde fluctibus euitatis, ad sal-
vum sanitatis portum, tandem reducatur, la-
psâque corporis & animi œconomia, non so-
lum restauretur, sed etiam, in posterum, facta te-
cta seruetur & protrahatur.

Quare dissipatis nocentissimorum bellorum
nebulis, cum jam, diu exoptato sereno tran-
quillitatis & pacis (vtinam stabilis & illacessitæ)
sole, illuminemur, vt ab eodem in bona vale-
tutine incaleamus, necesse est: nam generi hu-

PROLVVSIO PROOEMIALIS.

mano quid prodest, aureâ pace frui, interim verò, fame, peste, & inopiâ perimi, aut diuturnis continuo corpus laceffentibus morbis, & quidem melancholicis premi. Sed quid mirum? Belli hæc sunt reliquiæ, non tam facile ex mentibus & corporibus nostris eliminandæ: nam (vt taceam alios) quam durum & perniciosum mihi fuerit, communi & continuo contributionum onere, cum reliquis aggruari incolis, & quasi ouis à lupis non modo tonderi, sed penè deglubi, inde colligere licet, quod ab exordio præteritarum bellicarum calamitatum, ope meâ machaonicâ permille ægritudinum etiam pestiferarum mala & pericula, ex orci faucibus eripuerim illos, sub quorum præda & rapina tanquam cymbula in fluctibus oceani agitato & concussus sum. Facultatum enim mearum direptionem, pecuniarum expilationem, optimi prædioli deprædationem, deuastationem, & omnimodam exustionem, fugarum & exiliorum inutiles sumptus, aliâsque perditiones, si confidero? quid aliud, quàm aliquot millium florenorum damnum inuenio & desidero.

In proximi, aut communitatis bonum, si cessissent, nō dolerem! quum verò Martis quibusdam

PROLVSIÓ PROE MIALIS.

dam alumnis, schytis ipsiſ, & ſauromatiſ imma-
nioribus, hæc mea applicata fuerint: quid aliud,
quàm vt malè illis ceſſura ſint ominari poſſum.
Erat maior pars ad lanienam facta & carnifici-
nam, crudelitatiſ artifices, ſatores, ſartoréſque
ſcelerum, Auerni pabula, & domus Plutoniæ
purgamenta, quibus impuriùſ nihil ex orci fau-
cibus tota furiarum cohors, exhalare potuiſſet.
Nunquam ſic Oreſtes inſaniuit, nunquam ſic
ſæuijt Ajax in porcos, nunquam ſic Hercules in
terrarum quæ domuit monſtra, vt iſti Ruſtico-
maſtices in noſtros miſeros compatriotas.
Quorum tamen morientium putores, putre-
ſcentium foetores, qui ſpectantium non oculos
rantum, ſed ſtomachos etiam auerterunt & e-
uerterunt, manibus contrectaui, naribus hauſi,
oculis luſtraui: dum foeda horum impiorum
hominum vulnera & vlcera tractare, ſcatentem
ex corporibus illorum ſaniem exprimere, olen-
tes vomicas, putreſcentes abſceſſus, horridas
gangrænas, ſerpentes phagedænas, feram pſo-
ræ ſcabiem & impetigines, ſordidos lichenes,
mentagras, abſtergere, aliâſque id genus peſtes
curare, obligare, conſanare, permulcere, non
grauatus ſum. Prætereo internos, contagioſos
&

PROLVVSIO PROOEMIALIS.

& pestiferos illorum morbos, quibus secundum merita à justo Deo subinde puniti sunt.

Quantas autem hæc Dei flagella, (excipio illos Martis affeclas, qui strenuitate, & constantiâ suâ, fidem Principi & Patriæ, pro aris & focis, egregiè probauère, immortali inde laude & famâ celebrandos) incolis & ciuibus nostris reliquerint, antehac inusitatas & incognitas ægritudines, hoc Xenodochia quæ peregrinis, Nosocomia quæ ægris, Pædotrophia quæ pupillis, Gerontodochia quæ senectæ ætati, Adelpotrophia & Orphanotrophia quæ Ciuibus nostris pauperioribus, inopiâ consumptis, & liberis eorum, in nostra vrbe ex Christiana Principum & aliorum benignitate, liberalitate, charitate, & misericordiâ, fundata patent, & quorum curationibus, ego tanquam Medicus & Chirurgus, jam per viginti annos continuos, cū amanuensibus paucis, tam in medicis, quàm in chirurgicis, & lithotomicis casibus, tanquam Nauclerus inter nautas, Architectus inter operarios & opifices, Dux inter milites, non solum imperando, sed sæpiùs ipsemet manum administrando, præfui, & adhuc præsum, cognoscenda cuilibet illa visitanti dabunt. De reliqua priuata

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

uata praxi mea, circa religiosos, nobiles, ciues, & plebeios, nihil comēmorō: nam his omnibus non aliter alligatus sum, quam Andromeda suo scopulo, & patiētiā sepe impatiētissimos vinco.

Omnes autem hos meos molestissimos labores, quandoquidem alio fine, nisi ad gloriam DEI, & vtilitatem charitatēq; proximi (nam vt alij propter nos, sic & nos propter alios creati sumus) neque susceperim, neque peregerim, & propter hanc meam vt spero optimam intentionem, a tempore turbulentissimo exulceratissimóque (in quo Iupiter ollas despumare videbatur) praxis meæ, inter mille imminentiā, tam fortunæ quàm vitæ pericula, & contagionum labes, per DEI gratiam taliter præseruatus sim, vt tandem ad portum pacis & securæ tranquillitatis appellere licuerit. Reliquum est, vt in cœpto cursu pergam, finēq; qui opus coronat, desideratum, tandem in bona pace attingam: bonorum enim vita nihil aliud est, quàm vitæ immortalis meditatio, in qua, præmij illius aliquando gustus, aut odor aliquis sentitur. Id, tametsi minutissima quædam stillula est ad fontem illum æternæ felicitatis, tamen longè superat vniuersas corporis voluptates, etiamsi omnes omnium mortalium deliciæ in vnum con-

B

feran-

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

ferantur, ita vt aliã ratione, homo felix futurus nõ sit, nisi quod extra sese positus patiatur quidam ineffabile à summo illo bono, omnia in se rapiente : vsque adeò præstant spiritualia corporalibus, inuisibilia visibilibus. Hoc nimirum est, quod pollicetur Propheta? oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit DEVS diligentibus se.

Quod verò jam pacis tempore, quo exhilarantia expetuntur mera, tristem & morosum hunc concinnauerim tractatum; causa est prima; quod jam apud plurimos, cuiuscunq; status & cõditionis homines, affectus hypochondriaci grassentur; maximè etiam literati & religiosi ab illis infestentur; nec corpora incolarum nostrorum, à fæcibus bellicosis, oneribus, & inopiã, in tantum adhuc defecata & liberata sint, in quantum ad mentis exhilarationem, & corporis purgationem refectionemque desideratur; ex alienis etiam ærumnis, Medici proprios metunt angores, nec vllam, melancholicorum importunitate, crucem habent molestiorem. Altera causa est, quod in dignotione causarum huius morbi, multæ & magnæ inter Medicos legantur controuersiæ; plures verò adhuc in curatione exoriantur; dum quidam,
mali.

PROLYSIO PROOEMIALIS.

mali huius causam, primę concoctionis, alij verò secundę concoctionis visceribus, vitiatis, intemperatis, obstructis, &c. attribuunt, alij alias causas recensent. Curam etiam quidam per exquisitam diætam, alij per alterantia, alij per euacuantia instituunt: vbi quidam inediam, alij vinum meracum, aliqui probè dilutum, aquam etiam puram, commendant. Hinc multi vsum chalybis, non pauci acidulas, serum etiam lactis caprini, thermas, & alia, proponunt. Quas omnes controuersias breuiter enodare, beneuolòque lectori, de ijs, in tenui praxi, experientias & obseruationes proprias, fidelissimè communicare volo: non furioso contradicendi spiritu, ad imitationem Doctoris Matthæi Clausi, qui in sua Oenohydro-machia Oeniponti edita, tanquam suffenus Musarum Hercules, & præ alijs in nubibus Aquila, pijssimum, paritèrque tum temporis celebratissimum Patrem Drexelium, vnà cum Medicis Monacensibus nominatissimis, ob assertiones quasdam & theoremata, ab ipsis mutata, libellòque suo de Ieiunio inserta, petulantis stili sui cotem esse voluit, & scopum, in quem acerbitalis suæ tela vibraret: cuius hydram lernæam capitibus obtruncatam, in capite, vbi de

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

potu hypochondriacorum tractauro, reuiuifcere faciam, & efferuefcentes, furiofas, ebriofafque illius Herculis, veritatem impugnantis, phantafias & deliria hypochondriaca, veritatis Elleboro expellere, & optimo rationis opio fopire omnibus modis conabor.

Hoc fateor, fine labore non fiet, quia fcribentis curam ferè omnem poftulat. Quippe rarò accidit benè fieri, quod occupato fit animo: certum enim eft, nihil æquè iudicio, vel potiùs memoriæ officere, quàm varias animi cogitationes. Non conualefcit planta, quæ fæpiùs transfertur: neque ad cicatricem vulnus perducitur, in quo crebra medicamenta tentantur. Quid ergò de me fperari poteft, quem tot curæ, & in curandis ægris occupationes non finunt ftudio diutiùs immorari? fequar tamen quò ducit animus, & in negotio captabo aliquod otium, tum vt bono publico fatisfaciam, cum vt tædulam medicinæ praxim, gratà laboris intermissione, fiue potiùs mutatione, deliniam. Quod dum molior, nec breuitati admodum, nec prolixitati ftudendum eſſe iudico, ne lectorem vel inopiã ſuſpenſum teneam, vel copiã verborum opprimam.

CAPVT

CAPVT I.

De Etymologia, Definitione, Subiecto, & Differentia huius affectus.

AFFECTVS itaque morbosus iste, Arabibus & Barbaris tanquam à subiecto Mirachialis, à vocabulo Mirach, quod apud illos abdomen significat, appellatur, eo quod humor adustus in hypochondrijs & abdomine coaceruari, & ibidem velut anguis in herba latere, postea exhalationibus suis fumosis cerebrum & caput molestare ac perturbare solet. Nobis verò rectius & veriùs Affectio Hypochondriaca, id est, subcartilaginea, aut quasi dicas sub cartilaginibus posita, siue à causa, Melancholia, nominatur: quod sit affectus ex sanguine bilioso, humore uè atro (pituitosis tamen in mesenterio delitescantibus non exclusis) illo quidem in epate, hoc verò in liene primùm abundante, postmodùmque vi caloris præternaturalis vtrumque viscus in hoc affectu obsidentis supercalefacto & propemodum affato mixtus. Græcis *φυσώδης*, & vulgò etiam flatulenta melancholia nuncupatur: quòd, qui ea laborant,

Etymologia Nominis.

rant, flatibus abundant. Chymici, tartarum hypochondriorum appellant. Latius autem patet affectio & passio hypochondriaca, quam melancholia hypochondriaca: nō solum enim melancholia, sed & alia mala plurima ex materia vitiosa in hisce locis cumulata, oriri possunt: neque semper cum affectu hypochondriaco, melancholia coniungitur, sed tum demum, cum cerebro, vapores peculiari modo dispositi, ex materia illa exhalantes, communicantur, spiritibusque animalibus miscentur.

Definitio. Vnde definitur. *Affectio præter naturam, ut plurimum flatulenta, cum intemperie sicca viscerum primæ concoctionis, & calida viscerum secundæ concoctionis: cum colluie vitiosorum humorum, imprimis melancholicorum, sæpe etiam pituitosorum & biliosorum, in vena portæ & arteria cæliaca ac mesentericæ ramis, in hypochondrijs, præcipuè sinistro, inter ventriculum & lienem, maxime ijs locis, ubi plures maioresque venæ portæ & arteriæ huic coniunctæ rami sunt, præcipuè ob læsam lienis coctionem collecta, absque putredine; è qua vapores horum naturam obtinentes, ut & ipsius humoris aliquid ad alias partes transmissi, varia symptomata excitant: præcipuè vero delirium melancholicum non continuum, ex vapore eleuato, & cerebro communicato, spiritibusque animales in-*
qui-

quinante, & , vt melancholicum phantasma generetur, faciente. Dicitur autem affectio, hoc malignus, ad differentiam aliarum melancholiarum: neque enim hæc melancholia symptoma est, vt aliaè impropriè ita dictæ, sed morbus, & quidem non solum intemperiei materialis, in quo ipsa partium intemperies materiam cumulat, materies verò intemperiem fouet, pars quædam mandat, quædam recipit, (vnde etiam si putredo accedat, febres quandòq; cum hoc affectu complicari, nonnunquam etiam illas, in hunc transire posse verisimile est) verùm etiam meatuum obstructio scilicet, vt experientia declarat.

Subiectum huius affectus, meritò quæcunque pars in hypochondrijs contenta, in qua sanguis potest incalescere, & eiusmodi atras evaporationes efficere, tanquam pars primariò laborans, constitui potest. Doctissimus Sennertus, talem constituendum locum putat, in quo affectionis hypochondriacæ causa contineatur, è quo humores hinc inde fluere possint. Atque ipsum statuit esse ramos venæ portæ, & arteriæ coeliacæ ac mesentericæ, qui ab epate & liene ad ventriculum & vicina loca tendunt: & certè ea mesenterij, omenti, & pancreatis loca, è qui-

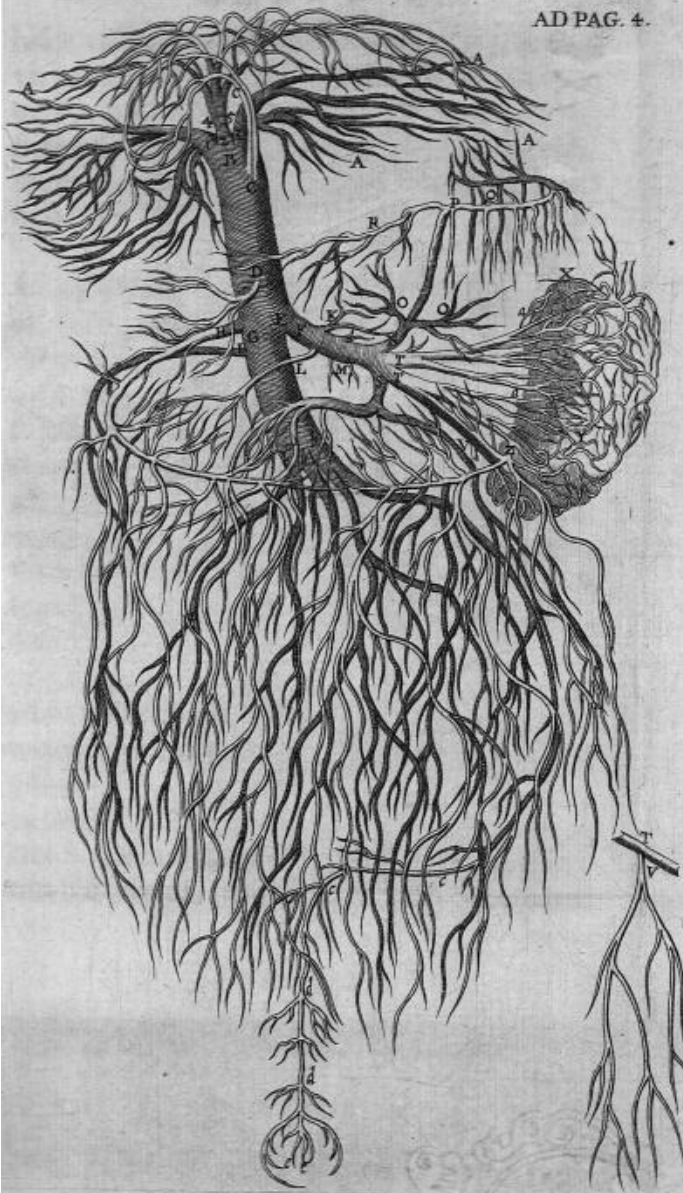
4 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

quibus in hæc vasa humores vitiosi facillè recurrere possunt. Ex ipso nimirum venę portę trunco, ventriculus habet ramum vulgò gastricum dictum, quem Adrianus Spigelius pyloricum appellat. Postquam verò truncus in duos insignes ramos, alterum sinistrum splenicum dictum, alterum dextrum mesentericum nominatum dispescitur; à splenico quidem ramo accipit gastricum, à quo coronaria nascitur, gastroepiploidem sinistram, & vas breue aut venosum dictum; à ramo verò mesenterico gastroepiploidem dextram. Arterias autem accipit ventriculus, ab arteriæ magnæ ramo cœliaco dicto, qui ad *καίνας*, id est, ventriculum, ramo transmittit, ramum pyloricum, gastroepiploidem sinistram, & vas breue arteriosum. Ab eadem vena portę, & arteria cœliaca, etiam vasa accipiunt, lien, epar, omentum, mesenterium; vt ita facilis inter has partes consensus, & humorum communicatio esse possit; vt meritò in ramis venę portę & arteriæ cœliacę maioribus, sedem causę mali hypochondriaci consistere, statuendum sit. Cum enim vasorum horum officium sit, ad ventriculum & vicinas partes, sanguinem, quo nutriuntur, deferre, & præterea
hisce

-iup

PRO FACILIORI REI INTELLIGENTIA PLACUIT HAC ICONE EX-

primere subiectum melancholicum.
 po chondriacatenus in vena
 Porta vasis per ramificationem
 hepar egressis consistit.

- AA. sic. Propagines vena portae per hepar.
 12.3.4.5. Numerus ramorum in quos vena porta divaricatur.
 B. Vena portae iuxta hepar.
 CC. Cystica gemella.
 D. Vena gastrica dextra ad pylorum.
 E. Vena portae divaricatio.
 F. Ramus splenicus.
 G. Ramus Mesentericus.
 H. Gastroepiplois dextra.
 I. Duodena.
 K. Gastrica minor.
 L. Epiplois dextra.
 M. Rami e splenico ad pancreas.
 N. Gastrica maior.
 OO. Eius rami posteriora vniculi adhaerentes.
 PQR. Coronaria stomachica.
 S. Epiplois postica.
 TT. Divisio rami splenici in lienem.
 V. Epiplois sinistra.
 XY. Vasa brevia.
 Z. Gastro epiplois sinistra.
 aa. Divisio rami splenici in lienem.
 bb. Mesenterica dextra.
 cc. Culi intestini vena.
 dd. Vena recti intestini.
 ee. Vena haemorrhoidales.

hisce vasis natura abutatur, quasi ad humorum
 vitiosorum è toto corpore expurgationem, si-
 ue illa spontè, siue medicamentorum opera in-
 stituatur, & ad intestina, quæ inter loca confe-
 rentia i. aph. 20. nominantur, humores vitiosi
 peruenire non possint, nisi prius hæc vasa tran-
 seant: patet hinc, quicquid superflui & vitiosi
 in liene, epate, imò toto corpore colligitur, in
 his locis cumulari posse. Neque enim solum
 ventriculus & lien (quæ aliàs in hoc affectu po-
 tissimum laborare solent, quod præ ceteris om-
 nibus in abdomine contentis visceribus ventri-
 culus cerebro maximè consentiat) sed etiam
 reliquæ partes, quæ hypochondriorum nomi-
 ne continentur, vt septum transuersum, inte-
 stina, mesenterium, venæ mesaraicæ, jecur, mu-
 sculi, pro parte affecta habendæ sunt. Maximè
 autem ex his posterioribus, patitur mesenteriū,
 nonnunquam tamen epas, liénque: in venis
 enim mesaraicis, non tantum mesenterium &
 omentum, sed & alia viscera perreptantibus, in-
 primis vbi, vt modò dictum maiores venæ por-
 tæ rami versus lienem & ventriculum in sinistro
 latere (quò loci & dolores ac molestiæ frequen-
 tiùs sentiuntur) tendunt, latet & coaceruatur

- 15005

C

hæc

6 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI*

hæc materia melancholica, quæ fumis suis postea cerebrum molestante ac perturbare solet.

In fœminis, uterus aliquando laborare potest: siquidē nihil impedit, quò minus ex ijs partibus etiam vapores eleuari, & sic melancholiam inducere queant. Vt verò summatim dicam; quoad situm, tres sunt partes præcipuæ, in quibus hæc affectio sedem habet; jecur, lien, & mesenterium. Ac jecur quidem, melancholiæ hypochondriacæ author est, cum nimio calore cibos semicoctos rapit à ventriculo, & contentos in vasis suis humores adurit, & incrassat. Lien verò cum nec succum melancholicum probè fecernit, nec secretum & attractum perfectè elaborat vel expurgat: quod accidit propter nimiam paruitatem, aut incrementum: cum enim plus æquo minor est, quam deceat, turgēt & increfcit, sanguinis fæcem nō satis repurgat, nec retinet; quo fit vt in venis refluat, & sanguinem ad alendum ineptum reddat: vnde corpus totum emacrescit, dum genio defraudatur. Mesenterium, cum venis constet innumeris, multis glandulis, & ipso pancreate, colluuiem humorum, veluti sentina quædam, coaceruat, vnde morborum ilias pronascitur, pro materiæ diuer-

diuersitate, varia mixtione & qualitate. Illic ergo, si succus melancholicus, vel solus, vel (quod sæpius accidit) cum alijs permixtus humoribus cumuletur & computrescat, materiam & fomitem suggerit putridis febribus, & ijs quidem intermittentibus. Quod si tantum efferuescat, simulque præcordiorum & venarum quandam phlogosim accendat, tetros ex se vapores, tanquam è fomite, in partes tum vicinas, tum supernas, atque adeò in corpus vniuersum effundit: vnde prodeunt tam varia symptomata, de quibus mox dicturi sumus. Sunt igitur hæ partes, in quibus residet melancholia hypochondriaca.

• Differentiæ sumuntur ab affectis partibus, humore obstruente, & symptomatibus affidentibus. Si spectemus partes affectas, in tres species distinguitur: hepaticam, spleneticam, & mesentericam; quæ tamen vix seorsim contingunt, sed plerumque comiscantur, propter viciniam, vasorum communionem, & operis societatem. Penes materiam, quædam fit à melancholia naturali, quæ in venis primis retenta paulatim incalescit, & in atram bilem degenerat: alia, ab adusto humore, quæ symptomatis

Differentia.

8 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

ferocioribus proditur: alia, à crassa pituita, cui pauca bilis admixta, parit incendium. Penes symptomata, quædam leuiore est, alia ferocior; vtraq; in varias species distinguitur, pro phantasmatum diuersitate. Brunnerus differentias huius affectus enarrat duas; vnã ex qualitate innominatæ luis; alteram ex atonia lienis, quæ contagione serpit, & scelotyrbica mala generat, conf. 7. Septentrionales Æsculapij, omnibus quasi morbis hoc genus accomodare videntur. Diuidit idem author in cit: conf: hypochondriacum affectum, in nothum & perfectum: hunc fieri, dum in sinistro hypochondrio, venæ, fœculenta quadam cruditate turgent; illum, si minera venas hepatis, & mesenterij dextræ partis occupat. Differt quoque ratione subiecti & sexus; alius viris pariter ac mulieribus communis est; alius virginibus, viduis, sterilibus, & nonnunquam prægnantibus, ob vteri vitium, proprius & peculiaris,

CA.

CAPVT II.

*De causa Coniuncta & Proxima Melancholiae
Hypochondriacae.*

CAUSA coniuñcta seu proxima, non im-
meritò statuuntur vapores adusti, tetri
& fuliginosi, seu fumosa exhalationes, ex fan-
guine adusto, humoreuè atro ac bilioso, in hy-
pochondrijs, mediante viscerum inibi conten-
torum calore præternaturali, humores quasi
torrente & affante congesto, originem ducen-
tes, quæ tanquam ex palude ac camerina qua-
dam sursum ad cerebri arcem delatæ, illi vitium
suum imprimunt, sicque spiritus animales alio-
quin puros & limpidos insuauis tristisque halitu
afficiunt, obliterant, obfuscant, & tenebrico-
sos reddunt. Flatus quoque in hoc malo con-
currere extra controuersiam est: non enim so-
lùm vaporum copia, verum etiam per sepe mul-
tudo quædam halituosi & flatulenti spiritus
per calorem è materia, quæ in corpore præstò
est excitati (maximè si concurrant obstructio-
nes infimi ventris, pylorique arcta conclusio,
cum tunc impedito quasi humorum & vapo-
rum

*Proxima
causa hu-
mores ad-
usti.*

Flatus.

rum transitu, vt neque infrà flatus, erumpere queant, hypochondria inflari, rugitusq; percipi necesse est) partes corporis, in quas fertur, molestiâ afficit. Flatus enim, cum mobiles naturâ sint, haud in cavitatibus fixi manent, sed cuniculos vbique parant, linquentes hospitium vetus, ac membranas intestinorum perreptant, & se in musculos, neruos, tendines abdominis insinuant, quos perreptando cõuellunt, & quum copiosi sint, non acquiescunt in horum commotione, sed & thoracis & genitalium musculos, vtpote vicinos, vellicant, ac spasmum, excitatis tot expultricibus in ijs, causant. Hinc est, quod Montanus pronuntiat, posse quidem flatus hypochondriacos esse sine affectione hypochondriaca; affectum verò hypochondriacum nunquam sine flatibus consistere posse.

Epatis calor.

Dum itaque melancholia hypochondriaca in venis dextræ partis est, ab epatis caliditate excedente ita calefiunt, vt calefaciendo chylum, perpetuo feruore & ardore, molestiam quasi caliditatis alicuius interne, in eo loco exhibeant. Cum verò in sinistra parte est, in venis nempe mesaraicis, quæ sunt inter splenem & ventriculum sitæ, tunc frequentius delirij causa cumulat.

latur. Non est autem continuum delirium, sed tam diu durat, quam diu vapores atri, spiritibus animalibus miscentur; quibus discussis, & illud vel euanescit, vel minuitur, atque iterum redit, vel exasperatur, vbi noui vapores & flatus, qui caput petere solent, collecti & coaceruati sunt. Feruntur autem vapores melancholicij ad caput, per venæ cauæ ramos & arterias: facilis enim vaporum ex vena portæ in cauam est transitus, vt & in arteriam magnam, per arterias, quas lien habet magnas & multas.

*Quomodo
vapores
melancholicij ad ca-
put ferantur.*

Post Dagmaticos, ab Hermeticis quibusdam, præter siderum, Saturni videlicet lienis, & Mercurij cerebri præsidium influentias, huius mali causa asseritur, spiritus vitæ, veneno mercurij infectus, qui mercurius ex sublimatione, à salibus venenositatem quandam induens, eam spiritui vitæ communicet, talémque affectum excitet. Seu potius ex tartari cum sale primùm in corpore commistione, dein agitatione, ebullitione, & quasi fermentatione, ac tandem sublimatione, fixationéque, affectum hunc originem trahere, statuendum.

*Chymico-
rum causa
proxima.*

CAPVT III.

*De causa Antecedente Affectus Hypochon-
driaci.*

*Ante-
cedens causa.*

ANTECEDENS causa est, tum sanguis fe-
ruentior assatusque, tum humor partim
ater & lutulentus seu feculentus, partim bilio-
sus, in hypochondrijs seu visceribus inibi con-
contentis supra modum calefactis, genitus &
coaceruatus, per fermentationem seu ebullitio-
nem quasi, vapores & flatus de sese ad arcem
cerebri mittens. Et quamuis humor melan-
cholicus frigidus sit & siccus (respectu videli-
cet aliorum humorum) tamen nullus tam fla-
tulentus est, quàm ille idem, quippe cùm faciliè
ad fermentationem excitari possit; magis quo-
que terrestris & compactus cum sit, si calor agat
in illum, in dissolutione quasi rebellis est; vnde
fit, vt in flatus facillimè conuertatur & faceffat.
Ansam verò præbent horum humorum gene-
rationi, inter causas internas, etiam temperamē-
tum totius calidum & siccum: plerumque enim
dispositiones naturales, præternaturalibus oc-
casionem dare consueuerunt, propterea quod
in

in habentibus symbolum facilis est permutatio.

Multæ partes in hypochondrijs peccant, *Ventriculus subiectum causæ antecedentis huius morbi.* ventriculus scilicet & intestina, siciori calore chylum producentia, venæque meseræi, quarum intemperies sicca & calida, quotidie alluente fouetur chylo crasso, & cocturâ calidiore; in his partibus coctio prima, & vitiatur, & eius perfectio impeditur; vitiatur, quum in hypochondriaca affectione ventriculus sicciior sit, quam ut bonam chyli coctionem efficiat; impeditur, quia venæ mesenterij calidiores, humidum exugunt ex coquendis, & in chylum formandis, citius quam par est. Vnde crassior chylus & terrestrior, qui in venis mesenterij torpidè mouetur, & pigrâ quiete vasis illis vitium infert infarctus; quod si siccus calor diutius in illum agat, elicit flatum, & vberem vaporum prouentum producit. Ex quibus quid eruitur aliud, quam vitium in primæ concoctionis organis primario herere, & aucto morbo in consensum rapi vasa & viscera illa, quæ in alterando chylo ineptè elaborato operari debent. Vnde & illa in suâ operatione, & deficiunt & aberrant, & fit etiam sanguificatio mala. Nec mirum: ventriculus

D

culus

14 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

culus sic malè dispositus, chylum crassum, viscosum & tenacem concoquit, rapiunt eum gastricæ & mesentericæ venæ, cuius nec viscera sanguificationis emendant labem, sed sanguinem crassum, viscosum aliquo modo ex eo efficiunt, cui opus est ad motum vehiculo copioso, quod est serum; quod cum ex potu & liquidis fiat, siticulosi hypochondriaci bibunt largius, aut brodijs vtuntur multis; quæ tamen liquida, vasa ventriculorum adstantia (de quibus supra) citius hauriunt & exugunt, quam chylicationi in tali ventriculo expetit. Quare manet crassus chylus, cuius & in venis motus tardus est, qui infarcit vasa, ac in ijs hærens tardè serpit; hinc tot obstructiones. Præterea cum & arteriæ mesentericæ, & gastricæ, chylo tali & sanguine repleantur, quia meabilis suâ naturâ & mobilis non est, sed magno & valido promotore opus habet, diastolem causant magnam, unde in hypochondrijs palpitatio. Denique cum crassus sanguis habeat spiritus pauciores, crassos, vaporosos, aut trine tēpestati similes, haud mirum est, si cor & cerebrum in consensum veniant: ambo siquidem viscera, ministerio horum opus habent, illud ad vitam, hoc ad sapientiam

tiam conseruandam. Ex quibus manifestum est, officinam chylicationis esse subiectum causæ antecedentis huius morbi.

Error porrò qui in retentione & distributione fit, eadem affirmat. Ventriculus siquidem amplectitur chylum, quem venæ exsugunt mesaraicæ, quarum actio si deprauata est, tenuem humorem & liquidiorum, antequam ullam perfectionem à vi chylicante accepit, ad se rapiunt, & relinquitur crassamentum chyli in ventriculo, quod suâ vi fermentante chylum omnem corrumpit, cum in corpore crasso sit, ob quod pigrum est, & minus permeabile. Quod si verò lassæ sunt, ob intemperiem, aut à crasso cremore hausto infarctæ, desistunt ab opere, & ferofitas relinquitur in chylo, quæ diffuuum facit chylum. Primò itaque hic læditur ventriculus, & in eo pylorus, postea intestina, & vltimò venæ gastricæ, ac epiploicæ, mesenterij. At si morbus vires acquirit, distributio vitiosa fit, & vasa portæ, & arteriarum mesenterij, cum visceribus, in consensum rapiuntur. Quibus itaque plerumque sunt subtiliores, illis maius inest vitium.

Retentio & distributio vitiosa in vasis coctionis primæ

CAPVT IV.

*Continuatio causa Antecedentis.**Cruditās
chyli vnde
fiat.*

CRUDITAS chyli in hoc malo, non fit ob priuationem concoquentis ventriculi virium, sed quia deprauatè agit, tum ob intemperiem, tum ob errorem externum. Deprauatâ verò coctione corrumpuntur cibi, vel in substantiâ, vel qualitate: chyli substantiam diximus corrumpi, quandò vaporosa eius substantia in flatus abit, humida in cremorem crassum, tenacem & lentum. Coctio omnis effectus caloris est, nec frigori corrumpenti in viuo hominis corpore datur locus, nec in externam aliquam partem sine periculo aut nece, multò minus in instrumentum primarium coctionis primæ. A calore igitur erit actio; nec id negat Galenus, qui ventriculos halituoso spiritu repletos, calidiores dicit. 3. de sympt. cap. 1.

*Quidam
frigidam
intemperiem
affingunt huic
malo.*

Licet multi sint qui frigidam ventriculo in hoc malo temperiem affingant, vti Montanus Pergameni senis olim anima dictus. consil. 229. 232. 236. & 235. Brunnerus consil. 5. Riolanus item in methodo particulari. Matthæus Martini in

mor-

morbis mesenterij. Qui hoc proprium huius affectus dicunt, quod caliditas in hepate incipiat, & postea frigiditas ventriculo communicetur: nam ubi est ignea hepatis qualitas, ibi consumitur pinguedo, quæ est in abdomine, quæ conseruat & colligit calorem ventriculi; ex quibus patet, illos ex accidenti ventriculo frigidam temperiem affingere. At si ruminantur præcedentia mala, aut vitia in coctione, minus illi satisfacient. Sequitur enim hic morbus vel causum, vel chronicum aliquem ignem, qui calidam & siccam affricant intemperiem ventriculo, quæ ipsi aliquo modo habitualis fit. Vitium infert victus calidior, qui hospes suo hospicio ardorem, & quãdam ariditatem relinquit; sic & mœror exiccat corpus. Quòd si excreta consideramus, flatus limosum ac crassum alui onus, tenax phlegma; neq; hæc primæ coctionis organa denegabunt calorem. Magnus Galenus, syncerum frigus negat flatus producere, cum non attenuet, dissecet, & conficiat alimentum instar caloris, vt eruo ex 1. cap. de sympt: causis. 3.

Calor itaque autor est, & promotor generationis flatuum, non humidus, qualis est vitalis ^{Calor causa flatuum}

D 3

&

& nutriens, sed aliquo modo siccus. Appellatur à Gal: diminutus, quia quodammodo dissoluit, non tamen conficit prorsus cremorem chyli: cum enim bona & perfecta chyli productio à ventriculi humido fiat calore, certè deprauata in sicco erit. Edocent hoc prægesti morbi, febres chronicæ, longæ causodes, calidus & siccus victus, vinum meracum, curæ præpostera; quibus ventriculi humiditas absumentur, & omentum, quod adstans ventriculi vocatur, gracilescit. Eadem genita in tali ventriculo monstrant flatus (quos causa, crassum tenuans & disseccans, ac in vaporem mutans, producit) qui nec frigoris nec humiditatis soboles sunt. Alui item excreta limosa, crassa, tenacia, continuata exiccantis quodammodo caloris indicia. Siccus igitur calor in chylicationis organis, deprauat chyli elaborationem, & distributionem in malo hypochondriaco: crassum, tenacem, & aliquo modo viscosum chylum ille producit, qui in mesenterij raptus venas, piger ibi serpit, & in illis corrumpitur: habent enim & hæc vasa æstum quendam, & quo propiora ventriculo, eò maiorem, maxime si præcessit febris æstuans. Chylicationis itaque or-

gana, tãmea quæ concoquunt, quàm quæ di-
tribuunt, discrasiam talem inflammatoriam
habent, quod etiam confirmat Gal: ex Diocle.
5. de loc. aff: 7. quod tamen Montanus conf:
236. negat phlegmonem esse, sed phlogosin,

Variant multum Authores in assignatione
loci affecti, uti quoque in cura illius: iuuantia
autem tam purgantia quàm alterantia & nutri-
entia, volunt esse in hoc malo illa, quæ primas
detergunt vias, quæque humectant & modicè
refrigerant, inter quos Montanus in consilijs
suis a 229. vsque ad 235. primas tenet, quando
conseruat rosarum, & alia quamplurima sæ-
piùs proponit, quæ discrasiam siccam, & quo-
dammodò calidam in ventriculo esse docent.
Felix Platerus scribit, eò vsque hanc durare affe-
ctionem, donec rursus flatus discussi sunt, vnde
æger leuamen sentit, tam diu, donec noui exur-
gunt. Hoc fieri, quando flatus ructu aut cre-
pitu excluduntur, aut crassam materiam vomit-
us, aut decessus expellit; ardores mitigari ex
cibo moderatè frigido sumpto. Quare curam
vult perfici, vomitorio, clysmatibus, diureti-
cis, humectantibus. Montanus sic instituit hy-
pochondriaci mali curam, vt aluus semper sit
lubri-

*Authores
variant in
assignatio-
ne loci af-
fecti cu-
ra.*

lubrica: sæpè enim eam exonerare salubre est, ideoque laudat cassiam; quòd si altiùs malum infederit, fennam, epithimum & elleborum addit: reiicit tamen omnia selectiuè purgantia, & quæ è longinquo trahunt, vtpotè calida. Aloën tamen admittit, cum sit medicamentum, quod detergit pituitam ex vijs primis, & confortat stomachum. Iubet repetere sæpiùs lenientia, propter multiplicationem humorum, cum ea quæ per contactum agunt, plùs agant, & etiam copiosè data, satis purgent. Postea alterantia laudat humectantia: præcipuum enim est in omnibus patientibus affectus melancholicos, humectare corpus. Vnde iubet concoquentia esse omnia humectantia, & modicè calefacientia, quæ vult esse jus pulli, cuius & multum vsum laudat, quia humectat & corroborat stomachum; quod aliquandò alterat, cum radicibus polypodij, quia sunt dulces, & non multum calefaciunt, & sunt gratæ gustui, & nõ fortiter euacuant, duabus radicibus liquiritiæ, tribus boraginis vel buglossæ, quam decoctionem loco syruporum exhibet, quos etiam præscribit, vt syrupum de cichoreo cum rhabarbaro, & sine illo, syrupum de absinthio, de pomis

mis dulcibus, de boragine, de capillis veneris; quod si victus rationem quam præscribit, benè consideramus, etiam humectantia & modicè calefacientia in numero iuuantium esse, vt sunt caro pullorum, hoedorum, vitulorum lactentium, oua forbilia, obseruabimus. Iubet etiam vti ante prandium & coenam frequentissimè saccharo rosato, ad quantitatem vnciæ; iura pulli sæpius propinat; vinum tenue, album, humectans, qualia sunt vina paucifera, dulcia, limpida, tenuia, bene matura, non aquosa, quæ faciliè distribuuntur per venas, &c.

Subscribit etiam appetitus frigidorum in cibo & potu, quod in vètriculo sit discrasia sicca, & quodammodo calida. Vnde Platerus ex Rhasi, aquam genuinum antidotum huius mali pronunciat. Adstipulatur Rein: Solenander sect: 2. cap. 7. Qui vtile esse quandoque à vino abstinere, & pro eo aquâ purissimâ vti scribit. At frigida aqua, frigidis alterata, vt sunt cerasa ficcata, grana ribes, succus granatorum, vt loco citato Rein: Solenander suadet, frigido vt conueniet vètriculo? vina aquosa quoque prohibent, fortè quia faciliè acescunt, nec diuretica sunt. Iuuantia itaq; humectantia, & quodammodo

*Appetitus
frigidorū
vètriculi
caliditatē
& siccitatē
indō-
cat.*

E

modò

modò refrigerantia primò chylicationis, secundariò seu successiue, sanguificationis organivis vidimus dedicata. Nocentia econtrà, omnia calida, si immoderatus eorum vsus, & frigida acida. Crato lib. 2. conf. 19. selectiue purgantia, quia calore obsunt. Montanus conf: 233. & 234. reijcit: & Crato loco citato paucissimum eorum vsum præcipit, quod à suo mutuauit Montano, qui conf. 230. ita scribit. Consulo vt Medicos fugiat, & medicinas: facile enim erunt causa sui excidij. Addit rationem, quia communis consuetudo aliquorum Medicorum est, exhibere calida, & vt ipsi inquiunt, carminatiua ventositarum. Dum autem illi symptomati attendunt, non aduertunt quod ægro noceant, & interitum accelerent, augendo causam atque originem ipsius ægritudinis. Idem vina potentia infesta dicit, conf: 229. & 233. Prohibet & Felix Platerus vinum generosum. Cibus calidior, copiosior, corruptus, prauifucci, siccus, dulcis, pinguis, acris, inter nocumenta à Platero ponitur. Res frixas in sartagine, & aromata nocere ait Montanus conf: 229. quare diatrion pipereon, sine saccharo rosato, non admittit, conf: 232. sic copiam carminatiuorum & Montanus & Pla-

Platerus ob calorem nocere putant; sic & excretiones impeditæ. Quæ nocentia, primò chylificationis organis nocent, eis discrasiam inducunt siccam, opusque eorum destruunt, postea membris sanguificationis, quibus chylus corruptus communicatur, à quo diuturnitate temporis, eandem labem contrahunt, & ex crasso vaporoso chylo, crassum spumofum sanguinem generant, cui opus est vehiculo multo, scilicet.

Concludendum itaque, hypochondriacum malum à ventriculo primordia sumere, qui labem accepit, aut ab errore externo, aut à morbo, quæ ei discrasiam siccam, & aliquo modo calidam introduxere, ita vt eius ingenitus humor acris, fermentando chylum corrumpat; calor siccus ventriculi, viscidum & tenacem eum reddat; & hanc discrasiam communicari vasis proximis, imprimis epiploicis & gastricis, quibus etiam feruor communicatur, vnde illa exungunt cōtinuò, quasi tenue & limpidum ex ventriculo, hinc in hoc malo appetitus maior, & vesus frequentior liquidorum, sitis ac ariditas gulæ, & alui pigrities ac siccitas. Descendit igitur crassus & viscosus ac flatulentus chylus, pyloro

Malum hypochondriacum à ventriculo calido & sicco primordia sumit.

soluto in intestina, hunc exugunt venæ mesaraicæ, & vasa arteriosa: quis igitur sanguis expectandus? crassus, fibrosus, ac tardi motus, qui in arterijs etiam spumofus est. Et talis humor tardè perrepat vasa, in visceribus, quibus plexus sunt vasorum subtiles, hærebit, obstructions causabit, & aliquo modo incendetur, quamuis non putredine illa quæ febrem dat, sed quæ calorem præternaturalem in organis nutritionis causat. In arterijs quidem, feruor ille temperabitur à copia seri, quod arteriæ gastricæ hauriunt, at quia crassus est sanguis, serum diastole frequenti propelletur, & ad emulgentes verget. Intemperies itaque corporis ventriculi calida & sicca, & eius ingenti humoris ac spiritus, primū malum est, quod corrumpit chylum; eadem discrasia vasorum epiploicorum ac gastricorū, raptum causat tenuis chyli, qui ex potu; crassities chyli, obstructions, viscositas & flatulentia, sunt ineptitudo ad gignendum bonum sanguinem; hæmatoseos organa, ob plexus illos tenues vasorum, apta sunt ad obstruendum, & ab obstructiōe, inepta fiunt ad benè elaborandum sanguinem, vitium acquirūt, & labem patiuntur; organa vitæ, ob sanguinem arteriosum,

sum,

sum, crassum, spumofum, consentiunt. Quæ omnia satis fusè dicta esse mihi videntur.

CAPVT V.

In quo respondetur ad oppositiones quasdam pro capite precedente causa Antecedentis.

NEGANT quidam, à calore chylicatio-
nem fieri. 1. Quia chylicatio non fit ca-
lesciendo, quod opus caloris. 2. Quia in solo
ventriculo fit, cum calor per totum corpus di-
persus vbiq̃ue sibi similis sit, & similia agat. 3.
Quia in ventriculi fundo qui exanguis est,
membranofus, intestinis frigidis adherens, chy-
licatio fit. 4. Quia calor intensior, fortior ef-
fet, & chylicatio ab eo perfectior: at febris &
aromata copiosa, contrarium docent. 5. Quia
chyli color albus est: at vrinas tinctas videmus à
caloris qualitate, vel flauo, vel rubro, vel fusco,
vel nigro colore. 6. Chylus, vtpote alimentum
hominis, temperatus est. 7. Homo, minùs frigi-
dis, quàm calidis in victu carere potest, vtpote
potu; at hæc frigida, calorem in chylicando
impedirent. 8. Instrumentum chylicationis
ventriculus, frigidus est naturâ. 9. Humida &

*Argumē-
ta quorun-
dam qui
negant, à
calore fieri
chylica-
tionem.*

E 3

aquea

aquea, ficcioribus citiùs concoquuntur, at illa, vt calori contraria, reagent in calorem chylicantem, vnde concoctionem retardarent. 10. Si cancri & conchylia quorù natura frigida est, & quæ homine frigidiora (idem de aubus, de infectis dici potest) quædam digerunt, quæ etiam à calidissimo animali impossibilia digestus; certè calori concoctio cibi non est adscribenda: maximè, cum testæ leguminum, putamina fructuum, tendines, membranæ, & partes nervosæ animalium, induratum albumen oui, anguillæque cruda, egerantur, quæ calor concoqueret, si ille autor esset chylicationis.

Solventur
Argumentum.

Quorum pace tamen liceat dicere, neminem Medicorum ita rudem esse, vt quemlibet calorem, autorem chylicationis dicat, sed viuificantem solum, cum omne viuens nutriatur; at calor viuens in humido residet, viget, viret, & in eo operatur. Hunc natura prouida subtrauit animæ nutrienti, quæ eo ad chyli productionem coutitur, qui ventriculo ingenitus est. Hic chylum producit, colore album, quia assimilat formæ instrumenti, vt calor sanguificationis sanguini rubrum colorem dat, quia hepar rubrum est. Color vinarum, non semper caloris est,

est, sed ut plurimum humoris alieni permisti, qui cum in corpore feruet, etiam caloris præter naturam signum est. At talis calor cum igneus, à Medicorum schola non ad chylicandum admittitur, temperatum illi volunt, eique actionem committunt, cui adiungunt idiosyncrasiam ventriculi. Potus frigidus qui avidius appetitur, non est necessarius, sed à consuetudine; scimus in Oriente calidissimum forberi potum à Turcis. At nos jam qui frigido potui assueti, appetentiam eo prouocamus, calidum cibum temperamus. Et licet chylicatio elixationi assimiletur, alia tamen est ventriculi operatio in chylo producendo, quam artificis in elixando; & differt chylicatio ab elixatione efficiente causâ, quia non tantum calor naturalis viuentis animæ, qui calidus & humidus, concoquit, sed utitur instrumento appropriato, & sibi ad hoc opus destinato, ventriculo cum adiacentium partium adminiculo, cui proprietates quædam innata est, quæ talem cremorem producit, qualis nullibi in corpore gignitur. Deinde etiam sine; quia coctione res saltem ad perfectam temperaturam seu qualitatem ducitur; in chylicatione, materia concoquenda in ventriculo
non

non tantum in cremorem & humorem, verum etiam in nouam quandam substantiam mutatur, ab ea longè diuersam, quæ ab extra pro alimento assumitur, & cibus est.

Iterum instant aliqui. Medicos promouere coctionem ventriculi non calidis humidis, sed siccis, vt sunt Diatrion Pipereon. Zedoaria Zingiber, &c. quibus incendi ventriculum aiunt; vnde Medici incendiarij stomachi vocantur. At Galenus noster, ventriculū in coctione deficere dupliciter ait; vel quando ipsa facultas patitur chylicans, vel, quando illā saluā, error alienus seu externus, operationem eius impedit. Facultatis vitium duplex rursus facit, intemperiem calidam, frigidam, siccam, humidam, aut morbum organicum; hunc officere retentioni, illam coctioni; quum idiosyncrasia, quæ illā vititur, non nihil noceat. Errores externos triplices recenset; cibus aut copiā aut qualitate coctioni immorigerus; excrementa in ventriculo aut genita, aut collecta, aut in eum deposita; denique modus vtendi cibos præposterus. Ex quibus patet, etsi ventriculi ingenitā vi calor nutriens vtatur ad chyli productionem, tamen labefactatā temperie eam ineptam esse
ad

ad benè agendum, quam corrigere conuenienti decet medicamine. Deinde & errorem externum, impedire ventriculum etiam benè dispositum, ne benè operetur. Porrò ventriculi idiosyncrasiam indigere iuuamentis interdum, quæ emendent hæc vitia. Quare calida ijs ventriculis consecrantur, in quibus pituitæ prouentus, & aepsia, id est cruditas, cui aromatica vis se opponit, reficiens ventriculum, quum omnia odorata ab eo amentur, & foetida subuertant eum. Vis quidem illa spirituosâ aromatum, succurrit idiosyncrasie stomachi, caliditas errorem emendat, nimirum excrementum retentum crudum; ex accidenti itaque profunt, quum pituitosos cibos & humores, quorum natura est diffluere, inspissant, ac in crassam consistentiam mutant, vt ex eis æqualis humor produci possit. Calida igitur aromata errori dicantur, & ventriculi humiditati, quam exugere & absumere debent. Quercetanus laudat Piper in lib: suo Diætético cap. 8. non caloris ratione, sed ob sal aromaticum, propter quod subtile est, incidens, penetrans & dissoluens: prodesse ventriculi coctioni scribit, quum eo tartarea & viscida omnia ex ventriculo, alijsque partibus, soluantur ac

F

detur.

deturbentur. Idem de Zingibere, Zedoaria, & Arone pronunciat, in crassiore tamen latitare substantiâ, ob quam etiam minus penetret, tardiùsque pipere agat. Ex quibus clarum, nec hoc argumento calorem à chylicatione remoueri, nec nos idiosyncrasiam ventriculi (quæ nihil aliud, quàm temperamenti ventriculi, proprietatis & conuenientia est) temperie justâ ornatâ, à chylicatione remouisse. Nil igitur opponentes concluderunt contra communem Medicorum scholam.

Qualis sit humor ille acidus chylicationis artifex.

Humor acidus, quem quidam solum chylicationis artificem faciunt, non est ille succus melancholicus, acerbus, terrestris, crassus, sed acidus, tenuis, spirituosus, ventriculo ingentus: ille enim acerbus est, huic grata aciditas: ille appetitum prosternit, hic eum suscitât: ille ob crassam & siccam qualitatem, quæ in terrestri substantiâ est, obtusum causat sensum, tardum motum, ac acerbitate hæmodiam (id est stuporem dentium) dentibus, hic tenuis est, subtilis, penetrabilis, & ad motum facilis: vnde ascendit in palatum, linguam, dentes; quod terrestri negatum. Humor hic, cibi masticati gluten, seu fermentum quoddam est, quo eius ynio & cōgluti-

glutinatio fit; est fermentum, quod acido suo spiritu soluit, minuit, atterit etiam arida, crassa, & dura, in ventriculum inter cibos recepta, vt facilius in humorem possint solui, vt tota massa pulvis formam quandam liquidam recipiat, cui deinde ingenitus ventriculi calor fouens, quãdam quasi nouam formam inducit, quæ chyli propria dicitur, quam acidus hic humor omnibus partibus chyli communicat, cum per totum feratur æquabiliter.

Minister igitur hic humor acidus, tenuis, spirituofus, chylicationis est, qui suas operationes in ore inchoat manifestè, in ventriculi fundo perficit, quem eius innatus fouet calor, & mouet, quo absumto, aut diminuto potius, appetitus jacet, chylus siccior fit, quo acriori reddito, chylus nimium fermentatur, inflatur, & spumescit; solus tamen, & absente calore ventriculi, ineptus est, vt chylicationem perficiat, aquosus, inutilis, tardus, & cruditatum autor. Quibus omnibus manifestum, calorem humidum benè concoquere, siccum malè: tum ratione corporis ventriculi, tum ministri humoris, scilicet acidi & spirituosi ei ingeniti. Ptyalismus & saluationes frequentes in hypochondriaca

Humor acidus chylicationis minister est.

Saluationes frequentes in

*hypochon-
driacis un-
de.*

driaca affectione, non negant, calorem siccum deprauare coctionem, cum hæ saluationes, & humorem agnoscunt ventriculi, & glandularum faucium, quæ à cerebro humidum suscipiunt, & in saliuam conuertunt. Esse verò hypochondriacis caput pituitosum, fortè nemo dubitabit, & humorem acrem, ac quasi corrodentem, in eorum ventriculis, jam diximus, hic mouetur imaginatione etiam, maximè si de cibo cogitatur; hic vellicabit paristhmia, vt eliciant humorem à cerebro, hinc illi ptyalismi. Taceo, quòd talibus potus appetentia est au-dior, quare chylosi, humoris acidi crebrior restauratio, & tenuior substantia, cuius in os etiam motus facilior.

CAPVT VI.

Quorundam Auctorum opiniones, de causa proxima & efficiente, præcipue verò de causis huius mali in Fæminis.

*Rondeletij
opinio de
causis me-
lancholia
hypochon-
driacæ.*

RONDELETIVS meth: curandi morbos, cap. 42. malum hoc, ab intemperie sicca cum aliqua caliditate, sine affluxu, sed cum obstructione potiùs, à sanguine crassiore, fieri statuit.

tuit. Cum Rondeletio consentiunt ij, qui in hac affectione ventriculum, intestina, mesenterium cum illius venis, intemperie calidâ & siccâ laborare putant. Inter quos Philippus Hœchstetterus, Augustanorum Medicorum olim Coryphæus, vir magnę doctrinæ, approbatissimis, & omni exceptione maioribus rationibus, rem confirmauit, in suis aureis obseruationibus: cuius sententiæ tanquam veriori, & experientiæ affiniori, ego quoque adhæreo; quæ, vti spero, in præcedentibus capitibus satis explanata est. Diocles præcipuam huius mali causam, obstructiõem venarum mesentericarum, & calorem eâ de causâ ortum, oris etiam ventriculi inferioris inflammationem, statuit. Verum hoc si fieret, alimentum in toto corpore deesset, neque corpus ita nutriri, quod tamen plerumque fit, posset. Paulus Ægineta, lib. 3. de re medicâ cap. 14. hunc morbum ex inflammatione circa stomachum oriri scribit. Verum si inflammationem non veram, sed phlogosin seu calorem, & æstum intelligit, facillè tolerari eius sententia potest. Phlegmone autem propriè dictum admitti non potest, cum hoc sine febre, quæ in affectu hypochondrico rarò apparet,

*Auicenna
opinio.* ret, excitari non possit. Auicennas, lib. 3. fen. 13. tract. 2. cap. 1. & ab epate, & à liene, malo huic materiam subministrari scribit. Quæ sententia si rectè explicetur, non incommoda est.

*Danielis
Sennerti
opinio.* Celebratissimus ac verfutissimus Sennertus, in lib. 3. part. 7. sect. 1. cap. 3. commodissimum suadet statuerè, præcipuam à quâ vitiosi humores, proximâ huius mali causâ, generantur, causam esse lienem: etsi quandoque & epar non extra culpam sit. Cum enim lien, etiam sanguificationis organum sit, & crassiorem chyli partem ad se trahat, ac sanguinem crassiorem, pro alendis in ventre inferiore visceribus, ventriculo, intestinis, mesenterio, omento, elaboret, & ita prima sanguificatio fiat in liene, ac quod impurum adhuc est, in liene primum, ne ad epar perueniat, separari debeat; non mirum, si velis debilis sit, & malè sese habeat, vel erratum aliquod in prima coctione commissum sit, quod in secunda hæc corrigi non potest, vitiosum sanguinem in liene generari. Ut enim alia membra coctioni & officijs publicis destinata, ubi in actionibus suis sine suo frustrantur, vitiosos humores generant, ita idem in liene fieri necessarium est. Et sicut ventriculus debilior, crudita-

tis acidæ, calidior, nidorosa causa est; epar dum se malè habet, nunc sanguinem biliosum, nunc crudum, nunc aquosum generat, ita etiam lien malè dispositus, vitiosum sanguinem generat, & præcipuè in hac affectione, acidum: atq; ita, in affectione hypochondriaca, lien semper laborat. Hinc porrò patet, si lien sanguinem pro sui officij ratione, non bonum generet, partes modò enumeratas, etiam bonum nutrimentum, ab eo non accipere, & eas ipsas inde debilitari, ac multos vitiosos humores necessariò circa illas partes cumulari, imprimis, si per convenientes vias non euacuentur.

Fœminarum Melancholia, quæ maximè viduis, sterilibus & virginibus propria est, Ex Artæo cap. 5. lib. 1. chronicon, insolens quædam mœstitia est, cum animi anxietate, flendi tacendique desiderio, dorsi & hypochondriorum manifestâ pulsatione, & tacito delirio coniuncto, furoris vel mania prænuncia. Quæ adè est affinis hypochondriacæ, ut cum ea sæpè confundatur. Quanquam ab illa trifariàm distinguatur, parte nimirum affecta, causis efficientibus, & compluribus symptomatibus. Pars quæ primùm hic afficitur, est uterus, sedes focus

*Viduarum,
virginum
sterilium
& puerperarum
melancholia
hypochondriaca.*

focus morborum omnium muliebrium, vt auctor est Hipp: lib. de loc. in homine. Cum enim afficitur, corpus vniuersum trahit in sui confor-
 tium, substantiæ similitudine, vasorum communione, & viciniâ. Quibus adijcitur, tetri halitus, ab ipso vtero prodeuntis, ad partes principes atque superiores, per cæcos meatus, delatio. Sunt, inquit Hipp: lib. de alimento, in humano corpore, confluxio vna, conspiratio vna, consentientia omnia. Nam quemadmodum vterus veluti sentina quædam, in imâ sede collocatus, confluentes vndique humores recipit, ita vapores tetros & virulentos, ex iisdem suppressis vel corruptis manantes, quoquoersum refundit. Sicque, vnde vita proficere atque propagari solet, summa plerumque pernicies mortis causa dependet. Tanta verò corruptio fit, tum in ipso vteri sinu, tum in vasis circumstantibus, vt mirum videri non debeat, cum per febres continuas, in proprijs etiam vasis, humores computrescant. Cæterum, ex omnibus partibus, nullarum maior sympathia est, quam cerebri & vteri, quæ fit non solum per nervos, & reliqua vasa cunctis partibus communia, sed etiam per membranas spinalis medullæ. Vnde
 acci-

accidit, affecto vtero magis occipit condolere, ex Hipp: part. 1. sect. 1. lib. 6. epid. & in hysterica suffocatione, quæ sæpè comitem accersit melancholiam, omnes actiones animales affici, nimirum sensificas, motrices, & principes, vt patet in sensus priuatione, conuulsione, & desipientiâ, quæ tum ipsius subiecti, tum causæ efficientis varietatem consequuntur.

Causarum duo sunt principia. Prius, est natura muliebris, cum ex Hipp: magis demissi & pusilli animi, facilius delirio corripatur. Quod Gal: etiam confirmat, com. ad hist. 16. sect. 3. lib. 3. epid. cum ait, leues naturas atque turbulentas ex parua occasione desipere. Cæterum quoniam viro administrandis rebus nato, plusculum de rationis vnciola erat aspergendum, ipsi mulier adiungenda fuit: animal videlicet imperfectioris rationis quidem illud, atque debile, verum ridiculum & suaue, quo conuictu domestico, virilis ingenij tristitiam, suauitate condiret atque edulcaret. Quod si qua fortè mulier sapiens haberi voluerit, ea nihil aliud egerit, quam vt minus sapiens sit: foemina enim quæ nimium sapit, desipit. Quemadmodum, juxta Græcorum prouerbium, simia semper est

*Natura
muliebris
prima cau.
sa ad me-
lancholiam*

G

simia.

simia, etiam si purpurâ vestiatur; ita mulier, semper mulier est, hoc est imperfecta, quamcunque personam induerit. Etenim, si rem rectâ reputent viâ, hoc ipsum imperfectioni debent acceptum ferre, quod sint viris multis calculis fortunatiores. Primum formæ gratiam, quam illæ meritò rebus omnibus anteponunt, cuiusque præsidio, in tyrannos etiam ipsos tyrannidem exercent. Alioqui vndenam horror ille formæ, hispida cutis, & barbæ sylva? planè fenile quiddam in viro? nisi à prudentiæ vitio? cum foeminarum semper læues malæ, vox semper exilis, cutis mollicula, quasi perpetuam quandam adolescentiam imitentur? Deinde quid aliud optant in hac vita, quam ut viris quàm maximè placeant? Nonne huc spectant tot cultus, tot fuci, tot balnea, tot compturæ, tot vnguenta, tot odores, tot componendi, pingendi, fingendique vultus, oculos & cutem, artes? jam num alio nomine viris magis commendatæ sunt, quàm imperfectionis? quid enim est, quod illi mulieribus non permittunt? at quo tandem autoramento, nisi voluptatis? delectant autem foeminæ non aliâ re, quàm dum nugas suas representant. Licet non paucè extiterint aliquando,

do, & adhuc extent, quæ fortes, cauræ, castæ,
viribus & virilibus curis, vitia foeminarum exu-
erint.

Secundum principium, est causa efficiens si-
ue materialis, quæ apud eundem Hipp: in lib.
de virg: morb: duplex est, nempe sanguinis mē-
strui retentio, & feminis cohibitio. Sanguis e-
nim, inquit, cum in adultis crescit vberius, con-
fluens ad vterum, si exitu prohibeatur; sursum
ad iecur & cor resilit; vnde postmodum diffi-
culter refluit, propter venarum obliquitatem.
Sic ex repletionem, cor fatuum euadit, torpescit-
que cerebrum, & ad insaniam propensum red-
ditur. Quod si intemperies calida & sicca visce-
rum reliquorū, vel febris accedat, sanguis pau-
latim adurit, & in atram bilem degenerat, quæ
fomitem suggerit melancholiæ. Neque verò
solo refluxu, sed etiam longâ circa vterum cun-
ctatione, genus idem mali, sanguis copiosus in-
uehit, cum vel putrescens, vel solum efferue-
scens, tetros halitus, aut feruidos sursum exha-
lat, qui cerebrum, mentis, rationisque sedem,
perturbant.

Quod verò semen cohibitum similem no-
xam inuehat, facile quidem innuit Hipp: libello

Secunda
causa san-
guinis mē-
strui reiē-
tio & femi-
nis cohibi-
tio.

Semen co-
hibitum
qualem no-

nam inuo- *περι πρεβιαν;* cum ait, Virgines maturas viro, &
bat. steriles mulieres, licet probè repurgentur, tor-
 pescere & interdum insanire. Sed Gal: cap. 5.
 lib. 6. de loc. affect. expressis verbis testatur,
 quàm sit importuna & noxia, tam in viris quàm
 in foeminis, seminis præter modum & morem
 suppressio. Scribit enim, multa inde promanare
 incommoda, videlicet capitis grauitatem, ci-
 borum fastidium, concoctionis vitium, fe-
 brem, corporis totius torporem, mœstitiã
 atque melancholiam. Quinetiam asserit, semen
 cohibitum tantò maiorem vim habere, ad no-
 xam toti corpori inferendam, quantò eius cor-
 ruptio deterior est, quàm ipsius sanguinis. Si-
 quidem, inquit, ex semine corrupto quædam
 aura virulenta sursum effertur, quæ si cor feriat,
 animi deliquium, & syncopen excitat; si ven-
 triculum, cardiogmum; si respirationis & vocis
 organa, dyspneam & aphoniam; si denique ce-
 rebrum peringat, convulsionem epilepticam,
 delirium, & furorem inuehit. Sunt ergò duæ il-
 læ præcipuæ hysteriçorum symptomatum cau-
 sæ. Quibus tertiam adiungit Gal: nempe totius
 corporis cacochymiam, ex prauâ dietâ, aut ma-
 lâ viscerum diathesi, vel ipsius vteri quandam
 impuri-

Tertia cau-
 sa melan-
 cholia in
 foeminis.

impuritatem. Quo fit, vt hoc genus mali, sæpius incurrant mulieres, quæ vitiosis abundant humoribus, ex Gal: loc. cit. quæ sunt plethorica, & in ocio educatæ, & quæ, cum antea nihil ad explendam libidinem omisissent, repente continere cœperunt. Sæpè etiam hoc malum, iuuenes viduas exercet, propter curas, assiduos mœrores, & consuetæ vitæ mutationem. Virgines item succulentas, & moniales ociosas, maximè si menstruis non probè repurgentur. Sed omnium sæpissimè puerperis accidit, cum vel lochia supprimuntur, vel grauibus animi pathematis commouentur, propter relictam ex partu cerebri imbecillitatem.

CAPVT VII.

De Procatarteticis siue Impulsiuis & externis huius affectus causis.

PROCATARTICÆ siue Impulsiuæ & externæ denique causæ, à quatuor rebus desumuntur; quæ geruntur; quæ retinentur; excernuntur; & quæ forinsecus accidunt.

Ex illis quæ assumuntur, sunt aëris, regionis, & anni calida & sicca constitutio: victus ratio,

Causa externa ex illis quæ

affumus. |
187.

& vsus frequens crassorum, terrenorum, & flatulentorum alimentorum, vt sunt carnes bubulæ, taurinæ, leporinæ veteres, hircinæ, caprinæ, ceruinæ, anserinæ, anatinæ, aprugnæ, suillæ, vel sale maceratæ, vel fumo induratæ; quo spectant & perna seu succidia, lardum rancidum, farcimina omnis generis; item caro cochlearum, testudinum, pisces limosi, lacustres ac marmaritimi, sale & muriâ conditi, vel fumo, aut calore solis, aut frigore siccati, induratique, quales sunt aselli, passeris, haleces, & huius census alij; aues in aquis stagnantibus, & locis paludosis degentes; caseus vetus, panis furfuraceus & submucidus, brassica, legumina, vt fabæ, & similia. Ex potulentis, cereuisia cruda, parum cocta, & crassa, ex frumento siderato, vel Zizaniorum semine, quod pluribus in locis inter frumenta & hordeaceas fruges adolescens reperitur, referto, & aquâ feculentâ seu lutulentâ, parata, pauco lupulo condita; item vina crassa, rubra, nigra, pendula, acida; aceti acrioris vsus immodicus, vtpote quod melancholiam exaltet & multiplicet, teste Hipp. de rat. vict. in acut. pag. 379. Nonnunquam & liberalior vini fortioris, crudam materiam ad venas deuehens potus,

potus, præsertim cum bilis flaua, vel ater adu-
stusque humor, ventriculo substrata sunt, vt in
hoc affectu vt plurimum fieri assuevit. Quæ
omnia humorem crudum, crassum, melancho-
licum, falsum, acidum quoque generare so-
lent, quia cibi prauis succi, & difficilis conco-
ctionis sunt; nam cum animalia ex plantis alan-
tur, plantæ è terrâ suum alimentum attrahant,
hæc autem in se materiæ falsuginosæ non pa-
rùm, mineralésque partes, aut spiritus in se con-
tineat: facile hinc apparet, alimenta quibus ve-
scimur, multa in se continere, quæ nullo modo
in alimentum corporis abire possunt, quæque
maturè, si fieri posset, in prima coctione secerni
deberent. Quod nisi fit, in primis vijs relin-
quuntur, vbi non solum secundum primas, sed e-
tiam secundas qualitates, homini nocent, qua-
tenus scilicet amara, salsa, acida, aut acerba sunt,
aut similes qualitates habent. Hinc frequens
est hypochondriacis, vt amara, salsa, acida vo-
mant, quibus etiam dentes obstupescant. Ob
solos itaque diætæ errores, nullo ante, in ven-
triculo vel liene, vitio existente, hoc malum ge-
nerari potest. Existimantque præstantissimi
Medici, hanc ipsam in diætâ peccandi hodie li-
cen-

centiam, causam esse, cur pauci ab hoc malo immunes sint. Non solum autem cibi pravi, chyli vitiosi causa sunt, sed etiam ex bono cibo & potu, ventriculus, si vel naturâ debiliior sit, ut diætæ errores tolerare non possit, vel diætæ erroribus, vel etiam à liene prauum alimentum submittente, debilitatus sit, prauum chylum generat; cum membrum, quod prauè nutritur, officium suum rectè exequi non possit.

Causæ externæ ex illis quæ geruntur.

Ad ea quæ geruntur, pertinent vita sedentaria, seu retentio fuliginosorum excrementorū, cogitatio vehemens rerum grauium, lucubratio intempestiua, nocturnæ vigiliæ, vita umbratilis: quum ociosi, imò negotiosi, qui studijs nimium inuigilant, & libris agglutinati, cerebrum mouent, & vaporibus replent, cum eorum spiritus incalescant, ut plurimum segnem habeant calorem nutrientem, seu concoquentem. Hinc videmus, doctos & meditabundos, hypochondriacos esse, & simul catarrhosos, quorum cura, ut Fernelius docet, exiccantibus non est aggredienda. Quò faciunt & ipsæ glandulæ crebræ, quæ mesenterio & pancreate, hâc etiam de causâ factæ sunt, ne à ventriculo & intestinis repletis, vel corporis inflexione, & abdominis compressio-

pressione ea vasa comprimantur, & distributio humorum impediatur: certè in vitâ sedentariâ continuâ, vix fieri potest, quin vasa ista non aliquomodo comprimantur, vt etiam glandulæ istam compressionem satis prohibere non possint: præsertim si glandulæ præter modum intumescant, ipsa vasa comprimunt. Et imprimis hoc præstare potest, glandula illa insignior, in centro mesenterij, quæ primæ vasorum distributioni addita est, & quâ tumore laborante, totius corporis marcorem, ob impeditam chyli distributionem secutum fuisse, obseruatum est. Neque etiam necessarium est, vt in mortuis lien semper vel durus, vel scirrhusus, vel tumidus, vel alio modo ad sensum malè affectus, reperiatur; sufficit, si vel eius temperies (vbi occultæ proprietates non sunt excludendæ) vel substantiæ modus sit læsus, ob quæ vitia, non recta fiat in eo sanguificatio; quæ tamen sensibus deprehendi non possunt.

In hunc numerum veniunt etiam viri religiosi & pij, assiduo obedientiæ jugo pressi, diurnis excubijs, nocturnis vigilijs, abstinentiâ cibi & potus, nature conuenientioris, continentiaque exhausti, indefesso psallendi labore & studio

Viri Religiosi

H

dio

dio defatigati , vnde non minus martyres dici credique possunt & debent. quam qui ictu ferri momento temporis, laboribus, vitæ breuissimum finem imponunt : cùm religiosi ascetæ, quotidianâ & diuturnâ morte, sensim oppressis sensibus conficiantur, Deoque de longissimâ patientiæ & myrrhæ lachrymis adoleant : interim tamen corpora debilitant , coctionem viscerum turbant , & intemperiem morbificam imbibunt, medicationibusque perpetuis se exponunt : nam dum illos, christianæ pietatis ardor semel arripuit, adeò sua profundunt , iniurias negligunt, falli sese patiuntur, inter amicos & inimicos nullum discrimen, voluptatem horrent, inediâ, vigiliâ, lachrymis, laboribus, contumelijs sagineantur, vitam fastidiunt, mortem vnicè optant ; breuiter , ad omnem sensum communem prorsus obstupuisse videntur, perinde quasi alibi viuat animus, non in suo corpore. Quamdiù itaque animus, corporis organis probe vtitur, tamdiù sanus appellatur. Verùm vbi ruptis jam vinculis conatur in libertatem asserere sese, & quasi fugam ex eo carcere meditatur, tùm insaniam vocant. Id si fortè contingit morbo, vitióq; organorum prorsus omnium

nium consensutalis est. Quòd si eueniat studio Pietatis, non est insanix genus, sed tamen adeò confine, vt magna pars hominum, meram insaniam esse iudicet, præsertim cum pauculi homunciones ab vniuerso mortalium cœtu, totâ vitâ dissentiant. Sapiens commiseratur, ac deplorat illorum insaniam: illi vicissim, illum veluti delirantem ridet atque eijciunt. Itidem vulgus hominum, ea quæ maximè corporea sunt maximè miratur, eaque propè sola putat esse. Contrâ pij, quò quid proprius accedit ad corpus, hoc magis negligunt, totique ad inuisibilem rerum contemplationem rapiuntur; nam illi primas partes tribuunt diuitijs, proximas, corporis commodis, postremas, animo relinquunt: quem tamen plerique nec esse credunt, quia non cernitur oculis. E diuerso, hi, primum in ipsum Deum, rerum omnium simplicissimum, toti nituntur: secundùm hunc, & tamen in hoc, quod ad illum quàm proximè accedit, nempe animum: corporis curam negligunt, pecunias ceu putamina, prorsùs aspernantur ac fugitant, nihilque habentibus nihil deest: aut si quid huiusmodi rerum tractare coguntur, grauatim ac fastidiosè id faciunt, habent

H. 2.

tan-

tanquam non habentes, possident, tanquam non possidentes.

*Sensuum
concurfus
in externa
causa.*

Ex sensibus quidam sunt crassiores, ut tactus, auditus, visus, olfactus, gustus; quidam magis à corpore semoti, veluti memoria, intellectus, voluntas: igitur ubi se intenderit animus, ibi valet. Pij, quoniam omnis animi vis ad ea contendit, quæ sunt à crassioribus alienissima, in his velut obbrutescunt, atq; obstupescunt. Contrà, vulgus in his plurimum valet, in illis quàm minimè. Rursùm, in affectibus animi, quidam plus habent cum pingui corpore commercij, veluti libido, cibi, somnique appetentia, iracundia, superbia, invidia. Cùm his, irreconciliabile bellum pijs: contrà, vulgus sine his vitam esse non putat. Deinde sunt quidam affectus medij, & quasi naturales, ut amor patriæ, charitas in liberos, in parentes, in amicos; his vulgus non nihil tribuit; at illi, hos quoque student ex animo reuellere, nisi quatenus ad summam illam animi partem assurgunt. Proinde cum summa fit, inter hos & illos, omnibus de rebus dissensio, fit, ut utrique alteris insanire videantur, neque rarò fit, ut maior insanus, vehementius rideat minorem. Hinc quoque fit, quod

quod in amore DEI & rerum spiritualium, pij
 sæpè extra se rapiantur: nam qui vehementer
 amat, jam non in se viuit, sed in eo quod amat,
 quoque longius à seipso digreditur, & in illud
 demigrat, hoc magis gaudet. Atque cum ani-
 mus à corpore peregrinari meditatur, neque
 probè suis vtitur organis, istud haud dubiè fu-
 rorem rectè dixeris. Alioqui quid sibi vult,
 quod vulgò etiam dicunt, non est apud se, & ad
 te redi, & sibi redditus est? porrò quo amor est
 absolutior, hoc furor est maior, ac felicior.

Verùm enim verò, parùm hoc est Pijs, infa-
 niæ siue mentis siue corporis insimulari: stulti-
 tiam enim simulare loco, sapientia summa est,
 & dulce est desipere in loco. Porrò, quam ab-
 soluta laus illa Ciceronis? stultorum plena sunt
 omnia. Quis enim ignorat, vnumquodque bo-
 num, quò latius patet, hoc esse præstantius.
 Scripsit Ecclesiastes, cap. 1, stultorum infinitus
 est numerus. Hieremias cap. 10, stultus factus
 est omnis homo à sapientiâ suâ. Soli DEO tri-
 buit sapientiam, vniuersis hominibus stultitiam
 relinquens. Ecclesiastes. Vanitas vanitatum, &
 omnia vanitas. Item, stultus mutatur vt Luna,
 sapiens permanet vt sol. Salomon, cap. 7. Cor

*Pij non en-
 rant, etiã
 si insania
 insimulem-
 tur.*

H 3 sapien-

sapientum, vbi tristitia est, & cor stultorum, vbi lætitia. Sanctus Paulus. Nos inquit, stulti propter Christum, velut insipientem accipite me, & non loquor secundum DEVM, sed quasi in insipientia. Qui videtur esse sapiens inter vos, stultus fiat, vt sit sapiens. Et apud S. Lucam, Discipulos, quibus se junxerat in via Christus, stultos appellat. Quemadmodum summi Principes, nimium cordatos suspectos habent, & inuisos, vt Iulius Brutum & Cassium, cum ebrium Antonium nihil metueret, vtque Nero Senecam, Dionysius Platonem; contra crassioribus ac simplicioribus ingenijs delectantur; itidem Christus sapientes istos, suæque nitentes prudentiæ semper detestatur, ac damnat: testatur id S. Paulus. Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus: eumque ait, Deo visum esse, vt per stultitiam seruariet mundum, quando quidem per sapientiam restitui non poterat. Quin ipse idem satis indicat, clamans per os prophetæ. Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Rursum cum agit gratias, quod salutis mysterium celasset sapientes, paruulis autem, hoc est, stultis aperuisset. Quid enim aliud est, vae vobis scribæ & Pharisei, quam vae vobis sapientes. H

CAPVT

CAPVT VIII.

*Continuatio Causarum Externarum Melancholiae
Hypochondriacae.*

AD ea quæ geruntur, etiam pertinent ne-
gotia aulica & ardua, ambitione, æmula-
tione & odio nonnunquam implicata, neque
etiam irâ, suspicione, & indignatione prorsus
carentia; curæ, metus, mæror seu tristitia, vel ex
charorum pignorum obitu, vel fortunæ jactu-
ra ac detrimento, seu rerum penuriâ, aut deni-
que, ab alicuius rei potiundę frustratâ spe ac de-
siderio contracta; ex somno etiam nimio, & su-
bito terrore, &c. Quæ omnia calorem natuum
debilitant ac dissipant, humidumque radicale
absumunt, cruditates & humores vitiosos in
corpore cumulant, intemperies quoque par-
tium & viscerum inducunt. Taliter enim con-
stituti sunt jam huius seculi mores, vt nisi cum
omnibus, omnium horarum hominem agere
possis, nullibi estimeris. Proceres quoque, quis-
quis iratos habuerit, huic ne Pallas quidem fatis
auxilij tulerit: contra, quisquis propitios, is vel
summo Ioui, cum suo fulmine mandare laque-
um

*Externa
causa me-
lancholiae
hypochon-
driacae ex
ijs quæ ge-
runtur cõ-
tinuatio.*

um possit. Temperare itaque se tempori oportet, & omnium moribus, si modo honestatis limites non excefferint: siquidem peruersè facit, qui sese non accomodat rebus presentibus, forsòque nolit uti, postulètque, ut fabula jam non sit fabula. Contrà, verè prudentis est, cum sis mortalis, nihil vltra sortem sapere velle, cumq; vniuersâ hominum multitudine vel conuiuere libenter, vel comiter errare. Quis enim non istiusmodi hominem, ceu portentum ac spectrum fugitet horreatque, qui ad omnes naturæ sensus obsurduerit, qui nullis sit affectibus deditus, nec amore, nec misericordiâ magis commoueatur, quàm si dura filex, aut stet marpesia cautes, quem nihil fugiat, qui nihil erret, sed ceu lynx quispiam nihil non perspiciat, nihil non ad amissim perpendat, nihil ignoscat, qui solus seipso sit contentus, solus diues, solus sanus, solus rex, solus liber, breuiter, omnia solus, sed suo solius iudicio, qui nullum moretur amicum, ipse amicus nemini, qui quidquid in omni vita geritur, velut insanum damnet, rideatque? vno verbo, misanthropon talem, quis non odiat? huius farinae sunt Critici illi morosi, plus satis oculati, ut qui in amicorum vitijs tam cernunt

acutum

acutum, quàm aut aquila, aut serpens epidaurius. At ipsi in proprijs vitijs quàm lippunt, & quàm non vident manticam in tergo pendentem : nigrum in candida vertere, & eodem ex ore frigidum pariter, & calidum efflare, longèque aliud conditum habere in pectore, aliud sermone fingere possunt. Fastu turgent, multa de se sibi pollicentur, & pauonum instar, cum mira oblectatione ac superbiâ circûspiciunt, sibi nimium blandiuntur & indulgent, præcipientes, acuti, & subtiles sibi videntur; cùm tamen parum firmi sint, vt qui facilè ad leuissimum verbum, vel toruum intuitum & inopinatum, stomachantur, & bilem mouent: quibus omnia displicent, & fastidium mouent, ad omnemque actionem & orationem excandescunt. Quando ne quidem omnes Luculli coqui, gratû ipsis ferculum condirent: neminem loquentem ferunt, etsi cum ratione reprehendentem, aut cõtradicientem: sese solum celebrant, reliquis omnibus abiectis: ad quamlibet auram, aut nihil rem commouentur, & querelas concitant. Itaque, cùm ea sit hominum natura, vt nullum ingenium reperiatur, non magis obnoxium vitijs: addet tantam animorum ac studiorum dissimilitudi-

tudinem, tot lapsus, tot errata, tot casus vitæ
mortalis; quo pacto vel horam, constabit inter
Argos istos, amicitiaæ jucunditas : præsertim in
aulis, vbi

Nemo, gradus nisi per plures, ascendit in aula

Ad descendendum plus satis vnus erit.

*Ira & mæ-
ror quid
non in hy-
pochondria-
cis causa-
re possint.*

Vbi tot persecutiones, veritatis proscriptiones,
detractiones; vbi regum aures, ad accusatorum
calumnias, apertæ plerumque & pronæ sunt, &
plus valet in præsens inuidiosa improborum
obtrectatio, quàm annorum præteritorum
commendatio: quæ optimum & sincerissimum
quemque, de bonæ mentis constantiâ deijcere,
& in extremam impatientiam, mœrorem, &
iram, præcipitare possunt.

Quantùm autem noxarum, ira & mœror, si-
ue tristitia, in corpore humano, præcipuè ad
melancholicos affectus & hypochondriacam
disposito, causare possint, ex sequentibus faciliè
conijcies. Notum est vulgò, maximè incom-
modum esse, si quis iratus, vel perterritus edat
vel bibat: primò enim ab eiusmodi affectibus,
spiritus, vt omnibus actionibus, ita & coctioni
ciborum necessarij, ad alias partes auocantur,
vnde coctio in ventriculo labefactatur, cruduf-
que

que & prauus chylus indè generatur. Deinde vt in ira, bilis commouetur, alijsq; humoribus permiscetur, eosque corrumpit, ita etiam melancholicum, pituitosum & atrum humorem, si ira & mœror coniungantur, commoueri credibile est, qui omnes cum chylo non bene cocto commiscentur, eumque amplius corrumpunt, vnde sanguis laudabilis gigni nequit, sed humor chylo qualitatibus respondens, partim biliosus, partim melancholicus, partim ater gignitur, & hinc rursus pro alendis visceribus infimi ventris transmittitur, & in hypochondrijs prauis humores cumulantur. Quibus accidit & hoc, quod in animi affectibus, imprimis in arterijs, humores mouentur & afficiuntur: cum verò lien, arterijs multis abundet, easque quintuplo plures, quàm venas obtineat, in animi talibus affectibus, & eius actionem turbari necesse est. Quæ omnia quoque ex communibus causantur calamitatibus, Bello nempe, Fame, & Peste, vti satis superque abhinc aliquot annis nostro proh dolor cum damno experti fuimus.

Bellum enim, nostro hoc seculo, res adeò est *Bellum,*
immanis, vt secundum Erasmi & aliorum quo- *quam sit*
rundam opinionem, nisi defensiue & cū mode- *res imma-*
nis.
1 2 rami-

ramine inculpatę quasi tutelę fiat, diabolos, nō homines deceat, adeò immifericors, vt poëta quoque fingant à furijs immitti, adeò pestilens, vt vniuersam morum lucem simul inuehat, adeò mala, vt à pessimis interdum optimè soleat administrari, adeò impia, vt nihil cohæreat cum Christo; leges, religio, pax, & res humanę omnes sursùm ac deorsùm miscentur. Bene de Bello scripsit Anglicanus Poëta.

Bella Famem, Pestemque Fames mortalibus affert,

Est igitur Bellum, peius utroque malum.

Militibus solis, Bellum res bella videtur,

Militibus solis omnia Bella bona.

Non desunt tamē adulescentes eruditi, qui istam manifestariam insaniam omnium laudatorum facinorum segetem ac fontem (vnde pars vtraque semper plus aufert incommodi, quàm boni) zelum, pietatem, fortitudinem appellent, excogitatâ viâ, quâ fieri possit, vt quis letale ferrū stringat, adigatque in fratris sui viscera, manente nihilominus charitate illâ summâ, quam ex Christi præcepto, debet proximo Christianus. Ex causata inde inopia & annonę caritate, quas non in edias tolerare, & quibus non edulij planè humanę naturę contrarijs, mortales genium defrau-

defraudare coguntur: vitiosissima queque, cum fanitatis iactura, pro cibo admittere non verentur. Vnde quid mirum? si corporum temperies immutata, iliades morborum, præcipuè melancholicorum, & pestes introducantur: exinde quoque contristati, ob necessariorum destitutionem, mœrore curisque confecti, quid mirum? si corpora exiccantur & contabescant, terrore timorèque simul expauescant.

Sub excretis & retentis, recensentur, omnes excretiones nimie, vt hæmorrhagiæ, & profluvia immoderata, nimieq; euacuationes; tum etiam consuetarum emanationum, puta hæmorrhoidum, & aliarum naturalium purgationum, vt in foeminis mensium (de quibus cap. vi. dictum) cohibitiones & suppressiones, quæ in causa sunt, vt talia excrementa in primis vijs cumulentur. Nam cum per hæmorrhoides, naturæ instituto, humores melancholici, adusti, & falsi, purgari soleant, si euacuationes istæ in ijs, quibus consuetæ sunt, subsistant, aut si in foeminis, sanguis, qui ad vterum descendere debebat, & vitiosi humores, qui cum eo solent excerni, subsistant, in hypochondria decumbunt, & malo huic materiam suppeditant. Et sæpè in foemi-

Causa externa ab excretis & retentis.

nis affectiones hypochondriacæ & vterinæ ita similes sunt, vt vix discerni possint, imò interdum coniungantur. Alius quoque suppressa, ad malum hoc generandum facit: etenim si excrementa diutius in intestinis detinentur, venæ mesariacæ ex ijs, pro bono & recenti chylo, crassam & feculentam materiam attrahunt, è quâ multi feculenti humores generantur, atque obstructions in venis mesariacis & liene excitant; vnde ijs qui ad hanc affectionem hypochondriacam sunt dispositi, summè vtile est, aluum semper habere laxam.

Cause externa ab illis qua forissecus accidunt.

In illorum denique, quæ forissecus accidunt, venit aër corpus ambiens, frigidus nimirum & siccus, paludosus, humores incrassans & densans, nonnunquam & calidus seu squalidus, sanguinis partes subtiliores resoluens, reliquâque massam crassiorem relinquens. Magis quoque autumno hic affectus exasperatur: tum enim abundat succus melancholicus per æstatem collectus, cuius calor jam efferbuit. Verno etiam tempore fit, quod nouo tempore solis sopitus humor concitetur. Aretæus scribit, cap. 5. lib. 1. chron: autumno morbum hunc procreari, vere iudicari, propter calidam humidam

dam aëris constitutionem, vitio humoris temperando idoneam. Quæ ratione apud Hipp: lib. i. de nat. hum. sub finem : morbi autumnales vere soluuntur.

Astrologi, causam ponunt in coniunctione & oppositione, aut malo aspectu infelicium siderum, vt Saturni & Martis. Vnde patet, Planetas hos infelices, in domibus cœlestibus existentes, & cursum suum tenentes, pro vt partes humanas respiciunt, easdem varijs morbis tentare. In Februario quoque, astrorum positum concurrere putant : sicut pro certo habent, pro vario siderum positu, nunc hos, nunc illos humores moueri, & varios morbos inde excitari : præficiunt autem spleni Saturnum, & felli Martem; signa quoque Zodiaci, varijs partibus humanis. Verùm doctissimus Primerosius de vulgi erroribus lib. iv. cap. ix. docet, Astrologos vano commento singulas corporis partes astris attribuere, cùm Planetis, tùm signis Zodiaci. Quoniam Planetarum, signorumque Zodiaci, non est vnus idemque motus, quorundam Planetarum celer, aliorum tardissimus : signorum autem idem, sempérque equabilis; rarò continget, vt Planetæ cum signo eidem parti dicato simul

Astrologorum causa melancholia hypochondriaca.

con-

concurrant. Vti ex Saturno cernere licet, qui rarissimè cum signo spleni dicato copulatur. Astra igitur vel influunt in substantiam partis, vel in conformationem: non in substantiam, quia nulla pars organica est in corpore, quæ varijs partibus naturæ diuersæ non constet, vt pedes & manus, constant ossibus, neruis, arterijs, musculis, quæ non possunt æquè primò subijci huic vel illi sideri. Deinde cum similes secundum substantiam partes sint, etiam in alijs organis, vt ossa sunt in pedibus, manibus, thorace, capite, cur vnum idèmq; sydus, omnibus hisce non dominabitur. Restat igitur, vt influant astra, in conformationē solam, quæ singulis partibus est accidentaria: nam partes singulæ, seorsim possunt esse absque eiusmodi conformatione, vt ossa non minùs possunt esse incurua, quam recta, & tamen bene nutriri. Conformatio partis cuiuslibet, pendet ex numero, magnitudine, situ & figurâ. Non potest influxus fieri in numerum partium, quia numerus ratione sui non est ens reale, tum quia vnâ particulâ ablata, vel additâ, non mutatur tamen influxus in partem, vt si à manu digitus vnus desit, non desinit tamen influxus. Pariter nec in magnitudinem,

nem, quia alius foret influxus in infantem quàm in adultum. Non in situm, quia sic mutato situ mutaretur quoque influxus, vt in manum extentam, capiti, aut pedibus impositam. Demum nec in ipsam figuram, quia pariter mutatâ figurâ non mutatur vis & efficacia signorum in partem. Patet hinc, vires eiusmodi in vnam potius partem, quàm in aliam, falsas esse & comentitias. Forsitan si quicquam simile datur, virtus eiusmodi extendet sese solum ad illas partes, quæ proprium habent parenchyma, ab alijs diuersum, vt cor, cerebrum, jecur, splen, &c. Non autem ad manus & pedes, similésque alias partes, quarum similes partes sunt eadem secundum substantiam, & tantum conformatione distinguuntur.

Inter ætates pauci melancholiâ corripuntur hypochondriacâ ante vigorē, plurimi in ipso, & post ipsum, ex Aëtio. Quod Aretæus etiam locis adductis, his verbis confirmat. Aetas quæ prope statum est, & ipse status, huic morbo subijciuntur, propter complexionē frigidam siccam, succi melancholici feracem; errores quoq; in victu commissi in adolescentia, sese produnt; sed & curis, meditationibus, atq; animi intentione, homines

Quales ætates corripantur melancholiâ hypochondriacâ.

minēs tūm magis occupari incipiunt. Quamquam hoc seculo, multi adolescentes huiusmodi morbo vexantur, tūm propter tumultuosam tempestatem, cūm propter inclinationem à parentibus transmissam. Notandum enim est illud Plinij, cap. 16. lib. 7. nat. hist. genus mortaliū indies decreſcere propter ſiccitatem, conſumente vbertatem, bonāque temperiem, ſeminum exuſtione : in cuius vices nunc vergat æuum ex Horatio, lib. 3. carm., ode 6.

Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitioſiorem.

De Annis Climactericis, ſcalaris, Criticis. Maiorem quoq; partem hominum, nunc aut 7. 8. vel 9. climacterico anno, qui cadunt in 49. 56. & 63. annum, perire & mori, quotidiana teſtatur experientia. Anni climacterici, vocantur etiam ſcalares, quod quaſi per ſcalas ad perfectiorem ætatem perueniatur: climacterici autem vel mutatorij, quod in illis ætas hominis, conſtitutio, natura, & complexio mutetur, aut ad melius, aut ad peius, aut ad ſanitatem, aut ad morbum. Talis autem mutatio fit ſeptimo anno, vti in acutis morbis ſeptimo die. Septimus dies

dies in acutis morbis, à Medicis vocatur dies criticus, dies pugnae, aut iudicatorius, quia in illo natura & morbus inuicem pugnant, Medicus autem inde cognoscere possit exitum morbi, an natura vincat, aut vincatur. Climacterici vel scalares anni, diuiduntur in minores & maiores, inter minores numerantur 7. 14. 21. 28. 35. 42. 49. & 63. inter maiores sunt, 70. 77. 84. 91. 98. 105. 112. 119. Ex minoribus, secundum antiquos, periculosissimus est sexagesimus tertius, vnde scribebat ad filium suum Cæsar Augustus, gaude mecum, quia 63. annum, qui senibus fatalis est, supergressus sum.

Quò ad sexum, viri magis huic sunt opportuni quàm mulieres, quia vt illi pluribus negotijs implicantur, sic istæ mensibus repurgantur. Si spectemus habitum, molles, candidi, raro fiunt hypochondriaci, propter pituitæ dominantum ex Gal. lib. 3. de loc. aff. Contrà macilentum, nigri, hirsuti, magis sunt opportuni melancholiæ, propter temperamentum similitudinem. In eandem promptè incidunt, qui sunt rufo & flauo colore, propter bilis flauæ in atram facilem conuersionem: maximè verò, si curâ, mœrore, zelotypiâ, vigilijs, victu tenui, & multis la-

Qualis sexus habitior sit ad affectum hypochondriacum.

boribus conficiantur. In censum etiam causarum externarum, veniunt omnia, quæ vel præcordiorum estum adaugent, & sanguinem reddunt acriorem, vt labor vehemens, ira, inedia, siue nimia abstinentia, cibi acres, vina generosa, vsus aromatum: vel crassos humores accumulans, flatus gignunt, vt cruda omnia, nimia fatietas, & crapula: vel obstructions pariunt, vt motus à cibo, præsertim violentus: vel alunt succum melancholicum, vt mœstitia, autumnus: vel eundem commouent, vt tempus verum, vti modo dictum est.

Causa externa à varijs mortalium tumuluosissimis moribus.

Non minus denique alterant corpus, & hypochondriacum affectum causant, mores, & varij mortalium tumultus, quorum specimina aliquot hic recensere non abs re fore puto: in communem enim hominum vitam licet salibus ludere impunè, modò ne licentia exeat in rabiem, cum taxando, neminem omninò perstringere nominatim, is non mordeat, sed doceat ac moneat. Nec sum nescius, quam malè audiat stulticia etiam apud stultissimos, sapiens enim est, qui ducitur ratione, stultus, qui affectuum arbitrio mouetur. Dum hic deperit in mulierculam, & quò minus adamatur, hoc amat

mat impotentiùs. Ille dotem ducit, non vxorem. Ille sponsam suam prostituit. Alius zelotypus velut Argus obseruat. Hic in luctu, pàpæ! quàm stulta dicit, facitque? conductis etiam velut histrionibus, qui luctus fabulam peragant. Ille flet ad nouercæ tumulum. Hic quicquid vñdecunq̃ue potest corradere, id totum ventriculo donat, paulò post fortiter esuriturus. Hic somno & ocio nihil putat esse feliciùs. Sunt qui alienis obeundis negotijs sedulò tumultuantur, sua negligunt. Est qui versuris atque ære alieno diuitem se esse putat, mox decocturus. Alius nihil arbitratur feliciùs, quàm si ipse pauper hæredem locupletet. Hic ob exiguum, idq̃ue incertum lucellum, per omnia maria volitat, vñdis ac ventis vitam committens, nullâ pecuniâ reparabilem. Ille mauult bello diuitias quærere, quàm tutum ocium exigere domi. Sunt qui captandis orbis senibus, putant quàm commodissimè ad opes perueniri. Neque desunt, qui idem malint de amandis beatissimis aniculis aucupare: quorum vtrique, tum demum egregiam de se voluptatem dijs spectatoribus præbent, cum ab ipsis quos captant, arte deluduntur. Est omnium stultissimum ac

fordidissimum negotiatorum genus, quippe qui rem omnium sordidissimam tractent, idque sordidissimis rationibus, qui cum passim mentiantur, peierent, furentur, fraudent, imponant, tamen omnium primos sese faciunt, propterea quod digitos habeant auro reuinctos. Nonnulli foris diuites haberi gaudent, domi gnaviter esuriunt. Hic festinat quicquid habet profunderere, ille per fas nefasque congerit. Hic candidatus ambit populares honores, ille ad focum semet oblectat. Bona pars lites nunquam finiedas agitat, & hinc atque hinc certatim contendit, ut prorogatorem iudicem, & collusorem ditet aduocatum. Hic rebus nouandis studet, ille magnum quiddam molitur. Est qui Hierosolymam, Romam, aut diuum Iacobum adeat, ubi nihil est illi negocij, domi relictis cum vxore liberis. Quibus & similibus, quamdiu in-

uolutus quis fuerit, tamdiu melancholice
hypochondriacae causam fo-

uebit.

CA.

CAPVT IX.

De signis tam Diagnosticis quam Pathognomonicis Affectionis hypochondriacæ; insuper de symptomatibus eiusdem & symptomatum causis.

SIGNA myrarchialis huius affectus diagnostica siue cõmunia, desumuntur ex multis, fixis, & absurdis cogitationibus, ex rerum malarum commentatione & suspitione, uerecundiâ, rusticôque pudore, solitudine, mœstitiâ, timiditate, & ignauia, animi deiectione aut desperatione, mentis atque sensuum inquietudine, caligine & alienatione, somno interrupto, somnijs turbulentis, peruersâ rerum existimatione, ac sæpè præpostero iudicio, capitis vertigine, oculorum caliginibus, luctuosis suspirijs, cordis tremore ac palpitatione seu anxietate, syncope, dolore capitis, delirio absque febre, idque non continuo, sed notatu digna interualla habente. Sunt enim melancholiâ hypochondriacâ laborantes, nonnunquam satis hilares, mox tamen sine causâ, in mœstitiam recidunt: nam ut Gal: 3. de loc. aff: cap. 7. docet. Elato ex inferioribus partibus ad oculos fuliginoso

Signa melancholiciæ hypochondriacæ diagnostica seu cõmunia

ginoso quodam , & fumoso halitu, aut crassis vaporibus, similia, vt in suffusione , accidentia contingunt: eâdem ratione sublatâ ad cerebrû ab atrâ bile euaporatione fuliginosâ fumosâ-que, melancholica in mente eueniunt accidentia. Et quia etiam permiscetur spiritibus animalibus, qui non solum imaginationi , sed & alijs sensibus inferunt, accidit, vt etiam circâ alios sensus varia symptomata oboriantur; in auribus tinnitus, strepitus, sonique varij, nunc campanarû sonitum, nunc aquarum strepitum referentes; oculi obscure vident, vel etiam omnia circumagi videntur. In neruos etiam sese insinuans vapor, varios dolores, & alia neruosi generis symptomata accersit, præcipuè cum per spinam dorsi deorsum tendit, interdum in vtroque brachio frigus quoddam , aut stuporem potius, & motum formicantem inducit. Quæ cum fiunt , anxietatis & terroris omnia plena sunt, ægrique metuunt, ne labantur & concidant. Idem vapor, dum seu per venas, seu per arterias sursùm tendit, & cor transit, illud in eas angustias redigit, vt motu violento palpitare, & arteriarum celerem & velocem motum ad expellendum, & discutiendum vaporem sibi mole-

molestum, instituere cogatur. Plerumque etiam vrgent vigiliæ, quæ à vaporibus illis siccis ortum habent, qui non solum spiritus perturbant, sed & cerebrum exiccant, ac somni proximam causam absument; aut si dormiunt, somnus, eadem de causâ est perturbatus, cum somnijs metus & terroris plenis. Quibus à nonnullis adnumerantur signa habitus calidi & sicci, ceu sunt, amplæ tumidæq; venæ, color corporis fuscus, & illud abundè hirsutum, capillus densus ac numerosus, labia prætumida, oculi nonnunquam prominentes, aliquandò iterum reconditi, nunc volubiles, nunc quieti, atque inconniuenter immobiles, lingua modò prompta & expedita, modò hæsitantior, atque in proferendis vocibus tarda, blæsa, titubans, balba, impedita, &c.

Signa pathognomonica siue propria sunt, tēiones in hypochōdrijs, maximè sinistro latere, cum grauitate, & valida seu molesta arteriarum pulsatione: ventriculus malè affectus & debilis: coctio vitiata: æstus seu feruor ingens in præcordijs, sed sine siti, cum sputo copioso: ructus acidus, flatus, borborigmi, murmuratus strepentes, crepitus, rugitus, fluctuatio, dolor

Signa pathognomonica siue propria affectionis hypochondriacæ.

L

mor-

mordax ventriculi ad dorsum & scapulas sese extendens, potissimum sumpto cibo concoctu difficili: compressio interdum diaphragmatis: ariditas faucium: in plurimis corporis partibus saltus quidam diuersi: aurium tinnitus, aluus adstricta, excrementa ventris arida, scybala, seu squibala Galeno dicta, baccis seu pilulis caprinis perquam similima, à calore nimio humidum depascente: vomitus acidorum, nidoroforumque: nausea, appetentia corrupta, vel insatiabilis: tumor item lienis vel mesenterij dolens & renitens: iuuamen à moderatè frigidis, à calidis verò & concoctu difficilibus læsio. Non tamen omnia symptomata in omnibus apparent, sed modò hæc, modò illa, pro partium læsarum, vel seorsim, vel simul ratione. Si enim venæ mesaraicæ saltem obstructæ sint, & in ijs humor contineatur, mitior est affectio: grauior, si ipsa viscera simul afficiantur. Et quidem si vtrumque viscus afficiatur, atque vtriusque venæ sint obstructæ, grauia & plurima apparent symptomata: si verò ynum saltem viscus obstruatur, mitiora & pauciora sunt.

Sympto.
causæ

De symptomatum causis, monendum, ea quæ è ventriculo euomuntur, non omnia in

co

eo generari, sed interdum etiam è liene & locis vicinis transmitti. Ita verò tam acida à quibusdam euomuntur, vt etiam dentes, vt modò dixi, ab ijs stupeſcant, quæ procul dubio in liene vitioſè concoquente generantur; quæ atræ bilis nomine vulgò veniunt, etſi atrum colorem non ſemper habeant. In quibusdam vitioſi humores per vas breue, tam venoſum quàm arterioſum, cum ſanguine interdum atro, interdum verò florido, in ventriculum è liene effunduntur, atque ſanguis iſte per vomitum poſtea reijcitur, cum terrore ægrorum: in quibusdam etiam per aluum euacuatur. Vas autem illud breue ſatis amplum eſt, ac ſæpè calami ſcriptorij craſſitiem habet: imò vt Iohannes Riolanus, Anthropographiæ, lib. 2. cap. 7. teſtatur, in ſenatore quodam, qui reiectione ſanguinis per ſuperiora & inferiora è liene prodeuntis laborauerat, deprehenſum eſt vas breue minimi digiti magnitudine latum, & in ventriculum apertum. Et iſta omninò via eſt, per quam hypochondriaciſ ſanguis interdum per vomitum & aluum reijcitur. Ita refert Adrian. Spigelius Anat. lib. 6. cap. 5. hiftoriam Cardinalis Cibonis, qui ſanguinis vomitu extinctus erat: in cuius

Sanguinis
reiectione
per vomitum
1777.

cadauere, compresso ventriculo viderunt liem turgescere, rursùm liene compresso, ad ventriculũ copiosum sanguinem per vas breue effundi. Imò per eandem viam, humorem instar atramenti nigricantem, sine noxa & vitæ periculo euomere, plures in praxi mea vidi.

Flatus ubi continentur.

Flatus continentur in cavitare sinistri hypochondrij sub diaphragmate, ex ventriculi, omenti, coli & viscerum connexu ortã, exitum non habentibus, & ita conclusis, vt aqua & flatus contineri possint. Ventriculi dolores ad dorsum & scapulas vsque, non cessantes, priusquam ægri euomant cibos crudos & phlegmata subamara, calida & acida, adeò vt dentes stupore inficiantur, proueniunt ex mala coctione: cùm enim ventriculi tunice, prauis humoribus à liene & epate eò effusis, infectæ sint, non mirum, si is non benè coquat, cibúsque & potus vel crudus, vel parum mutatus, maximas anxietates & dolores excitet. Cùm enim in chylum mutatus non sit, ab intestinis nec attrahitur, nec admittitur, in ventriculo moram trahit, & in flatus mutatus, grauissimorum symptomatum causa est. Alius adstricta, ob vasorum & viscerum siccitatem, ob quam alui obstructionem

Ventriculi dolor ad dorsum & scapulas vsque.

Alui adstrictioris causa.

nem

nem, & flatus retinentur, qui hypochondria tendunt. Visciditas quoque & glutinositas ciborum malè coctorum, & materiæ excrementitiæ, alui adstrictionem causant.

Æstus in hypochondrijs excitatur, ex humoribus calidis & feruidis eò loci conclusis: qui exasperatur, ex assumptione cibi & potus calidioris, aut humorum agitatione ex alia causa. Solentq; tunc calidis vaporibus fursùm ascendentibus, malæ, & tota facies rubescere. Et quandò vapor per vniuersum corpus dispergitur, ephemera febris quasi excitatur, quæ vaporibus illis sudore discussis, intra paucas horas evanescit. Satyriasis quoque aliquibus excitatur, cum procul dubio ob genitalium partium, vasorumque seminariorum robur atque calorem, renum etiam & lumborum, vicinarumq; partium estum, copiosior sanguis, continuò ad hæc partes affluit & allicitur, & hinc semen copiosum generatur, quod abundans atque turgescens, simul & ob maiorem suam caliditatem, mordacitatem, & acrimoniam, quam ex sanguine, ex quo generatur, feruidiore & acriore attrahit, continuò irritans, stimulos suscitare & adaugere solet: cum insuper flatulentorum

Æstus in hypochondrijs quomodo excitatur.

Satyriasis unde excitatur.

spirituum, ex crassorum & feculentorum humorum abundantia generatorum, vis atque impulsus, partes genitales subinde attollit, distendit, atque inflat: non mirum, tantas & tam molestas inquietudines, pruritus, & seminis profusiones inuoluntarias oriri atque produci, cum stimulis quibusdam corporalibus (inuitis quidem) & singularibus, qui conscientiam non tantum, sed & corpus ipsius patientis plurimum inquietant.

Observatio historica mirabilis & rara de satyria.

Rarum supra hoc symptomaticum signum percipe casum. Iuuenis quidam, syntaxeos studiosus, Gymnasij Monacensis, rustici filius, modestus quidem & pius, sed scrupulosus & melancholicus, siue mores siue temperamentum eius nativum considerasses, solitudinis amans: nullis ob innocentiam suam grauioribus alijs vitijs addictus: hypochondriacis & melancholicis (quod in hac ætate extraordinarium est) impressionibus agitatus, stimulisque carnalibus multum tentatus est. Hic quantumuis iisdem in secreto animi sui proposito, abstinentia, & corporis durioribus castigationibus restitisset, tamen passiones illas & inquietudines, expugnare ex integro nunquam potuit. Dum
qua-

quadam die, extra urbem, mentem deambulatione distrahere solitarius conatur, ilicò hi stimuli animum afficiunt, & miserum comitantur. Quid fit? tentationum harum satyricarum amplius non patiens, furiosâ resolutione, cultellum scriptorium, quem fortè infortunio suo secum ferebat, vnâ manu, alterâ verò scrotum vnâ cum contentis arripit, vnóque tractu, manlianâ constantiâ, abscindit, seipsumque castrat. Magna inde ex venarum & arteriarum, testiculis inhærentium, dissectione, subsecuta est sanguinis hæmorrhagia, quæ non modo vires debilitare, sed & cordis deliquia mouere cœpit: continuante itaque sanguineo illo fluxu, spiritus & anima propè omnis exhalasset, ni per instinctum naturalem, & mortis horrorem, siue per diuinum aliquem impulsu, alterum fortissimi athletæ specimen, conseruandæ vitæ dedisset: dum stimulas partes, nociuo cruore benè madidas & inebriatas, manibus prehasas, tanquàm victor ex acie siue conflictu, domum vsque redux, quasi captiuas, optimè constrinxit, & à vehementiori sanguinis & spirituum eruptione, inter incedendum, eo vsque inhibuit, donec se ad cubiculum, domesticis nihil de hac re animaduertentibus aut suspi-

suspiciantibus, recepisset, ibi placidissimè præ recundiâ animam suam Deo litaturus, si ei ita placuisset. Verum enim verò, longè aliter suis patrocinator Deus; nondum Parcæ vitæ stamina, crepante etiam fatali Lachesi, abrumpere audebant: necessaria enim (provt audietur) ad vaporum constrictionem, & fatum producendum erant. Itaque, superueniunt huic Tragediæ contubernales eius & conuictores, quorum plures in iisdem ædibus tunc erant, vestigia cruenta guttulata, pavimento insperfa, ad vsque cubiculum suum, in quo inclusus latitabat, obseruant: attoniti hærent; quid sibi hæc cruentatio vellet aut significaret, vnus ex altero scisciratur: nihil autem à sese ipsis indagantes, tandem absentem istum melancholicum & solitarium desiderant; renunciantibus etiam domesticis, quod in cubiculo fortè quiesceret. Nihil inde boni ominantes, serâ ostij perfractâ, vi intrant, ibique condiscipulum, se in sanguine suo volutantem, semianimem, calore penè omni destitutum, spiritum vix amplius trahentem & propè mortuum, deprehendunt. Hic consternati omnes, patrem familias & domesticos aduocant, qui nouitate rei pariter perculsi & pertur-

perturbati, in quantum possunt, agrum refi-
 ciunt: interim confessarium pro animæ salute,
 & chirurgum, qui fortè in proximâ viciniâ ha-
 bitabat, pro vulneris obligatione, adesse iubent.
 Neuter primâ temporis instantiâ, castrato pro-
 desse poterat: nondum enim spiritibus resum-
 ptis, vocem edere, & peccata sua spirituali Me-
 dico indicare licuit: nec chirurgus (ad extra-
 hendum, quàm ad sistendum sanguinem do-
 ctior) medicamentis suis astringentibus, san-
 guinem quò minus flueret, arteriosum & te-
 nuem, inhibere potuit. In extremâ itaque hac
 necessitate & desperatione, vbi jam ab omni-
 bus ferè de salute boni istius iuuenis conclama-
 tum est, ad me tanquam ad vltimum asylum
 venit, consilium auxiliùmque meum implo-
 ratur. Quem postquam accessi, considerato
 primùm loco affecto, vasa spermatica, cum
 tunicâ vaginali, in quantum adhuc visui ob-
 uia, & propendentia erant, tenui funiculo
 (quem Atropos, vti suprâ monui, nondum re-
 scindere iussâ erat) modestè constringo, delin-
 quentem, cordialibus tam medicamentis quàm
 alimentis reficio, & quietem impero. Vnde san-
 guinis impetus non modò suppressus, eiusque
 M fluxus

fluxus impeditus, sed etiam viribus recuperatis, æger sibi restitutus est. Vulnus postea, nullis amplius superuenientibus alijs symptomatibus, feliciter & perfectè cum DEI gratia consolidatum, simulque eger ab omnibus satyricis & melancholicis impressionibus, carnẽ antea tanquã carnifices stimulantibus, liberatus est. Remedium quidem durum, tyrannicum, & extremum est: omnibus tamen proponendum & adhibendum, quos neque ratio, neque medicina, ab infreni & furiosã luxuriã inhibere potest, præsertim verò ijs, qui aut ex voto, aut ex applicatione spiritualium mediõrum, continentessẽ non possunt. Facile autem taliter affectos hypochondriacos cognosces, si amorosos illorum delirantes discursus, extra honestatis limites progredientes, mulierum quoque familiaritatem & associationem nimiam, denique satyriam, & nocturnas pollutiones, de quibus multum & frequenter cõqueruntur, consideraueris.

*Urinarum
color qualis
in affectu
hypo-
chondriacis
est.*

Cum in myrachiali affectu urinae tenues sunt, plerumque obstructionum, & caloris instantis indicia sunt. Sunt aliã turbida, crassa, rubra, acres, & interdum foetida. Quia verò plerumque cum talibus urinis materia multa

zuzuli

M

tar-

tartarea excernitur cum arenulis rubris, ægris calculi metum adferunt, qui tamen sæpè nullus adest: nam etsi & à renum caliditate, sæpè ista fabulosa materia proueniat: tamen & in epate ac venis, crassiores & tartareæ sanguinis partes, in materiam eiusmodi coagulantur, quæ continuo per vrinam redduntur, sine vllâ calculi molestiâ. *Anxietas* *unde.* Anxietas accidit, non solum, dum vapores cor aggrediuntur, sed & dum ventriculus afficitur: cibus enim semicrudus cum ibi hæret, & in flatus resoluitur, anxietatem parit: si verò ad vasa vicina peruenit, fit à calore quædam ebullitio, chylique plures partes in flatus vertuntur, qui non solum ventriculum, sed & hypochondria extendunt, & in partibus ijs, quæ sensum à neruis sextæ coniugationis accipiunt, anxietatem ibi producant, quam sæpè lipothymia comitatur: dumque hæc fiunt, ægris intercipitur vox, nihil omninò loqui possunt, jacent *Interceptio* *vocis* *unde.* quasi in deliquio immobiles: interim tamen omnes alios circumstantes cognoscunt, loquentes audiunt, & intelligunt. Quæ tunc primum cessat, cum natura quod crassum est, vomitu reiecerit, quod verò tenuius, per sudorem sensibiliter, vel insensibiliter discussit. Quod

*Cardis pal-
pitatio vn-
de fiat.*

ſæpè cum horrore quaſi febrili accidit. Cordis palpitatio & animi deliquium, fiunt, partim ob ventriculi conſenſum, partim ob aſcenſum vaporum prauorum ad cor, quos dum à ſe moliri conatur, celer, velox, & inordinatus pulſus excitatur. In ſiniſtro autem hypochondrio, pulſatio, fit ab intemperie calidâ rami coeliaci, idque præcipuè, poſt vehementiorem motum & iram. Ad quam rem etiam faciunt glandulæ in meſenterio plurimæ: cum enim illarum uſus ſit, ne vaſorum ductus comprimantur, ſi multo craſſo humore turgeant, arterias comprimunt, vnde maior pulſatio excitatur.

*Siccitas
palati
lin-
guæ & oris.*

*Sitis & re-
ſpiratio
difficilis.*

Vapores illi cum ad oſophagum vel aſperam arteriam aſcendunt, palatum, linguam & os exiccant, & ſitim leuem excitant. Reſpiratio difficilis, ſubinde cum dolore & conſtrictione pectoris perſentitur, cum ob neruos ibi affectos, tum quia per venas & arterias, vapores prauis in muſculorum ſpatia effunduntur, vicinâſque membranas afficiunt. Flatus quoque & vapores, in hypochondrijs collecti, & ſuſum tendentes, diaphragma comprimunt. Hi cum ad cerebrum eleuantur, acredine, tenuitate, & aduſtione ſuâ, illud replent & perturbant, va-
riof.

riósque affectus ac symptomata eidem, vti & neruoso generi inducunt. Etenim dum panniculos cerebri peruadunt, illos lancinant, dolorémque excitant, ita vt nonnulli cerebrum è cranio quasi euelli sibi conquerantur: dum cerebrum peruadunt, spiritus perturbant, oculis caliginem suffundunt, aurium tinnitum excitant: nonnullis vertigo oboritur, alijs tristitia, metus: falsa imaginatio, & deliria melácholica, fiunt vitio spirituum, qui à vaporibus illis inquinantur: nonnulli enim continuò sibi ab apoplexiâ, alij ab epilepsiâ, alij à subitanèa morte metuunt, alij se fascinatos esse credunt, alij alios morbos imaginantur. Hinc nonnulli perpetuâ tristitiâ, alij etiam fletu & eiulatu se macerant; & hoc fit morbi & naturæ impulsu: nam si diu malum duret, in melancholiam abit: si que bilis atra & adusta, humoribus & euaporationibus ad caput euntibus admisceatur, mania succedit: si vapores sunt acres, epilepsiam pariunt, & tales subinde somnambuli & omninò apoplectici fiunt.

*Dolor Ca-
pitis, oculo-
rum cali-
go, aurium
tinnitum.*

*Vertigo,
tristitia,
metus, de-
liria.*

Cum verò neruos, vapores & humores hi occupant, prout vim vel narcoticam, vel neruos vellicandi habent, symptomata paralyfi

*Paralyfi
quasi è
Convulsi.*

& conuulsioni similia in ijs excitant. Hinc circa neruos linguæ, sermonis difficultatem, aut musculorum laryngis constrictionem caufant. In neruis thoracis, difficilem respiratiõem, præcordiorumque & thoracis quasi constrictionem pariunt. Si neruos brachiorum & crurum peruadant, membra hæc ad motum pigra reddunt, & lassitudinem in ijs excitant, vti quoque fit in extremis digicis manuum & pedum, vbi stupor quidam & motus formicans, nunc in dextro, nunc in sinistro brachio, nunc in hoc, nunc illo digito percipitur. Ac dum tandem neruos ex osse sacro prodeuntes attingunt, atque in ijs eundem affectum excitant, ægri nec concidant, metuunt, & locum quieti quærunt. Interim sudore frigido madescunt, tandemque calore cordis sese exferente, & vaporibus discussis, ægri ad se redeunt. Vapores etiam hi, cum sint calidi & sicci ac melancholici, spiritus animales perturbant, cerebrum exiccant, & ita vigilias molestas, aut somnos perturbatos, ac infomnia plena pariunt. In primis vero vigilia post mediam noctem, plerisque molestare solent. Etsi enim post coenam, ad mediam noctem satis benè dormiunt: tamen postea e-

*Lassitudo
in brachijs
& cruribus.
stupor quoque &
motus formicans.*

*Metus nec
concidant
ægri.*

*Vigilia ac
infomnia.*

uigi-

vigilant, manent vigiles per aliquot horas, postea iterum dormire incipiunt: alij verò non amplius dormire possunt: quod inde fit, dum chylus distribuitur, & ad secundam coctiõem, ac lienem, & vicina vasa peruenit: tum enim humores vitiosi in ijs latentes agitantur, & ex agitatatis, vapores eleuantur, qui per venas & arterias ad caput delati, vigiliis excitant, quæ in nonnullis ad diem vsque durant, in quibusdam verò, ijs discussis, iterum somnus succedit.

Non tamen ista symptomata omnia in omnibus, sed alia in alijs apparent, nunc pauciora, nunc plura, humorum varietate, & prout hæc vel illæ partes magis læduntur. Non verò est de essentiâ mali hypochondriaci, vt in hypochondrijs tensio, durities, dolor, & tumor percipiatur, cum plerumque fomes mali saltem in ramis venæ portæ & arterijs vicinis hæreat. Si itaque in ipso liene humor contineatur, tensio & durities in regione lienis percipitur, facies est malè colorata. Si in epate contineatur humor, & illud intemperatum sit, è regione epatis tensio percipitur, maxillæ rubent, manus & pedes calent, vrinæ rubent, ac fitis adest. Si in vasis solum, inter ventriculum, lienem, & epat, post

*Partium
affectarũ
præcipua-
rũ, signa*

post cibum, & coenam præcipuè, horis circiter 6. vel 7. flatus, rugitus, & dolores percipiuntur, nec tumor vel durities, in alterutro vel utroque latere percipitur. Si etiam ventriculus valdè laboret, è coctionis vitio id cognoscitur. Uterus si malo originem dederit, mensium suppressio adest, & frequens in ventre inferiori rugitus percipitur, de quo tamen in sequenti capite plura.

CAPVT X.

In quo per Exemplum practicum, proponuntur signa & symptomata, cum eorundem causis, pro maiore & meliore enodatione & intelligentia huius affectus hypochondriaci.

Quibus etiam adduntur signa & symptomata melancholice hypochondriacæ in fœminis.

MICROCOSMVS itaque quidam, virilis sexus, temperamenti melancholici, consistentis ætatis, cuius corpus in iuuentute & adolescentiâ uehementibus & diuturnis febribus laceßitum, in virili autem ætate grauioribus mæroribus, ob infortunatissimos casus excitatum est: nunc verò officio fungens curis pleno, de palpitatione cordis frequentiore, mane præcipuè conqueritur, cum magno animi terrore & corporis anxietate: quam
 tanta

tanta in pedibus debilitatio subsequitur, ut iisdem vix inniti queat, & sibi delinquendum esse videatur; unde varia causantur apprehensiones & phantasmata, obfuscantur oculi, caligant, sine vera tamen vertigine.

Dispositionem ad hunc morbum, temperamentum, ætatis, morborum & animi affectuum prægressorum, officij quoque ratione, sequitur palmus cordis, qui à repletionem est, & dilatatione eius arteriæ, quæ ad cordis ventriculum tendit sinistrum, diastolen nominant. Repletio illa, à feruentiori fit sanguine, quod demonstrat imprimis ætas ægri, quæ est primi senij principium, in quo melancholicus sanguis gignitur, qui crassus corpore, motu piger est, & ob biliosum temperamentum, quod color niger notat pilorum, feruidior, vehiculóq; multo, sero utpote opus habens. Quod si ratio examinatur vitæ, studia, inuigilatio, meditatio multa, lectio sedula, officium denique curis & inuidijs plenum: omnia hæc ingeniosum hominem dicunt, cuius spiritus non crassi, non humi serpentes, sed subtiles ac sublimes sunt: celeres enim ingenio, sanguinem spirituosum habere, confessum est apud Medicos: hunc in vitâ sessionibus frequentibus & lucubrationibus assiduis

N

duis

dui dicatâ , insuper morbis & mœroribus su-
 perassari, notissimum, maximè si animi com-
 motiones faces subministrant: feri copia, quâ
 sanguis crassus feruidusque gaudet, testimonio
 erit. Quare hanc cordis palpitationem, à san-
 guine arterioso, feruido, crasso (cui multum fe-
 ri subseruit pro vehiculo) & vaporoso proue-
 nire pronuncio. Et talis sanguis in affectu hoc
 hypochondriaco progignitur, eo maximè, qui
 jam primum gradum supergressus est, in quo
 & viscera à passione haud libera sunt: & sym-
 ptoma hoc, est actio deprauata cordis, ac arte-
 riarum eius, ob molestantem sanguinem ferui-
 diorem cum feri copiâ, raptum in arterias su-
 periores, & cordi appropinquantem, cui bel-
 lum facit, eius tonum aggreditur, illud diastole
 suæ arteriæ renigitur vehementer: mane præci-
 puè, quod spiritus & humores nociui per no-
 cturnam quietem sopiti, & aliquo modo in-
 crassati, non tam citò per corpus & meatus dis-
 sipentur & agitentur, feruorque cordis per som-
 ni humectationem aliquo modo temperetur,
 mitigetur, & inhibeatur, qui tamen peractâ
 quiete soporiferâ, postea per euigilationem, ca-
 loris actuationem, & motum corporis, exaspe-
 rantur,

rantur, mouentur, & ad partes principes eleuantur, quę turbatę, ingenito suo robore, tanquã sibi contraria & nociua, quouis modo expellere conantur. Quod cor per palpitationem tam diu molitur, donec copiam feri ad arterias emulgentes, & hinc ad renes & vesicam detruferit, feruorique refrigerium inuenerit, magnã inter conflictum hunc exortã corporis anxietate & debilitate, non minore animi terrore: quod semper aliquid ex spiritibus vitalibus innatis & irreparabilibus, aut distrahatur, aut deperdatur. Cerebrum quoque & neruosum genus, per sympathiam patitur, quando acris calida & melancholica ista materia sursum fertur, rationem & phantasmata, à suis operationibus perfectioribus reddit impotentiorum, spiritibus per canaliculos suos à naturã destinatos, hoc est neruos sensorios & motorios, liberiorum negat transitum, unde leuia deliria & phantasmata, inanes timores & terrores, insuper oculorum obfuscationes & caligationes, & spasmodica quasi affectio, omnium neruorum, tendonum & ligamentorum, totius corporis, excitantur. Hinc non leuis quasi vertigo cerebri, debilitasque omnium membrorum, corpus

pus sustinere amplius non potentium, & totius animi siue animæ deliquium causari videtur.

Singulis ferè diebus catarrho infestatur, qui ex minima corporis incallescencia aut refrigeratione, & qualibet aëris mutatione excitatur, non ad pectus, sed ad collum, scapulas, & lumbos profluens: vbi similes longo tempore hærent.

Causa catarrhi frequentioris, aut harum destillationum antecedens & prima, est caput, quod suâ naturâ tanquàm receptaculum & labrum serosæ superfluitatis est, quatenus quisque secundum naturam, os & linguam semper sibi madescere percipit, vnde membranæ quoque cerebri, per anatomiam, semper aqueo quodam humore conspersæ conspiciuntur: & cum hic viscerum intemperies calida & sicca accedat, præter naturam, fumorum & humorum multitudine communicatâ, talis fluxionum materia cumulatur, vbi maximè viscerum secundæ concoctionis constitutio, nimis citò, alimentorum humiditatem exorbendo, ventriculique chylosim interturbando, malo huic occasionem præbet: quatenus scilicet propter vehementem attractionem, ob calidam siccam naturam, ante tempus serosa humiditas,

cru-

cruda adhuc, à ventriculo trahitur, quæ postea, quatenus vitium concoctionis primæ, in secundâ non corrigitur, in massâ sanguinis venosi & arterialis remanet, & adiuuante ebullitione, in capite, quò aliàs naturâ suâ tendit, tanquàm receptaculo proprio colligitur, vnde fieri non potest, quin in talibus ipsum caput alienâ humiditate plurimum scateat, in primis externis etiam causis concurrentibus, vt sunt euacuationum consuetarum retentiones, motus corporis vehementior, & incalescentia, quæ similes fundit & dissoluit humores: item aëris mutatio, cœlum pluuiosum, & ventus austrinus, vnde corpus nimium humectatur, alteratur, & fluxiones cumulantur. Victus quoque ratio vitiosa, dum vel in ordine assumendorum ciborum erratur, vel calidior cibus, aut coctu difficilior comeditur: vita item sedentaria, & moestitia. Hinc videmus, doctos & meditabundos, hypochondriacos esse, & simul catarrhosos. Monstrantur autem ab Hippocrate septem potissimum viæ, ad quas à capite materia fluit, videlicet aures, oculi, nares, palatum, venæ & arteriæ, vertebræ spinæ dorsi, & nerui. Quod autem ad collum, scapulas, lumbos, & non ad pe-

Etus, materia hæc catarrhosa fluat, robur cerebri & pectoris tanquam partium expellentium, colli, scapularum, & lumborum verò, tanquam partium recipientium debilitationem significat, discutientium quoque, resoluentium & euacuantium intermissionem, quæ in causa sunt, quod in lumbis tamdiu hæreant defluxiones, tanquam in sede fixâ, quæ alias beneficio euacuantium & discutientium mediorum, facile expelli possent.

Dum animi passionibus agitur, versus vespertinum sæpius, totius corporis æstum per sentiscit cum pulsu concitatori, non tamen inordinato, inequali, aut febrili, per noctem integram, etiam inter insomnia, & mane adhuc finito somno, durante.

Commouetur sanguis calidior & biliosior, per animi passiones, omniâque viscera efferuescunt, versus vespertinum præcipuè, vbi bilis per naturam magis æstuat, quàm alijs diei temporibus: vnde totum corpus incenditur, non quidem putredine illâ quæ febrem dat, sed quæ calorem præternaturalem in organis nutritionis & vitalibus causat: vnde pulsus quidem per arterias concitator, quod cor se oppressum sentiat & ventilationem quærat, percipitur: diu autem

tem

tem is durat, per noctem integram, inter infomnia, & mane adhuc: quod sanguis qui mouetur & feruorem excitat sit crassior, vnde difficilius feruor eius temperari & mitigari possit.

Insomnia, nec frequentia, nec multa habet: somnus tamen communiter paucus & inquietus est. Appetitus satis bonus: cibum pro illo explendo sufficientem, sed non immodicum ingerit, & vix plurimum cum appetitu cœnam claudit. In articulis, magis tamen in brachijs, nervi languent, ac si contracti aut resoluti, officio suo fungi non possent.

Insomnia, nec frequentia, nec multa habet, quia parùm & inquietè dormit: redditur autem somnus inquietus, ob malam concoctionem, aut ob curas officij sui graues, aut animi affectus & passionés, aut ob æstum & feruorem totius corporis inde enatū, aut ob propriū calidū & siccum temperamentū: quæ omnia cerebrū exiccant, & ad somnum qui humiditatem & frigiditatem aliquam requirit, indispositum faciunt. Appetitus quidem bonus & maior, quia viscera secundæ concoctionis, ratione feruoris, tenue & limpidum, continuò ex ventriculo exsugunt, & nouum ingerere alliciunt & stimulant: vnde in hoc malo appetitus maior, & vsus
fre-

frequentior liquidorum, quem tamen corrigit & inhibet ratio, ne scilicet nimium ingeratur, stomachoque inde pœna, hypochondrijs fluctuatio, & cerebro materia pro catarrhis excitetur. Languent, leuiterque contrahuntur & resoluuntur articuli & nerui, partim per sympathiam cerebri, partim ob receptionem fluxionum, & distensiones flatulentas: maximè autem brachia, quia proximiorè à capite obtinent locum, faciliùs quoque & citiùs, ob propinquitatem, fluxiones per collum & scapulas prolabentes, recipere possunt, vnde languida & ad officium suum inepta redduntur.

Dolores capitis, licet acrioribus catarrhis detineatur, nec per integrum annum, aut ferè nunquam patitur. Aluus subinde pigrior, nec lotium semper debite fluit, omnimoda tamen constipatio nulla. Medicamenta denique & alimenta, qualitate calidiora, illius nature aduersantur, nec sine magnâ corporis alteratione ferre potest.

Quia autem caput & cerebrum robustum, se continuò à colluue & collectione serositate, per demandationem & defluxionem catarrhorum exonerat, nec fluxionum materiam diutiùs fouet, vt partes sensiles ibidem, meninges scilicet & neruos cerebri vellicare possit, ideo

ideò dolor nullus capitis, sed segnities solum-
 modò spirituum animalium quædam, ac tor-
 por, & obtusio sensuum interiorum, ob nimi-
 am cerebri humiditatem aduentitiam, intro-
 ducitur. Aluus subinde pigrior, ob siccitatem
 & viscositatem excrementorum, in intestinis
 quasi incrustatis hærentium, & propter obstru-
 ctionem ductus fellei, excretionem stimulan-
 tis. Nec lotium semper debite fluit, quod fero-
 sitas fursùm & non deorsùm rapiatur. Denique
 quod medicamenta & alimenta calidiora, na-
 tura ferre nequeat, intemperies calida & sicca
 viscerum in causa est, quæ ex usu calidorum ad-
 huc magis incenduntur, oleùmque sic igni ad-
 ditur. Quæ omnia affectum Hypochondria-
 cum cum melancholiâ, ultra principij gradum,
 jam radicatum, & quasi habitualementem ægrè am-
 pliùs ex integro expugnandum demonstrant.

Fœminarum melancholia hypochondriaca, *Signa me-
 lancholia
 hypochon-
 driaca in
 fœminis.*
 cui etiam uterus consentit, multis signis & sym-
 ptomatibus deprehenditur, quorum alia inci-
 pientem produnt, alia jam factam indicant, alia
 denique confirmatam & idiopathicam osten-
 dunt. Prioris generis sunt præcordiorum æ-
 stus, circa dorsum arteriarum pulsatio, alui se-
 g-
 gnities,

gnities, vrina flava & acris, dolor sinistri lateris ad mammam vsque pertingens, cutis squalor & asperitas, præsertim in articulis, sensuum caligo, mentisque torpor & ignauia, deiectio animi, cordis palmos, difficilis anhelitus, somnus turbulentus, & insomnia terrifica, pudor rusticus, multa cogitatio cum rerum malarum suspitione, iudicium præposterum cum perversa rerum existimatione. Progresso jam malo, animus plerumque deficit, & fauces siccitate, vt ab vteri strangulatu, præcluduntur, mulier animi anxia & inops consilij, siti, vigilijs, tædio, rerum omnium fastidio, & meliorum desperatione torquetur, risui lacrymas sæpè intermiscet: virium languore, varijsque doloribus afficitur, cum metu & mœstitiâ, quæ sunt communia melancholicarum symptomata. Quinetiam pluribus terretur, quàm prematur, sæpiusque opinione, quàm re laborat: nullâ re delectatur, sed solitudinem amat, à qua magis læditur, donec halitus euanescat & dissipetur: tunc enim subito (quod mirum est) pristino statui restituitur, nisi malum jam inueteratum ex sympathia transierit in idiopathiam, hoc est cōfirmationem. Quod si contingat, vix vllâ orationis sua-

suauitate mulier ad spem recuperandæ valetudinis erigitur; siquidem malum, quo tenetur, naturale esse negat, sed diuinum, aut maleficis artibus immisum. Nonnunquam insidias sibi parari suspicatur. Dæmones ipsos se videre putat, imò à spiritu vexari se existimat. Iam nihil amplius veretur, sed fœda omnia & horrenda cogitat, committit vel obloquitur. Nihil denique nisi mortem appetit, quasi suis malis finem allaturam. Quam interdum, submersione, suspendio, vel præcipitio sibi tandem procurat, nisi Medicus suâ prudentiâ & diligentia tam impijs conatibus obstiterit.

CAPVT XI.

De prognosticis signis Melancholiæ Hypochondriacæ, quibus pro additamento additur, quomodo, & an, morbus iste, in corpus humanum, permittente Deo, à dæmone immitti possit.

QUO ad Prognostica signa; passio hæc, que nostris temporibus & oris est frequentissima, in quocunque subiecto, & à quacunque causâ fiat, semper est morosa, longioris durationis, difficiliorisque curationis, quæque ad

Prognostica signa.

interitum sæpenumerò comitatur: & quamvis
tùm Medicorum diligentia, tum ægrorum o-
bedientia aliquod præbeat interuallum, peni-
tùs tamen vnquam non tollitur, imò adeò est
importuna, vt minimà quâque occasione aut
errore acerbior redeat, quàm antea, quantoque
hominis ætas magis maturefcit, tantò acrius in-
festat. Quod si quis causam, originem & lo-
cum, vbi radicatur, consideret, facile agnoscat,
quàm sit detestabilis: nam ex vnâ parte, adest
feruor seu intemperies quædam calida visce-
rum in hypochondrijs sitarum, vt epatis & lie-
nis, maximè verò venarum mesaraicarum, quæ
cum mediæ sint inter stomachum & epar, im-
portunæ sunt, ob malam quam habent tempe-
raturam calidam in attrahendo, perfidæ in cor-
rumpendo, & corruptum illud ad epar & sple-
nem mittendo; ex alterâ verò ventriculus ple-
rùmque debilis & intemperatus, in chylica-
tione maximè deprauatè agit, & ratione huius,
multos humores crudos, flatulentos & acidos
generat, ex quibus postea plurima mala resul-
tant symptomata, tota corporis œconomia de-
struitur, omnésque animæ operationes tur-
bantur. Hinc à nonnullis hic morbus misera-
bile

bile tormentum, crux & opprobrium medicorum dicitur, maximè si quorundam importuna & malè intellecta curatio accedat: sapiùs enim Medici in hoc affectu anguntur, nescij quo itinere ad curationem progredi debeant, ideóque curam sæpenumerò relinquunt, ægri verò diuturnitatis affectus pertæsi, patientiam & recuperandæ valetudinis spem vt plurimum amittunt, sapiùsque regimen mutant, ac modum aliquandò volentes inuenire, nullum inueniunt, ideò inobedientes fiunt in continuan-
dis medicamentis, plerùmque & medicos sæpè mutant, eorum consilijs non obtemperant vel acquiescunt. Vnde ex alienis ærumnis Medici proprios metunt angores, & nullam, melancholicorum importunitate, crucem habent molestiorem: vnde huc non quadrat responsum Alexandri Magni, Philippo Medico datum, lenta videlicet remedia, & legnes Medicos non exposcere tempora sua, sibi que mori strenuè, quàm tardè conualescere satius esse. In vilo itaque si opus est, in hoc sane morbo, medici circumspecti patientia & iudicium requiritur: non enim hypochondriaci & melancholici iurgia, disputationes, & controuersas contentiones

admittunt, sine maioris delirij metu & iræ incensione, sed suaviter, circumspectè, & prudenter falli & persuaderi debent, vt persuadentem audiant, & medicationes obsequenter admittant; si que vllâ in curatione, adulatio & verborum lenocinium, in quantum sine ægri nocumento fieri possunt, admittenda sunt, in hâc certè occasione valent, vbi nulla austeritas aut veritas, ob vitium rationis, maiorisque perturbationis, furoris, & timoris metum, prodest. Nec illi qui maximè sunt hypochondriaci esse, aut tales denominari volunt: verentur enim, ne ideò minùs ab alijs æstimentur, officiorumque aut respectus jacturam patiantur, stultitiæque aut delirij maioris quàm par est insimulentur. Cautus itaque sit Medicus, præsertim apud illos, qui alicuius dignitatis aut officij honestioris sunt, in morbi huius pronunciatione, honestèque citra ægri offensionem mentiatur, ne à minoribus infans, maior habeatur infans, & propter vera sua iudicia, ab hypochondriacorum curatione excludatur: felicitas enim hominum ex opinionibus pendet, sic que sculptus est hominis animus, vt longè magis fucis, quàm veris capiatur: ad multas quoque commoditates

con-

conducit, nunquam pudeſcere, & nihil non audere, & in communi mortalium vitâ, quæ nihil aliud eſt quàm ſtultitiæ luſus quidam, Democritum agere, & pro morum ſuauitate facilitatèque, cum omnibus omnium horarum hominem agere: quæ tamen tanquàm nimis politica, in hypochondriacorum curâ tantùm practicabilia eſſe volo.

Infuper, licet affectio hæc, faciliùs feratur citrà periculum maioris delirij, quàm reliquæ improprie ſic dictæ ſpecies, tamen ſi confirmata fuerit, in his qui deiecto ſunt animo, in cordis palpitationem, tremorem, animi deliquium, & ſi prauis hypochondriaci ſuccis vtantur, in ſyncopen, atque interdum in vertiginem & epilepſiam degenerat, vnde etiam non rarò fatis periculofa eſt: in apoplexiam quoque aut maniam incidunt; cuius rei ſignum eſt, cum, qui antea erant meticuloſi & triſtes, jam hilares quaſi, animoſi, audaces & iracundi fieri incipiunt; quod faciliùs accidit, ſi æger multo, & potenti vino pro potu vtatur: cerebrum etiam morbi diuturnitate valdè debilitatum, & cruditates auctæ ſint. Si humor etiam magis adurit, & ad atræ bilis naturam accedit, copioſiùs ad cerebrum

*Periculofa
huius mor-
bi ſigna.*

rebrum fertur, & peculiarem ibi corruptionem subit. Cùmque vix alius affectus tantam symptomatum varietatem, viscerum quoque & humorum intemperiem inæqualem habeat, quàm iste, ideò & egro & medico plus negotij facessit. Malum etiam hoc plerùmque in habitum abit: nec materia in cavitate omenti contenta facilè exitum habet. Cùm in dextro hypochondrio mali causa colligitur, lenius malum est, humor enim est mitior; cùm in sinistro grauius est; grauiissimum, si in vtroque hypochondrio: tum enim vehementiora habet symptomata, quæ quò magis humor ad atræ bilis naturam accedit, eò sunt grauiora. Si verò in vas tantum, & nullo in viscere humores contineantur, mitius malum est. Contumacissimum denique, cum materia in omenti cavitate hæret: tum enim vix purgantibus exturbari potest. Hæmorrhoides, varices, hæmorrhagia naris sinistræ, & menses in mulieribus, malum hoc sæpè soluunt, si cum moderamine superueniant: diutiùs verò durantiâ, nocent. Mares faciliùs quàm fœminæ hoc affectu corripuntur. Si tamen eæ corripuntur, difficulter vel rarò curantur, quod plerùmque vterini affectus sese

huic

lienens regionem : hinc exurgebat rugitus adeò
vehemens, vt non solum æger, sed assistentes
omnes eum audirent. Tinnimentum hoc ad
medium horæ quadrantem perdurabat, atque
dein vapor seu ventus derepentè diaphragma
& pectus occupans, tantam spirandi proferebat
angustiam, vt ab omnibus asthmaticus iudica-
retur. Hoc symptomate nonnihil remittente,
reliquum corpus ita conquassatum compare-
bat, vt naui ferocissimis procellis agitatae non
ab similibus videretur : modò procedebat, mox
gradum referebat, & vtrumque brachium adeò
insolito agitabat motu, vt conuulsione distor-
queri iudicaret. Tandem ventus hic vbi totum
corpus peruasisset, tanto impetu per os effere-
batur, vt omnes assistentes obstupescerent, sic-
que accessio finiebatur, & æger nonnihilò me-
lius habebat. Sed necdum satis, duobus aut
tribus ante obitum mensibus, in dies bis aut ter
leui molestabatur syncope, cor deficiebat cum
extremo vrinam reddendi desiderio, hancque
reddita se recolligebat ; tanta fuit mali vehe-
mentia, vt animam è domicilio excedere ade-
gerit. Vocatus ad corporis apertionem, depre-
hendit pectus semiplenum aquâ nigricante &
foeti-

fœtidâ, quâ sinister ventriculus omninò redun-
dabat, vt & in trunco magnæ arteriæ idem co-
lor comparebat. Tum reuocato in mentem in-
signi loco Galeni, lib. 6. de loc: aff. demonstra-
uit assistentibus causam frequentis deliquij, &
extremi ad vrinam reddendam impetus, proue-
nisse ab humore illo maligno, qui vasa cordis
penetrans, per arterias ad renes permeabat, at-
que inde ad vesicam. Annotandum hoc obiter
hic duxit, ad defendendum Galenum à neoteri-
corum Medicorum calumnijs, qui existimant,
pus empyicorum aut pleuriticorum per cor aut
arterias expurgari non posse, quam disputatio-
nem libro 3. Anatomico fusiùs profecutus est.

Altera historia æquè stupenda est, quam in *Secunda*
Turonensi ciuitate annotauit, dum in confi- *Historia*
lium cum alijs Medicis euocatus esset. Vir no-
bilis iuuenili ætate, ab octo aut nouem annis ab
hypochondriacâ infestatur, indies circâ no-
nam matutinam, exiguum rugitum ad lienis re-
gionem percipit: hinc notat eleuari vaporem,
qui per totum pectus & faciem ruborem dif-
fundens, capitis summitatem conscendit; arte-
riæ temporum fortiter pulsant, venæ in vultu
intumescunt; ad extremum frontis, vbi venæ

terminantur, ad latitudinem solidi, summo dolore conflictatur; rubor per totum brachium sinistrum, vsque ad digitorum extimitates, instar ignis volantis, aut erysipelatis excurrit; late-
re dextro ab omni affectu penitus immunis. Accessione durante, tantâ virium debilitate languet, vt ne verbum quidem proferre possit; frequentes ex oculis emanant lachrymæ, & ex ore incredibilis saliuæ copia profluit, externa vruntur, interna frigore torpescunt; crus sinistrum varicibus scatet, & quod plurimum admirationi ipsi erat, circa os capitis, parietale dictum, portio quædam ossis, sine vllâ causâ euidente, casu scilicet aut ictu, ablata est, neq; minimum attactum, ea parte sustinere poterat. Morbus adeò fuit rebellis, vt, quicquid summo iudicio, & artis conatu molirentur Medici, frustra susciperetur. Ex quibus planum fit & apertum, quantum stupendorum accidentium comitari possint humores crassi, adusti, & melancholici, in venis hepatis, lienis, & mesenterij detenti, quidque turbarum ac seditionis, in naturali œconomia commoueant.

*Morbus
melancho-
licus ex by*

In Hungariâ quoque, morbum hypochondriacum & inde subsequenter scorbuti speciem

ciem frequenter grassari, genitori meo charissimo, per literas notefecit frater ipsius, & cognatus meus venerandissimus, dominus Daniel Geiger, Artium, Philosophiæ, Medicinæ & Chirurgiæ Doctor, serenissimi Palatini ac Procerum Regni Hungariæ Protomedicus. Vir magnæ doctrinæ & fortunæ, felicissimæ praxeos, rarioribusque ingenij & iudicij dotibus excellens; cuius medendi artem, ante hac Augustana ciuitas experta est, jam verò Posonium adorat. Sic scribit ille. Occurrit mihi ferè quotidie in Hungariâ morbus quidam curandus, solis incolis Hungariæ endemius, quem Tschemer vocant, ex morbo hypochondriaco ad scorbuti speciem pronatus. Quo infectis, in partibus musculosis brachij, dorsi, totiusque corporis, excitantur ad modum glandularum parui nodelluli, exteriùs quidem inuisibiles, interiùs tamen benè palpabiles, instar cicerum, seminis lini, fabarum tamen quantitatem vix excedentes: paroxysmi inuasionem comitatur horror & calor febrilis, ad modum erysipelatis: hinc erumpunt & excitantur modò enarrata tubercula siue glandulæ. Vulgus, certis contra hunc morbum vtitur remedijs, nempe sale,

*pochödria-
co speciem
scorbuti ve
ferens in
Hungaria
cömunis,
D. Docto-
ris Danie-
li, Geigeri.*

aceto, & allio, quibus (non omnia simul, sed unum aut alterum solummodò capiendò) locum affectum & tubercula, tam diu & fortiter fricant, donec noduli illi resoluantur, nec coagulati amplius sentiantur: quo facto, leuamen illicò sentiunt. Multi materiam hanc, sudore discutere debent, illòque intermisso, vt in alijs malignis morbis, moriuntur. Ad sudorem eliciendum, vtantur spiritu vini, in quo liquefacta sit portio axungie veteris, cum admixtione succi allij, & pulueris piperis nigri, quantum cuspidi cultri capere potest. Sæpius incidunt in morbum hunc, vt plurimum tamen, cum nauseam ex cibo aliquo capiunt; melancholicis quoque constitutionibus frequentior est. Nec memini, in authoribus alijs, de hoc affectu tanquam incognito, fieri mentionem.

*Quomodo
Dæmon se
huic mor-
bo immi-
scere pos-
sit.*

Quod si sceleratos & malitiosos, morbus iste occupet homines, aut illos qui à naturâ sunt infirmioris iudicij, qui neque rationibus neque arte regi volunt, sed affectibus suis nimium cōdescendunt, ijs quoq; dæmon permissu diuino se immisceat; hinc homines & morbi refractarij, vocantur dæmoniaci, ingenia dæmoniaca, fœminæ malitiosæ, rixosæ, biliosæ, fœminæ dæmonia-

moniacæ, &c. Licet Hipp: lib: de morbo fac:
 & Gal: com. ad Progn. 4. lib. 1. in eâ fuerint sen-
 tentiâ, nullos morbos per dæmonem mortali-
 bus inferri. Quibus inter recentiores Pompona-
 tius & Lemnius cap. 1. l. 2. de occult. nat. mirac.
 subscripserunt: quod censuerint, morbos om-
 nes à causis naturalibus procreari. Tamen ijs
 aduersantur ex Theologis D. Hieron: in cap. 4.
 & S. Chrysostomus hom. 54. in cap. 17. Mat-
 thæi: qui etiam à dæmone morbos irrogari
 posse testantur, commotis & variè affectis cor-
 poris humani tum facultatibus, tum humori-
 bus. Inter Medicos Vallesius cõ. in lib. 1. progn.
 Hippocratem non aliter interpretatur, quam
 morbum ex irâ Dei, vel à dæmone proceden-
 tem: cuiusmodi fuit Saulis vexatio, quod DEI
 imperium detrectasset. Fernel: lib. 2. de abdit:
 rer: caus: cap. 16. recitat historiam nobilis juue-
 nis, grauissimis conuulsionibus à dæmone con-
 cussi, quem Medici multis pharmacis frustra
 diu excruciarant. Heurnius, cap. 12. de morb.
 capitis; narrat quendam maniacum simul à dæ-
 mone fuisse vexatum, qui tandem amens con-
 uulsionibus interijt. Quibus Medicorum ex-
 emplis, accedunt scripturæ sacre testimonia,
 folis

solis ethnicis & atheis repudianda : quæ morbos dæmoni, tanquam causæ efficienti, attribuant. Apud D. Lucam cap. 8. quidam dæmoniacus domi contineri non poterat, sed per loca deserta lycanthropicorum more sese proripiebat, & circà sepulchra versabatur. Mulier convulsione spinæ dorsi torquebatur, Luc. 13. Quo loci dæmon spiritus infirmitatis appellatur. Multi apud D. Marcum cap. 9. linguæ & aurium vsu priuabantur, & miris modis cruciabantur. Quidam Matthæi 17. circà plenilunium comitiali morbo corripiebatur, quem idcirco lunaticum appellabant : quod tempus dæmon obseruabat, tum propter maiorem humorum copiam, & humidioris cerebri ad effectum suscipiendum dispositionem, tum vt Medicis causam morbi in lunam refundentibus, diutiùs ægrum exerceret, & Conditorem lunæ, calumniæ exponeret. Sunt hæc dæmonis versutiæ, qui ne detegatur, tum causis, tum instrumentis naturalibus ad vexandum ægrum vti consuevit.

*Bifariam
hominem
Dæmon
oppugnat.*

Dæmon autem bifariam hominem oppugnat, aut per se, aut per homines sceleratos, quos suorum moliminum ministros habet prom-

promptissimos. Per se quidem, cum vel intrò
 subit in corpus, quod citra vllius morbi inter-
 uentum possidet, & mirum in modum affligit:
 vel cum citra obsidionem forinsecus corporis
 humores immutat, & exagitat, partes nobiles of-
 fendit, cutis meatus & vasa interiora obstruit,
 cerebrum offendit, phantasiam perturbat, de-
 nique totius corporis temperiem alterat, & stru-
 cturam peruertit, vnde pendet morborum ilias,
 Quorum omnium dæmon author quidem est
 primarius, sed potentiam habet certis limitibus
 definitam, & legibus tum diuinis, tum naturali-
 bus astrictam: nihil enim molitur, nisi quantū
 à Deo ei permittitur. Neque ex D. Thomæ part.
 I. qu. 123. art. 5. operari potest, nisi mediante vir-
 tute naturali. Proinde in suis operibus semper
 considerat corporum aptitudinem, ad produ-
 cendum effectum intensiorem. Sic procellosis
 tempestatibus facilius sese ingerit, fulminaque
 & tonitrua magis exacuit. In humano verò cor-
 pore, cuiuslibet humori perturbato promptè qui-
 dem immiscetur, sed nulli frequentius aut libe-
 rius, quàm melancholico: propter eius terre-
 nam substantiam, atrum colorem, vaporem te-
 nebricosum, & affectus acerbos, difficiles ac
 turbulentos. Vnde Cassianus in collationibus,

THOMAS

Q

pabu-

pabulum dæmonis vocat, eiusque sedem congruam esse testatur. Non dissimili ratione, licentem foculum eiusdem dicere possumus, propter crassos & atros vapores, quos sursum expirat: qui turbatâ imaginatione varia deliramenta excitant, facibus dæmonum & fascinatorum præstigijs aptissima. Ex ijs ergo licet colligere, causarum naturalium interuentu, præsertim vaporum & humorû, multos à dæmone morbos concitari. Siquidem ab ijs cerebri substantia turbatur, opplentur eius ventriculi, spiritus incraffantur, nerui obstruuntur, & facultates animales intercipiuntur, aut deprauantur. Vnde surditas, cæcitas, aphonia, paralysis, epilepsia, & omnia deliramentorum genera. Qui morbi cû naturalium sint admodum similes, non facile dignosci possunt. Tamen ex multis signis, quæ proponuntur à Fernelio, duo maxime spectanda sunt, nempe remediorum accommodatorum vsus inutilis & irritus; propter causæ efficientis vel comitantis repugnantiam, & symptomatum insuetorum, naturæ modum excedentium, occursum, cum quis res occultas detegit, futuras prædicit, arduas explicat, vel idiomate peregrino effatur. Quod postremum, si non accedat cœlitus, latentis vel impliciti cum morbo dæmonis

monis, qui linguas omnes cum artibus callet,
certum est argumentum.

Sunt tamen ex recentioribus nonnulli, qui <sup>Quidam
superna-
turalium
operatio-
num cau-
sam ad na-
turam re-
ducunt.</sup> talium operationum causam ad naturam redu-
cunt. Inter quos Lemnius cap. 2. lib. 2. de occult.
nat. mirac. scribit, mentem hominis rerum om-
nium insitam habere cognitionem, quæ crassa
veluti nube corporis & humorum obruatur.
Accidit tamen interdum, ut in febribus æstuo-
sis, partim humorum feruore, partim spirituum
commotione, adeò exagitetur, ut vires recondi-
ditas palam exerat, & linguam prius incogni-
tam ab ægrotis, non secus quàm filicis collisio,
vel vinum in remulentis extundat. Quæ opinio,
quantis erroribus inuoluatur, facile perspiciet,
qui verè pius simul & philosophus extiterit: ab-
surdum enim videtur, ad vires animi depromē-
das, plus energjæ tribuere corruptis humoribus,
& vitiatiss spiritibus, quàm optimæ corporis cō-
stitutioni; morbo, quàm sanitati; priuationi
quàm habitui. Sed mirum magis est, quod ta-
le commentum, alio errore conetur confirma-
re. Nam si verum esset, ut ipse ait, mentem arti-
bus imbui ante earum usum, nostrumque scire
nihil aliud esse, quàm reminisci; oporteret ani-
mam esse corpore antiquiorem, & alicubi exi-
stere,

Q z

stere,

stere, antequam vinculis corporis includeretur, vt Plato in Epimenide, Menone & 12. de legib: censuit, vel simul cum angelis à principio creatam fuisse, vt scripsit Origenes. Atqui falsum vtrumque est, nec solum sacræ scripturæ, sed etiam Aristotelis doctrinæ contrarium. Siquidem ex Philosopho lib. 3. de anima; mens hominis; quæ sola aduenit extrinsecus, tabulæ rasæ, in quâ nihil depictum est, comparatur: proinde nullam habere potest scientiam insitam, sed longo vsu, multoque labore eam acquirit. Quo fit, vt nihil sit in intellectu, quod prius in sensu non extiterit. Idem lib. 2. Ethic. cap. 1. docet, genus vtrumque virtutum *δὲ ἀνετηκτόν & ἡ ἀρετὴ* à doctrina ortum habere, & incrementum, ideoque indigere exercitatione & tempore. Quantum ad Origenem attinet, damnato eius errore, definitum est ab Ecclesiâ, vt scribit D. Thomas part. 1. qu. 118. art. 3. Animam à Deo creari, cum corpori ab eodem infunditur, absolutâ nimirum huius conformatione.

Confirmatur hac opinio exemplis.

Sed Lemnius linguam peregrinam ab impetu solo morbi extorqueri probat ex eo, quod eius facultas purgantibus medicamentis adiuuatur. Ad cuius rei confirmationem, Cardanus tract. 2. lib. 2. contradicit: contr: 7, recitat historiam

riam sumptam ex Pomponatio lib: de incantat:
 de futoris cuiusdam vxore, quæ cum incidisset
 in melancholiam, diuersis linguis loquebatur.
 Sed eam Calceranus eius temporis Medicus fa-
 mosus, propinato elleboro, à furore simul libe-
 rauit, & linguarum peritiam sustulit. Concilia-
 tor diff: 32. similem narrat. Vti quoque Eras-
 mus, in Encomio Medicinæ, de quodam spole-
 tano talem recenset. Quibus exemplis, licet val-
 de suspectis, propter impressam authoribus no-
 tam, facillè responderi potest. Cum humore
 melancholico dæmonem libenter commisceri,
 eiusque ratione corpus magis affligere. Quam-
 obrem, vacuato eiusmodi humore vi purgan-
 tium medicamentorum, dæmon sede sibi con-
 gruâ destitutus, vel sua spontè cedit, vel saltem
 simulat, vt talibus philosophis imponat: qui-
 bus vel suam naturam, vel affligendorū homi-
 nū modos diuersos occultari cupit, ex Codron-
 chio lib. 2. de morbis venef: Sic Vairus cap. 8.
 lib. 3. de fascino testatur, dæmones per herba-
 rum & aliarum rerum corporearum applicatio-
 nem, ab humanis corporibus interdum expelli,
 quod eæ tetrum illum humorem ac tristem, ad-
 hibitæ consumant: quo consumpto dæmones
 corpus solent relinquere. Quanquam res illæ,

Solutio fi-
 ne respon-
 sio ad ar-
 gumenta
 & exem-
 pla.

Q 3

si piè

si piè ac deuotè adhibeantur, possunt in dæmones agere, tanquam diuinæ iustitiæ instrumenta, eosque ab humanis corporibus detrudere.

*Morbis
demonia-
cus duobus
remedio-
rum gene-
ribus ex-
pugnandus.*

Ex quibus colligitur, morbum dæmoniacum duobus remediorum generibus esse opugnandum, naturalibus & diuinis: mala nempe quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt, inquit, sanctus & illustris Ecclesiæ Doctor & Pontifex Gregorius. Naturalia sunt, quæ causam morbi remouent, & symptomatis eius occurrunt. Cuiusmodi sunt quæ succum atrabilarium præparant & expurgant, quæ corporis intemperiem corrigunt, obstructiões liberant, dolores mitigant, somnum conciliant, & prauam qualitatem emendant. Ex quibus præcipua sunt melanagoga, balnea, antidota, alexipharmaca, & suffumigia fragrantia, quæ suo odore aduersus putorem, & sorditiem multum pollere creduntur, quorum formulas, ubi de curatione egerimus, inuenies. Sed quoniam dæmones virtute superiores, Medicorum conatus sæpè irritos reddunt, quia vel pharmacorum effectus impediunt, vel morbos fouent, & eorum causas adaugent: frustra medicæ artis præsidia insumuntur, nisi virtus diuina in subsidium aduocetur vitæ sanctimoniâ, pijs operibus

siq u

bus

bus, crebris orationibus, eleemosynis, votis, sanctorum suffragijs, exorcismis Ecclesiasticis, rerum sacrarum applicationibus, & earum quæ ad vsum requiruntur benedictionibus: denique frequenti examine conscientiæ, & sacrâ communionem, vis & malevolentia dæmonis infringatur, eiusque molimina & opera prorsus destruantur.

Nam Deus sui operis amantissimus, verus est *Deus primarius author Medicinæ, & sanitatis* opifex, Medicus verò, tantum eius minister. *author Medicinæ & sanitatis.* Qui si vel aliquam scientiam, vel prosperum in curandis ægris successum sibi arroganter attribuerit, primo authori facit iniuriam. Quid enim habet, quod non acceperit? & si accepit, quid gloriatur? non ergò Medico christiano inuidebit Theologus, si propter communem amborum societatem, quædam ab illo commodari postulet. Nam vtriusque idem est subiectum, homo videlicet; maioris mundi compendium, & summi illius conditoris simulachrum: idem finis, salus eiusdem. Sed Theologus ad animi potissimum, Medicus primùm ad corporis attendit sanitatem. Ita tamen, vt nec ille corporis incolumitatem, ritè obeundis animæ functionibus necessariam, nec iste affectus animi negligat, qui

qui sanandis corporibus remoram, vel celeritatem adferunt. Præterea idem author vtriusque scientiæ Deus est, fons & origo bonorum omnium, qui totius hominis salutem ita prouidit, vt abluendis animæ fordibus Theologum, depellendis verò corporis affectibus Medicum, tanquam ministrum, præfecerit: vtrumque suâ authoritate confirmârit, verbis que expressis commendârit: multis denique dotibus suâ bonitate cumulârit, vt suum quisque munus feliciter perficeret. Quapropter nō satis mirari possum, magnam mortalium partem, de Medicis omnibus tam sinistrè & iniquè augurantem, vt eos sensum religionis exuisse, lutum & spumam impietatis ebibisse, & succum omnem deposuisse virtutum, temerè profiteantur. Quasi verò ij, qui naturam quotidie perferunt, naturæ Deum & parentem non agnoscerent? non viderent rerum Architectum, qui effectus rerum in lapidum & stirpium naturis delitescentes inuestigant? non admirarentur astrorum Conditorum, qui astrorum coruscationes, congressus, reuolutiones, occultationes, ortus & occasus quotidie suspiciunt? O improbam nostri seculi contumeliam!

*Calumnia
mortalium
de Medicis.*

INTER-

INTERPRETATIO

Primi huius Emblematis.

CONSISTIT Diæta in obseruatione sex rerum non naturalium, à Medicis ita dictarum, vt in Aëre. Cibo & Potu. Somno & Vigilijs. Motu & Quie- te. Excretionè & Retentione. Animi affecti- bus. Ideò verò non naturales cause appellantur, quia pro diuersa administratione, & vsu, vel optimum corpo- ris statum retinent, vel vitiosum emendant, vel deterio- rem inuehunt. Quæ in compendio in primo hoc Emble- mate, sub nomine Diæta proponuntur, representando per mensam cibis instructam, modicum cibum; per Pincer- nam vinum infundentem, tenuem potum. Aërem tem- peratum esse debere, moment duo pusiones alati, vnus aui- culam, alter rotulam pneumaticam manu tenens. Mo- deramen in letis, necessitatem in exercitijs, motu & quie- te, vnde somnus naturalis & bonus, vigiliæ quoque, ex- cretiones & retentiones, quantum ad sanitatem conser- uandam, & morbos pellendos requiruntur, consequentes, demonstrant primò, labor ad focum cibos coquens, secun- do,

R

dò,

do, musicorum chorus, accumbentium animos exhilarans, tertio, venator feras insequens, quarto, spheromachus, per pila lusum corpora exercens: quibus non excluditur, jaculandi & equitandi exercitium, tanquam minus violentum. Affectus denique animi, qui non solum in corpora nostra, aut illa labefactando, aut omnino destruendo, magnam exercent tyrannidem, sed animæ quoque lethum adferunt: per septem peccata mortalia, de nouo Saluatorem nostrum, sub humanâ specie, tanquam agnum inter medios lupos sedentem, excarnificantia & tormentantia, significantur: nam quis ignorat, per iram, inuidiam, ambitionem, auaritiam, intemperantiam, uenerem, & desidiâ (præsertim cum frenum monstris his infrenibus laxatur) non tam corpori, quam animæ, extremam introduci perniciem. Vnde liber hic

Plurima cum miseris noceant mortalibus, aptè

Quæ profint, vel quæ sint nocitura, docet.

Quid somni, aut vigiles minuentes corpora cura,

Tristitia, ira, dolor, sollicitudo, metus.

Quidque cibus, potusque; & aër, motusque quiesque.

Quid plenum valeat, vel quid inane iuuat.

Neu dubites, sperata salus continget in annos,

Viuerè quos sanos pagina versa docet.

CA.

CAPVT XII.

*De Curatione Affectionis Hypochondriacæ, & primò per
Diatam, qualis in illa Aer sit obseruandus &
eligendus.*

Pro curatione itaque huius mali, quan- Circumforaneorum orationes ad populū circumstantem.
tumuis optandum esset talibus remedijs
instructum esse, quæ vniuersim omnibus parti-
bus malè affectis succurrere, & totum restitue-
re hominem possent, ad modum circumforaneorum aut agyrtarum, quod genus hominum ad ludibrium artis natum est, ab Anglis & Italis quoque Mountinbanci, à Gallis verò Charlatani aut Cæretani vocantur: simiæ enim Medicorum sunt agyrtæ, circumforanei, cingari, idiotæ, & muliercularum malagmata componentium, curiosa imò absurda sagacitas, & in monstris licebit numerare atheos atq; judæos. Hi omnes Medicinam, hoc est, Terrarum decus & Reipublicæ columen, vel insci-
tiâ corrumpunt, vel impietate infamant, digni proinde, qui sicut alieni nominis atque honoris raptores; victimarum ritu, ad Tumulum Galeni mactentur; Medicis, quemadmodum si-
miæ,

R 2

miæ,

miæ agris leonibus, obiecti; vti celebratissimus Poëta Jacobus Balde, in sua Medicinæ gloria per satyras asserta, doctissimè differit. Qui vt coronam faciant, vasarijs suis mira inscribunt, tanquam si insint panchrestii, ipsi Æsculapio, nedum Galeno, aut Theophrasto ignorati: eadem deinde, stipati plebe, garrula quadam festiuitate exaggerant, felices prædicantes populos, quibus se Chironem vidisse & experiri contigit, natum ad salutem orbis Christiani; hortantur mox iteratò, magnis vociferationibus contestati, ne suæ saluti desint, dum res & tempus finunt, emant medicamenta ad eò salutaria, ne serò pœniteat tenacitatis & negligentia, quando, si possint, incineratum jam exhument, salutis monitorem suspirantes. Se cælites omnes contestari, & omnem religionem in spectatorum conscientiam deponere, indemnitati ante tribunal summi iudicis cauere, adfuisse multis populis, parasse medicamenta, & publicè in plateis, compitis & foris proposuisse, quibus pro vitâ ciuium diutissimè, pro incolumitate reipublicæ perpetuum seruandæ, nihil fuerit medicamento sius: ab ipsis fuisse, quò minus hæc salus steterit, qui obolo pepercissent. Ita isti præstigia-

giatores marsupia simplicium emungunt, interea vix olitoriam dignè exercentes. Et mirum est, cum plurimi in Medicorum electione admodum cauti sint, vt si Medicus quispiam alicubi sedem fixerit, non nisi post longum tempus ipsi sese credere audeant, accedenti tamen Mountinbanco per aliquot hebdomades cōmoraturo, statim confidunt, & quod communiter obseruatur, infimæ notæ viri, qui paupertatem suam, & rei familiaris tenuitatem medicis obijciunt, pecuniæ interdum satis magnam quantitatem istis agyrtis obtrudunt. Haud <sup>Paracelsi-
starum &
Empirico-
rum Vni-
uersale. si-
ue Lapis
philosophi-
cum,</sup> melioris farinae sunt Paracelsistæ & Empirici, qui per *Lapidem* aliquem *Philosophorum* & Vniuersale medicamentum aliquod fictitium magis quàm factitium, nescio quanta miracula promittunt: dicunt enim, triplici veste eundem ornatum esse, diuitiarum, charitatis, & releuationis ab omni languore: quandò friuolè & mirâ quâdam procacitate contendunt, artem in naturâ consistere, quâ iuuentus æternum florida conseruari, mortalitatis casus euitari, vita (etiã vltra definitum terminum) produci, nec nõ humidū primogenium, eius bonitatis, cuius id erat, quod continuo substantiæ transpiratu pe-

R. 3

rijt.

rijs, vicissim infundi possit. Dici Diuinum My-
 sterium à Deo datum (quod in eo contineatur
 omne secretum) quo in mundo non res sit su-
 blimior. Hos adeò lactat mellita spes, vt neque
 laborum, neque impensarum vnquam pigeat,
 miróque ingenio semper aliquid excogitant,
 quo sese denuò fallant, sibique ipsis gratam fa-
 ciant imposturam, donec absumptis omnibus,
 non sit quo jam fornaculam instruant. Quorū
 Principium, verè nihil est scire, Medium, splen-
 didè mentiri, Finis, mendicatum ire, & tandem
 vitam in miserijs finire: de quibus benè dicitur.

Dum lapidem quaris Lulli, quem quarere nulli.

Profuit, haud Lullus, sed mihi nullus eris.

Non desinunt tamen iucunda somniare som-
 nia, cæteros pro viribus ad eandem felicitatem
 animantes. Cúmque jam prorsus omni spe de-
 stituuntur, superest tamen vna sententia, abun-
 de magnum solatium; *in magnis & voluisse sat
 est.* Ac tum vitæ breuitatem incusant, vt quæ
 magnitudini negotij non suffecerit. Veram au-
 tem vniuersalem medicinam non dari, contra
 pseudochymicos, cum Angelo Sala in tract. de
 varijs chymicorum erroribus, sequentibus de-
 monstro rationibus. Etenim Deus O. M. vni-
 uersi

uerſi ſapientiffimus Creator, quælibet creata ſuis certis attributis, & ſpecificis proprietatibus inſigniuit, & peculiari ſuâ virtute exornauit: ex quibus apparet, Deum in mundo nihil fruſtrâ extare voluiſſe. Quod ſi verò vni corpori, vniuerſalis medicinæ virtus fuiſſet indita, nonne ſequeretur, reliqua inutiliter, & fruſtrâ exiſtere, & in finem inanem ab eo procreata fuiſſe? Hoc autem abſit, vt credamus. Quot ſunt herbæ, quot animalia, quæ ſpecificâ & occultâ virtute contrâ certos morbos, etiam venenatiſſimos, potentiſſimè agunt, contrâ quos nec aurum potabile, nec tinctura auri, nec magiſteria gemmarum, aliquid præſtare poſſunt. Ad hæc, ſi quotidianam quoque experientiam conſulere velimus, comperiemus, quod varij Principes, & Magnates mundi, podagrâ, alijsque ſæuis, infirmitatibus laborantes, auro, & argento non parcerent, ſi modò tantæ efficaciz reperiretur medicamentum. Hinc elucet, quantum pseudochymici Vniuerſali ſuo ſophiſtico præſtent, atque proficiant. Verùm, his ſufficit, aurum noſſe corradere, & ſuffurari, vtcunque jam arroganter ſibi DEI dona uſurpent, & ſanitatem hominibus polliceantur. At dolendum eſt etiam.

am, viros probos & simplices, sæpè deludi, & falli, quos maximè optarim perpendere, quòd ipsa duntaxat medicinæ præparatio, hominis sit opus, sanitatis autem restitutio, & benedictio, opus solius DEI. Porrò, tales impostores etiam ex methodo, quâ vtuntur, apertissimâ possumus cognitione dignoscere. Nam ecce aliud non norunt, quàm quid pro quo, & illud quidem malè præparatum administrare. Vnde non mirum, si multis tot importent damna, & exitiabiles inferant ruinas, vt quibus non vereantur vendere, & exhibere, sal armoniacum tinctum, aut sal aliud, loco sacchari auri; aquam vitæ tinctam, pro aqua auri; & nonnulli meram solutionem auri cum aqua regis, pro oleo auri, & id genus alia perpetrare. Quandoquidem ergò huius Elixiris vitæ Patronus, & cum illo multi alij Magistri longæuitatis, suam inscientiam prodentes, paulò post in annis clymactericis, inter viuos esse desierint, conatúsque illorum æquè sapuerint, ac si quis cum Nicodemo in matrem reuertit, denuò carnaliter renasci, & pigmæo spithamam addere, & luxatas & putridas costas restituere admitteretur; ideò meritò vanitas ista ac infania reijcienda quantum

ad

ad ista arcana, missisq; Trismegisti & Paracelsi su-
 per hoc Vniuersale affeclis, Hippocratis ^{Hippocra-}alumnis ^{tis cura bon-}
 adhærendum, qui myrachialis affectus cura- ^{im affectus}
 tionem, ex triplici fonte hauriunt, ex ^{ex triplici} *Dietâ* nimi- ^{fonte de-}
 rum, *Cheirurgiâ*, & *Pharmaciâ*. Nec curandum il- ^{sumitur.}
 lud edictum durum, quod Montanus pronun-
 ciauit contra Medicos, qui morbo hoc, eos fu-
 gere, & medicinas iubet. Opprobrium itaque
 est Medicorum, vtpote qui præposterè curant,
 & ægro exitio sunt. Medicus verò id vnum de-
 mum rectè agit, quod verè rectè que cognoscit,
 & ij morbi qui in difficili cognitione versantur,
 plerique difficulter curantur.

Dietâ igitur ad morborum è corpore huma- ^{Dietâ fun-}
 no eiectionem & propulsionem, sanitatisque ^{damentum}
 & vitæ conseruationem & propagationem, ^{curationis}
 maximum est fundamentum. Quod Gal: in ^{morbos.}
 lib. de tuend: sanit: confirmat. Rarius, inquit,
 ij egrotabunt congruo vtentes regimine, & que
 oportet, facientes. Idem, in lib: de euchymiâ.
 Quod nullus ægrotabit debite diætatus & exer-
 citatus, &c. Et iterum, com: in regim: sanitatis,
 innuit eum (qui vult longæuus esse & sanus) o-
 portere viuere sibi soli, & ab omni necessariâ o-
 peratione liberum esse. Ex quo initio patet. Ga-
 lenum

S

lenum ad longæuitatem non habilitare intemperantes, occupatos, aut ignorantes; sed eos tantum, qui præelegerunt viuere pro rationis imperio, & eos duntaxat, quibus sanitas curæ est, & vitam viuere possunt quietam: experientiâ siquidem comprobatum est, maximam partem hominum fatalem vitæ terminum neutiquam attingere. Ideò vnanimis Medicorum Dogmaticorum sententia est, quod, per vitæ temperantiam, morborum causas cauere, easque, vbi adsunt, tempestiuè remouere, comodoque nutrimento, substantiam, in continuo fluore constitutam, reficere, non sit difficile: qui enim temperanter viuit, superflua non cumulat excrementa, cumulata tempestiuè euacuat, morbificas causas remouet, substantiæ defluxum refarcit; nouum vtique non acquirit vitæ terminum; nec is qui à morbo liberatur, nouum inchoat vitæ principium, nec noua vitæ fundamenta acquirit; sed ad vsum longiorem saluatur, vt remotis impedimentis quàm proximè ad terminum, ex nature primordijs destinatum, accedere, illumque consequi valeat. Pari ratione & ipse Medicus, qui vitæ fundamenta à violentâ morte accidentaliter subuerti & aboleri

Ieri prohibuit, non annos alios adiecit, sed id tantum egit, ne accidentalis vitæ terminus iniiceretur: violentum namque vitæ terminum arcendo, naturalem assequimur. Consistit autem Diæta in sex Rebus non Naturalibus, ut in *Diæta consistit in sex rebus non naturalibus.*
Aëre. Cibo & Potu. Exercitio & Quiete. Somno & Vigilijs. Repletionem & Inanitionem. Animi Affectionibus.
 Quæ omnia, quâ ratione in hoc myrachiali affectione sint obseruanda, ex sequentibus percipietur.

Aër itaque, cuius perpetuâ inspiratione ne ad momentum quidem carere possumus, fortiusque corpus nostrum alterat, omni aliâ re non naturali, ut attestante Hipp: in lib. de aëre, aquis & locis, sit purus, ab omni inquinamento liber, & temperatus. Contemperatio caloris natiui, fit per attractionem aëris, & eius depuratio, per eius expulsionem; quod si corruptum & fœtidum inspiramus, tunc calorem & spiritum innatum corrumpimus. Non parum ob id interest, qualis is sit aër, quem subinde per os & nares, inuiti etiam, haurimus & attrahimus; aut qualis ille sit, qui corpus nostrum ambit & alterat. Nam substantia multâ exhalatione terrarum, aquarum, cadauerum, aliorumque putrescentium.

scentium inquinatur, pestilentiaë feminibus vel
 in se genitis, vel coelitus immissis polluitur. Qua-
 litatum intemperies calidior, frigidior, humi-
 dior, aut siccior, siue à regione, siue à situ, siue ab
 anni tempore, siue à cœli statu talis existat, spi-
 ritus, humores, ipsûmque corpus immutat. Pro
 hypochondriaci itaque affectus curatione, o-
 ptimus aër erit, qualitatibus primis temperatus,
 & ille præsertim qui secundùm Razouium de
 sanit: tuend: fol: 14. vnicuique est natiuus: nam
 vniuscuiusque locus naturalis, vt Philosophus
 inquit, sui est locati conseruatiuus: præterea
 purus, serenus, patens, nullis inquinamentis ob-
 situs, vel putredinis corruptelâ fœdatus, vel fu-
 ligine perfusus, difflatus leuibus ventis maximè
 septentrionalibus aut orientalibus, leuibus di-
 co, (nimij enim ventus pulmoni, reliquisque
 sensorijs obsunt) irrigatus interdum salubribus
 pluuijs: nam ex eiusmodi salubriori afflatu, cor-
 poris non tantùm vires meliorescunt, sed & ani-
 mi quoque vigor intenditur. Illorum autem
 vitiosus mos nequaquam probatur, qui aëre se-
 reno, puro ac tranquillo, vix rimam in ædibus
 suis patere volunt, sed tanquam in cryptis & spe-
 cubus carcere conclusi, aërem vix vnquam
 mo-

motum, aut sordibus alijs ex negligentia inquinatum attrahunt. Ille enim aer damnatur, qui crassus, nubilus, pluuiosus, aquosus, aliquando ex locorum stagnis, paludibus, mortuis & infectis aquis deprauatur, aut etiam cloacis, gurgitibus, & putidis exhalationibus è terra surgentibus, nec non animalium cadaueribus, alijsque id genus corruptionibus inquinatur: vnde hominum habitationes infici possunt, vt ibidem citra valetudinis detrimentum hæere non liceat. Ast vbi ædes lucidæ & excelsæ, aëri sereno, claro, puro, & malignis omnibus carenti, extrà solum squallidum, muscosum, sordidum expositæ fuerint, ibi vita diu conseruatur, ac eiusmodi ædificia quærenda sunt. In æstuosis locis fenestræ spectare debent septentrionem, in frigidis meridiem, in temperatis exortum æquinoctialem. Nunquam se committat cœlo nubilo, pruinoso, neque ante matutinum Phœbum confideat, ambulæ in ripis, orisque fluminum, amnium, lacuum, aut fossarum sæuam memphiticam eructantium.

Prudentissimè autem agere videbitur, si, *Quinque
regule ad
aëris arti-
ficialem.*
quod ad artificialem aëris vsurpationem attinet, ad sequentia quinque notatu digna animū

S 3

aduer-

*usurpationem
 obseruanda,*

aduertere non grauetur. Et quidem Primò. Ut mansiones, seu habitaculum & dormitorium, orientalem plagam versùs, & Aquilonem dirigat. Ad Orientem quidem, vt sol ex oriens ipsam habitationem aggredi, aërem mundare & illustrare, & vitiatos vapores discutere valeat. Secundò. Ut matutinis horis, aërem immoderatum & inclusum rectificet, accenso igniculo lucido in camerâ, cum lignis Iuniperi, Vitis, Lauri, Roris marini, &c. Aut eundem corrigat suauissimo aliquo suffitu, ex Thure, Storace, Benzoi, Gallia Moschata, Moscho, & alijs odoramentis pro fumo concinnari solitis. Tertio. Ut secundùm Auicennæ consilium, & secundùm Rhazem ad Almanforem, subindè rebus odoriferis, nares, caput, & faciem, inficiat: morbidi enim, inquit, semper aliquid benè redolens odorare debent, & suffumigijs vt: odores enim & suffitus oblectant, implent, & confortant spiritus tam animales, quam vitales, & aërem rectificant. Consultum igitur foret, assidue secum gestare linimentum vel balsamum aliquod suauissimum antapoplecticum, & cordiale, ex opobalsamo, moscho orientali, ambrâ gryscâ, zibeto, oleis pretiosis, & balsamis odora-

tis apparatus, quo per interualla, horis maxi-
 mè matutinis, futura coronalis, occiput, tem-
 pora, nares, labia, præcordia, pulsus arteria-
 rum, &c. modicè possent illiniri. Aut si tantum
 præstans aliquod Pomum Ambre manibus ver-
 saretur, frequenter odorandum. Quarto, vt
 brumali tempore, hypocauftum non nimio
 igne incalescat, sed calore tantum æstatem re-
 ferat: excedens enim, & nimia hypocaufti cali-
 ditas, corpus & spiritus (si quid aliud) quam ma-
 ximè resoluit, somnolentiam, inappetentiam,
 catarrhos, apoplexiam, anginam, & alia huius
 generis graua mala, accelerat. Sed sit, vt idi-
 psum Galenus suadet, hæc in aëre mediocritas,
 vt nec horreat propter frigus, nec sudet propter
 æstum. Quintò. Vt aërem vitet frigidum, nubi-
 lum, ventosum, pluuiosum, & paludum & cloa-
 carum halitu infectum: talis enim ingenium
 hebetat, spiritus obnubilat, constringit, cordi
 obest, & calorem natium extinguit manifestè.
 Cùmque à frigore facillè quis lædatur, ideòque
 commodum fuerit, non tam thoracis & pecto-
 rales partes ab iniurijs externis munire, sed in-
 primis caput in somno cooperire biretis scarla-
 tinis: vapores enim noctu ad caput eleuati i-
 psium

psum in frigidant, & in cerebro in naturam aqueam conuersi, reumatismum accelerant. Quod si pileolus ex odoratis gestari posset, utique pro cerebro vigorando esset & præstantissimum, & simul cerebri humiditates consumeret.

CAPVT XIII.

De Cibo & modo Cibationis, Potuque in morbo hoc conueniente.

De Cibo & cibatione in melancholia hypochondriaca.

Aër in hoc affectu necessitate & temperaturâ explicatâ, ad *Cibum & Potum* procedamus: quod enim assidue è corpore nostro effluit, illud aut est substantia ignea, aut sicca, aut humida. Ignea per aërem; sicca per cibum; humida per potum restituitur, reficitur, & restauratur. Quotidiè namque, uti prudentissimè de morte refert Seneca, morimur: quotidiè enim demitur aliqua pars vite, & nunc quoque, cum crescimus, vita decrescit, & hunc ipsum quem agimus diem, cum morte commutamus: maiorem etiam mortalium partem cibo perire scribit Plinius, quod res cibaria ignoretur, in tempestiuè quoque & nimis multum assumatur.

tur. Quotusquisque enim persæpè in culinâ sportulam parat, & mensam lautitijs, & dapibus onerat superbis: ex patinâ tamen inopinatâ & immaturæ mortis ingerit principia. Vti Stigelius Poëta.

Corporis ignarus mortem inter prandia sumit,

Qui bene se nouit sanior esse potest.

Nocuum enim ex vitiato cibo, docet Auicennas, etsi per singulos dies non sentiat, propter prauitatem tamen, quod congregatur ex ipsis, tempore multo fit manifestum. Promptius itaque pro malo bonum, pro morbifico salutare, & pro veneno notabili, alimentum, vt sanitati consuletur, apprehendendum.

Seruanda autem victûs ratio in myrachiali hoc affectu illa est, quæ moderatè refrigeret & humectet: nam si vlllo alio in morbo eâ exquisitâ & accuratâ opus est, in hoc morbo maximè necessaria est: cum à diætæ erroribus originem habeat, & foueatur, ac sine eâ parum medicamenta profint: si verò accurata instituatur, non parum ad hunc morbum expugnandum momenti habeat. Cibi autem sint boni succi, facilis coctionis, temperati, non calidi, non sicci, non viscidi, lenti, crassi, non acres, qui intempe-

*U. H. M. r. a. s.
tio mode-
rate refri-
geret &
humectet.*

T riciem

riem viscerum augere, humores amplius adure-
 re, & meatus obstruere possint. Notum est, &
 vero verius, veterum Philosophorum axioma.
 Nutrimur, quibus constamus. Iam verò, quic-
 quid hominis causâ de terrâ creauit Dominus,
 quòdque nutrire homines solet, illud aut est Pi-
 scis, aut Caro, aut Fructus. Pisces itaque, vti &
 omnia conchilia & crustacea, tum fluuiatiles,
 tum marini, cuiuscunque tandem sint generis,
 paucis quidem exceptis: siue jam elixi, frixi, sic-
 cati, effumati, aut conditi quouis modo, illi
 mensis hypochondriacorum appòantur, quo-
 rum omnium vberima vbiuis est copia & di-
 uersitas, melancholicorum non grata cibaria,
 sed dulcia potius venena sunt. Cùm omnia ete-
 nim hæc aquatilia, de substantiæ proprietate &
 naturâ, frigida sunt, difficilis digestionis, multo
 calore indigent, ventriculum requirunt vali-
 dum, humanum corpus multis viscosis aquosis
 & mucilaginosi replent humoribus: nutrimẽ-
 tum enim sequitur naturam nutrientis, ex
 aquosis aquosum, ex terrestri terrestre. Itaque
 Carpiones, Tinca, Cyprinus, Mustella fluuiati-
 lis, Truttapiscinaria, Nasus, Barbo, Anguilla,
 Lampreta, Cochleæ, Cancræ, Limaces, Testudi-
 nes,

*Pisces non
 conueniunt
 hypochon-
 driaci.*

*Pisces sũ.
 me nocui.*

nes, Ranæ: pisces duri, maritimi plerique, inprimis exiccati, vt & alij sale conditi, vel fumo indurati, vt Afellus, Passer, Ostrea, Chamæ leues, longæ, &c. summè nocent. Minus tamen nocent ex marinis, Sarda, Halec, Scombrus, Aurata: qui tamen, cùm omnes non nisi benè saliti, ad nos ferantur, priusquam in cibum admittuntur, benè edulcorari debent: nam sal cùm densandi, constringendi, & coagulandi vim habeat, facit, vt humores in hypochondrijs facilius cumulentur & detineantur. Ex fluuiatilibus admittendi, Funduli, Lucij, Pereæ, Trutta salmonata, Trutta trusilis, parui Salmōes, Thymallus: hi namque carnem habent alimentosam & suauem.

Sal.

Pisces minus nocui.

Alterum ex alimentosis, quod gelidos & limosos pisces sequitur, caro est, tam quadrupedum quam volucrum, tam domesticorum quam syluestrium. Conueniunt autem carnes vituli lactantis & per duos menses à natiuitate distantis. Capretina viginti dierum. Agni non lactantis. Castratina non macra. Bubula saltem junior & tenera, non pinguis aut fixa. Cuniculorum. Porcellorum recentium. Linguae bubulæ. Vbera vaccarum iuencularum. Gal-

Quales carnes admittenda.

linarum. Caponum. Gallorum indianorum. Pionum. Turturum. Perdicum. Rusticularum. Turdorum. Merularum. Alaudarum. Fringillarum. Carduelis & cæterarum nemoralium auiularum varij generis. Nocent verò, carnes Porcinæ syluestres & domesticæ, Hircinæ, Caprinæ, Bubulæ vetustiores, Ceruinæ, Leporinæ, Anatum, Anserum, Columbarum, Pauonum, Sturnorum. Nocet quoque omnis caro salita, effumata & aceto condita: acetum enim humorem melancholicum fermentat & exaltat, & sal densat, constringit, & coagulat, vt supra dictum est. Pedes quoque & viscera animalium in vsum non veniant, vti vitulorum capita, medullæ, pulmones, epata, corda, lienes, ventres & intestina, vngues, &c. Ad quem etiam census referuntur composita, & arte coquinariâ cum & sine sumptu confecta edulia: vti caro in pastillis: bellaria ex farinâ & pastâ farinaceâ: panes crustacei, & alia liborum & placentorum genera: quæ & ipsa hypochondriacis huius gratiâ non competunt, quod longiùs in stomacho morentur, obstructiones causent, & suâ viscositate miris modis officiant.

Nocina carnes.

Acetum.

Nocent edulia ex pasta farinacea confecta.

Horrei

Horrei fructus, tertium sunt exijs, quæ nutriunt, quo nomine tamen tam herbarum quam arborum, semina & radices subintelligo. Sunt autem admittendi Spinacia, Cauli de fior, Napi, Naoni, Pastinaca, Oliuæ, Cappares, sine aceto tamen & sale. Asparagi, Lupuli, Caricæ siccæ, Ficus recentes, Mespila, Pistacia, Pineæ, Amygdalæ, Zybeba Cypria, Vuæ pensiles, Poma granata, Poma citria, Aurantia, Limonia, Cydonia cocta & condita, Pruna vngarica. Ex leguminibus, Hordeum orbiculatū, Oriza, Ciceres, Gramen mannæ *Himmelthaw* / Avena decorticata *Haberkoren* / Amylum *Krafftmel* / etc. è Plantis. Cichoreum, Endiuiia, Petroselinum. Reliqua ferè omnia cum sint frigida & cruda, ventriculum grauent, calorem innatum destruant, parum sanguinis generent, tormina & flatus turbulentos excitent ventris, & alia innumera inducant symptomata, tanquam summè nociua reiicienda sunt. Qualia sunt Fraga, Cerasa, Pruna nostratia, Pyra, Poma, Nuces, Castanæ, Melones, Pepones, Citrulli, Cucumeres, Caules, Rapæ, Brassica præsertim muriâ condita, Lactuca, Milium, Panicum, Lentesc, Pifa, Phaseoli, Fabæ, &c.

Quantumuis autem sanitatem nemo sit qui

*Horrei
fructus
admittendi.*

Non admittendi.

Quomodo
in cibatio-
ne consue-
tudinū in-
dulgentiū.

fedulò non inquirat & desideret : quorundam
tamen appetitum , pro gulæ concupiscentiâ,
tam sæpe deprauatum cernimus, vt hisce enar-
ratis frigidis, glutinosiſ, crudis, & excrementi-
tjs cibus inhiare, imò cum eis mori potiùs ma-
lint , quàm ſalubriorum delectum inſtituere;
tam nos

Nitimur in vetitum ſemper cupimusque negata.

Non pauci, vt errorem & abuſum pallient, cul-
pâ ob id vacare exiſtimant, quòd talibus ab in-
eunte ætate aſſuefacti ſint, nec huc vſque mini-
mam noxam ex ijs perſenſerint. Alij verò con-
ſuetudinem illis in alteram naturam verſam ar-
bitrantur , quòd prouerbialis ſit Medicorum
ſententia, quâ dicitur, *Quod ſapit, & nutrit; Ab aſ-
ſuetis non fit paſſio, &c.* Sinistrè autem, & non ſine
magnâ ſanitatjs jacturâ hæc ſibi vendicaſſe, ex
ijs manifeſtum eſt. Quod ſi itaque ex prauis ſuc-
ci cibus, quidpiam à Medicis , ob conſuetudi-
nem, ex conuiuentiâ, vt palato ſatiſſiat, conce-
ditur, tunc illud non communiter, hypochon-
driacis & malè conſtitutis, indultum ſubintelli-
gitur: dubium enim nullum eſt, omnia quæ ta-
les perperam ingerunt, indigeſta, cruda, & in-
concocta in ventriculis eorum perſiſtere, non
ſecùs

secus ac cruda manere solent ista, quæ ollæ illi insunt, cui coquus ignem subtrahit incogitantius. Nec obstat, quod ipse Galenus in sanitatis regimine aliquid dandum esse consuetudini asserit, quando dicit. Quilibet melius concoquit quod appetit, quàm quod non appetit: quæcunq; enim cum voluptate assumuntur, ista ventriculus amplectatur, & facilius concoquit. Et Aui-cennas Fen 3. pari ratione docens. Nutriens melius est quod melius sapit, quoniam ventriculus & eius retentrix facultas, vehementius talem cibum amplectitur. Locis namque citatis, non de ordinariâ ægrorum & præcipuè hypochondriacorum diætâ fermo est; sed de assuetis & conualescentibus, qui fortassis ob morbi longinquitatem, appetitum ad conuenientes cibos amiserunt, & ab omnibus alijs vehementer abhorrent. Quibus utique satius est (si inter duo mala minus eligendum) aliquid, quamuis noxi, concedere, quàm, ut fame pereant, permittere. His itaque cibi ij exhibendi, quos optimè tolerare, concoquere, & citrà vllam molestiam distribuere animaduertimus. Neque enim tam refert, quàm boni cibi exhibeantur, quàm quæ benè coquantur: siquidem cibi etiam boni, si

non

non benè coquantur in ventriculo, plùs nocent, quàm deteriores, si benè coquantur. Quà in re imprimis ad ventriculum respiciendum, qui in omnibus hác affectione laborantibus non semper eodem modo sese habet, & ob vitiosum, quo nutritur, alimentum, nonnullos cibos sæpè peculiariter auersatur. Ideóque non semper commodiores sunt cibi tenuiores, & qui facilè alterantur; cùm in ijs, quibus cruditas nidorosa familiaris est, tales cibi facilè corrumpantur, qui propterea ijs non sunt exhibendi; sicut contra ijs, qui cruditati acidæ sunt obnoxij, cibi frigidi non conueniunt.

Quid hypochondriacis in assuptione ciborum obseruandũ.

Quod si verò absolutè id semper ad sanitatem faceret, quod vbiuis meliùs sapit, Diætã nil amplius, sed nouo hoc canone opus esset. *EDE, BIBE, quod sapit.* Hypochondriaci itaque, quibus sanitas & vita curæ est, qui medicè potius, quàm immodicè viuere præelegerunt, qui perpetuis cruditatibus nõ grauari, qui flatibus continuis non diuexari, qui frequentius infirmari non cogitant, in id pro virili ordinariè & communiter incumbere debent, vt cibos eligant facilis digestionis, qui citò benè & multum nutriant, qui bonum & laudabilem generent san-

non

gui-

guinem, qui in ventriculo nimis non remorentur, & totum denique corpus morbidum opportunissimè restaurent. Nam secundum Galeni mentem: cibo nullâ aliâ de causâ indigemus, nisi vt alamus corpus: nutrietur autem, si benè fuerit concoctus: concoquetur benè, si modicus: qui enim nimius est, hunc crudum manere non ignoramus.

Iuscula gallorum & gallinarum, carnis bubulæ, mediocri tamen quantitate sumpta, cum æstum hypochondriorum temperate possint, nō improbantur: nimiâ verò quâritate sumpta, fluctuationem pariunt. Præstantissimum eduliorum, omnium Medicorum applausu est, Ptisana: de quâ Galenus (qui peculiarem tractatum de eius conscripsit laudibus) hæc recitat. Ptisana hordei benè cocta, est optimum edulium, & inculpatissimum omnium eduliorum ad euchymiam & sanitatem. Sed ne vllum quidem alterum datur inuentu, quod, siue vt medicamentum, siue tanquàm nutrimentum exhibeatur, huic sit compos: namque blandi saporis est, & nullam habens insuauitatem; citò digeritur, & facillè egeritur; arcet & abigit sitim oblentorem; modicè nutrit & humectat; nusquam

*Iuscula
gallorum
& gallina-
rum.*

*Ptisana
præstantis-
simum edu-
liorum.*

quam per angustos haret meatus, sed ipsos permeat; putridos succos detergit, semiputres concoquit, &c. Debet autem fieri ex hordeo decorticato, non integro, sed confracto, neque coqui cum aqua simplici, sed cum optimo gallinarum nigricantium jure, asperso parum piperis & zingiberis pulvere: sic namque propter chyli substantie similitudinem bene faciet. Carnis vicem gerunt, & post prisanam, primas in nutriendo tenent oua recentia, tremula, gallinarum juteuncularum. Quod Gab in lib: de Euchymia & 3. de alim: insuper Auicennas 2 canon: cap: de ouis confirmant; ideo hypochondriacis admittenda. Quò autem ouum est recentius, eo melius. Totum ouum tamen non assumendum: albumen enim a grè concoquitur, viscosum proinde est & frigidum. Existimatur ouum quod vnius horæ ætatem habet, tantum sanguinis generare quantum mole sua pendet id ipsum. Quàm salubria autem hypochondriacis oua sunt tremula, tam e contrario noxia ipsdem sunt dura affata, vel quouis modo in sartagine frixa: nutrimenti enim crassi sunt, ad caput euaporant, facile in ventriculo corumpuntur, &c. A lacte & lacticinijs quam

maxi-

V

maxi-

Oua gallinarum, recentia & tremula.

maximè abſtineat, quod lac propter calorem *Lac & la-*
 viſcerum ſtatim efferueſcat, pars vinctuoſa & *licinia.*
 pinguis in bilem vertatur, ſeroſum & caſeale
 humores craſſos & pituitoſos generet, atque
 ita tota ſubſtantia corrumpatur, humoresque
 aduſti inde generentur. Aromatum quoque *Aroma-*
 vſus moderatus ſit. *tum vſu.*

¶ Panis, ſecundùm Gal: alim: 10. ferè baſis eſt *Panis qua-*
 & fundamentum totius cibationis. Qui hypo- *lis conue-*
 chondriacis quadrat, debet eſſe de puriori parte *niat hypo-*
 farinæ tritigæ, quam ſimilam vocant factus, *pochon-*
 Non ex ſiligine: is enim acidior eſt, & medio- *driacis.*
 cre alimentum præbet. Sit autem benè ſalitus
 & fermentatus, duorum dierum ætatem ha-
 bens: qui enim nimis recens eſt, in eandem
 paſtam, qualis, antequam pinſaretur, fuit, in lan-
 guidis hypochondriacorum ſtomachis redigi-
 tur, meatus obſtruit, & flatus generat. Quo mi-
 nùs autem inflat, concinnari debet cum aniſi,
 fæniculi, vel coriandri præparati ſeminibus.

¶ Cæterum, in horum omnium & ſimilium *Regula*
 rectâ adminiſtratione, ſequentes regulæ probè *duodecim*
 obſeruandæ. *Cibationis*
 rectè ad- *ministrã-*
 da.

I. Quæ hætenùs de electione tot ſalubriũ *da.*
 ciborum fuſius dicta ſunt, non eò tamen ſpe-
 ctant.

ctant, quod omnibus, præsertim verò myrachiali affectu detentis, quibus Fatorum Collator Omnipotens, opiparam mensam decreuit, ob id liberum sit, tot & tam variegatos cibos, pro diuersâ ipsius anni statione, apponi solitos, vnâ sessione degustare, inordinatâ ingluuie, & multiplici rerum varietate ventriculi deprauatum appetitum explere & onerare: monet enim Rhases: hypochondriaci neque multum impleri, neque etiam jeiunare debent, eò quod vterque excessus ijs maximè infestus sit. Sed in id potius incumbere eosdem decet, vt potiores tantùm, & illos sibi vendicent cibos, qui sunt melioris succi: (duobus ad minimum aut tribus edulij contenti) natura enim paucis est contenta, & Hipp: teste, saluberrimus cibus, est simplicissimus: cibi enim qui inter se distant, corrumpunt se inuicem, & ciborum varietas, nil nisi humorum parit varietatem.

II. Hora certa comestionis obseruetur: vbi enim nulla temporis ratio, ibi inordinata digestio, vbi nulla digestio, ibi nullus appetitus.

III. Non accumbas iratus, negotijs distractus, sollicitus, morosus, aut quocunque animi pathe-

pathemate perplexus : qui enim sic appetit, huic
cibus haud, aut perparum assimilatur.

IV. Pransurus à pane exordium capias : est
enim totius cibationis fundamentum.

V. In cibus, liquidiores, crassis præmittantur.

VI. Non ingerendi cibi feruentes aut nimis
calidi : qui enim tales sunt, ventriculum destru-
unt, & dentes putrefaciunt. Benè quoque ma-
stificentur cibi antequam deglutiantur. Edentu-
li verò, cibum multiplici cultelli incisione mi-
nuant : talis enim minuta incisio, digestionem
maturat, vt chyli formam citiùs adipiscatur.

VII. Non comedatur ad stomachi grauita-
tem : qui enim cum voluptate prandium finit,
cœnam cum voluptate incipit.

VIII. Si alius non corresponderit, tunc lu-
bricantes & laxantes cibi omnibus anteponen-
di.

IX. Pisces cum carnibus, vno pastu, nunquã
misceantur : hæc inæqualiter etenim digerun-
tur.

X. Si cibi in stomacho senseris fastidium,
protrahatur cœna : signum enim est, primum
cibum non descendisse.

XI. Fame naturali stimulante, statim cibus
V 3 capien-

capiendus: protractio enim cibationis aliorum gratiâ, appetitum illicò destruit.

XII. Cibi quoque flatulenti, non tantum fugiendi, verum etiam cum cibus, moderatè flatus discutiētia, miscenda, quia affectio hæc valdè flatuosa est, & hæc detenti, ferè semper flatibus abundant. Hæc tamen omnia, non eo fine & supercilio protuli, quod syracusanam cuiuspiam Magnatis lautitiem, DEI benignitate, affluentem, censoriâ notare virgulâ, aut opiparam eius mensam spongiâ (quod aiunt) delere præsumam (omne enim tulit punctum qui miscuit vtile dulci) sed potius vt attentionem conciliem salutarem, quò ex tam laudabili victu, tam in dubiâ coenâ, quàm prælauto prandio indies apponi solito, probatus etiam sanguis generari, & cruditas, quæ morborum mater est, euitari, & quàm fuerit possibile, omnis superfluitatum accumulatio, prohiberi possit.

Potus qualis esse debeat hypochondriacis.

Cibos insequitur Potus: hic ad cibum liquore aliquo imbuendum, & ad sanitatis tutelam non sanè minùs est necessarius Hypochondriacorum autem potus, sit vinū album, tenue, benè maturum, benè defecatum, non austerum, non sulphuratum.

capitulum

ε V

Qui

Qui bibit ingrato fedatum sulphure Bacchum

Preparat ad diri se Phlegetontis aquam.

Nec quod in lapide calcario, & alijs locis materiam tartaream suppeditantibus crescit. Condiri potest vinum flor: & radic: Borriginis, vt & ex alijs plantis huic affectioni conuenientibus. Nec inutile est vinum Absinthites è musto paratum, cui, si libet, pars tertia rad: Borrage: vel Bugloss: addi potest. Quod necessarius in hoc affectu sit vini potus, non mirum est: nam moderate bibitum, corpus alit & nutrit; vires corpori præstat, & reficit omnia membra; calorem innatum confortat; cibi mouet appetentiam; flatu dissoluit; obstructions aperit; melancholiam compefcit; cor recreat; animum erigit, & dat illi gaudium; curas hebetat; juncturas humectat; urinam prouocat; somnum conciliat. Quibus sanè omnibus hypochondriaci maximoperè indigent. Quod ad modum & ^{Vini po-} ^{tantiam} quantitatem assumendi vinū attinet, circà illa non multum determinandum, cum sit ex consuetudine, & in bibentis potestate: communiter tamen in principio partus minùs, & in fine plus, & largiùs bibendum esse consulunt Medici. Vnde antiquitùs triplex potus obseruari so- ^{Triplex} ^{potus} litus

litus fuit, nimirum: permistiuius: sitis sedatiuus: delatiuus. Permistiui locus erat, simul cum cibo in principio, vt cibus diluatur, qui vtique modicus esse debet, ne videlicet cibū fluctuare faciat in stomacho, nec non in medio pastus. Sitis sedatiuus, regulariter differebatur ad finē comestionis: cū enim sitis nihil aliud sit, quā appetitus frigidi & humidī, & ille appetitus, seu ventriculi estuatio, in ore stomachi percepta, hominem maximē circā finem pastus molestet, ideóque in fine etiam plūs esse bibendum existimarunt, donec sitis sedetur. Alter qui dicitur Delatiuus, competebat primā digestionē, vt chylus facilius transeat de stomacho ad epar, & stomachus ad nouum cibū recipiendū præparetur. Hoc omnibus tamen maximē inculcant, vt nunquam bibatur vinū largiūs ieiuno stomacho: hoc enim cerebro & neruis magnum infert nocumentum, multis etiam epilepsiam, spasmum, conuulsionem causauit, & amentiam, &c. Nec bibantur vina nimis potentia: sicuti enim maius lumen obfuscat minus, sic intus corporis calor à vini potentis calore, aut accenditur, aut superatur. Videntur quoque vina crassa, nigra, nimis dulcia, & mustum:

stum: hæc enim hypochondriaco ob id minus apta sunt, quòd diu in ventre morentur, flatus turbulentos excitent, viscera obstruant, & vrinam supprimant. Sique potentia, crassa aut nigra sunt, non bibantur nisi diluta: sic enim potentia infringetur, viscera antea calida nimis non adurentur, crassities attenuabitur, & facilius penetrabunt: consideratâ tamen semper ætate, consuetudine & temperamento. Abstinetur denique à vino, niue, aut glacie frigefactis: tale namque neruis obest, tremorem inducit, & innatum calorem extinguit. Suadetur ergò ijs, quibus sanitas curæ esse solet vinû Nec carino solo enatum, si eius vsus in mensâ potest esse continuus.

○ Zythum seu Cereuisia, quæ in nostris regionibus vsitata est, sit pura, & benè defecata, enulâ, melissâ vel saluiâ, similibusue imprægnata. *Cereuisia potum.*
Cum autem omnis cereuisia constet ex tribus, I. ex frumento aliquo, II. ex liquore quo mixtum frumentum coquitur, & III. ex condimento quasi quodam, quod plerisque in locis lupulus salictarius est: hinc de nullâ cereuisiâ iudicium prudenter ferri poterit, nisi hæc tria probè considerentur: imò præter hæc etiam præ-

*Nota. bo.
ma cereui-
sua.*

præparationis & asseruationis modus, nec non ætas. Cereuisia itaque quæcunque, confecta sit oportet, ex tritico seu frumento bono; in præparatione, vel nimia maceratione, aut putredine, vel exiccatione, aut adustione, vel situ, aut alio modo non vitiato. Aqua etiam, quæ coquitur, sit fluuialis, limpida, leuis, nullo vitioso, aut extraneo odore prædita. Lupulus salictarius sit iusto tempore collectus, ne immaturus decerptus, nimio amarore ac stypticitate cereuisiam vitiet, præque situ ac vetustate læsus vel corruptus. Hinc non parum adhuc requiritur diligentia ac dexteritatis in præparatione cereuisiæ, vt prædicta legitimo quæque tempore ac ordine misceantur, benè ac perfectè coquantur, debito modo dein ebulliant, ac vasis conuenientibus asseruentur, quo crassiora ac viscidiora excrementa motu interno separentur, tempore clara atque defœcata, nec non mediocriter vetus cereuisia reddatur, neque tamen præ senio acescat: recens enim stomachum inflat, interanea distendit, viscera obturat, renibus ac vesicæ incommoda est. Ex quibus, cuiuslibet patere arbitror, quæ sint bonæ cereuisiæ notæ, & quot requirantur, antequam cere-

cereuisia boni fiat saporis, aut bona dici possit, hypochondriacis pro potu admittenda. Quod verò de cibo monuimus, idem de potu monendum, vt videamus, quem potum sine vlla cruditate ac incommodo, eger melius ferat: alijs enim vinum, alijs cereuisia, & quidem hæc vel illa magis conuenit: ac sæpè obseruatum, nonnullos, cibos in hac affectione benè retinere, quamprimùm verò cereuisiam bibunt, vomere, & post horarum etiam aliquot interualla, cereuisiam parùm alteratam reijcere. Hinc quoque abstemios videmus, qui neque vinum, neque cereuisiam, sed puram & crudam aquam ferre possunt, tam benè tamen, ac alij, hypochondriacis passionibus, imò fermè frequentioribus, obnoxios.

CAPVT XIV.

In quo defenduntur R. Patris Hieremie Drexelij Societatis IESV, pia memoria, & Medicorum Monacensium de vino lymphando aut diluendo opiniones.

QUAM generi humano, tum quò ad corporis, cum ad animæ sanitatem conferuan-

Quam uocatum sit ueni potens potum.

uandam, nocius sit vini potentis potus, maxime verò stomacho, aut ex fenio, aut ex morbo, debilitato, hoc in libello suo aureo, quem ante annos aliquot de Ieiunio & Abſtinentia R^{du}. ac pius Pater Drexelius, piæ memoriæ, edidit, & cum illo Monacenses Medici tum temporis medicinam facientes, à quibus pro confirmatione opinionis suæ, doctrinas mutuatus est, multis rationibus, experiencijs & authoritatibus confirmant: dum nimirum nec malè, nec inconsideratè afferunt, proportionem esse debere inter agens & patiens, aliàs à maiori calore minorem extingui, & ideò debili ventriculo citrà morbi introductionem non conuenire vinum potens. Faciliùs quoque digerit à stomacho debili frustulum prægrande carnis bubulæ, quàm vinum potens. Præstare dilutum bibere in quotidianâ mensâ, quàm merum, ne nociui spiritus capiti & corpori obesse possint Quas tanquam pestilentissimas, & generi humano exitiosissimas doctrinas, vltra sauromatas & glaciale oceanum relegandas, reijcit & redarguit, quidam ex antro Tryphonio, siue palude Lernæa prodiens Medicus, Matthæus Claus, Archicænopota, in tractatu quem Oeniponti di-

diulgauit Oenohydromachico. Is, furiosè, ebriosè, scommaticè, stomachicè, & superciliosè, animum sublimioris de se opinionis palpo demulcens, & ex mustaceo Laureolam querens, doctâ & subtili infaniâ, thraionicâ arrogantia, non minore proteruiâ, tanquam coriphæus, & literaturæ dictator, omnisq; promus condus veritatis, doctiorum, & saniorum viro- rum longâ experienciâ approbata, & indefesso studio confirmata dogmata, non modò debellare, sed etiam funditus eruere tentauerat. Sed quàm fanaticè, iniuriosè, calumniosè, & inscite pugnam aggressus, eandemque persecutus fuerit, ex monstruoso & verminoso illius cermine, palynodiæ ante victoriam inhiantis, quilibet qui sanioris iudicij est, & extremis labijs solummodò litteraturam degustauit, facillimè intelliget. Non enim vt magnus ille Macedoniæ Rex Gordium nodum, cuius lora contorta, & in semetipsa implicata dissoluere non poterat, gladio discindebat, ita nos præcipiti iudicio ad modum Claussij, rumpemus intricatas & vincula celantes quæstiones: sed rationis manu, leniter, singulos nexus Claussio inexplicabiles, extricabimus, totâsq; tandem difficultates

dissolutas, nudas & expansas proponemus, licemque doctrinæ nostræ in Claussij tenebras diffundemus, & arborum instar, quæ inclinant ramos, fructibusque gravidæ offerunt se carpi, sic verâ doctrinâ vberes ingenij nostri fœtus offeremus vltro, & inuitabimus ad fruendum: ille racemum ex hâc vindemiâ, tu benigne Lector è copiosâ hâc segete, manipulum derues, vt lectione verorum nostrorum theorematum, oppressam salubrioris doctrinæ veritatem, surrigi videas, aduersus seculi proteruiam, & palmę instar, ponderi eius violenter obniti.

*Similia similibus
conseruari
à quibus
dam negatur.*

Scio, principium hoc, quod similia similibus conseruentur, cum Claussio, nonnullos negare, ratione, auctoritate & experienciâ moti. Ratione, quia simile non agit in simile, quod est in primo de generatione & corruptione sumptum ab Aristotele tanquam axioma: ergo simile non conseruabit simile. Auctoritate, Hippocratis & Galeni. Hippocrates enim lib: de flatibus cap. 6. vbi definit Medicinam, tam curatricem, quâ conseruatricem, inquit, Medicinam esse additionem & ablationem: ergo similia in medicinâ non habent locum: quia Medicus semper addit, vel aufert. Similiter lib: de aëre, aquis, & lo-

CIS.

cis afferit, corpora calida meliùs conseruari in frigidis regionibus: ergò similia non cōseruantur similibus. Experientia, Galeni authoritas confirmatur in Trasyb: cap: 20. vbi probat exemplo duorum doliorum, totam Medicinam esse artem correctiuam: dicitque, esto quod sint duo dolia exiguis foraminibus terebrata, plena tamen, sed hęc lege, vt aliquis vni dolio assistat, & quantum liquoris egrediatur, tantum illicò vicissim immittat. Alteri verò dolio nemo assistat, & nemo infundat liquorem, nisi quandò notabiliter dolium est exinanitum: dicit Galenus, primum dolium assimilari conseruatrici: secundum verò curatrici. Ecce inquit Gal: quod conseruatrici & curatrici, pertineant ad artem correctiuam, quæ non per similia, sed per contraria procedit. Scio etiam, his non sufficere responsum Galeni 3. de simp: medica: cap. 11. Vbi inquit simile triplex esse, videlicet simile minus, simile maius, & simile equale; quã positã distinctione putatur, simile æquale nullo modo agere in simile: simile verò minus & simile maius agere, & pati inter se: ergò similia conseruantur similibus, non æqualibus, sed maioribus vel minoribus. Sed hęc responsio non a-

di-

dimet contrarietatem : insuper erit periculum ne istæ qualitates similes maiores vel minores corporibus applicatæ, efficiant morbum aliquem.

*Quomodo
simile pos-
sit conser-
uare simi-
le.*

Respondeo itaque, concedendo, quod simile æquale, quod est omninò eiusdem gradus & mansionis, non possit agere in simile: neq; possit corrigere suum simile: quia omne quod agit, agit in contrarium, vel vincendo vel moderando passum. Potest tamen omninò simile æquale conseruare simile, sequenti modo. Esto quod sit eiusdem gradus, eiusdem mansionis, & eiusdem virtutis: sed quomodo? *quatenus hoc simile, auget eandem molem, quæ aucta magis resistat, & per consequens, magis conseruet.* Hinc ignis in maiori mole, melius conseruatur quàm in minori, magisq; resistit contrarijs. Pari modo aqua Maris in suâ immensâ mole, melius conseruatur, quàm aquæ paucillum: quia in suâ magnâ mole multum resistit. Hinc Aristoteles quarto meteorum cap. 2. in fine ait. Pars Maris quæ separatur à toto, citius fætet, quia destituitur naturâ totius Maris: ideò in paucâ mole facile destruitur. Sic vinum in magnis dolijs melius conseruatur, quàm in doliolis. Itidem manus nostra
stoma-

stomacho applicata, vel omentum ventriculo superpositum, conseruat ventriculum; tum quia prohibet, ne calor exhalet. tum quia om̄tum est, simile, & quanto similius, eò melius conseruat: quia per simile æquale, augetur moles caloris, vnde ventriculus magis resistit, & melius conseruatur. Sic vinum mediocriter calidum, dilutum, & stomacho æqualiter proportionatum, eidem conducit, calorem eius fouet & conseruat, &c. Simili modo, similia omninò æqualia (si inuenirentur) applicata epati, spleni, pulmōni, cerebro, vel cordi, maximè conseruarent: quia aucta moles rei similis non agit, sed magis resistit. Quòd verò conseruatio non fiat per inæquale, patet per argumentum ex oppositis, sicque probatur. Calidum vt duo, certè per calidum vt vnum non conseruari in eodem statu, sed refrigerari, ratio est: quia calidum vt duo, habet duos gradus frigiditatis: calidum verò vt vnum, habet tres gradus frigiditatis: quare dum permiscebitur calidum vt duo cum calido vt vnum, fient quinque gradus frigiditatis, & tres gradus caliditatis: quare hoc modo corpus refrigerabitur; si verò idem fiat cum excessu calidi, corpus inflammabitur, &

Y

non

non conseruabitur in eodem statu: quia magis possunt quinque gradus frigiditatis, quàm tres gradus caliditatis, & quinque gradus caliditatis, magis, quàm tres frigiditatis: ergò vera conseruatio, neq; per similia minora, neque maiora fiet, sed solum per similia æqualia, quæ omninò sunt similia in mole aucta, non agentia, sed magis resistentia.

D. Antonij Comitatus Casana & Colle, supra hanc opinionem rationes.

Sed audiamus Illustrem Dominum Antonium Comitem Casana & Colle, Serenissimi Electoris Bauariæ, & reliquorum Principum nostrorum pro tempore Archiatrum primariũ: Virum profundissimæ doctrinæ, iudicij incomparabilis, felicissimæ praxeos, indefessi laboris, gratissimæque modestiæ & patientiæ, de hâc controuersia differentem, cuius bonâ veniã hæc scribo. Quàm iniquè, inquit, pius Pater Drexe- lius à D: Claussio laceffitus fuerit, clarè patet, si quis prima tantum Medicinæ Principia legat: artem nempe medicinalem Galeni, vbi intemperierum omnium præcipuorum viscerum signa tradens, ait, quòd intemperata viscera modico contrariorum vsu iuuentur: intemperata viscera; intellige intra sanitatis limina consistentia, modico contrariorum vsu conseruari; non

aegris.

ægris, sed fanis, & jeiunare potentibus, victus in tantum præscribitur, in quibus pro præseruatione nõ exquisitè requiruntur contraria. quod si verum, sicuti verissimum, quomodo stomacho frigido vinum potens conducet, in quo non modicum sed validum reperitur contrarium? quinimò strictè obseruant Medici etiam in curatione morborum, vt remedia sint morbo æqualia, ne vno curato morbo, alius introducatur curato contrarius: si ergò in curationibus ita attendendum, ne maius sit morbo remedium, quantò magis in præseruatione, quæ modico tantum contrariorum vsu est contenta: quâ ratione ergò stomacho frigido, sed sano adhuc existente, qui modico contrario iuari potest, exhibebimus vinum potens, quod est validè calefaciens, & potius contrarium: & quis nisi ebrius, in declinatione, vel etiam in fine febris, in quâ stomachus passus est, & debilitatus, vinum potens exhiberet, propter hoc solum, vt debilitatum stomachum reficeret? & si Galenus, quem Clauus adducit, vinum dilutum calidis & siccis exhibet, non autem aquam, quare stomacho frigido exhibebimus nos vinum potens, quod est valdè recedens à stomachi frigiditate.

ditate, quæ modicum solum contrariorum vsum desiderat? sed clarius tale sit argumentum. Sicuti Galenus non dat valdè refrigerans stomacho calido, sic nec stomacho frigido valdè calefaciens, quia contrariorum eadem est ratio: sed Galenus non concedit calidis intemperiebus valdè refrigerans, ergò neque nos in stomacho frigido valdè calefaciens, quod est, vinum potens, concedere debemus; in ijs præfertim, qui ab ortu talem intemperiem sortiti sunt. Contrariam intemperiem introducere in ipsis, si contenderit, tantum abest, vt iuuet, quin potius offendet: contentus enim debet esse Medicus eam conseruare sanitatem, quam à naturâ quis adeptus est: salubre enim vt multum, si quis sortitus fuerit corpus, non potuit Medicus facere ipsum salubre simpliciter semper, sed satis erit, si excessus corrigat, & ipsum in natiuâ suâ sanitate conseruet: stomachum enim à natiuis principijs frigidum, calidum non faciet, quia Medicina non de nouo, sed tantum facta refarcit, & calidam si in ipso medicamentis introduxerit temperiem, non ea erit concoquens caliditas, sed ipsi accidentalis & noua; aliâ nullus magis & perfectius concoqueret, quam

quàm hecticus aliquis, qui calidam eamque habitualement patitur intemperiem, quod est contrarium; vel dicere debemus, quòd seipfos concoquant cibi, quod est absurdum: quinimò neque in morbois semper conuenit exquisitè cōtrarium, vt videre est in refrigeratis: non enim eos ad fornacem statim iubemus, sed in frigido loco, quod tamen ratione refrigeratæ partis, rationem habeat caloris facientis; & hoc ad vitandas extremas mutationes, quæ si neque in curationibus semper conueniunt, vt visum est, quâ ratione ergò stomachum maximè à naturâ frigidum, vel senio resolutum, vel alio modo debilitatum, vino potenti, quod est summè contrarium, calefacere statim suadebimus. Vinum potens nisi inuenerit obiectiuam materiam, in quam agat, aget in stomachum senis, & residuum ipsius humidum resoluat, natiuum calorem debilitabit, & consequenter concoctiones imminuet, & si quid boni præstat, tanquam medicamentum hoc facit, quia frigida calefacit, excrementa attenuat, & per urinam deducit; quod nullo modo necessarium, si proportio concoctibilis ad concoquens obseruaretur, nec esset, quòd vinum potens desideraretur;

nec imaginaria est ista distinctio, de alimento simplici, & alimento medicamentofo, sed Fernelij potissimum 4. meth: medendi cap: 1. vbi habet. *Alimentum quidem est, quod corporis substantie quodammodo simile, in eam tandem facessit atq; conuertitur, quod tum alit, tum interdum auget, id si ita simile est, vt in corporis substantiam conuersum, nullâ interim qualitate alienâ illam insigniter afficiat, simpliciter & absolutè alimentum dicitur, vt panis, vt caro, vt ouum; at si substantiâ quodammodo simile exuperante, qualitatere corporis immutat, alimentum est medicamentofo, vt Lactuca, vinum generosum, Mespilum, Cotoneum malum.* Hæc Fernelius. Ecce vinum generosum, nominat alimentū medicamentofo: fanis præterea alimenta præscripsit, non ægris, propterea non extremè contrarijs, sed modico contrariorum vsu fuit contentus; nec aliter sentire debebat prudens senex, nisi & Hippocrati & veritati ipsi contradicere voluerit. Multa conglomerat Claus Galeni loca, Platonem inuocat, & quasi Plutonem, quibus eadem posset esse responsio, quàm ipse Valefio: sed modestiùs nos cum tantis viris, quàm ipse cum alijs. Dicimus itaque nos stante præallatâ alimenti distinctione, quòd præfati viri, dum vinum po-

tens

rens suasisse visi sunt, illud tanquam alimentum medicamentosum jure concesserint, vt vel coaceruata incocta excrementa alterarent, attenuarent, per vrinam deducerent, &c. Frustrà institueretur, si talia haud essent excrementa, circa quæ vini potentia refringeretur: illud idem enim faciunt frigida excrementa, impediendo vini potentis actionem in natium stomachi humidum, quod aqua, dum vinum diluitur, ita vt etiam si detur in sic constitutis vinum potens, excrementis frigidis ac humidis in ventriculo coaceruatis, intrinsecè quasi diluatur, quò minùs natium humidum, resoluerè possit: hinc doctissimè Fernelius, non de vinis tantùm, sed & de alimentis loquens, aureis istis verbis admonitos nos voluit, sic inquiens. *Ut enim Calx ad arboris radicem conspersa fructum accelerat, arborem verò perimit, ita calidius alimentum, maximèque vinum, suscitato calore, spiritus facultatesque erigit, mortem verò maturat: dum enim corporis calorem auget, substantiam minuit, dumque innati calidi spiritum & calorem halitu fouet, eius substantiam, quæ humidum est primigenium, dissipat, exsorbè que, omnem vitam alacriorem ac vegetiorem, sed tamen breuiorem facit, &c.* Quæ ratio eadem etiam
am

am est, quòd Abstemiij vt plurimùm sint longeuiores: quòd si tanta esset ad vitæ conseruationem vini potentis necessitas, quomodò uiuerent Abstemiij. Defecisset natura in necessarijs, cum dederit eis esse, & negarit consequentia ad illud esse. Vinum non omnibus conuenit hominibus, ergò multo minùs potens, quàm dilutum, quia magis hoc quàm illud à non vino distat. Incalescit Clausus, dum frigida inquit uina, hoc interim non attendit, quòd idem & calidum & frigidum ad temperamentum hominis relatum, esse non implicat; sic eadem uina quæ stomacho frigido sunt calida, calido erunt frigida, absolutè tamen uinum non dicitur nisi actu frigidum. Sed missa faciamus hæc, tamque inutilia, sicuti & sententiam illam, quod uinorum alborum nullum sit calidum; tamque sensui repugnantia prætereamus. Valesij rationes cum uiderit meraci potator insolubiles, tetaueritque mentem Valesij explicare, uidelicet mala quæ à vini potentis usu prouenire Valesius deduxit, cum intelligere, si immoderatè bibatur; quasi quid daretur nimium, quod esset naturæ amicum; fuit, tantùmque Philosophum & Medicum, virum perturbatum &

ens

men-

mendacem inuerecundè appellare non erubescit. Scripsit notum est lippis atque tonforibus, quòd vinum immoderatè assumptum noceat, imò quòd nullum detur alimentum qualecunque excogitetur bonum, quod immoderatè assumptum iuuat; qualis ergò esset tanti viri distinctio? puerilis & indigna Medico: admonuit enim nos satis superque Hippocrates, quòd nec cibus, nec potus, nec somnus, nec vigilia, nec quicquam quod modum excedit, bonum; imò idem in aphorismis habet, quòd ubi eibus plus præter naturam ingestus sit, morbum faciat &c. Quare nulla est Clausiana super Valesium glossa: intelligitur enim non tantum de immoderato, sed etiam de moderato meraci usu, in ijs in quibus non convenit tanquam alimentum medicamentosum.

CAPVT XV.

Continuatio Præcedentis Capituli contra Matthæum Clauß.

FURIOSVS modum non habet: quippe *Thoma Mermani defensio* furiâ agitatus, in proximū quemq; ruit, & instar canis in lapidem ruentis, quo ictus est, *Z* *citra*

citrà rationem inuolat. Erat Mermannus, olim Medicorum coryphæus, ocellus, primipilus, teoriâ clarus, praxi promptus, & experientiâ probatus: Serenissimi Electoris Bauarię Archiater: Principibus, aulicis, ciuibus, religiosis & secularibus acceptissimus, propterea, quòd doctâ felicique operâ morbo perituris, adfuerit, & mortem ante tempus præcipitem, in seros distulerit annos: magnus quoque & fidelis Patris Drexelij amicus. In illum Claussius inuehitur, quòd dixisset, difficilius digeri vinum potens, quàm frustulum prægrande carnis bubulæ. Non attendit autem, quòd ex supra dictis, proportionem inter agens & patiens semper intellexerit Pater Drexelius. Sed periculum quis faciat, detque vni carnem bubulam, in quo calor innatus adeò concoquendo, vt ait, laborat, & alteri vinum potens, quòd tam benè ac tam facilè, vt Clausus vult, nutrit: videbit profectò citius ad interitum tendere vini potatorem, quàm carnis comestorem, & ratio ea est, quia caro solum se habet, vt alimentum, vinum autem potens, vt alimentum medicamentosum: quâ qualitate medicamentosâ, si nihil in corpore inueniat cui sit medicina, ad corruptionem humidi

.midi agit, sicuti ex Fernelio primùm habuimus,
 & senium accelerat, neque hoc in stomacho
 solum, sed & in toto corpore, cui officiale est
 stomachus membrum; præterquam quod po-
 tus altera necessitas est, ac præcipuè vt sit ali-
 menti vehiculum, vt chylo mixtus, ipsum per
 angustas vias ad viscera sanguificantia introdu-
 cat, &c. quo functo officio per urinam expelli-
 tur. Meracum pro potu exhibitum, in conco-
 ctione, potiore sui parte euaporat, vapâque pro
 vehiculo remanet inepta, quæ tartaro plena,
 tot calamitates, quas Pater Drexelius recensuit,
 in vijs, per quas pertransit, causat: hinc arenulæ,
 calculi, arthritides, & plures hominum tyranni-
 des, quæ vini abstinentiâ si non curantur, sal-
 tem mitescunt. Sed si natura stomachum alijs
 membris pluribus frigidiorē voluit, quia sic
 requirebatur ad elixationem pro concoctione,
 ne adurerentur cibaria, quare contra hoc natu-
 ræ intentum tentabimus potentioribus vi-
 nis stomachum calefacere, quem natura voluit
 appositè frigidum? si inceserit corrigere qui-
 dem secundum excessum, tentabimus, sed non
 extremis, sed paulò calidioribus, quàm sit in-
 troduc-tum, vel à naturâ consecutum tempera-

caon

Z z

men-

mentum frigidum (de præseruatione enim loquimur, & de ijs qui intra limites fanitatis adhuc cōtinentur) cur ergò vina tam potentia exhibebimus? quasi cibariorum concoctio à vino, non autem à natiuo stomachi calore celebraretur. Ergò est falsissimum, vt videre est non solùm in Abstemijs, Turcisque sanissimis, sed & in brutis pluribus, quæ eodem quo homines vescuntur cibo: durissima enim concoquunt, & vinum etiam exhibitum renuunt. Sed dicit, diuersa est natura hominum, & brutorum; concedo equidem: sed quo ad facultates naturales eodem modo procedunt, stomachum & ipsa habent, ipsùmque membranofum, & procul dubio alijs principalioribus visceribus frigidioribus, durissima nihilominus sine vino concoquunt, & benè habent, ipsorumque ventriculus, vt & hominis, sanguine nutritur, sed proportionato: non enim valet, ô Claus! stomachus humanus sanguine nutritur, cum quo proportionem habet vinum potens, ergò vinum potens conuenientissimum: ex quatuor enim partibus constat sanguis, in hunc procul dubio finem, vt & heterogeneæ partes, vnaqueque sibi magis proportionatum pro sui nutritione

tione

tione feligat, & attrahat nutrimentum, sic di-
 uerso sanguine pulmones ab ossibus, & sic de
 singulis nutriuntur: vnde nihil philosophatio
 tua de sanguine nutriente concludit; aliud e-
 nim temperamentum, aliud nutrimentum, &
 stomachus ijs membris quibus est frigidior, fri-
 gidiori etiam nutrietur alimento. Quod etiam
 facilius in stomacho debili digeretur carnis bu-
 bulę frustum quàm vinum potens, inde patet,
 quia maiorem cum humano corpore ducit si-
 militudinem, proinde ex eâ minùs prouenit no-
 cumentum, & hepatis, aut mesaraicarum obstru-
 ctio leuior, ac curationi minùs obfistens, imbi-
 bentibus membris longè procliuius ob cogna-
 tionem, carnis succum, quàm vini. Caro calida
 est & humida, & facta ex sanguine, quas quali-
 tates ad faciliorem coctionem esse aptas, testa-
 tur Auic: 1. 1. doct: vlt. cap. 3. Et carnem esse ci-
 bum facillimæ transmutationis in substantiam
 nostram, quia habet similitudinem, idem lib. 2.
 tract. 2. cap. 145. de carne. Dicat quæso Claus.
 si pro conseruando stomacho, cuius naturale
 temperamentum pluribus membris est frigi-
 dius, & talis debet esse, si sanus esse debet, dat vi-
 num potens pro potu ordinario, qualem ei ex-
 hibe-

hiberet potum, si calidius aliud membrum in naturali suo temperamento conseruare vellet? vinum adustum puto? quia vinum potens secundum illum, si non excedit caliditatem stomachi, calidius membrum refrigerabit, & sic necessarium erit, vt & vinum adustum in potum veniat ordinarium, ad hoc, vt calidius membrum in suo temperamento conseruetur, & sic vno illius inconuenienti posito, mille inde nascentur.

*Vinum
potens no-
citurus co-
tinet spiri-
tum.*

Sed aggreditur vlteriùs Clausus impudenter & inconsideratè Medicos Monacenses, asserentes, vinum, potens nocituros continere spiritus. Omnes vini spiritus, si innocui sunt, nihil faciliùs, quàm quod difficiliùs, spiritus nempe optimos regenerare sufficerent; nam spiritibus deficientibus ad spiritus vini venditores accedere, & sibi spiritus emere, ridiculum profectò. Non ex quolibet fit quodlibet; spiritus in humano corpore generantur etiam excrementitij, & procul dubio ex vino etiam potente, qui non difficiliùs accenduntur, ac vini spiritus. Præterea, spiritus in humano corpore vel sunt naturales, vel animales; spiritus vini nullo horum modorum spiritus dici possunt, quia essent

-adid

ε Δ

ante-

antequam fierent, sed tantum materia ex qua fieri possunt, unde si non iisdem spiritus, in quos transmutari debent, consequens necessario est, ut aliquid ab illis spiritibus separatur, per quod sunt dissimiles, illud quod separatur est excrementitium, ergo nocuum esse potest. Breuibus, illi spiritus, qui toti transmutari non possunt in spiritus animales, vitales, vel naturales, habent in se aliquid excrementitij, sed spiritus vini, non omnes possunt transmutari, siue euadere spiritus animales, vitales, vel naturales, ergo habent in se aliquid excrementitij, & per consequens nociui. Unde ergo tantus risus? natura hoc docet, non Monacenses Medici. Pergit Cynicus, & capite forte meraco suo onustus, blasphemus, ad blasphemias, Monacenses deducit, & hoc ex eo, quia asseruerunt, vinum spiritus in se etiam nocuos continere, sic arguens; quod Deus creauit est bonum, Deus vinum potens creauit, ergo est bonum. Subiungit postea, si Deus malum creasset vinum, Deus ipse esset malus, & alia plura, quae ibi leguntur. Multa creauit Deus quae non sunt bona, nisi quatenus sunt & ipsa entia; neque ratione formae, ut ipsa probantur, quia perfectionem non sunt adepti; neque ratione

b38.

tione

tione finis , quia ad hominem relata , nociua
 sunt : ergo Deus est malus. Qualis est ista con-
 sequentia, procul dubio non alia, quàm capitis
 meraco repleti. Missas propterea faciamus istas
 ineptias, sicuti & alia non minoris momenti i-
 psius dicta, dùm parui faciens contradictiones,
 eos dilacerare cupit, qui dicunt, vinum potens
 fugere, antequam concoctio perficiatur in sto-
 macho : quod, quam verum sit, etiam ebrij sci-
 unt : antequam enim è mensâ surgunt, plus o-
 neris in capite à meracō , quàm in stomacho
 sentiunt. Dicat mihi in hoc expertus Clausus,
 si vinum potens cibariorum expectaret in sto-
 macho concoctionem, & non fugeret , quo-
 modò possibile foret , vt, dùm mensæ assidet,
 neque ad necessitatem adhuc comedit , tam
 citò, & antequam assurgat inebrietur, cùm cō-
 coctio non nisi secundum communem senten-
 tiam intra septem horarum spatium perficiatur.
 Dices fortè, verificari hoc in multa, non autem
 in pauca quantitate potatum: sed nihil est istud
 dictum: ascendit enim ad caput non vt quan-
 tum, sed vt vaporosum, & tale est semper tam
 in parua quàm in multa quantitate assumptum,
 quamuis postea ebrietas vt plurimum sequatur.

Sed

Sed quid dicet de ijs, qui neque ad necessitatem bibere possunt quin inebrientur, vt non vnus, sed multi inueniantur tales, quibus vinum statim nocet.

Certè si concoctionem expectaret, non tam citò caput peteret, quia non tam citò deserit stomachum chylus, cuius potus debet esse vehiculum ad epar, & inde ad totum corpus sub aliâ formâ alendum. Si itaque intrâ horæ spatium, & minùs, quandòque vinum potens caput aggreditur, quomodò erit chyli vehiculū, qui nec dum est in stomacho confectus. Hoc insolubile ex ipsâ naturâ videns, eadem retorquet. Clausus in vinum dilutum, immemor quid antea dixerit, quòd vinum dilutum fluctuet in hypochondrijs, neque per vias vrinæ pertranseat. Sed dicat mihi? quomodò contingere hoc potest: si fluctuat dilutum in hypochondrijs, vt faciliùs penetret idem, imò idem & herere & penetrare eodē tempore impossibile. Sic videt, quàm oporteat dicacem esse benè memorem. Scit. Conciliatorem respōdere io. Arist: problemate. dilutum citiùs inebriare, quia ait ipse, potens vinum vel non multum bibitur, vel si bibatur, in stomacho non retinetur, sed reijcitur.

Vinum potum concoctionem nō expectat.

A a

Sed

*Vinum
potens non
semper pro
potu ordi-
nario con-
uenit.*

Sed dicamus nos, vinum dilutum facilius penetrare cum alimento, meracum verò cum ipso difficilius, quia vt primo dictum, naturâ suâ vaporosum, concoctionem non expectat, sed evaporat. Plures alias Conciliatoris rationes si quis desiderat, præfatum legat authorem decimo problemate Aristotelis, vbi ad satietatem habebit. Interea firmum maneat, quòd vinum non potens conueniat semper, vt potus ordinarius, ac nutritiuus simul, meracum autem & potens, vt potus medicamentosus, & in ijs occasionibus conuenire, in quibus dictum est. Difficilius etiam est, vnum omnibus diætæ modum præscribere, quàm omnes vno calopodio velle calcare: quod attendens Hippocrates docuit nos, respicienda multa, loca, anni temperamentum, consuetudinèque, &c. quæ cum altera natura dicatur, præcipuè consideranda; attendendum propterea, in quibus conueniat vel non; præterea sympathiam & antipathiam: quæ omnia vno constringere simul cingulo impossibile est. Quare non ita pertinax debet esse Medicus, vt semper meracum reijciat, & dilutum inculcet, præsertim in assuetis: quæ enim longo tempore assueta sunt, si mutanda, sensim

id

id faciendum suafit Hippocrates. Prudentia itaque, non pertinacia requiritur in Medico ob primò dictas causas.

Iam dudùm itaque Medici Monacenses, infanæ Clauffij doctrinæ, ebriosifque delirijs eius, indicere bellum potuiffent, fi in illius gangrenæ curationem, ftili fui nouaculam acuere, nec non salutaria doctrinarum fuarum cauffica, in fontici morbi eius medicinam, immittere voluiffent: haud rarò enim, quùm armis non potest, pugnatur calamis, qui fine tumultu, inducias aut pacem, sine fanguine, victoriam, sine cæde, trophæa moliuntur. Verùm, vt ftenui & generofi milites, leuia & circum galeas & aures crepitantia tela contemnunt, fic viri fapientes & altæ mentis, obtrectationes & conuitia. Vt in viâ, fi canis aut equus luto me aspergat, non quod Plautus ait, lapidem percutio, non excandefco ftatim, & viciffim in illum regero, fed eluo potiùs hoc lutum, quàm vt refpergam: ita hic faciendum, & omnes ifti pro caniculis aut equis habendi, qui non iudicio, fed impetu & conuitio lædunt: futiles quoque hominum sine fræno loquentium aut fcribentium fufurros, aut calumniæ audaciam (cui

proprium, magnum aliquid affingere viris magnis) generoso contemptu, frangere & vindicare, virtus est. Possent Claussij illaudabiles mores, paupertasque spirituum, facillimo negotio & acri Mineruâ diuulgari, ni verecundiæ mantili magis obtegere placeret, quam diuulgando licentius profiteri, silentijque supparo inuolueret, quam apertis carceribus emittere stili equos ad palmam.

Atqui furit vlteriùs Bacchi athleta, quod in ediam in morbis à repletionem, & intemperie prouenientibus, tanquam pharmacorum pharmacum, laudauerit sobrius Pater Drexelius: cōtrà hoc Galenum inuocat, Hippocratem, & omnes quos potest, in subsidium implorat; sed malè applicat. Proponit Pater in ediam, & rectè, in repletis & intemperatis, intemperie non acceptâ quatenùs est miscibilium alteratorum vnio, sed quatenùs intemperantiam dicit in victùs ratione. Vbi est ergò Patris error? repletioni contrariatur remedium inaniens, atqui tale subministrat inedia, ergò benè. Breuiter sic argumentatur, quod inanitionem causat, tollit repletionem, sed inedia inanitionem causat, ergò tollit repletionem: maioris propositionis

tionis veritas probatur ex eo, quòd contrario-
rum contraria sunt remedia : minor autem ex
se euidentis est, quia calor innatus nunquam o-
tiosus, in replentem materiam agens, eò magis
corpus inanit, quòd minus additur, inedia autem
nihil addit, ergò, &c. Sed dicit Clauſs: dantur
morbi, in quibus inedia pernicioſa eſt: conce-
dimus totum: & in repletis tranſeat; ſed non
tollit hoc, quòd inedia non ſit indicatum reple-
tionis contrarium; & ſi in omnibus non conue-
nit morbis, eſt quia vires non ferunt, vel per-
mittunt: ſicuti multoties contingit, vt neque
venæ ſectio, remedium alioquin magnum ac
indicatum, quòd vires contra indicant, admini-
ſtrari poſſit : imò tanta eſt veritas Drexelianæ
propoſitionis, vt in omnibus materialibus
morbis conueniret, ſi vires ferrent. Propterea
Hipp: docet, coniecturari autem oportet, in
quibus conueniat, & an tali victu perdurare
poſſint, quaſi dicat, victum inſtituas tenuem,
vel tenuiſſimum, ſi vires perſiſtere & perdurare
poſſe conijcias. Insuper inedia terminum non
preſcripſit Drexelius, ſed dicit, quòd aggredian-
tur morbos diætâ (imò Auicennas ait, ſi mor-
bum ignoras, victum attenua) proculdubio

A a 3

quia

quia conijciunt, ægrum perdurare posse, secus non facerent. Dicit Clausus, non est inedia remedium sufficiens, & melius alio, euacuatione nempe, tollitur; transeat: atqui Pater Drexelius, cui tantum curæ est, ne corpus repletum existat, non reprobatur alia remedia, præterquam quòd ille curationem morborum non instituit, sed tantum in intemperatis, in ediam laudat, ut tempus detur calori ad ingesta concoquenda, antequam alia superingerantur, ne crudum crudo addas. Estne hic error Patris? est ne ille vel tu pestis corporum & animarum simul? plures ne occidere putas crapulam, vel ieiunium? sobrietatem, vel ebrietatem?

Denique Drexeliomastix, concoctionem in ore fieri, nullis rationibus admittere vult. Magnus profectò esset error Theologi, si medicis non vteretur terminis. Sed audiatur Auicennas Medicorum Princeps, qui eadem habet. fen. 1. doct. 4. cap. 2. leguntur enim ibi formalia hæc. *Nutrens masticatione aliquam habet digestionem; superficies enim oris, superficiem stomachi contigua existit, imò est, ac si una esset superficies, estque in eo virtus digestiua ex ipso: quumque masticatum tetigerit, aliquam ipsum conuersione permutabit, &c.* Si iisdem ergo v-
fus

fus est Pater terminis, quibus etiam magnus ille Philosophus ac Medicus Auicennas, quo jure Clausus inuehitur in Theologum? & quâ ratione tantos viros impudens vocat vermiculos? cur non contra ipsum Medicorum Principem blaterat, qui non solum & concoctionem in ore aliquam fieri asserit, verum etiam, & digestionem pro concoctione nominat, intactumque relinquit venerandum Theologum. Eâdem impudentiâ pergit, Patremque quod concoctionem à digestiuo succo iuuari dixerit, insulse reprehendit. At Auicennam primo citato loco si legisset, non à centone, sed à Medicorum primatè acceptum vidisset: quid enim aliud significat eò loci Auicennas, dum habet. *Et in hoc quidem auxiliatur salua acquisita per digestionem, in quam cadit calor innatus, quàm supranominatum succum digestiuum, de quo loquens doctissimus Sanctorius, in expositione dicti capitis, admonet, ne tam frequentes fiant oris collutiones, quia sic abluitur salua, siue succus digestiuus (quod idem est) qui facit ad concoctionem, quo priuatus cibus difficiliùs deinde concoquitur à stomacho. Vide ex his benigne Lector, quàm inuerecundè, quàm ignominiosè*

sè tantos viros , heteroclytum & à meracioris vini spiritibus & vaporibus destructum, verminosum Claussij caput, idiotas, ac triuiales centones appellet. O supercilium! hinnulus leones impetit; aquilas scarabæus; & ex magnitudine aduersariorum laudem captat, nominum & aliorum famæ sordidus vespillo.

*Elogiū R.^{us}.
P. Drexeli.
lij.*

Quid stupidius? quàm corrigere illum, cuius doctrina pectora adamantina percellit, & mentes caute marpesiâ duriores: cuius virtutes Calumnia ipsa laudauit, Inuidia mirata est. Constanti R.^{us}. Pater iste Drexelius per viginti tres annos (etsi tenuissimâ esset valetudine) nō tam corporis, quàm animi vigore, auditorum ora meruit. Neque contentus audiri tantum, oculis ea quotidianâ industriâ parabat subijcere, quæ pro concione dixisset, datis in vsum lucemque publicam tot libellis conscriptis, quibus legentium desideria, irritabat verius quàm explebat. Benè dixit, benè scripsit, benè vixit: præsentis æui sui fuit Phœnix & Phœbus, potens verbo & opere: viuens tuba in cathedrâ: dignus trium Nestorum ætatem viuere, si Deo ita visum. Sed heures humanas! occidit Solille literarum, Virtutum viua imago, Ecclesiæ columnen,

men, bonorum omnium delictum. Præmissus, non amissus; oblatuſ Deo, ſed ablatuſ nobis: nec tam ipſe vitâ, quàm vita caret ipſo. Secutus eſt præmiſſos, præceſſit ſecuturos, ſequemur præeuntem. Claudio itaque Clauſ, quia vermies & non homo.

Ne te forte mee grauis orat ſarcina chartæ.

CAPVT XVI.

De Motu & Quiete in Melancholia Hypochondriaca.

POST Aërem, Cibum, & Potum, progredimur ad *Motum & Quietem*. Conſiſtit autem *Motus* in *Exercitio*, quod vnicū eſt, & verū caloris noſtri innati fomentum. Quod etiam in cauſa eſt, vt meliùs digeramus, vt promptiùs appetamus, vt ad negotia ſimus aptiores, vt pori aperiantur, vt fuliginofa expellantur, vt liberiùs ſpiremus, vt cibus in nobis meliùs aſſimiletur, vt calor ſuſcitetur, vt ſenſus vigorentur, vt placidiùs dormiamus, vt multos languores euitemus. Putret namque (inquit, 7. prob. Ariſt.) quod quieſcit, minùs autem quod mouetur. Et Gal: inquit de cauſ. ſympt. *Exercitatio ro-*

Qualis motu & quietes conueniat in affectu hypochondriaco.

B b

bur

but addit,ociū verò dissoluit & eneruat. Quod etiam Auicennas Fen. 3. doct. 3. confirmat. Vtrumque autem non decet esse nimium. Verum cum varia & diuersa habeantur exercitia, à Medicis in tres species reducuntur & distinguuntur. I. in laboriosa, vehementia seu violenta. II. in mediocria siue media. & III. in parua seu leuia. Vehementia sunt, saltus, cursus, lucta, pugilatus, jactus disci, saxi. Media siue mediocria sunt, equitatio, vectatio in curru, lusus pile minoris & maioris, ludus trunculorum, venatio, in quantum sine violentiâ exercetur, & ars jaculatoria per arcubalistas & bombardas, ad illam requisita, insuper armorum exercitatio, & cursus leuis. Leuia verò, lectio, aut conuersatio virorum doctorum, musica vocalis & instrumentalis, ludus chartarum, tabularum, & deambulatio.

*Lusus parua
pila cõ
mendatur*

Hypochondriacis (in primo gradu ita consistentibus, non habituatis) qui validas commotiones, ne nimium incalescant, haud sustinere possunt, omnium maximè conducet lusus parue pile: nullam enim (inquit Galenus in comment: de lusu par: pile) reperiri exercitationem, quæ tam æqualiter, summâ cum modestiâ,

destiâ, & in omni figurâ, maiori sollicitudine omnes corporis partes moueat, quæq; in summam vehementiam tolli, & in minimam motionem deprimi, & animum simul (laudis desiderio) oblectare possit, illâ exceptâ. Quando ^{Deambulatione.} verò actiuum hoc, vti & alia similia exercitia, neque status ratio, nec aulica, aut religiosa vita, admittit, nec extra sphæristerium commodum sit id instituere, ideò passiuæ, quæ non proprijs sed aliorum viribus perficiuntur, exercitationes sunt deligendæ. Veluti vectatio in rhedâ, gradariorum equitatio, per amœna loca deambulatio, ascensus collium, scalarum, & similes modicè corpus defatigantes. Qui enim prorsus otiosi sunt, & planè nullâ vtuntur exercitatione, corpus humoribus vitiosis replent, quæ multorum morborum sunt seminaria. Imitandus ergò Philosophus socrates, qui dum solebat quotidie ferè ad vesperam vsque contentius ambulare, à quodam interrogatus, cur hoc faceret? respondit, quò melius cœnem. Quibus ostendit vir sapientissimus, deambulationis vsum, tum ad ciborum appetitum, cum ad cruditates absumendum non parùm conferre. Quod & Gal: confirmat 2. de san: tue: vti maxi-

enog

B b 2 mum

num est malum ad sanitatis custodiam quies nimia corporis, ita maximum bonum est moderata motio : neque enim ægrotabit debite exercitatus.

*Venationis
exercitiū.*

Venatio, quod proprium exercitium est nobilium, & eorum, qui generoso & illustri stemmate procreati sunt, quo potentissimi Monarchæ & Principes summoperè delectati sunt, nec non nostro adhuc seculo quàm plurimi oblectantur, tempore scilicet pacis, armisq; ut aiunt, vncō suspensis; est maximè necessarium, utilissimum, ac jucundissimum. Necessarium enim est, ad arcendas, & è medio tollendas atrocissimas & crudelissimas feras, ut sunt Ursi, Lupi, Vulpes, ac aliæ rapacissimæ & nocentissimæ bestię, quæ non nisi noxam ac damnum hominibus ac reliquis animalibus inferunt. Utile, quod corporis sanitati hinc prospiciatur ac cōsulatur, dum scilicet id venator varijs exercitationum modis, prout ipsi visum fuerit, expedire potest, siuè pedes ire libuerit, siuè equi ministerio adiutus, incedere voluerit, siuè laborem grandiosem ut & leuiorem suscipere, cumque longiori vel breuiori temporis spatio continuare placuerit: in quibus omnibus, tum pro corporis

poris variâ constitutione ac conditione, cùm pro fortioris aut imbecillioris valetudinis ratione, cautè & adhibito iudicio agendum est; deinde ideò vtile est, quod carnibus ferinis & deliciosis mensæ ac tabulæ refertæ videantur. Hæcque duo, venatio & bellum ex pari vtriusque conditione, & similitudine, se inuicem mirum in modum referunt: consuefacit enim ad surgendum diluculo, & ad frigora, calorèque perferendum, atque etiam ad itinera & cursus, exercet. Præterea ferro, hastâ, glandulisque plumbeis ex bombardis cum fulmine, bestiam petere necesse est, vbiunque inciderit. Vnde insectatores animosi, cauti, & alacres, vt feras capiant, ab illisque non lædantur, fiunt.

Non minùs quoque sanitati conducit, jaculandi exercitium, siuè hoc fiat arcubalistis ^{Exercitiũ} ^{jaculato-} ^{riũ.} **mit dem Stachel** / siuè bombardis **mit der Bũx**: perspiciamus enim, plurimos homines sedentariam exercentes, solere diebus festis à prandio hoc exercitio incumbere, idque non solum in oppidis, sed pluribus etiam ciuitatibus primarijs, vbi publica loca talibus exercitijs destinata sunt. Hinc fuerunt multi potentes Monarchæ, Principes, Duces, alijque Magnates, qui summæ si-

*Historia
generosissima
cinorisissima
bella Clara
Eugenia.*

bi laudi & gloriae duxerunt, si in huiusmodi exercitijs eminere, & primas praeter alios partes obtinere potuerunt. Omissis vetustioribus, nostrae aetatis exemplum ex Eryci Puteani elogio Ciuitatis Bruxellensis narrabo. Bruxellae, uti in omnibus ferè alijs primarijs ciuitatibus Belgij, Pfitacum (haec enim auis formae & magnitudine placet) è turriculâ sacrae alicuius aedis perticâ elatum, petere balistis & bombardis quotannis, & stans veris temporibus, & Arcubalistarij & Bombardarij (quodlibet tamen Collegium separatim) solent: & illi quidem sagittis suis scortum, hi glandibus siue globis (ut militiae usus est) ferreum. Ludicra haec quidem certamina sunt, sed praemia feria, quia immunitatum praerogatiuae. Ne & honores desideres, Regio quoque nomine, nec non Caesareo estimantur. Ipsi huc etiam inuitari Principes, alijque à Nobilitate primi, ac Patricij solent, & ut Populo placeant, libentes venire: verè Principes, Primi, Patricijque, quia ad humanitatem se demittunt, quia ludos Plebeios, & Regis nomen in Plebe amant. Anno itaque M. DC. XV. ad modò narratum ludum inuitata comparuit optima Princeps *Isabella Clara Eugenia*, pietatis, omnium-

nitumque virtutum memoriâ semper victura,
 non vicariâ, sed suâ manu, inter tot Reges (quo-
 rum nomina in memoriâ tabulis ibi conser-
 uantur) verè hîc Regina. Cui in hanc quoque
 arenam descendenti, siue peritia (quid enim illa
 non dexterè?) siue fortuna (quid enim illa non
 feliciter?) fauit: Mulieri, sed ad virilem gloriam
 natæ. Opulchrum & memorandum spectacu-
 lum! stetit cum marito Principe *Alberto* inter
 maioris Balistæ Sagittarios, positâ quasi maie-
 state: jaculatura, sustulit machinam, collimauit
 oculum, emisit telum, & dirigente quodam-
 modò ictum Numine, non irrita missa sagitta
 est: Auem deiecit. Bone Deus, quanto fauore
 populi! quanto applausu! Omnes vicisse dice-
 res. Illa verò, vt magnanima, ita modestissima,
 Plebeium admisit Reginæ nomen, heroicâ si-
 mul testata munificentia, se jam velut Ciuem
 inter Ciues esse. Totum illud agmen esse suum
 vt ostenderet, vestes assumere sericas, auro or-
 natas, voluit; suo sumptu, & colore eminere.
 Cum ex Aerario Urbis, Donum honoris causa
 oblatum esset, in dotem conuertit, quâ senæ
 quotannis virgines, vinculo siue coniugali, si-
 uè monastico sese obstringerent, non jam pau-
 per-

perculæ, quia felicem in paupertate conditionem inueniebant. Gemino res tota Epigrammate expressa est, quod in *Æde Sabulonis* legitur, ingenium simul *Hermanni Hugonis*, viri in Societate *IESV* nuper eminentis, repræsentans.

Dextera Parte Vestibuli.

*Annus hoc Templi celebratur culmine ludus,
Lignee, cum celsâ, Psittace, turre sedes,
Tum fremit infestis circum plebs festa Balistis,
Rexque salutatur, qui jaculatur Auem.
Ecce Isabella aderat, vix telâque torserat Arcu,
Reginam agnouit Psittacus, & cecidit.*

Sinistra

*Obrulit è censu sua dona senatus Elisæ,
De templi postquam cuspide jecit Auem.
Rursus at in censum censum jubet illa referri,
Dos foret ut senis annua virginibus.
Hinc senæ incedunt discincto crine Puellæ,
Festo, quo colimus Pneuma, sequente, diem.*

Nouam insuper generosissima Heroïna Balistarijs suis juxta Palatium domum struxit, vt publicas solennésque inspectura epulas, ipsam regere

regere & complecti hilaritatem videretur. Hi contra quid referrent? Matrem rati, quam Reginam acceperant, amore & obsequio complerunt; & ne mutare felicitatem cogerentur, ab omni deinceps certamine, eâ viuente abstinuerunt.

Deductus est fortè iste ludus à *Gotefrido Bulonio, Lotharingie Duce*, qui tres vnâ sagittâ Alites, in obsidione Ierosolymitanâ vno ictu transfixit: pulcherrimum hoc portentum est, consensu præstantium scriptorum celebratum, & ab ipsa aded Lotharingica Familia in Symbolum originis receptum. Sed quod *Gotefridus* siue arcu siue balistâ in obsidione Ierosolymitanâ præstitit: hoc *Sigismundus Franciscus Archidux Austriae & Tyrolis*, præterito anno bombardâ, magnâ, dexteritate, in venatiõe, Imperatore & comitatu aulico eius spectante, cum Miluo gyratim se supra capita illorum in aëre librante, exhibuit: dum eundem ita circumuolantem bombardæ explosæ fulmine & grandine tactum, instar Iouis terrestris, pedibus suis subiecit. Narrant maiores nostri, non multum ab similes jaculatorios ludos etiam *Bauariae Principes* olim instituisse: nec apud eosdem propriâ

C c

manu

manu cum inuitatis aulicis, nobilibus, patricijs,
& plebeis tam externis quàm incolis, in arenam
descendere dedignatos esse: per hanc quoque
humanitatem, omnes sibi tam obsequentes &
favorabiles reddidisse, vt præter Deū & Princi-
pē suum nihil expetierint. Verum hoc tempore

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis

Tempora mutantur, & nos mutamur in illis.

Redeant vtinam aurea illa tempora cum ger-
manâ fide, & exulet fucatus Policismus, nobis-
que tandem in longum vigeat

Pax secunda focus, & tranquilla otia vitæ,

Et nunquam turbata quies.

Sunt hæc exercitia Iuuenum, virorum, & vigo-
rosorum magis, quàm senum & morbosorum.

Musica.

Inter leuia autem exercitia, est *Musica*, quâ sen-
sus exhilarantur, quâ capitur omne, quod viuit:
quæ lenit passiones animorum, & sollicitam
explicat frontem: hæc tristitiam & melancho-
liam discutit, curas abigit, & ad leniendos affe-
ctus plurimum valet. Laudanda quoque pro

*Conuersa-
tio cum vi-
ris erudi-
tis.*

leui exercitio, sedatior illa animorum relaxatio,
quæ ex virorum eruditorum sermonibus capi
non rarò potest, dum illi honestos jocos & do-
ctas facetias apportant: nam virtutis quædam

exer-

exercitatio est, cum bonis ac sapientibus viris conuersari, qui facetijs mentem demulceant, & ad præclara facinora acuant.

Quòd si verò defint sapientes; (quis enim nescit, quãta sit sapientũ paucitas, si modò quifquam inueniatur? quanquã ex tot seculis, Græci septem omninò numerent, quos me herclè, si quis accuratiùs excutiat, dispeream si vel semisapientem inueniet, imò si vel trientem viri sapientis) aut si nil nisi triste adferant, suãq; doctrinã freti, non vereantur aliquoties auriculas teneras mordaci radere vero; siquẽ duas illas linguas habeant, quarum alterã verum dicant, alterã, quæ pro tempore iudicant oportuna: talium sapientum, si quis pertæsus fuerit, moriones, fatuos, ac bliteos vel stultos, vt illud hominum genus appellatur, ad animum exhilarandum, admittat: non solùm enim illi perpetuò gaudent, ludunt, cantillant, rident; verum etiam cæteris omnibus quacunque se verterint, voluptatem, jocum, lusum, risumque adferunt, velut in hoc ipsum à Dei indulgentiã dati, vt humanæ vitæ tristitiam exhilararent: nam fatuus quicquid habet in pectore, id & vultu præ se fert, & oratione promit: nec vera modò, ve-

*Morionũ
vfu in ex.
bilarando*

rùm etiam aperta conuítia cum voluptate ab ipsis audiuntur, adeò vt idem dictum , quod si à sapientis ore proficiscatur, capitale fuerat futurum ; à morione profectum , incredibilem voluptatem pariat. Nec quicquam feliciùs isto hominum genere ; principiò vacant mortis metu, non mediocri louem malo ; vacant conscientiae carnificinà ; non territantur manium terriculamentis ; non torquentur metu impendentium malorum ; non spe futurorum bonorum distenduntur. In summa, non dilacerantur millibus curarum, quibus hæc vita obnoxia est. Non pudescunt , non verentur, non ambiunt, non inuident , non amant. Denique si propiùs etiam ad brutorum animantium insipientiam accesserint , non peccant autoribus Theologis. Quàm verò ad vitam producendã necessarium est moderatum corporis exercitium, tam perniciofa è contrà hypochondriacis est perpetua inquietudo : quod enim caret alternã requie, illud fanè durabile non est. Sunt quidam tam duri Catones , qui cœlum potiùs ruiturum arbitrantur, si se quibusdam curis, laboribus, molestijs, manibus pedibúsq; implicare desisterent, potiùs vires languidas eneruât.

dies

*Quàm per
niciofa sit
perpetua
inquietu-
do.*

dies coniungunt noctibus, & requiem non inueniunt. Velut autem eum qui in excessu exercitij peccat, vitam abbreviare non dubium est: ita vicissim, qui planè otiosè delitescunt, & vitam sedentariam habent, culpâ non vacant: quid enim agunt aliud, quàm vt morbos melancholicos foueant, podagras nutriant, superfluitates cumulent, catarrhis, ophthalmijs, apoplexijs, paralyisibus & alijs morbis fomenta ministrent. Quemadmodum non inconcinnè lussit Poëta i. part. 6.

*Otium p̄
p̄tium no.
cium.*

Cernis ut ingnavum corrumpunt otia corpus,

Ut capiant vitium, ni moueantur aqua.

Obseruandum itaque hoc symbolum.

Ne quid nimis.

CAPVT XVII.

De Somno & Vigilijs. Excretionē & Retentionē, & Animi Affectionibus in morbo isto obseruandis.

QVANTVM ad somnum & vigilijs attinet in hoc affectu, sacra mediocritas seruari debet: multum enim ad integrè & commodè viuendum interest, dormiatne homo, an vigilet,

C c 3

nisi

nisi hæc duo sibi inuicem debite succedant, illicò summa corporis proclamatur confusio:

*Somnus in
hypochon-
driacis.*

Somnus enim, vt nemo non nouit, curarum abolitor, virium stabilimentum est, membrorum lassatorum refocillatio, atque fultura. & vt cõpendio dicam, corporis salus existit. Omnis enim potentia, quæ actum habet determinatum, quando excedit modum in operando, fatiscit & lassatur, & nisi quiescat, aut ab opere cesset, dissoluitur, ac tandem corrumpitur; necesse ergò est, vt sensus, cum sit potentia huiusmodi, quiescat: hæc autem quies sensuum in suis actionibus, somnus est: quo reciprocè cum vigiliâ egent animalia, vt in suo esse naturali persistant ac conseruentur. Quamobrem somnus & vigilia teste Hipp: 2. aph: 3. vtrumque, si modum excesserit, malû, quoniam plurima damna ex horum immoderantiâ & plerumque mors subsequi solent. Sed hæc quæ ob vigiliam accidit, dissolutis viribus, & dissipato natiuo calore tardior est, quàm quæ ob immodicum somnum, retentis excrementis, & suffocato natiuo calore contingit. Non attingendus cibus est, nisi corpus exercueris, hinc quieti locus datur, quæ moderata esse debent:

liber

603

nam

nam quod labor articulis & carnibus, id cibus & somnus visceribus. Argumento sint nobis ij, qui vel vnâ saltem noctem insomnem abigunt, totâ die sunt fracti, tædiosi, nauseabundi, oscitantes, debiles, facie alienâ, flatibus & cruditatibus abundantes cernuntur. Ideò qui aliquâ ratione vigilare coguntur, parcè admodû edant, ac bibant, si salutis suæ curam habere velint. Quanto verò temporis interuallo somno indulgendum sit, ex alimentorum perfectâ cōcoctione id æstimandum venit. Omniû quippe vna & eadem somni quantitas esse nequit, cum nonnulli citius, alij tardiùs concoctionem perficiant. Quamobrem Galenus, ob diuersam ætatum, temporûque mutationem & faciem, nullam certam & æqualem mensurauit dormiendi mensuram. De hoc tamen nos non occultauit, somnum minorem horarum 6, aut 7, nec maiorem 8, esse debere, eâ videlicet de causâ, quòd alimenti concoctio in ventriculo ac epate tanto temporis spatio absoluat. Ad somni tamen quantitatem limitatiùs definiendam, temperamentum, ætas, alimentum & labor antecedens, consideranda. Longior quippe somnus conuenit biliosis, quàm pituitosis, seni-

fenibus quàm junioribus, ijs quibus liberalior, quàm quibus frugalior hesternæ extitit cœna, nec non & ijs, quibus improbus corporis aut animi præcessit labor, quàm quibus nullus. Diurno nocturnus præstat, pomeridianus consuetudine, vigilijs, ventriculi imbecillitate, curis grauioribus alijsque causis utilis esse potest, alias minimè. Nunquam sub Ioue frigido, vel arboribus, quarum vmbra pestiferæ sunt, dormiendum est. Expedit à cœna vnam aut alteram horam honestè confabulando, aut Musicæ concentibus, aut alio quopiam modo, lætando tempus transigere, quàm statim cœnâ peractâ, somnum capessere. Forma decubitus, secundum communem sententiam, sit in dextrum primùm latus, ad promouendum cibi descensum, vt eo promptiùs cibus in ventriculi fundum descendat, dein conuertendum in sinistrum, quo jecur incumbens, cœptam coctionem adiuuet. Decubitus supinus, caput, neruósque offendit, stuporem, paralyfin, apoplexiam, & calculum procreat. Pronus verò, ijs potissimum noxius existit, qui oculorum defluxione laborant,

Abso-

Absoluto fomno & vigilia, ad *Excreta* & *Excreta*
Retenta progrediendum est. Breuem námque *& Reten-*
 vitam efficiunt, teste Arist: lib: delongit: & bre-
 uit: vitæ, excrementorum in nobis prouentus,
 & eorundem plùs iustò retentio, cum inutilia
 sint, morbos generant, & vitæ cursum interci-
 dunt, eorum autem præcipuè, quorum corpus
 multá prauorum humorum saburrâ oneratur.
 Quod testatur Hipp: 2. aph: quando inquit; v-
 bi alimentum præter naturam plùs ingestum
 est, hoc morbum facit: ostendit autem sanatio.
 Quemadmodum autem plures sunt excreme-
 titiarum superfluitatum differentia, ita varias
 etiam & diuersas natura ijs destinavit sentinas,
 cloacas & emissaria. Repleti námque oculi, per
 eorum cauitates: caput, per aures: cerebrum,
 per nares & sternutationem: thorax, per pul-
 monem & tussim: ventriculus, per vomitum &
 sreatum: intestina, per aluum: renes, per vesi-
 cam: lien, per hæmorrhoides: cutis, per poros &
 insensibilem transpirationem (naturá validâ
 existente) euacuantur. Quando igitur natura
 suá spontè de dictis membris, & per ea quæ e-
 narrata sunt instrumenta, debito modo, ordi-
 ne, & tempore superfluitates suas excludit &
 fecer-

D d

fecer-

secernit, tunc salua res est, & nulla querimonia. Quòd si autem ab actione sua impediatur, & æger perferentiscit plethoram illi molestam fieri, tunc morbus quicumque in promptu est, nisi per artem inanitionis promoueatur: (ars enim naturæ imitatrix) si itaque natura, munus diarium consuetum non perfecerit, ars eidem opitulabitur: ex retentione enim & constipatione alui, plurima mala euenire possunt, vt catarrhales destillationes, asthma, vertigines, paralysis, imò & ipsa apoplexia. Nam astricta aluo, laborat detentis facibus caput, statimq; fumis, tetrísq; vaporibus tentatur, vertigo oboritur, hebetantur sensus, sitis, oris amarities, torpor, tædium ferè vitæ, onerosa denique omnia redduntur, adeòque iniucunda: cor fuliginibus oppletur, jecur concalescit, obstruitur: niger aut flauus icterus in astrictiore aluo suboritur: inappetentia, halitus foetor, omnia denique in morbum prona, si venter reddendo cõtumax. Aluus itaque semper lubrica & mollis seruanda: siquidem nihil est, quod Hypochondriacos magis infestet, quàm alui adstrictio, viscerumque obstructio. Quod ad remedia verò adstrictioris alui attinet, certa definitione præ-

*Ex alui
cõstipatio-
ne qualia
proveniãt
mala.*

præscribi nequeunt. Erudito itaque Medico negotium hoc committendum, qui cathartica pro cuiusque indiuidui temperamento, ætate, regione, humoris prædominio, exhibere poterit: nec fortioribus solutiuis, sed magis laxatiuis vtatur: nam nulla est medicina solutiua, quæ non aliquam de viribus & substantia corporis nostri partem deprædetur: & vti Hipp: docet; medicinæ purgant & inueterant: potius cassiæ florem, mannam, rhabarbarum, cum frequentissimo Clysteriorum vsu imperet: omnibus enim seculis (inquit Celsus lib. 2. de med: cap. 12.) nihil inuentum est mitiùs, nihil benigniùs, nihil vtiliùs, si aluus parum suo officio respondet, quàm Clyster sapienter accomodatus; & vbi cætera purgantia, quantumuis mitia sint, ventriculum peruertunt, appetitum deijciunt, sitim inducunt, & diu morantur, & alias secum trahunt molestias: ibi Enemata operationem expediunt statim, trahendo per successionem, non tam quæ sunt præ foribus, quàm quæ longiùs remota. Quæ vtiq; causa est, cur Itali hoc inanitionis tutissimæ genus seruitiale nominent, ceu gratum aliquod ad sanitatem seruitium, quo Magnates Italiæ & Galliæ singulis

*Clysterio-
rum vtili-
tas & bene-
ficiū in
soluenda
aluo.*

lis mensibus uti solent. Unde & Gal: inquit, Clyster est iuuamen seu medicamen nobile, euacuans ab inferioribus, & diuertens à superioribus, cum primis autē in hypochondriacis, &c. Reliquas inanitionis species, cum magis pertineant ad Chirurgiam & Pharmaciā, hic fusius tractare intermitteremus.

Tandem procedimus ad *Animi affectus* siue *pathemata*, quæ sola affectum hypochondriacū producere valent, præsentemque miris modis fouent & augent. Tria sunt generalia animi vitia, quæ tribus animæ partibus respondent, ad quas scilicet referuntur: Plato enim in *Timæo*, & 4. de rep: tres tantum facultates constituit, quas partes animæ vocat, nimirum rationalem siue intelligibilem, animosam, & concupiscibilem: singularum ut suæ sunt actiones, sic & vitia. Ad primam enim, quæ mentis & rationis author est, referuntur symptomata paraphorica, quæ rationem & intelligentiam, principis facultatis actionem, deprauant; quæ quidem Gal. ad Pathologiam reuocat, quod grauem aliquem corporis affectum consequantur, nec nisi curato corpore mitescant. Ab animosa verò facultate, quæ in corde sita est, ani
mi

Tria generalia animi vitia.

mi pathemata excitantur, eaque tantò leuiores aut grauiora, quantò illa languidiùs aut vehementiùs commouetur: quæ facultas, licet sit experta rationis, ei tamen affidet, tanquàm auxiliaria, sed ad cohibendum cupiditatis impetum, si quando rationis iussa respuerit. Tertij generis sunt amarthimata, quæ Arist: 5. Ethic. sunt tantum leuia errata: sed apud Xenophont: 5. Pæd: etiam pro grauioribus peccatis sumuntur. Galenus eo nomine quælibet morum vitia intelligit, siuè ex falsa opinione siuè ab imensa quadam gloriæ, pecuniæ, ciborum, ueneris cupiditate proficiscantur. Ex quibus constat, non ad solam vim concupiscibilem quæ in iecore sita est, ea posse referri, cum multa ex ijs pendeant, partim ab animali appetitu, partim à voluntate, quæ cum sit homini propria, si rationi obtemperet, nihil appetit, nisi quod sit honestum, & uirtuti consentaneum. Quòd si sensuum illecebris adhæreat, nec rationis fræno coerceatur, bonis apparentibus delusa, nihil aliud quàm monstra vitiorum producit: quæ non solum animi temperamentum, sed etiam totius corporis œconomiam non raro peruertunt, & animæ lethum adferunt. Moderare

D d 3 autem,

autem, & ea juxta normam rationis gubernare, ne suos cancellos excedant, solius S. Spiritus auxilio & verbo DEI possumus, juxta illud Gen. 4. sub te erit appetitus tuus. Quomodo autem sint gubernandi, in eo præcepta omnia Decalogi, tota Philosophia Moralis, & vniuersa Iuridica facultas occupata est.

*Quid sit
perturbatio
animi.*

Est igitur perturbatio animi, motus quidam in spiritibus præceptus & inordinatus, turbulentum & inquietum animam à via recta rationis agitans. Cum itaque animus cum corpore indissolubili quadam unione cohæreat, ut impossibile sit vnum valere, altero languente: ideo cura haud leuis esse debet, frenare & adhibere modum & rationem, graues hosce impetus & sanitatis hostes compescendi. Variæ autem numerantur species à Medicis perturbationum mentis, quæ longæuitatis fila præscindere consueuerunt: veluti *Ira, Gaudium, Tristitia, Timor, Auaritia, Cura, Inuidia, Venus*, & huius generis aliarum. Quæ quosdam angunt de die, inquietant de nocte, vrgent in aurora, stimulant vesperi, ut tandem (sarcina ingrauescente) ante diem succumbere necesse sit. Quamobrem Gal: cap. 25. art. medic. saluberrimè præcipit, omnibus ab eiusmodi animi

affe-

*Variæ species
perturbationum.*

affectibus cum primis abstinendum esse, eò quòd eorundem magna vis sit ad corpus alterandum, & à naturali statu euertendum: nec ex illis omnibus vllus vsus, præterquam *gaudij* existat: hoc enim solùm teste Fernelio, cor exhilarat, spiritusque lætitiã diffundit, natium calorem suscitatur, sanguinem humorésque extenuat, quibus salus comparatur, conseruaturque sanitas: animus enim gaudens (vt ait Salomon) etatem floridam facit: spiritus verò tristis, exiccat ossa, & sane *tristitia* carnificina est, animum hominis exedens, planéque conficiens, ex quo Chrysippus ipsam mœstitiã, ægritudinem appellatam putat, à græco vocabulo *lypyn* quasi *lypsin*, id est solutionem totius hominis; nec immeritò: siquidem homo mœrore confectus tabescit, macescit, senescit miser. Vnde non abs re celebratum olim extitit Samij Pythagoræ symbolum. *Cor non comedendum*: quod signat mœrorem ex animo eijciendum: sius ergò in gaudio, in hilaritate: sius animo, quantum licet, defœcato: sius exporrectã fronte, non corrugatã; imitemur Socratem, qui in omni æqualitate fortunæ ac mentis, semper fuit sereno & tranquillo animo, Denique

*Tristitia
carnificina
na corporis
& animi.*

que pro istis animi pathematibus auerruncandis, obiecta grata, & animum recreantia, omnibusque modis spiritus exhilarantia sectemur: siue verbis facetis & delectantibus id fiat, siue Musicâ vocali, aut instrumentorum harmoniâ, concentibusq; summè mentem reficientibus, quæ non minima solent esse hilaritatis illicia, spiritusque & animum omni delectationum genere pascunt & erigunt, sensus exhilarant, quâ capitur omne, quod viuit: quæ lenit passionem animorum, & sollicitam explicat frontem, tristitiam & melancholiam discutit, curas abigit, & ad leniendos affectus plurimum valet. Vno verbo, querenda honesta curis solatia, juxta illud Poëtæ

Vtere conuiuio non tristibus vtere amicis

Quos nugæ & risus & joca salsa iuuant.

Fides & Spes, inquit Celsus, lætitiæ affines sunt perturbationes, & quæ egris plurimum profunt ad sanitatem recuperandam. Erigendi sunt semper in bonam spem, etiamsi plurima occurrant sinistra ominis: plus enim potest, inquit Auenenna, ægri bona confidentia in depellendis morbis, quam omnia Medicinæ remedia; dicique vix potest ad hoc, quantum possit de Medico

Confidentia ægri in Medicum quantum possit,

dico anticipata opinio; melius enim habet æger ad omnia quæ offeruntur, & facilius benè monenti paret. Proinde ex Galen. Comm: 2. ad 1. Progn. Medicus ille plures sanat, in quo plures confidunt. Quantum *Ira* corpori humano & præcipuè hypochondriacis noceat, in capite octauo, in quo de causis externis tractatum est, demonstrauimus: patientiâ igitur, continentiâ, & mansuetudine, infranis affectus iste, frænandus est, & eiusmodi ignis aquâ continentiâ à ratione sublimatâ, & alembicatâ extinguendus est. At quæret aliquis, qui in iracunda affectione, aut irato homine, eiusmodi sedatiuum, ac illud contemperans papauer reperitur? si in cordis, linguæ, manuûmque hortis maturè transplantetur, colatur, foueatur, & sedulo educetur. Quemadmodû enim transplantiõ & cultu, cichorea naturâ amara hortulani artificio edulcescunt: ita si colamus & alamus in nobis hanc contemperantiam, hoc est, si docilitati, mansuetudini, moderationi assuescamus, naturam nostram, alioqui agrestiore & ferociorem cicurabimus, ac ita moderabimur, vt contrarias facultates ac vires conciliet acquiratque. *Auaritia* quæ comitem semper ha-

E e

bet

bet *Ambitionem* siue *superbiam*, violentissima animi perturbatio est, quæ sola hypochondriacos, melancholicos reddere potest: gurgites maris citius expleueris, & dolia Danaidum, quam illos bonorum helluones: cani similes, qui quicquid excipit, protinùs integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat: aut renibus, qui adipe circumuoluti, ficci semper sunt, & aridi: sic isti dum stipantur vndique diuitijs, & opibus eorù scrinia restagnant, nunquam tamen ac ne minimo rationis dictamine, honestique sensu, ad fugiendam auaritiam, sordidòsque quæstus muniuntur. Nam præter animi perpetuam sollicitudinem, metù, & angorem, quam fouent die noctùque, etiam parcissime edunt & bibunt, & subinde corrupta quæque: ex quibus omnibus nihil in corpore præter falsum sanguinem, re-torridù, impurum, ac pessimos humores valetudinem labefactantes gignunt: vnde redduntur valetudinarij, & de perpetuis doloribus cõ-queruntur. Cùmque æstiuis & hybernis tempestatibus sese negotiando citra quietem torqueant, nec corpus aduersus aëris iniurias sufficienter muniant, quas nō cruditates, incoctiones, obstructions, affectus hypochondriacos
&

& melancholias, innumeróſque alios affectus
cauſant? quibus vt medeantur, quid agunt? ab-
ſtinentiã nempè nimiã, ſeu parſimoniã ſibi fa-
miliari vtuntur pro reſectiõe: in purgantis verò
medicamēti vicem, ſi adſtricta ſit aluus, drach-
mam vnam granorum ebuli, rhabarbaro alio-
qui cariori ſubſtituunt, vſi alicuius veneficæ
conſilio: ne apud medicos & pharmacopœos
ſumptus vlllos faciant. Tandem huiusmodi a-
uari, ſi bonorum aliquam jacturam patiantur,
eo adiguntur, vt ſibi laqueo vitam eripiant, vel
in puteos præcipites ſe dent, vt hâc ratione cor-
pus & animam juſto DEI iudicio perdant. Aua-
ritiam ſequitur portentofum mōſtrum *Inuidia, Inuidia.*
quod longè horribiliore, & magis execrandâ
ceteras vincit pernicie. Ambitio ſiquidem vir-
tutis ſpeciem ſuſtinere videtur: avaritia boni a-
licuius imaginem ſimulare, quo ſibi & poſteris
conſulat: at inuidia nihil habet, quod jure fucū
ſuæ perturbationi comparet: ſed ex felicitate al-
terius ſuum contrahit infortunium, & ex alte-
rius infortunio ſuam ſibi conciliat felicitatem,
Inuidus eſt alter Prometheus, cuius cor à vultu-
re acerbiffimis, iſſq; aſſiduis cruciatibus erodi-
tur & vellicatur: ipſum theatrum, ipſum ſuppli-
cium

cium, ac simul sui carnifex: cui tabes illa instat hircinis sanguinem exhaurit, medullas exiccet, ossa absumit, ut macie, pallore, squalore, & habitu corporis prorsus deformi & horrido skeleton potius quam hominem referat. *Ambitiosus* itaq; per humilitatis panaceam: *Avarus* per liberalitatis præcipuè verò in pauperes Eleemosinæ Gazophylacium: *Invidus* verò per benevolentia media nutrirî & curari debet. Spiritualiû remediõrum electionem, in aureis opusculis magni animarum Medici Rth. P. Drexelij qui volet inueniet, cum theologica magis quam medica in his animi perturbationibus requirantur media.

Venus.

Restat adhuc *Venus* siue Amoris perturbatio, velut aliarum radix & scaturigo: inde enim oritur æmulatio, ab æmulatione ira & furor, à furore vindicta, &c. quæ animum nocte dieque contorquent: acutissimos reddit stupidissimos, & qui iudicio pollent, dementat: prudentissimos ad insaniam redigit, moderatos effrænat, & hominem in brutum commutat: nec modò iuuenilis ætatis homines, sed etiam senes, qui prudentiæ prærogatiuam sibi vendicant. Nam nestoreâ senectâ senem videas, cui jam ne species quidem hominis superest, balbum, delirum,

rum, edentulum, canum, caluum, vsque adeò amore venereo & vitâ delectari, vt alius tingat canos, alius apposititiâ comâ caluitium dissimulet, alius dentibus viatur mutuo fortassis à sue quopiam sumptis; hic in puellam aliquam miserè depereat, & amatorijs ineptijs quemuis etiam superet adolescentulum. Nam vt capulares iam, merâque silicernia, teneram aliquam iuuenulam ducant vxorem, eâmq; & indotatam, & alijs vsui futuram, id adeò frequens, vt propemodum & laudi detur. Sed multò etiam suauius, si quis animaduertat, anus, longo iam senio mortuas, adeoque cadauerosas, vt ab inferis redisse videri possint, tamen adhuc catulire, & magnâ mercede conductum aliquem Phaonem inducere, fucis assiduè vultum obliuere, nusquam à speculo discedere, tremulòq; gannitu languentem sollicitare cupidinem, potitare, misceri puellarum choris, literulas amatorias scribere, &c. Ridentur hæc ab omnibus tanquam, vti sunt, stultissima: at ipsæ sibi placent, & in summis interim versantur delicijs, totâsq; se melle perungunt. At si spectemus morbos ex amore venereo prodeuntes: videbimus quòd corporis & animi mollitiem pariat, lan-

guores, lipothymias, syncopes, paralyfes, cruditates, omnis generis arthridites, vigiliæ perpetuas, omnem corporis œconomiam vitiet, vt subtumidi, pallidi, liuidi, & omni vegeto deftituti colore huiusmodi homines conspiciantur: quin & luem illam veneream tam famosam, lepramque quâ totum corpus in frustra putrida soluitur, progignat.

Ideò eius excessum, inquam, tanquam venenum pestiferum fugiendum, ita etiam vt natura ad actum venereum exercendum studiosè nullatenus inuitetur. Credatur hic Auicennæ, lib. 3. natural: dicenti, quòd aliquis plùs sibi noceat excretionem seminis (audite venerei) quàm si quadragesies tantum sanguinis effudisset. Nam spectata mihi seminis primordia, non tantum ex sanguine ortum habet, sed diuiniore origine gloriatur. Plenum quippe semen spiritibus est, qui singularium partium Idæam continent, sexuum distinctionem, viuendi moriendique fatale imperium tenent, quibus velut instrumentis natura corporis architectrix partes delineat, membranas extendit, canales in longum producit, & velut sufflatione quâdam perforat. Veneris ergò excessus,

fus, teste Bartholomæo Montagnana, vltimos medullis immittit aculeos, vt accedente senio incurabiles & effœminatas passiones, quibus mors præeligenda foret, adducat. Plures mea opinione Venus, quàm gladius interficit. Vnusquisque igitur in palæstra amatoria semetipsum noscat: nam qui sibi notus erit, solus sapienter amabit.

Remedium autem, qui nimium ab hac animi perturbatione exagitantur, primum & vniuersalè quærant à DEO tanquam supremo Medico, iudicia eius in se acerba reformident, cœlesti beatitudine æternùm carituri: proponatur quoque & prædicetur à fideli Medico periculi metus, vt monitis ac præceptis alacrius obtemperent ægri. Suadeatur etiam viuendi ratio perparca & sobria, quæ mirum in modum huic perturbationi animi conducit: sine Cereere enim & Baccho friget Venus. Otium fugiatur: ad venerem enim exercendam proni sunt, qui otio torpent. Proponatur etiam infelix exitus aliorum & subsequentes miserabiles affectus, torsiones nempe, dolores, putredo, foetor, lues venerea, cancer vultum ac totum corpus virore suo depascens, & id genus
alia

alia symptomata, quæ sine funere perpetuum
 funus indies minantur, ac cruciatus ipsâ morte
 ferociore eiusmodi ægris pariunt. Quibus
 omnibus succedit horror, turpitude, infamia,
 dedecus. Atqui de immoderata hæc dicta sint
 venere, quæ hypochondriacis quoque summè
 nociua est. Moderata verò venus, quibus ra-
 tione status & matrimonij in sanitatis tutelam
 eâ uti licet, exhilarat mentem, corpus degra-
 uat, confortat sensus, fomitem melancholiæ
 expellit, & dolori capitis, lumborum, hebeta-
 tionique oculorum medetur, multas denique
 prohibet ægrotudines, si rarò, leniter, & cum
 vxore exerceatur. Aurea igitur mediocritas, si
 in omnibus rebus ut Hippocrati placet seruan-
 da sit, profectò in venereorum usu obseruanda
 est. Medicè itaque, hoc est modicè & tempe-
 ranter viuamus, ut optimè & verè ac jucundè
 viuamus: nullâ enim (ut cum doctissimo Fer-
 nelio concludamus) calamitate vel ærumnâ
 premetur, qui vitæ fundamentum

jecerit *Temperantiam.*

EX.

EXPLANATIO

Secundi Emblematis.

*V*rationem Melancholiae hypochondriacae cū ex triplici desumamus fonte, diætatico nempe, chirurgico, & pharmaceutico: diætetico modo prælibato, ad chirurgicum procedimus, qui præfenti Emblemate proponitur. Est autem chirurgica operatio, salutis restituenda, vel conseruanda gratiâ, manuum Medicarum salubris & artificialis ad corpus humanum admotio, quæ in hoc affectu, aut per conuenientem Venarum apertionem, aut per fonticulorum inustionem, aut per hirudinum dexterrimam applicationem, perficitur. Cūque ad similes operationes, in Chirurgo potissimum, manuum requiratur firmitudo, robur, dexteritas, & promptitudo, sensuum omnium, maximèque visus integritas: hæc autem requisita in iuuenibus frequentius, quàm in senibus reperiuntur: ideo iuuenibus agilitas in operando, senibus verò experientia, in peractis & perficiendis operationibus adscribitur; & propterea in aduersis, iuuenibus fortiter & animosè operari, senibus autem, in dubijs, prudenter procedere, & consilia sua experta proponere licebit.

Ff

CAPVT

CAPVT XVIII.

De Curatione per Chirurgiam Melancholice Hypochondriacæ, & primò per venæ sectionem.

*Quales ve-
na secanda
sint in hoc
affectu.*

CHIRURGIA succedit, quæ in causæ antecedentis amolitione, non vltimum sibi locum vendicat: absoluitur illa vel phlebotomiâ, vel eius vicarijs. Si itaque plethora adest, venæ sectio institui potest: nam inde calor vaporum & viscerum ventilatur, chyli & serosi humoris plus exugitur substantiæ, & obstructioni præpeditur locus. Factâ igitur prius alui lenitione per clysterem, si materia cruda in intestinis hæreat, aut per lenientia, si in ventriculo & venis mesaraicis materia vitiosa stabuletur: si plethora sit in capitis vel cerebri venis, statim vena Cephalica secanda est, & quidem lato foramine transuersè secundùm latitudinem suprâ juncturam, non sub eâ, neque in eâ; nonnunquam etiam per longitudinem, si secundatione opus fuerit; si verò simul in capite & toto corpore, vitio cordis aut epatis, vena Media brachij dextri per longitudinem; si in liene & hypo-

hypochondrio sinistro, Basilica cubiti sinistri
 transversè secundùm latitudinem, vel vena in-
 ter medium & annularem digitum, siuè inter
 annularem & minimum, Saluatella dicta, secū-
 dùm rectitudinem ferienda est. Verùm Andreas
 Laurentius Anatom. 5. cap. 2. Bauch: in Theat:
 anatom: 4. cap. 13. Galenus de Anatomica ad-
 ministracione lib. 3. cap. 5. de Saluatella hæc po-
 nit. Quædam pars venæ ad minimum digitum
 vergit, quam venam nonnulli in sinistra manu
 secantes, sinentésque sanguinem ex ea fluere
 quousque vltro sistatur, lienem ex tali euacua-
 tione iuuari adferunt. Et sanè abundante hu-
 more crasso, sanguineo, adusto in venis, præ-
 sens est remedium, quum ventilet feruorem e-
 ius, & per successionem arteriarum sanguinem
 euacuet & refrigeret vt supra dictum: è magna
 verò vena crassus sanguis meliùs fluit, cùm ta-
 li sanguini copiosum sit serum. Ex Saluatella
 plus seri quàm sanguinis exudat. Sunt tamē qui
 sibi & alijs persuadent, ab alto trahi sanguinem,
 quem eructando Saluatella deponit, corpus, &
 præcordia, nescio quomodò inde meliùs habe-
 re. Ego tamen non sine superstitione illam ob-
 seruari venam puto, quum ramum sibi imagi-

*Medicorū
 opinio de
 apertione
 Saluatella.*

nentur ibi perrepere ex vena cordis: quare auro muniunt digitos illos postremos, vt cordi virtutem communicet. Quòd si ab hæmorrhoidibus suppressis, in corpore aliquid melancholici oriatur, vena malleoli seu Saphena aperienda est, quæ si magna sit & turgida, transfuerse secundum latitudinem, sin obscura, per longitudinem findatur. Quod etiam conueniet, si malum à mensibus suppressis originem habeat, vel augeatur: per venarum enim in pedibus apertionem, menstrua prouocari possunt.

In venæ sectione autem ritè peragenda, à Medico & Venifeca, sequentia probè obseruanda veniunt.

*Quæ sint
obseruan-
da in venæ
sectione.*

I. Vt Medicus ex præscripto Galeni semper huic sectioni venæ intersit, & qualitatem sanguinis fluentis diligenter obseruet: nam si ille planè nō videatur esse melancholicus, eò quòd succus ater sanguini non sit exactè mixtus, suppressendus est; si verò appareat melancholicus, tunc pro viribus atque habitu corporis ægro-tantis, derrahere licet, quantum satis fuerit. Neque tamen semper sanguis, etiam si in principio sectionis subtilis effluat, statim suppressendus est, cum sæpenumerò eueniat, vt præcedat sanguis

guis subtilis, & deinceps crassus subsequatur.

II. Ut sanguine in corpore pauco existente venæ sectio suspendatur, cum tunc sanguis calidus & humidus, tepore & vapore suo mitissimo, vitali spiritui, nec non animali, adeoque partibus omnibus in corpore natis & educatis, per proprios ductus ceu radios quosdam, sese fomentum salutare & viuificum spiraculum exhibens, malitiæque melancholicæ & eius ariditati ac frigiditati resistens, educatur: vnde in hoc casu melius fuerit, humorem crudum & melancholicum prius præparatum educere & purgare, quàm venam secare.

III. Ut incisio venæ, seu foramen, quandoque amplietur, ne per angustam incisionem sanguis tantum tenuior effluat, & quod crassum est, relinquatur, sicque illius malitia augeatur; tum etiam, ne tumor circa scissuram exci-
tetur.

IV. Ut dissectâ venâ, vinculum aliquantulum laxetur, ne crassioris sanguinis effusio præpediatur.

V. Cum maiores aut minores venæ sint incidendæ, Venifeca scalpellum ad venam aperiendam habeat idoneum, benè acutum, ter-

sum, maius, minusuè, cuspidè planiore, vel magis acuminatâ, prout maior minoruè vena fuerit aperienda. In cubito acutiora, in manibus pedibusque planiora locum habent.

VI. Studiosè attendat Chirurgus, ne justò altiùs attrahatur cutis à vena subiecta, ex quo fit, vt relaxato postmodum vinculo, cutéque in locum suum redeunte, os venæ incisæ obstruatur, sanguinisque fluxus intercipiatur, demùmque sugillationes, tumoresque circa locum venæ sectæ suboriantur.

VII. Quæcunque autem secetur vena, diligenter cauendum, ne arteria aliqua, nervus, vel tendo vulneretur: sub Basilica enim arteria comes delitescit: sub Comuni siuè Mediana, nervus: sub vtrisque muscutorum tendines plerumque substernuntur. Nam hinc maximæ & impetuosæ sanguinis arteriosi hæmorrhagiæ, & aneurysmata, intumescentiæ quoque & indurationes dolorificæ, cū periculo inflammationis, gangrænæ & sphaceli totius alicuius membri, causantur. Cephalica tutiùs secatur, cui neque nervus, neque arteria subiacet. Non vrgendi ideò tam scrupulosè à Medicis sunt Chirurghi, de vena certa, si sinè manifesto periculo fieri non potest,

potest, aperienda, sed proximè illi adiacens, & quæ sinè metu maioris mali fecari potest, substituenda: omnes enim minores, qui tam sollicitè à quibusdam Medicis distinguuntur rami, à maioribus truncis venarum, originem, vti ex Anatomia patet, desumunt.

VIII. Vno eodémque tempore & die, diuersis in membris inter se oppositis, duplicata venæ sectio nunquam instituat: maxima enim inde in corpore, præsertim in hepate, fit sanguinis & humorum agitatio, fluxus & refluxus ad contrarias partes simul: vocatur talis, Neroniana venæ sectio, idque non immeritè; olim enim apud Tyrannos, huiusmodi venæ sectio, genus erat supplicij, quo suos intimos saltem amicos, veluti ex gratiâ afficiebant, vt apparuit in Seneca: meritò ergò tanquam barbara excludenda.

IX. Cùm Populus lectione calendariorum, quæ singulis annis noua prodeunt, Astrologorum nugas obseruet nimis curiosè, qui signa Zodiaci singulis corporis partibus attribuunt, & quū Luna vel Sol in eiusmodi sunt signis, nefas esse putant, illis vti remedijs, quæ partes illas spectant, quibus eiusmodi signa præesse creduntur.

An in venæ sectione ex calendarijs curis fidei & eorum influxus cum signis Zodiaci sint obseruandi.

duntur. Alij concursus & oppositiones considerent Astrorum cum purgandum est, aut sanguis mittendus, ut quando Luna cum Sole coniungitur, piaculum esse censeant hæc remedia adhibere. Auicennas quoque fen. 4. lib. 1. cum Hipp: & Galeno lib: de aëre, aquis & locis, iubeant obseruare magnas temporum mutationes, & solstitia, ut neque medicamenta in illis exhibeamus, neque vramus, neque fecemus, priusquam prætereant decem dies & plures, propter mutationes caloris, & frigoris variationes, quæ in solstitijs, æquinoctijs, sub cane & ante canem, & ex quorundam syderum ortu oriuntur, quia illis temporibus morbi finiuntur vel immutantur; quæ Hippocratis sententia intelligenda est, propter mutationes repentinas aëris. Quibus sideribus quidam addunt Lunam, cuius maxima vis est in hæc inferiora, eamque humoribus maximè dominari experientia constat, quod etiam Galenus confirmat, 3. de diebus decretorijs.

Verùm si omnes hæ Hippocratis & Galeni obseruationes veræ sunt, vix supererit remedijs locus: nam in singulis æquinoctijs, solstitijs, circa ortum & occalum Arcturi & Pleiadum, quies-

scendū erit per decem dies, ante Canem & sub
Cane, per dies ad minimum quadraginta, sic in
omnibus Lunę oppositionibus, comunctioni-
bus, quadratis aspectibus abstinendū erit secun-
dū Astrologos. Quæ omnia si superstitiosè ob-
seruentur, nullus relinquetur remedijs locus, e-
tiam si ea negligamus sidera, quorū vires non-
dum sunt obseruatæ. Astra igitur in curatione ^{Opinio mo-}
morborum spectanda non sunt, quatenus sunt ^{stra.}
in cœlo, sed propter vires suas & alterationes
eas quas in aëre faciunt. At quæcunque de-
mum sit aëris alteratio, ea neque pariter omni-
bus utilis esse potest, neque noxia ad euacua-
tionem, sed quibusdam proderit, alijs nocebit,
prout varia est hominum constitutio: quoniam
siderum vires, quæ semper sunt vniuersales, eo-
dem tantum modo agunt, & quibusdam no-
cent, alijs profunt, secundum variam morbo-
rum, & ægotantium naturam, ætatem, regio-
nem, anni tempus, aliasque eiusmodi circum-
stantias, quæ causarum vniuersalium virtutem
determinant. Deinde astrorum concursus cau-
sa tantum est procatartica & vniuersalis, quæ
internas suscitatur & agitat: hæ autem ex pro-
prijs suis signis cognoscuntur, nec opus est a-

G g

stra

stra considerare, sed tantum motiones causarum internarum, quæ tempora morborum constituunt.

Quapropter cum reuera plurimi Medici parum curasse visi sint astrologicas istas obseruationes: in solstitijs & æquinoctijs plurimos viderim ægrotantes, quibus salutariter administrata fuere prædicta remedia, quæ si omiſſa fuissent, forsitan æger prius periisset. In vrgentibus itaque morbis, vt in apoplexiâ, anginâ, pleuritiâ, febre ardente, periculosum est propter cœli dispositionem, necessaria remedia vel omittere, vel differre. Nam morborum tempora, naturæque actionem potius spectare oportet, & ex eiusmodi obseruatione, remedia modò hæc, modò illa, quæ varia varijs temporibus morbus exigit, præscribere. At cum præcautionis gratiâ, vel catharsin, vel phlebotomiam Medicus imperat, licebit obseruare quatuor Lunæ quadras, & primis potius quam postremis prædictis vti, quoniam Lunæ in humores manifestum est imperium, eâ crescente augmentur, decreſcente minuuntur. Poterunt pariter æquinoctia & solstitia vitari. At in ægris absque periculo prædicta nequeunt obseruari,

cum

*In præser-
uatiua cu-
ra possunt
obseruari
signa astro-
rum, siue
mutatio-
nes illorū.*

cum morbi tantas moras non patiantur : sed
semper reiicienda sunt Astrologorum placita,
de dominatu signorum in singulis corporis no-
stri partibus , cum absurdum sit vnum sy-
dera huic, aliud illi parti præesse, quoniam omnia sy-
dera omnibus partibus præsunt, nec agunt im-
mediatè, sed per aëris alterationes, à quibus to-
tum corpus immutatur.

Vt autem phlebotomia eò meliùs in hoc af-
fectu procedat, neutiquam prætereunda est vri-
lis admonitio & distinctio Ludouici Septali
quam habet lib. 6. caut. medic. animad: 85. pag:
181. cuius verba hæc sunt. In missione inquit
sanguinis per sectam venam, quamuis sciam
pleròsque Galeni autoritate innixos hâc vti di-
stinctione, vt viribus consentientibus & mor-
bo magno secetur vena , & si ater effluat san-
guis, ad debitam quãtitatem educatur, sin sub-
tilis & rubens, vbi ad vncias tres effluxerit, sup-
primatur : perpetuò tamen hoc obseruandum
non est ; aliquandò enim aliquã datâ occasio-
ne affectus hic (melancholiam puta) in cere-
bro optimo sanguine exiccato , si in vniuerso
abundauerit sanguis , & torosæ fuerint venæ,
sanguisque in ijs nullam conceperit labem, sed

Ludouici
Septalij ad
monitio in
vena se-
ctione.

copiâ solum peccet, secunda quidem erit vena
& sanguis etiam si subtilis & rubens effluat, om-
ninò in debita quantitate erit euacuandus, vt
reuellat à capite, & impediatur, quò minùs in
nigram bilem vertatur & melancholescat (hoc
est, tenuioribus partibus absumptis crassiores
relinquantur) Galeni igitur sententia vera erit,
vbi non adsint veræ plethoræ signa, tunc enim
pro reuulsione expedit secare venam, & si ni-
grum effundi viderimus, cum in venis magnis
abundare nigrum sanguinem conspexerimus,
effluere sinemus: sin verò subtilem & rubrum,
sistemus, quòd potius aptus sit melancholicum
sanguinem in supernis existentem attemperare,
& ad benignam naturam reuocare.

CAPVT XIX.

*De applicatione Cucurbitularum, Hirudinum, &
Fonticulorum inuisione.*

*Vicaria
Phleboto-
mia reme-
dia.*

VICARIA Phlebotomiæ seu chirurgica
præterea auxilia (quæ tamen nò nisi cor-
pore prius probè expurgato in vsum commo-
dè trahi possunt) sunt frictiones extremarum
partium earundemque ligaturæ, cucurbitulæ
non

non scarificatæ, (scarificatæ enim in hoc affectu extrâ consuetudinem improbantur, vtpote quibus subtilis extrahitur sanguis, crassus vero in corpore relinquitur) prouocatio item, si affectus sit pertinax, hæmorrhoidum, nec non applicatio sanguifugarum seu hirudinum, præsertim si cappillares venę atro sanguine turgent: cùm etiam per illas, ex portæ venis educatur humor crudus & crassus. Nonnulli hîc, si flatus valdè vrgent, etiam leues cucurbitulas hypochondrijs affigunt, ad illos discutiendos. Imò Hieronymus Mercurialis, magnas & cum multâ flammâ vmbilico admouet, cùm illæ veluti incantamentû quoddam, dolorem ex flatuoso spiritu ortum, confestim leuent. Quòd si malum diutiùs duret, aliqui Fontanellam supra splenis vel ventriculi regionem inducere solent. Alij pro auersione vaporum à capite & corde, extremorum frictiones, lotiones, scarificationes, fonticulos in brachijs & cruribus excitant. Quæ omnia singulis verè temporibus, & vbique passim practicantur, cum optimo ægrorum comòdo. Sed de Hirudinibus & Fonticulis cùm in quotidianum ferè vsum medicum veniant, fusiùs parum tractabimus.

*Applicatio
cucurbitularum
sino
scarificatione
contra flatus.*

*Hirudinis
applicatio
& selectio.*

Hirudines itaque in hoc affectu sæpius ano
admouentur, vel ad euacuandas hæmorrhoi-
des intumefcentes, vel ad easdem prouocan-
das. Est autem hirudo, vermis quidam aqua-
ticus, oblongus, figurâ lumbrico penè similis,
vel caudæ muris, vt ait Auicenna: habet autem
in sua extremitate maiore, quâ caput est, oscu-
lum rotundum, & in eo, tres aculeos, valdè exi-
guos, quibus & cutem pungit, & eidem hæret,
interim, per vlcuscula exugendo, sanguine tur-
gescit & distenditur, quod paucis expressit Ho-
ratus, dum ait

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Auicenna, ex Indorum Philosophorum senten-
tiâ venenatas esse ait, quæ magna habent capi-
ta, virides, splendentes, & nitedularum more e-
micantes, lineas cæruleas in dorso habentes, &
cuiusdam serpentum generi similes: & eas simi-
liter, quæ in cœnosis & vitiosis aquis viuunt. Ob
id enim, ab his omnibus cauendum esse existi-
mant, quod suo venenato morfu, phlegmo-
nem, maligna, & insanabilia vlcera pariant, syn-
copen, sanguinis immodicum profluum, fe-
brem, & lassitudinem inducant. Plinius etiam,
rufas maximè formidandas esse ait. Eas autem

eli-

eligendas esse volunt, quæ sunt colore hepatis, tenues, teretes, parua capita, ventrem rubrum, & dorsum viride habentes, & in dorso, lineas aureo colore micantes, & quæ in aquis salubribus, & fluentibus degunt. Recens captæ, ad vnum diem in aqua limpida seruantur, modico sanguine (inquit Galenus) in alimentum ipsis obiecto, vt earum virus exprimatur: sed non liquore perlarum, vt quidam Chirurgulus empiricorum astutissimus & mendacissimus Lutetiæ fecerat: qui sex aureos postulabat, quòd hyrudines duas egroto admouisset; quod cum mirarentur multi, maiorem, inquit, mercedem deberem efflagitare, quia mensem integrum illa duo animalcula liquore perlarum cibauit: de quo Ioh: Dan: Horstius in suo Dispensatorio vniuersali nuperrimè edito. Deinde, in aquam tepidam, vase lato contentam, imittuntur, vbi spongiâ à mucore & fordibus repurgatæ, rursùs in aquâ limpida imissæ, ad vsum referuantur in vitro linteamine lino simplici tecto: cùm nec vesicam, nec chartam pro tegumento ob aëris priuationē admittant, sed vnica nocte erodât. Vfus tempore, pars, cui admouēde sunt, linteo calido, vel nitro fricanda est, donec rubescat:

bescat (quamuis etiam sine partis frictione pun-
gant) tum, per caudam linteo mundo prehen-
dendæ, & parti admouendæ sunt: quòd si lo-
cus sanguine liniatur, auidius adhærescunt. Alij
per fistulam, aut arundinem, quatuor aut quin-
que simul fistulæ imponendo, in partem labo-
rantem demittunt priùs scalptam aut leuiter
incisam ex Gal: cap. 1. lib. de Hirud. & Oribas.
cap: 15. lib: citati. Si modicè attigerint, caudas
ipfarum forfice incidere expedit: sanguine enim
effuso, attrahere non cessant. Cùm verò eas
decidere voluerimus, salem, cinerem, aloem,
aut linteolum vstum, oribus earum aspergi-
mus. Suâ etiam spontè sæpè decidunt, satieta-
te, & pondere ipso sanguinis detractæ. Aliquan-
dò tamen, affixa relinquunt capita, quæ causa,
vulnera insanabilia facit, & multos interimit:
sicut Messalinum è Consularibus Patricijs, cùm
ad genua admisisset. Ergò sugentium ora for-
ficibus præcidunt (inquit Plinius) ac, veluti si-
phonibus, defluit sanguis, paulatimq; morien-
tium capita se contrahunt, nec relinquunt.
Postquàm exciderint, tutiùs erit, cucurbitulam
loco admouere, vt virus educatur. Si cucur-
bitula admoueri non potest, abluatur locus a-
quâ

quâ calente falsâ. Quòd si sanguis supra modum fluxerit, linteolum ex aceto madidum, vel galla vsta, vel aranea tela imponatur. Si verò vlcuscula, veluti lachrymas fundant, fabaceâ farinâ aspergenda erunt, & lanâ, modico oleo imbutâ, obuoluenda. Itaque trifido morfu cutem vulnerantes, si venam attingunt, copiosum sanguinem etiam ex alto exhauriunt: alioqui partem cui applicantur, tantum euacuant; quòd fit vt exugendis vitiosis humoribus habitum occupantibus potissimum conueniant.

Verum de hæmorrhoidalibus venis Medici dissentiunt. Hieronymus Fabricius ab Aqua-
 pendente, de operat: chirurg: cap. de hæmor-
 rhoidibus: & Ioh: Riolanus Anthropographiæ
 lib. 2. cap. 17. statuunt hæmorrhoides duplices,
 internas, à vena Portæ, & externas, à vena Caua
 ortas. Atq; venas illas è Porta antiquis notas, has
 verò à Caua incognitas esse, eâ de causâ, quòd
 hæmorrhoides quæ à Porta proueniunt, sangui-
 nem crassum nigrum & feculentum euacuent,
 adeoque morbis melancholicis & à lienæ ac ve-
 nâ Portæ ortis profint, vti Gal: 3. aph. 4. 6. aph.
 11. 12. 21. 47. 48. 2 ad Glau. 6. epid. comm: 3. &
 comm. 6. t. 8. Quæ verò à Caua, plerumque te-
 nuio-

H h

nuio-

nuiolem & serofiolem euacuent. Hinc non sine causâ quæritur, an utræque, seu à natura seu arte aperta, idem in hypochondriaca affectione commodum præstent: statuunt enim supra citati Medici, hæmorrhoides internas provenire à ramo venæ portæ hæmorrhoidali, externas verò ab hypogastrico, illasque recti intestini partibus internis inferi, has, in partes externas, ani musculos scilicet, disseminari; hæmorrhoidalem Portam esse vnicam, sociamque habere arteriam à mesenterica infra ramos producentem; hæmorrhoidalem verò Cauæ, esse duplicem, vtrinque vnam, & vtramque comitem habere arteriam ab hypogastrica deriuatam: ac proinde per illam Portæ, cacochymiam, per has, venæ Cauæ plethoram euacuari. Proinde Medicos reprehendunt, hæmorrhoidibus addictos, quòd dum externas aperiant, purum ac tenuem sanguinem extrahant, crassum & impurum intus relinquunt. Verùm enim verò, licet hæc verissima sint, neque negandum, externas hæmorrhoides non satis commodè aperiri ad humorem melancholicum euacuandum, nisi spontè à natura aperiantur: in hac tamen controuersia, sequentia diligenter animaduertenda.

Sit

Sic quòd antiqui exquisitam originem externarum hæmorrhoidum à vena Caua prodeuntium ignorauerint, tamen illas extrà considerationem originis negligere, aut inobseruatas relinquere non potuerunt, vtpote quas oculis obuias habuerunt, quasque sæpè vfferunt. Vnde facillè colligitur, per hæmorrhoides externas, etiam atros & alios vitiosos humores, qui circa lienem & epar colliguntur, euacuari. Cùm enim antiqui affirmant, per hæmorrhoides euacuari hepatis materiam feculentam, bilémq; atram; esse maximum melancholiæ remedium; lienem induratum sanare, &c. facillè hinc patet. experientiam ipsam eos edocuisse, atros & alios vitiosos humores circa lienem & epar, in venæ portæ ramis collectos, per eos euacuari, neque eos antiquos ignorasse: hocque ita se habere, quilibet in praxi quotidie obseruare poterit. Si enim eos qui ex hæmorrhoidibus commodum percipiunt, inquirat, omnes ferè hypochondriacos esse animaduertet. Si porrò quærat, utræ hæmorrhoides fluant, externæ vel internæ: in plerisque externas fluere, ægrisq; etiam hypochondriacis commodum afferre; internas verò rariùs aperiri, & proinde per illas, non solum ple-

H h 2 thoram,

thoram, sed & cacochymiam euacuari intelliget. Licet verò etiam interdum tenues quidam humores, & sanguis rubicundior, per eas euacuari videatur: tamen is non purus est, sed serofus & falsus, ac ichor etiam sine sanguine profluit. Colliguntur verò in venę Portę ramis non solum humores crassi & nigri, sed etiam sæpè serofi & falsi. Etsi verò, à diuersis venis hæmorrhoides internæ & externæ ortum habeant: tamen quia eidem intestino recto inferuntur, cõmunicationem quandam horum vasorum esse, & osculis sibi mutuò occurrere, & ex hæmorrhoidibus internis, humores vitiosos externis etiam communicari, & per eas effundi, res ipsa, & quę quotidie circa egros accidunt, loquitur; cùm videamus, affectibus hypochondriacis laborantibus, hæmorrhoides etiam externas fluentes plurimum prodesse.

Hæmorrhoides nunquam scalpello sed hircudinibus solum aperienda.

Cæcæ itaque, hoc est nondum apertæ, sed suppressæ, cū in egro aliquo appareant hæmorrhoides præsertim cū sunt dolorificę, tumentes, & inflammatae, nunquam lanceolâ vel alio instrumento, aut scalpello, aut phlebotomo, sed hircudinibus solis aperiendæ sunt: hæ enim appositæ, placidè & sensim sanguinem exhauriunt, cū

cùm econtrariò seētæ, aut imedicabilia & fistu-
losa causent vlcera, aut tantum sanguinis effun-
dant, vt nullis auxilijs, nec cauterio fisti possit,
sed sanguine nimium fluente, viribúsq; exhau-
stis, æger subinde exanimis occumbat. Quod
accidit Ioāni Austriaco Duci strenuissimo, Ca-
roli Quinti Imper: Filio, qui plurium Medicorū
consilio, cùm hæmorrhoidibus laboraret, ad-
moto scalpello, largâ secutâ hæmorrhagiâ, nul-
lis proficientibus auxilijs, intrâ quatuor horas è
vitâ migravit, vt refert Dionysius Daca Chirur-
gus Hispanus famigeratissimus. Sunt etiam ab-
hinc aliquot anni, à quibus, ob melancholiam
aliquam, religiosus, ano hirudines apponendas
sibi curaret: ecce Chirurgi digitos hirudo sub-
terfugiens, & per rectum intestinū ingrediens,
alius penetravit: consternabatur in principio
Chirurgus cum ægro, præsertim cùm nullum
vquam huius exempli audiissent aut habuis-
sent apud auctores scriptum vestigium: pericu-
lum itaque & angor ingenium acuit, secumque
ex tempore ita ratiocinatus est Chirurgus: a sale
& cineribus extabescunt hirudines, inijciamus
muriam per modum Clysteris, sine dubio secer-
net alius & eijciet hirudinem, quò minus in

*Observa-
tiones ex
hirudinē
sinistra ap-
plicatione*

H h 3

COR-

corpore nocere possit. Iniecta ergò muria suam
habuit effectum, hirudo excreta, & æger simul
ab omni metu cum Chirurgo liberatus est. I-
dem præstare potuisset stercus bouinum siccū
modicè calidum, irroratū prius Cimicum pul-
vere (vel loco huius Castorium) ano admotū,
cuius fumo, & clystere ex solius cæpæ succo
confecto, hirudo cum fæcibus eijci debuisset.
Peius tamen cessit non multum absimilis casus
Baroni cuidam hic Monachij degenti: is Cepha-
lalgia laborans, quum cætera non prodesse,
hirudinem anteriori narium parti consilio Me-
dicorum sibi admouere curat, sed quum Chi-
rurgus eam adaptat, hæc illius incuriã per nasum
ingrediens, ad cerebrū penetrans, præsentibus
Medicis biduò hominem interfecit, quum vs-
que ad tunicas perreptans, nullo posset reme-
diorū genere, nec extrahi, neq; necari. De pau-
perrima foemina narrat Zacutus Lusitanus,
quum antiquã ophtalmiã laboraret, Medico-
rū voto, in angulo maiori, sibi venam secandã
curauit, sed nullus huic operi artifex idoneus in-
ueniri potuit, quum hæc sectio nõ ita frequen-
ter celebretur; quare illos adiit, qui sectionis lo-
co hirudinem eã parte imponendam imperã-
runt.

runt , quam Chirurgus huic loco. imposuit: cumque putaret eam adheſiſſe, ipſe ad aliud cubiculum faciendæ venæ ſectionis cauſâ ſe contulit, tunc hirudo oculum perreptat, morſuque ſuo coniunctiuam tunicam dilacerat : Chirurgus autem ſi præſtò non aduiſſet, exhaustis oculi humoribus, in perpetuum cœca euaiſſet. Quæ ideo apponere volui, vt in hirudinibus applicandis cautè agatur.

De Hirudinibus procedimus ad Fontanellas ^{Fonticula} ſiue fonticulos, qui ſunt parua vlcera ferro igni- ^{rum inu-} _{ſio} to, vel medicamento cauſtico, ad vitioſos humores per eâ euacuandos , reuellendos, deriuandos, atque ita morbos qui ab alijs pendent, curandos vel præcauendos : cauterijs enim induc-ta vlcera, partem ad Diadoſin Rheumaticam (id eſt diſtributionem ſiue protruſionem humorum nociuorum fluentium ad carnoſas cutis partes) deducunt, vt ex ijs, quaſi fonticulo, quicquid vitioſi humoris cumulatum fuerit, euacuetur. Atque ita in morbis ſaltem diuturnis , vt i myrachialis affectus aut melancholia hypochōdriacæ eſt, locum habent fontanellæ: non in acutis, qui ſubitas euacuationes requirunt. Etsi verò id , quod quotidie euacuatur,

cxi-

exiguum sit: tamen quia continuatur, temporis progressu plurimum iuuat. Tempus fonticulos parandi est primò, quandò præsidia mitiora nihil proficere videmus: est enim extremũ præsidium secundum Hipp: 7. aph: vlt: Quæcunque non sanat medicamentum, ea sanat ferrum: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea incurabilia putari oportet. Vbi item corpus benè prius à cacochymia per purgationem, vel à plethora per venæ sectionem depletum fuerit, ne propter attractionem humorum, inflammationes & tumores propè fonticulos excitètur. Secundò, Ver. ratione anni temporis maximè omnium aptum est, quo humores à natura funduntur, viæq; dilatantur. Tertio, ratione ætatis, pueri tenelli, & senes decrepiti, propter virium imbecillitatem, nõ facile tolerant magnum remedium, quale est fonticulus, illi, quòd facile exhauriantur, hi, quòd exhausti sint. Nisi igitur vrgeat grauis morbus alijs remedijs incurabilis, illi ætati est parcendum. Adhibentur autem in affectu hypochondriaco pro reuulsione & deriuatione humorum, vel in brachijs vt à capite humores reuelantur, vel in cruribus, vt ab epate & liene, vel

alijs

alijs abdominis partibus trahantur. Et quidem, finistrâ capitis parte affectâ in sinistro brachio, dexterâ in dextro. Iecore affecto, in dextro crure; liene, in sinistro fonticulus ponendus. Etenim cum fonticuli diligenti curâ indigeant, & quotidie mane & vesperi detegendi sint, eo in loco conuenientiores sunt, quo ipse æger oculis & manibus pertingere potest. Et quia propter humores superfluos, vel euacuâdos, vel reuellendos, vel deriuandos, excitantur fonticuli; humores verò in vasis consistant: non in quocunque brachij vel cruris loco commodè excitatur fonticulus, sed vbi venæ maiores sunt, aut earum propagines: non tamen supra venas, sed propè venas. Et quia crura & brachia ad motum destinata sunt, ne fonticuli propter dolorem, aliquod insigne motui impedimentum adferant, non in ipso corpore muscoli & eius carnosâ parte, ac multò minus circâ tendines & neruosas partes excitandi, sed in spatio seu interstitio inter musculos. Atque id interstitium in brachio ex cubiti valida flexione & extensione: in crure verò, ex pedis flexione & extensione exploratur, apice indicis digiti in musculorum interstitio compresso.

*Locus a-
prius pro
fonticulis*

Itaque in brachio commodissimus fonticuli locus est inter musculum Deltoidem & alium, qui cubitum flectit, bicipitem dictum. In crure verò communiter fiunt infra genu, & tùm in externa tùm in interna parte, sed cùm pars externa nō habeat vicinas venas, interna verò habeat saphenam; & præterea, interna pars, non habeat latum tendinem, quem vitari oportet, atq; insuper in mulieribus ob vterum: rectiùs paratur fonticulus in interna tibiæ parte, & ea quidem, quæ aptè deligari potest, non nimis propè genu. Fiunt autem Fonticuli, vel medicamento caustico, vel ferro. Medicamento caustico vel cauterio potēiali hoc modo parantur fonticuli. Loco cui applicari cauterium animus est, capillis, si adsint, priùs derasis, ad defensionem vicinarū partium imponitur Emplastrum Triapharmacum vel aliud conueniens & tenax, in medio ad magnitudinem pisi perforatum, postea locus cauterifandus, scalpello aut phlebotomo superficialiter solummodò vulneratur, donec sanguinis cruore madescere videatur: foramini deinde huic, particula cauterij, magnitudine pisi, sputo prius, si durius sit, madefacti, applicatur, vt cutem tangat. Cauterio applicato aliud emplastrum imponendum, quod

caute-

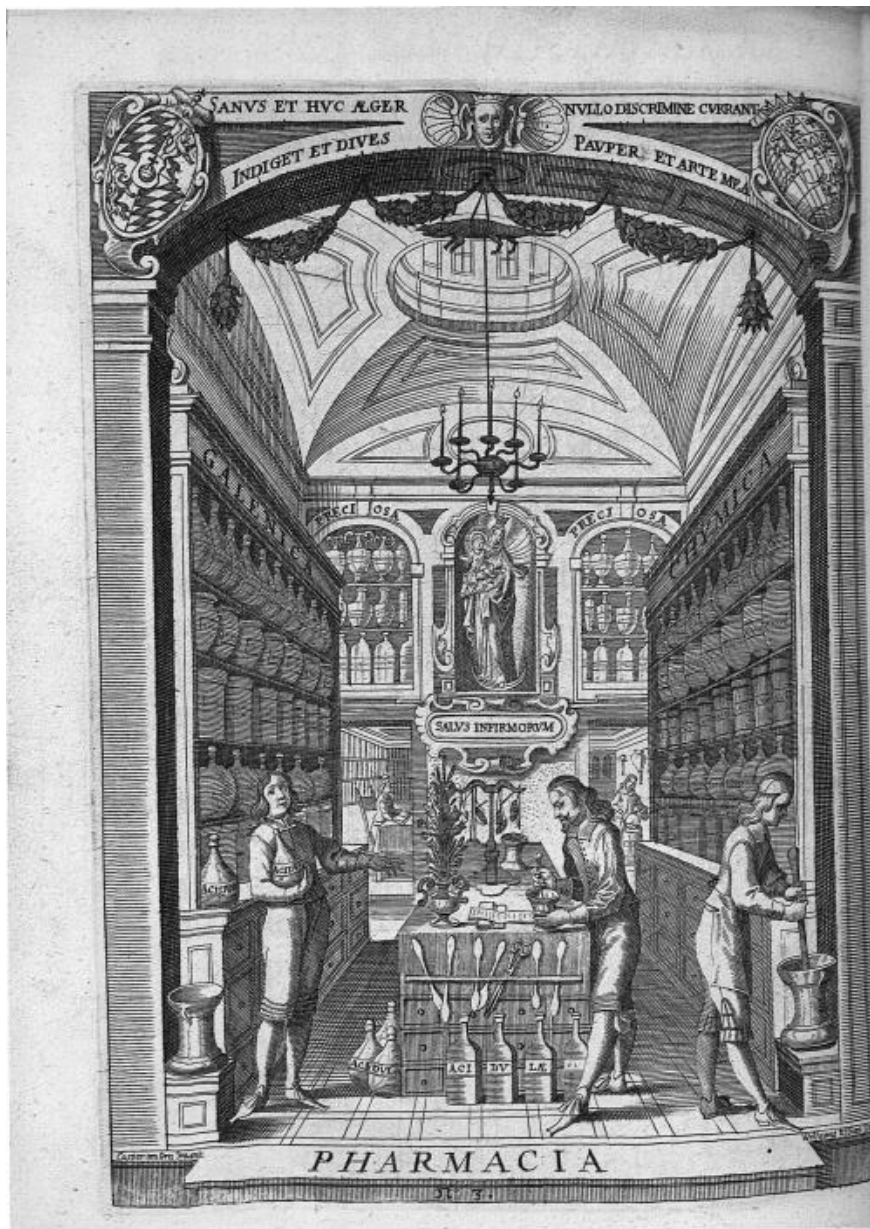
cauterium admotum firmet ac retineat; fasciisque membrum obuolendum. Post quadrantem, aut sesquihoram, horam vnam, duas vel tres, prout medicamentum vim operandi habet, omnia remouentur, & eschara seu crusta apparebit, quæ illicò phlebotomo in crucis formam secatur, & vt pisum aut globulum ex cera vel ligno recipere possit, accomodatur. Digestium postea vnguentum & emplastrum tãdiu escharæ, bis in die renouando, superponitur, donec illa separetur, & totalem formam fonticuli acquirat.

Itali, Cauterium actuale, quod fit ferro candente, præferunt. Verùm, cum pauci ferrum ignitum in nostris regionibus admittant, eademque pericula per actuale, quàm per potentiale, si minus benè administratur, introduci possint: cùmque experientia testetur, potentiale sine incommodo applicari posse; in actuali verò tria occurrere soleant, quæ homini molestiam pariant, calor scilicet, dolor, & ignis aspectus, ac horror; modum supra narratum, in melancholiâ hypochondriacâ, in quâ impressiones aliàs semper fortiores sunt quàm in alijs morbis, qui sine omni dolore perficitur, vsurpabimus.

*Per catu-
terium actuale.*

Quousq; verò aperta sint ista vlcera seruanda, ex affectûs pertinacia, ægrique viribus colligendum est. Affectus itaque, si perpetuò foueatur à viscerum cachexiâ, naturâ, morbo aut ætate introductâ, exempli gratiâ, si quis naturâ sit catarrhosus, obstructionibus, morbo hypochondriaco detentus, vertiginem, apoplexiam, epilepsiam, aut alios morbos metuat, si morbis articularibus laboret, &c. gestatio fonticuli diuturnior, ac per plures annos, imò ad finem vitæ vsque continuata, indicatur: cùm obseruationes Medicorum attestentur, eos, quibus etiam post multos annos eiusmodi ulcus coaluit, præsentissimum vitæ periculum, sæpè etiam mortem subitanèam incurrisse. Verùm, vires si incipiant debilitari, cùm membrum fonticulum gerens gracilescit, aut fluxione copiosiore tentatur, cùm ulcus sordidum malignumque euadit, cùm super articulum descendit, aut spontè exiccatur &c. hisce in casibus tempus est, ut vel claudatur ulcus omninò, vel alio conuenientiore loco aliud excitetur.

TER.

TERTII EMBLEMATIS

Declaratio.

D Vobis jam fontibus, Diætetico nempe & Chirurgico, promanantibus, ad tertium Pharmaceuticum progredimur: & ut primus, victus lege; secundus, manus opera; sic tertius, medicamentis medetur: cuius nomine, quicquid nostri corporis substantiam immutat, intelligitur. Representatur autem hic fons, per officinam pharmaceuticam, varia in se tam Galenica quam Hermetica vel chymica, & inter illa preciosa quoque complectens medicamenta, cum simplicia, cum composita; quæ non minus separando purum ab impuro, aut à Medicis ipsis, aut ab illorum alumnis, dextre & laboriose preparata & elaborata esse, sed etiam summâ cum cautione, studio, & experientia, agris exhiberi & applicari debent. Quod Laboratorium chymicum sinistra partis, ubi manus admouenda cum Minerua; & Bibliopolium dextri lateris, pro frequentiori studio continuando, indicat. Mineralium quoque aquarum usum, in hypochondriaco affectu maxime prodesse, per acidulas vasculis

sculis suis inclusas, ab officinæ ministro quodam, indigetatur. Denique, omnium medicationum & medicinarum Patronam, propono Beatissimam Virginem MARIAM Deiparam, salutem infirmorum, Saluatorem, Natum, & suum, & nostrum, vlnis suis indefessis baiulantem.

Sanus & huc aeger nullo discrimine currant,

Indiget & Diues, Pauper & arte suâ.

*Hæc est illa Virgo Angelica & dulcis, verum Poly-
podium (Englisch dictum) Hellebori purpurei veri
(Christwurz) Genitrix, quibus tanquam panacæis, om-
nis pellitur melancholia, curatur hypochondria. Hæc
est Alabastrum unguenti; Armarium vitæ; Exordium
humanae salutis; Flos florum, & gemma mulierum; Fons
perennis curationum; Gratiâ Dei plena; Hortus conclu-
sus non seminatus; Interitus corruptionis; Lignum vi-
tæ singulis mensibus reddens fructum suum; Lili-
um conuallium; Magisterium fidei; Margarita preciosa celestis;
Microcosmus omnem capacitatem excedens; Nutrix pa-
nis celestis, & omnia nutrientis salutis; Officina medicine;
Pratum totius fragrantie spiritus sancti; Radix bono-
rum omnium; Solatium in terrâ unicum; Tota mitis, to-
ta serena, tota suavis, tota benigna; Vrna cæli manna ge-
stans. Serpenti venenato caput conterens, mulier amicta
Sole, Lunam pedibus premens: per quam Deus, quidquid
creauit*

creauit, recreauit; Verè nostra Euphrasia & Origanum.
 Dedit nobis Deus Euam secundam, sorte tamen diuersâ,
 qua virtute spiritûs sancti obumbrata, & amoris diuini
 thyrso percussa, adeò diuina placuit maiestati, ut rem
 nobis omninò deperditam integram restituerit. Hec sola
 fuit, toti generi hominum, iuuamen vnicum & expecta-
 tum, de quo Deus ipse, in creatione Adami locutus est, fa-
 ciamus inquit adiutorium simile sibi, istud adiutorium si-
 mile, nobis est sola Virgo Maria, qua nobis fuit vero &
 vnicò iuuamento.

Prima parens amoris æstro percita, fructum vitæ co-
 medendi, vitam sibi & nobis eripuit. Secunda parens no-
 stra, ad amorem anhelans diuinum, & solo hoc vnicò a-
 more, ancilla Domini facta, verbum concepit, salutis no-
 stræ & redemptionis tutissimum & certissimum elemen-
 tum. Ita ut verè dicere possimus, amor nos perdidit, amor
 etiam nos restituit; quid enim est Maria? quàm Amari?
 feminarum nulla est, nec fuit, nec erit post hac, quæ equali
 solum erga Deum ardeat amore. Vnde meritò benedicta
 est inter omnes mulieres; Dominus cum ipsa fuit ab æterno,
 & gratiâ diuinâ vndequaque perfusa est. Cernimus ter-
 ram primam, parentem nostram, ob deglutitum spiritum
 ante tempus suum debitum, preparata corruptioni esse
 obnoxiam, & morti, & nos omnes in peccato ipsius mor-
 tem eandem sequi & corruptionem. Salem verò, qui est
 terra

terra secunda, pura & nitida ab omni elementari maculâ vindicata, spiritu vitæ imprægnata, ipsam à morte vindicare, & nos omnes ab ipsa morte, & corruptionis totius labe eripere, & tutissimè defendere. Terra sordida & squalida, spiritum vitæ deglutiens, nonne Euam, crimine diuinæ læsæ maiestatis conspurcatam, fructum vitæ deglutientem & vorantem, mortem sibi & nobis omnibus asciscentem, representat & exhibet. Sal verò, qui est pura terra, & terra virgo, spiritu vitæ fecundata, ad vitam rerum omnium nonne sacram & intemeratam Virginem Mariam nobis figurat, quæ sacratissimo utero suo verbum concepit, & vitæ veræ, verum & unicum spiritum nobis dedit, ad vitam fidelium omnium in æternum consequendam. Nemo igitur cum S. Augustino, satis laudauerit vitam nullis seculis morituram, nemo satis accusauerit mortem nullis æternitatibus victuram. At qui per feminam mors, per feminam vitæ; per Euam interitus, per Aue & Mariam salus; illa corrupta, secuta est seductorem; hæc integra, peperit Saluatorem, Archiatrum supremum, vitæ necisque Imperatorem.

In Candelabro propendente, Cerei conspiciuntur accensi, sed qui Virgini, qui puritati consecrentur: non quia lumine eget Virgo purissima; mundi solem peperit: sed quia hoc sacrorum ornatu & religionis ritu, cultus pietatis explicatur, Luna in tenebrarum remedium

*medium prouidentiae nutu data, cum sola argenteo orbe
 noctem illustret, infinita tamen stellarum frequentia cin-
 gitur: tot facibus non iuuare, sed ornare familiarissimum
 terris sidus natura voluit. Velut Luna, nostra Virgo, ni-
 si quod inconstantiam non agnoscat. Solem refert, & stel-
 las omnes vincit. Quæ est ista quæ progreditur,
 quasi Aurora confurgens, pulchra vt Luna, ele-
 cta vt Sol, terribilis vt castrorû acies ordinata?
 Sed quid cælo lustro stellas, quas in terra inuenio? Vos,
 ô Bina Sidera, quorû Insignia officinam hanc phar-
 maceuticam in suprema fornicis parte ornant, Ferdi-
 nandus Maria nempe, & Adelaidis, Coniuges, Sere-
 nissimi Principes, & spectati Bauaria & Sabaudie floscu-
 li; Charitum curæ; Celestium corollaria; Sexuum colu-
 mina; Ætatum specimina: sic annos longè superatis
 delectu morum, iudicio, sagacitate, sermonis gra-
 tiâ, elegantiaque in compositione vestri, in regijs virtu-
 tibus memorabiles; nati parentibus serenissimis digni; de-
 litum horum vnicum; nec satis pro dignitate visi diligi;
 estis aule dominica admiratio, necessariorum exultatio.
 Vos inquam, qui communi pietatis tesserâ animos Maria
 obstrinxistis, ignes estis, flamma estis, stella estis; & Virgi-
 nem cingitis, Matrem stipatis, Dominam circumfistis.
 Vos alumni, filius & filia, vos clientes: in vobis & Virgo
 pura, & Mater secunda, & Domina fortis. Paucis di-
 cam:*

K k

cam:

cam: inter vos Maria virgo est, Maria Mater est, Maria Domina & Patrona est; deniq; vt nihil omittam, Omnia.

Ergo venientem, & presentem, non alia vox excipere potest, quam vox sponsi sui. Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es! Imò vt pulchritudinis pretium aestimetur, quam pura es, amica mea! quam pura es! meritò pulchra, pura es; meritò pura, virgo es. Iterum: tota pulchra es, amica mea, & macula nō est in te. Pulchra, quia velut noui diei Aurora, & mater diuini roris; pulchra, quia velut Luna extra nubem splendens. O pulchrum, ò diuinum par! Christus & Maria. Ille est Filius, hæc Mater; ille sponsus, hæc sponsa, ille pulcher, hæc pulchra; ille dilectus, hæc dilecta. Ecce tu pulchra es, amica, ecce tu pulchra es; oculi tui, columbarum. Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus: lectulus noster floridus. Qualis Christus talis Maria; ille purus, hæc pura: ille Deus & Homo, hæc Virgo & Mater; imò ille seruus, hæc ancilla. Ast, nisi Jesum feramus, sequi Virginem non possumus: nec Jesum ferre nisi Virginem sequamur. Prorsus, non sine Jesu Virgo est; non sine Virgine Jesus. Imago Dei Virgo est, quæ Deum concepit, quæ peperit, quæ lactauit, quæ nutriuit. Virgo Sole clarior; Oceano purior; Cælo maior.

Quid opus est verbis? Purissimæ coniunctionis huius san-

sanctitatem, omnis Ecclesia celebravit atas, omnis ordo, omnis doctrina, & nunc demum senescentibus rerum annis reuirescens humani generis, pietas stabiluit. Quod maius religioni Christianæ bonum, Patrum auo accedere potuit, quàm ut turbato opinionum disidijs orbe, viri prodirent optimi, doctissimi, sanctissimi; quorum operâ & industriâ, aurea virtutis renascerentur secula, & nouo seruore christianæ legis arcana inualescerent, nouo diuinitatis pondere firmarentur, mortalium partim frigore, partim scelere expugnato? Societas illa Iesu est; quam cum nomino, satis laudo. Illa victrix hæresum, pharus virtutum, perfectio sæculi, gloria disciplinarum, pedissequa Christi, arx Ecclesiæ, alumna Dei. Et tamen ut Societas duraret, Sodalitas accessit; ut Iesu nomen reluceret, Mariæ adiunctum est. Penes Societatem esse Sodalitas debuit; à Iesu athleticus Mariæ cultus propagari. In Societate Maria est, ut in Sodalitate quoque Iesus esset. Iesum colunt, nomineque possident, qui Sodalitatem dirigunt: Mariam colunt, & peculiari studio asserunt, qui in Societatem adscripti sunt. Vnde clarè elucet; Filium sine Matre esse non posse, nec sine Filio Matrem. Hos itaq; colam, hos venerabor, his inferuiam, & sodalis & medicus, licet indignus, donec
 Lumine adempto animam moribundo è corpore fundam.

K k 2

Benè

Benè cecinit Medicus quidam Poëta.

*Dulce sapit grauida quod pendet in arbore, pomum
 Et mel, fructus, apis, non nisi dulce sapit.
 Vua, quis ignorat? pectus dulcedine complet.
 Plurima lac purum, dulciter ora rigat.
 Quilibet exoptat dulci gaudere sapore,
 Quilibet & dulci membra fouere mero.
 Dulcia non sunt ista mihi, quæ terra ministrat,
 Virginis & Christi, dulce solamen amo.
 Hoc mihi dulce sapit; nam longè dulcius exit
 Pomo, melle, vua, lacte, sapore, mero.*

E T

*Cymbala dulce sonant digito percussa volanti,
 Testudo dulces reddit & icæta sonos.
 Fistula dulciloquas fundit per jugera voces,
 Et spargit placidum chorda canora melos,
 Ipse tubæ clangor dulcis se ad sidera tollit,
 Et vocat ad nutus Martia Castra suos,
 Virgineis modulis merito jam musica cedunt
 Cymbala, testudo, fistula, chorda, tuba.*

CAPVT

CAPVT XX.

De Curatione Affectus Hypochondriaci per Pharmacia, & primò de philosophatione quorundam hypochondriacorum medicinas respuentium, de chymicis quibusdam rebus, & indicationibus curatiuis melancholia hypochondriacæ.

RESTAT nunc Pharmacia, cui alij in eradicatione huius mali primum locum dant: corruptos enim & melancholicos humores viscera interna occupantes & obstruentes, propter diuersos meatus & anfractus in quibus hærent & latent, per chyrurgiam satis euacuare, aut per obseruationem & institutionem licet exquisitissimæ diætæ (cum ex optimis cibis uti supra recensui etiam subindè exoriantur) impedire aut expellere nemo poterit, nisi quoque beneficio & auxilio pharmacorum innitatur, próque morbi, complexionis, consuetudinis, ætatis, sexus, status naturâ & ratione, cuiusque etiam palatui & gustui grata & acceptibilia remedia tam dogmatica quàm chymica offerantur: taliter enim hoc tempore constituta sunt quorundam hypochondriacorum ingenia & phantasiæ.

Pharmacia necessitas in curatione melancholia hypochondriacæ.

taſe, vt præter chymica omnia cætera phar-
 ma- ca nauſcent, & ideò Galenicos & Dogmaticos
 omnes contemnunt; quidam verò tam refrac-
 tarij ſunt, vt licet pinguioris fortunæ & opti-
 morum mediorum ſint, tamen ob tenacitatem
 & ſordidum auri retinendi ſtadium, ſolis mira-
 culis aut verbis curari velint, & ideò ſapientio-
 res quòd hypochondriaci ſint (cùm hypochon-
 driaca melancholia quibuſdam ſignū pruden-
 tiæ habeatur) tanquam mortis contemptores
 taliter philoſophantur. Mortem haud impro-
 viſò iſiſis interventuram: quippe mortem om-
 nibus promiſcuè proponi. Rem illis eſſe ſatis
 lautam, ac proinde obitum illorum, nemini de-
 trimento, quin potiùs multis uſui futuram: ma-
 gnam fortunam, magnum decere animum. Se
 jam ſatis Philoſophiæ ſacris operatos, & abundè
 ſcire, non perpetuò timendum, quod ſemel fa-
 ciendum. Mortem etiam non terrere ſapientes,
 ſed quâuis vitâ eſſe optabiliorem. Imò ſtultum,
 ſomno delectari, & mortem perhorreſcere. Iuif-
 ſe aliàs alios, quò neceſſitas vocarit: ituros & ſe
 quamcunq; viam ingrederetur morbus, à quo
 jam obſiderentur. Vitam circæis illecebris fu-
 catam, fallere quidem imperiti vulgi ſenſus, ſed
 philoſo-

*Philofophia
 tio cõtem-
 ptorum.
 martis.*

philosophorum supercilio nihil indignius. Quocirca se beneficij loco accepturos, si possent maturam oppetere mortem: & breuitate vitæ, superare incommoda, quæ fortè adferret insequens ætas. Neminem secundum S. Paulum Apostolum ad Rom. 9. se voluntati diuinæ opponere posse, se fortè ad mortem jam prædestinatos, sibi que Fatis cedendum esse secundum Senecam

Fatis agimur, cedite fatis,

Non sollicitæ possunt cura.

Mutare rati Stamina fatis,

Quidquid patimur mortale genus,

Quidquid facimus venit ex alto.

Non considerantes, præscientiam Dei, non esse causam neque necessitatem, vt hoc aut illud ideò necessariò aut certò fieri debeat, quia Deus præuidit, sed ideò præuidere & scire DEVM, quod homo liberè hoc sit facturus: in arbitrio enim viri esse, siuè faciat siuè non faciat. Veteres quoque Theologos docere. Necessitatem præscientiæ Dei non simpliciter esse antecedentem hominis libertatem, sed consequentem, hanc videlicet consensum voluntatis liberum sequi, & illum præsupponere. Quare quemlibet

bet ægrum admonere sapientem Ecclesiasticum, c. 38. sequentibus verbis. Fili, in tua infirmitate ne despicias temetipsum, sed da locum Medico, quia creavit eum altissimus, & eius opera sunt tibi necessaria. Manus igitur mouenda cum Minerua.

Quæ tamen speciosa fiducia, quàm breui destituit tales philosophos, vbi vident futiles argutias suas difflari, aluo non correspondente, stercora subinde per os erumpere, & gloriosam illam linguam continenter perfundi sèdâ nidorosâ & eruginosâ alui illuue, crebris euomitionibus & doloribus, stomachum & totum corpus turbari; caput & cerebrum vigilijs, insomnijs & phantasijs pessimis exagitari; cor maioribus infestari angustijs, palpitationibus & deliquijs, quàm vnquam cõceperant animo. Quàm non tunc libentes exuunt umbratiles philosophos? quàm non liberaliter omnia promittunt Medicis? quas non proponunt mercedes & præmia (quamuis postea parum aut nihil dent) modo arte illorum vendicarentur ab angustijs, quas intentat vrgens tunc temporis morbus? nullis tunc parcere volunt sumptibus, sed quiduis largiri Medicis: plurima quidem improvida sibi

sibi excidisse dicunt, sed nunquam cogitasse, tam acerba fore mortis spicula, neque tam imbellia tela, quæ imaginaria Philosophia opponeret morti. Se quiduis remedij admissuros, & nihil non acturos, modò liberarentur à præsentissimo hocce vitæ periculo. Taliter philosophantur illi, qui sapientiæ speciem inter mortales tenent, & aureum illum ramum, vt aiunt, aucupantur: præsertim verò ætate graues & senes, qui ratione & tatis, hoc est annorum & non morum siue virtutum, sapientiæ prærogatiuam sibi vendicant: quibus continuè deflorescit formæ rior, languescit alacritas, frigescit lepos, labascit vigor, molesta senectus, nō iam alijs modò, verum etiam sibimet inuisa. Hi gralli ad lethes fontē producendi sunt, vt simul atq; illic longa potarint obliuia, paulatim dilutis animi curis repubescāt, aut ad Insulas fortunatas, in quibus neque labor, neque senium, neque morbus est vllus, nec vsquam in agris asphodelus, malua, squilla, lupinūm, aut faba, aut aliud hoc genus nugarum conspicitur: sed passim oculis, simulque naribus adblandiuntur moly, panace, nepenthes, amaracus, ambrosia, lotus, rosa, viola, hyacinthus, Adonidis hortuli,

L I

Phar-

Pharma-
centica cu-
ra consistit
in Galeni-
cis & Chy-
miceis me-
dicamen-
tis.

Pharmaceutica itaque cura in melancholia hypochondriaca, consistit in applicatione, exhibitione & assumptione medicamentorum tam Galenicorum quàm Chymicorum, eorumque partim interiorum, partim exteriorum. Sunt autem Galenica, quæ non multum immutata, sed leuiter & antiquorum more præparata exhibentur. Chymica verò sunt, in quibus pura ab impuris exquisitiùs separata, vt faciliùs penetrare, & in minori quantitate assumi possint: nam cum nihil creatum, quod puro & impuro non constet, necessitas postulat eiusmodi diuersarum substantiarum purificationem & separationem: quâ factâ, sibi Medicus medicamenta salubria conficere, iisdemque morbos, primò, Citò, propter summam subtilitatem (quis enim nescit, ea, quæ in summam subtilitatem reducta sunt, citiùs, & è contrario, crassâ & terrestri mole obruta, tardiùs operari) secùdò, Turò, (si vsus adest circumspectus) quia non ampliùs sunt impura, violenta & venenata, sed pura, & omnis deleteriæ qualitatis expertia, & tertio, Iucundè, tam ob minimam dosis quantitatem, quàm ob saporem gratum, & non nauseabundum, odorem fragrantem, colorémque amabilem.

bilem, curare & propellere potest. Est autem Chymia duplex. Vniuersalis & Particularis. Vniuersalis circà lapidem Philosophorum versatur, quem multi sibi imaginantur, pauci tamē aut ferè nulli assequuntur. Particularis iterum duplex, vna quæ circà metalla eorūque transmutationes agit, paucis nota & utilis, plurimis verò noxia & perniciosa, ob id, quòd ad extremam paupertatem, per hanc ludicram felicitatem, in indagatione huius artis, redigantur. Altera occupatur circà corpora naturalia, eorūque partes, causas, affectionesque inquirit. Medicinæ faciendæ gratiâ. Hæc ditat & fanat, utilisque est ad morbos pellendos, præsertim cum facundiam in dicendo, promittendo & prædicando habeat comitem, adeoque à nemine Medicorum contemnenda, sed plenis vlnis excipienda & admittenda, quæ Chymiatria effata, quasi essentiam extrahens vocatur. Extrahitur autem essentia ex corporibus naturalibus tanquam obiecto huius artis: & primò ex animalibus, aëreis, terrestribus, & aquatilibus: secundò, ex vegetabilibus, vt arboribus, fructibus, & herbis: tertio ex mineralibus, vt metallis, medijs mineralibus, & lapidibus. Constant autem

Chymica
medica-
menta cō-
stant ex
tribus prin-
cipijs.

hæc omnia ex tribus Principijs, quorum con-
iunctione conflata sunt hæc corpora, & eorum
substantia vnita. Primum est, *Sal*, qui purgat,
mundificat, balsamóque suo conseruat, ac in il-
la dominium habet, quæ tendunt in putrefac-
tionem, & analogiâ Terræ respondet. Alterum
est, *Mercurius*, qui aufert omne, quod habet cō-
sumptionis initium, & confertur Elemento Aë-
ris & Aquæ. Tertium est, *Sulphur*, quod in ea, quæ
superflua sunt ex alijs duobus, ac incipiunt cor-
rumpi, dominatur, & assimilatur Igni, propter
flammam, quam faciliè concipit. Specimen da-
tur à lignis viridibus, quæ si cremes, egredietur
primùm aquosum quiddam, quod ignis flammæ
concupiendæ planè in idoneum est, & in fumum
conuersum, si colligatur, in aquam resoluitur,
diciturque Mercurius: deinde exhibit oleagino-
sum quiddam, faciliè inflammabile, quod in va-
pores resolutum, si cohibeatur, in oleum abit,
vocatúrque Sulphur. Tandem remanet siccum
terrestre, quod ex cineribus aquæ beneficio ex-
trahitur, inque humido & frigido resoluitur,
calore autem concrefcit, ac Salis nomen obti-
net. Ita Lac, substantiam continet sulphuream
butyrosam, deinde mercurialem serosam, &

tan-

tandem salinam caseosam. Ita oui albumen mercurium exhibet, vitellum sulphur, pellicula & putamina salia. Pari ratione ex Caryophyllis, aqua mercurialis præstantissima, oleum sulphureum excellentissimum, & ex fecibus sal candidissimum elicitur. Felicissimè autem curabit Medicus, præsertim hunc hypochondriacum morbum, si partim Galenicis, partim Chymicis eundem curauerit medicamentis: & quidem recentem & mitiorem, Galenicis; inueteratum autem & contumaciorum siue habituum, Chymicis, hoc est magis penetratiuis & fortioribus. Cautus quoque sit in eorundem præparatione & administratione: nam chymica medicamenta, in manu indocti, sunt tanquã venenum aut gladius in manu furiosi & fatui.

Chymia enim, non est ars sui generis, sed est præparatio medicamentorum, & propterea propriè loquendo pertinet ad artem pharmaceuticam, nec nisi in Pharmacia de ea tractari debet. Non fuit inuenta à Paracelso, sed pluribus ante illum natum seculis, exculsa à Raimundo Lullio, Villanouano, & alijs quamplurimis, quorum habemus multa laudanda remedia chymica, aquas, quintas essentias, stillatitia bal-

fama, & alia eiusmodi, qui tamen eandem cum Galenicis profitebantur Medicinam. Vnde præparationem istam remediorū chymicam, Medici non improbant, quamuis sub eo nomine multæ fiant fraudes, & fermè omnes impostores hoc pallio technas suas occultent & tegant. Paracelsica autem hæresis, quamuis maximè vtitur remedijs chymicis, vulgari tamen modo præparata, quæ Galenica vocantur, non respuit, vt videre licet in multis apud Paracelsum locis, & consilijs, in quibus sæpè remedijs vtitur chymicè non præparatis, imò integris, tantummodo inter se variè permittis. Ita vt quò ad hanc Medicinæ partem, quæ medicamentorum præparationem spectat, non magis vnam, quàm aliam affectasse videatur Paracelsus.

*Indicatio-
nes curati-
ua affectus
hypochon-
driaci.*

Indicationes autem curatiuæ affectus hypochondriaci per Pharmaciam, sunt primò euacuatio humorum vitiosorū in hypochondriorum locis hærentium: discussio quoque vaporum, qui ab ijs eleuantur, & variorum symptomatum causa sunt. Nec solum viæ illæ per quas isti humores nociui euacuandi sunt, lenientibus medicamentis expurgandæ, sed cum crassiores sint, & ob ventriculi coctionem læsam pitui-

pituitosi & visceri humores admisceantur, incidentibus, attenuantibus, aperientibus ac detergentibus opus erit. Cùmque humores sint calidi, vasâque in quibus continentur calidiora & sicciora, inflammatoriâque quasi dispositionem habeant, non solùm citrà insignem calefactionem hæc peragenda sunt, sed & moderatè refrigerantia & humectantia, illâque intemperiem corrigentia admiscere debemus. Postea partium intemperies & debilitas corrigenda, naturalisque constitutio conseruanda & roboranda, ne humores hi vitiosi regenerentur. Tandem partes, quæ humores & vapores illos suscipiunt, atque ab ijs afficiuntur, roborandæ, & ab insultu humorum & vaporum defendendæ, vaporésque à partibus principibus auertendi, ac symptomata tollenda. Difficulter hæc omnia expedientur, quia indicationes dantur cōtrariæ: ventriculus enim debilis calida requirit: attenuantia, incidentia, aperientia, ac detergentia medicamenta, pleraque quoque calida sunt; contrâ, inflammatoria illa vasorum dispositio & humorum calida intemperies, refrigerantia expetit. Cautè itaque agendum, ne dum vni prodesse studemus, alteri noceamus.

CAPVT

CAPVT XXI.

*De Curatione per Lenientia Aperientia Incidentia &
Digestiua medicamenta.*

Pro prima itaque indicatione explenda, vt primæ vię primùm euacuentur, primò leniora medicamenta exhibenda, ne per fortiora à longinquo & toto corpore vitiosi humores versùs primas vias trahantur, ibique cumulentur, à calidioribus quoq; & siccis medicamentis, viscerum & vasorum intemperies cumulentur. In hunc finem profunt Enemata lenientia cum Platero, quia intestina penitus subeant, & à venis mesaraicis illuuię partem euacuant, aluum humectant, & vasorum temperant calorem. Syrupus violarum solutiuus, de Cichoreo cum rhabarbaro, Magistralis, Aloë, Cassia correcta cum sem: anisi, vel cum additione specierum hieræ propter flatulentiam, Polypodium, Fol: sennæ. Elect: lenitiuum, diacatholicum, diaphœnicum, &c. Vomitus etiam in principio, sed lenioribus medicamentis conuenit, vt si quid pituitosæ & excrementitiæ materiæ in ventriculo hæreat, reijciatur, ne post aliorum medi-

*Medica-
mentis Leni-
entia.*

Vomitus.

medicamentorum vsum ad penitiores corporis partes deducatur. Pro alui itaque lenitione iniiciatur talis Clyster.

Rec: rad: althææ, polypodij qu: ana Dr: vj. Herb: Mal: Clyster Le: uæ. Parietar. Althææ. Violaria. Mercurial. ana. mj. Flor: met. chamemel, mß. Furfur. in petia ligat. mj. Prunor: n. x. Coque in aqua pura. Colatur. Rec: ℞j. in qua dissolue. Elect: Lenitiui vel Diacathol: Vnc. j. Elect: Hieræ simpl. Dr: ij. Mell: rosat: colat: Ol: violar: ana Vnc. j. Ol. chamemel. Vnc. jß. Vitell: Oui. n. j. f. Clyster. Pro Vomitorio exhibeatur sequens.

Rec: succi radic. raphani, expressi Vnc. iij. Hydromel. Vomitorium. Vnc. iij. In quibus mistis macerentur per noctem radic: Asari contus. Dr: ij. manè colentur & exprimantur, liquorque tepide propinetur.

Talia igitur primò exhibenda medicamenta, quæ primas detergunt vias, & cloacam corporis eluunt: nam succus crassus ventriculo & intestinis adhærens, parietes eorum quasi incrustat, vnde aluius pigrior, deterforio opus habet, quod simul leniendo saburrâ excludit, quale est Aloës insuccata, quæ à Montano Conf: 232. ^{Predicatur Aloë} & 233. laudatur, eique solam prærogatiuam dat, ^{insuccata pro laxatiue} quæ stomachum confortet, in quo versatur ^{no} cardo: & Platerus idè præfert, quia referat hæ-

M m

morhoi-

Obiectio. morrhoides. At jam erunt, qui adferant, Aloën
 ficco obesse ventriculo? quibus ego siccum di-
Salutio. co me statuere: quemadmodum senex frigidus
 & sicco est temperamento, qui tamē superfluis
 multis scatet excrementis. Ventriculus, intesti-
 na, copiam eorum habent, & tamē sicca & sub-
 calidā intemperie lædunt chylicationem. Ex-
 crementis igitur debetur Aloë, cuius exemplum
 paulò post dabitur, vt nutrita & imprægnata
 bonis succis, quasi appropriata reddatur, ad hu-
 morem peccantem euacuandū. Ad cuius nor-
 mam plures possunt dari compositiones Aloë-
Aloës v. ticæ: siquidem Aloë prout succo inebriatur ita
sua. & efficaciter agit. Sic cacochymico podagri-
 co, cui serum abundās, Aloën succo rad: Ebuli,
 & cort: sambuci, ac primulæ veris, nutritam im-
 prægnatamque, cum optimo successu ad scrup:
 i. exhibere possumus. Contra vertiginem &
 Apoplexiam cum succo Rutæ. Contra ventri-
 culi debilitatem, & inflationem coli intestini
 cum succo Absynthij, nutritam dabimus. Ta-
 lium pilularum vsus esse potest septimo aut de-
 cimo quarto quoque die, vt fermentatus nimi-
 um humor expurgetur: & Montanus, Aloën in
 pauca dosi ideò trahere vult, quia potest mate-
 riam

riam peccantem contingere Conf: 232. qui iubet omnia electiuè trahentia cauere, & ijs vti, quæ non è longo trahunt, sed solo contactu Conf: 233. Cùm benedictæ & quasi lenientes medicinæ exhibitæ in maiori quantitate plus trahant, quàm electiuè educentes in pauca. Conf: 232. Placet subiungere aliquam delineationem.

*Rec: Aloën succoteram subtilissimè puluerisatam, Formula
Vnc: j. vel quantum vis, pone in vas vitreatum, & Aloës nutri-
laua vicibus tribus vino albo tenui, ita vt singulis vicibus
bus vinum absumatur, idque fiat in loco calido aut Sole,
moueatur sæpius in die, donec exiccata ad duritiem fue-
rit, vt in puluerem redigi possit. Post tertiam exiccationem
rursus puluerisetur, sed immergatur & nutriatur
succis sequentibus. Rec: succi florum Persicorum, succi
pomorum redolentium, succi borraginis an. q. s. singuli se-
paratim affundantur, & aloës ijs nutriatur, ita vt à sin-
gulis separatim humectatis aloës inebrietur, & in sole, vel
calido loco siccetur, ita vt puluerisari possit. Puluerisa-
ta & nouo succo perfusa semper benè agitetur, donec equa-
biliter in massam vertatur. Si itaq; Aloës his succis quan-
tatem auxit, & jam massa vna est. Rec: Rhabarbari
electi & puluerisati Dr: j. infunde in vino albo, & aqua
flor: persicorum, an. q. s. ad madefactionem dicti pulueris,
M m a . expri-*

264 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

exprimat^r hac infusio post 24. horas fortiter, qua expres-
sione Aloë madescat, imbuaturque ac quasi inebrietur, nu-
triat^rurue; agitetur tota massa sepius, & in sole siccetur
aliquo modo: addantur deinde Myrrhæ electæ scr. ß. nu-
cis myristicæ Dr. ß. f. massa. De qua sumatur scrup. j. pro
alui deterfione, seu purgatione, mensibus singulis bis teruè,
prout alius respondet. Videmus tamen quosdam
Aloën sine effect^u assumere & latitare inertes
pilulas in multis corporibus: quare interdum
de alio cogitandum. Commendatur autem
tunc hoc Electuarium.

Non om-
nibus con-
uenit Aloë

Electua-
rium leni-
piuum.

Rec: Fol: sennæ Alexandr: mund: Vnc. ij. Fol: Cete-
rach. Cort: Tamaricis an. Dr. ij. infunde in vini Rainfa-
lici seu Puccini Mensura una id est ℥ ij. ponderis civilis
per horas 24. deinde bulliant leui ebullitione, in hac colatu-
ra fortiter expressa, rursus infunde per horas octo passula-
rum corinthiacarum Vnc. iiij. Prunorum paruorum ex-
ossatorum par. v. Pulpa Tamar: Indorum Vnc. j. ß. Bul-
liant iterum ad tertias, pistetur & mittatur per setaceum,
addendo Manna Calabrinæ Vnc. ij. Tabularum de Oleo
Anisi Vnc. j. M. f. Electuarium s. a. utatur cochleari
uno aut altero, pro vt alius respondet, per se, aut soluto in
juscule aliquo.

Asperien-
tia incidē-
tia & alte-

Primis itaque vijs euacuatis per lenientia me-
dicamenta, antequam ad electiuè purgantia seu
solu-

solutiua feramur, pro secunda indicatione ad-^{rantiame}
 implenda, primùm ante omnia exhibenda & ^{dicamen-}
 præmittenda sunt ea, quæ materiam peccantem
 calidam leniter alterando seu refrigerando, cras-
 sam incidendo & attenuando, crudam conco-
 quendo ac digerendo præparant, obstructio-
 nesque viscerum ac vasorum referant. Etsi e-
 nim humores hi coctionem propriè non requi-
 rant, utpote qui putridi non sunt, nec sanguini
 in vena caua permixti: præparatione tamen in-
 digent, & crassi ac viscidi attenuandi, incidendi
 & detergendi, atq; adusti temperandi. Ad hæc
 peragenda, vtilia sunt simplicia & composita.
 Simplicia sunt fumaria, endiuia, cichoreacea ^{Simplicia,}
 omnia, cuscuta, lupulus, scolopendrium seu ce-
 terach, absinthium, carduus benedictus, cen-
 taurium minus, violaria, malua, borrago, bu-
 glossum, rhabarbarum monachorum, spina-
 chia, &c. Radices quinque aperientes, cichorei,
 asari, liquiritiæ rasæ, capparum, fraxini, tamari-
 sci, chamedrys, chamæpitys: flores 4. cordiales:
 sem: 4. calid. & frigida maiora, & huius census
 alia. Composita sunt. syr: de succ. fumiterr: ^{Composita,}
 violar: capill: veneris, adiantinus Fernelij, de po-
 mis, de succo borraginis, endiuix, de corticibus

& acetositate citri, de absynthio, bizantinus
absque aceto. Aq: fumarix. borrag: bugloss:
lupuli: melissophyl: endiu: cichor: violar, &c.

Chymica.

Chymicis in usu sunt: magisterium tartari &
omnia è tartaro parata, ut sunt, cremor tarta-
ri, crystalli tartari, tartarus vitriolatus, tarta-
rus chalybeatus. Ex his verò nunc mitiora nunc
fortiora eligenda, pro natura humoris, & loco
in quo subsistit: nam cum ipsi lieni humores
impacti sunt, fortioribus medicamentis opus
est. Inprimis verò in usu horum medicamen-
torum perpendendum, an acida, an verò nidoro-
sa cruditas plus ægro molesta sit, & ad hoc ma-
lum conferat. Etsi enim ex utraque generari
possit, tamen secundum hanc vel illam ut ac-
cidentia variant, ita etiam curandi ratio variat:
etenim in acida cruditate calidioribus uti licet:
in nidorosa verò, & ubi insignis adest phlogo-
sis, temperatioribus utendum, cichorio, borra-
gine, quibus aliquid oxymelitis addi potest. A
Crollio quidem tartarus vitriolatus, uni-
versale digestivum appellatur, & à non pau-
cis vix ulla medicamenta præscribuntur, qui-
bus non cremor & crystalli tartari & tartarus
vitriolatus admisceatur: unde fatendum, è tar-

*De medi-
camentis
ex Tarta-
ro, an illa
semper pro-
sint.*

taro

rarò parata medicamenta in humoribus melan-
cholicis crassisq̃ue incidendis & attenuandis,
ideòque obstructionibus aperiendis, magnam
vim habere. Cùm verò sæpè accidat, vt in affe-
ctione hypochondriaca bilis atra, humorésque
falsi & acerbi, atque omninò acres, & qui ignis
quasi seminaria in se continent, reperiantur: ta-
libus certè humoribus, tartarus vitriolatus &
huiusmodi acria medicamenta non conue-
niunt, cùm eorum acrimoniam nō retundent,
sed eà potius vsurpanda, quæ prauas qualitates
talium humorum temperent: & omninò con-
trariæ qualitates contrarijs opponendæ.

Itaque I. sequens Apozema præstans erit.

*Rec: Polypod: qu: Vnc. ʒß. Herb: fumar. betonic. sco-
lopendr. chamædr. meliss. borragin. bugloss. violar. an. mʒ.
Maioran. Carduibened. thymi. chamæpit. cuscute. capill:
vener. ana mʒ. Flor: ros: rub. nymph. violar. borrag. bu-
gloss. anthos. meliss. tunic. stach: arabic. lupul: salict. ana.
P ij. Rad: s. aperitiu. cichor. liquir: ras. ana vnc. ʒ. Cort:
rad: cappar. fraxin. tamar. an. Dr. ʒ. Epithym: cret. Dr.
viij. Passul: min. leuiter conquass. Dr. v. Prunor: acid:
exoss. Par. xx. sem: 4. frig: maior. an. Dr. ʒ. minor. ana
Dr. ʒ. anisi. fenic. an. scr: iiii. pæon. ocym. garyophyllat.
ana. scr: ij. Tart: albiss. crud. vnc. ʒ. Cort: citri. maci. ci-
nam.*

Apozema.

nam. an. Dr. j. galang. nuc: moschat. cardam: min. ana
 scr: j. concisa & contusa omnia debito modo infunde per
 noctem in seri lact. parte vna, aquarum fumar. borragin.
 bugloss. violar. ana q. s. parte altera, postea sub Diplom.
 coq. adjust. Apozemat. consist. Apozema opt. colat. & cum
 alb. oui clarific. iterum sub Diplom. redig. ad rem. ℞ iij.
 Vfus: Rec: Huius decoct. ꝑnc. iij. adde syr. de pomis. de
 cort: citri. è succ: violar. ana ꝑnc. β. Misce pro Digestiua.
 Postea Rec: Decoct: præced. preparator. Vnc. j. β. dissolu.
 in ijs. Elect. Diacathol. Dr. vj. Essent. fol. sen. Dr. ij. ad.
 de syr. de pomis Vnc. β. Acid. Tartar. Dr. j. spir. salis gutt.
 vj. Ol: anisi gutt. ij. m. f. Haustus. vel. Rec: Decoct: præ.
 parator. Vnc. ij. β. dissolu. in ijs. Elect: Diacathol. Vnc. j.
 Extr: fol: sen. scr: iij. Helleb: nigr. scr: β. adde syr: viol:
 cerulei Vnc. β. Ambr. gryf. gr. iij. spir salis gutt. v. M.
 pro Haustu. vel. Rec: Decoct. preparator. cum Dr. ij. sem:
 anisi Vnc. j. β. Extr: fol: sen. Dr. ij. syr: viol. Vnc. β. cre.
 mor: Tart. Dr. j. spir: salis gutt. vj. M. f. Haustus. Nota.
 Purgantia hæc alternatim & successiue quater.
 nis diebus secundum motum humoris melan.
 cholici exhibeantur, biduo vacuo semper Dige.
 stiuæ præmittendo seu administrando.

Si æger apozema respuat, fiat secundum do.
 Claretum. Etissimum Sennertum tale Claretū aut Destil.
 latum.

Rec:

Rec: rad: fœnicul. eryngij. helen. scorzonera. ana. Vnc.
ß. Cort. tamarisc. rad: cappar. polypod: qu. an. Dr. vj.
cort: citri Vnc. ß. Zedoaria Dr. ij. chamædr. ling: cerui-
na: melisse. capill: veneris. absinth. an. mß. flor: borrag:
bugloss. an. mj. cinamomi. Dr. ij. spic: indic. ligni aloës an.
Dr. j. affunde vini Nekarici vel Rhenani calefacti ℥ vj.
stent aliquandiu in infusione, & postea aliquoties traij-
ciantur per manic: Hipp: ultimò adde sacchar: albiss: Vnc.
ij. mane post iusculum, vel in prandio & cœna,
loco primi haustus vsurpetur. Vel paretur tale
Destillatum. Rec: rad: aperient, Vnc. j. helen. Dr. vj. Destilla-
cortic: tamarisc. fraxin. an. Vnc. ß. meliss. betonic, cha-
mædr. chamæpit. an. mij. card: benediçt. mj. sem: anisi. fœ-
nicul. ana Vnc. ß. flor: bugloss. genist. centaur: minor. an.
mj. macerentur omnia in aq: borrag. ℥ iij. vini ℥ iij. po-
stea colentur. colatur: adde succi fumar: ℥ j. cochlear.
℥ ß. trochisc. de cappar. Vnc. j. destillentur. Destillatum
exhiberi potest vel solum, vel cum syrupo bor-
rag: aut alio, aut etiam addi oxymel scilicet
litic, vel tartarus vitriola-
tus.

CAPVT XXII.

De Curatione Affectus Hypochondriaci per Purgantia medicamenta.

Vbi præmittuntur Leges ante assumptionem medicamentorum purgantium.

*Leges in
exhibito-
ne medi-
camentorum pur-
gantium
observan-
da.*

Reparato itaq; humore, Purgatio est instituenda, sub legibus tamẽ sequentibus.

I. Ne in principio in hoc affectu vehementioribus & validioribus medicamentis vtamur: siquidem laborantibus ventriculo & partibus illi vicinis, fortiora non conueniunt, cum debilitatem & siccitatem ventriculi augere, & caliditatem hypochondriorum fouere possint: factius itaque fuerit, primò lenioribus agere, & quæ à proximis tantum partibus, in quibus noxia materia detinetur, hanc trahere valeant: vbi etiam maximè conueniunt: Enemata, quæ tamen non sint admodum acria, sed potius temperata, ita vt simul flatus dissoluere, & æstuantem partes refrigerare possint.

II. Quod si contingat, vt mitioribus hiscè aliquoties exhibitis nihil omninò proficiamus, malum verò interea altas radices egerit, ad fortiora

tiora & validiora nonnunquam, in robustioribus tamen corporibus (cùm duro nodo durus quærendus sit cuneus) ascendere licebit, modò debilitas & caliditas viscerum aliquo pacto remiserit, febris nulla adsit, & vires satis cōstent. Semper tamen præstat, si aliquas saltem morbus inducias præbeat, iterare seu frequentius exhibere medicamenta lenia, quàm valentioribus semel & vno impetu naturam prostrere.

III. Et hoc in recta purgationis administratione neutiquam prætereundum, ne humoribus mixtis in corpore existentibus, illos omnes simul & semel euacuemus, cùm in transitu vnus humor impediatur alium, sed primò pituitam crassam, si quæ adest, cùm illa meatus, per quos transit, obstruendo, reliquos in corpore humores detineat, nec liberiùs exire sinat, educamus; postea verò reliquos humores deturbemus.

IV. Atque hoc ipsum fieri oportere, tum ipsa corporis structura, tum vsus partium satis superque demonstrant: cùm enim ob nimium calorem, venæ mesaraicæ, chylum crudum & inconcoctum, ex stomacho sicciore, debiliore, & ægrè coquente, auidius justò rapiant, hepar

verò tam primarium quàm vicarium (lien putà) supercalefactum itidem alimentum è mesaraicis non satis elaboratum ante perfectam concoctionem in sui cuiusque nutrimentum attrahant, vnde & postmodum venæ reliquæ iterum suam portionem accipiunt, pituitosam materiam ex alimenti partibus reliquam, à neutro prædictorum viscerum totam expetitam, in præfatis venulis & intestinis relinqui, ibidemque indies cumulatam ac coaceruatam, crassitie & visciditate suâ meatus obstruere plausibile est, adeò vt etiam ratio aliqua adstrictionis alui hypochondriacis satis familiaris, hinc desumi possit: vnde ratione necessariæ consequentiæ, mesaraicas venas & intestina primùm ab infarctu viscidæ materiæ liberanda (cùm causæ præternaturales eo, quo se mutuò pepererunt, ordine tollendæ sint) postmodum verò alios quoque humores peccantes euacuandos esse, in propatulo est.

V. Si cruditas acida adsit, & humor aliquis pituitosus ac viscidior admisceatur, paulò fortiora & pituitam etiam purgantia, vt agaricum, turbith, spec: diaturbith, episcopi, & similia admiscere licet: eâ tamen cõditione, vt ægri sum-

to

to medicamento vltra duas vel tres horas non
 jeiuent, ne vis fortioris medicamenti vltra e-
 par & lienem, ad remotiores partes penetret, sed
 solum id, quod circa ventriculum & epar ac
 lienem est, euacuet. Si verò nidorosa cruditas
 præcesserit, lenientibus vtendum, vt mannâ.
 syr: rosar. vel violarum solutiuo, rhabarbaro.
 folijs senæ. Et ne calor viscerum purgantium
 vsu quocunquemodo augeatur, vtile est, post
 sumptum purgans paulò ante cibum haustum
 bonum seri lactis caprini sumere, quod & pur-
 gans abstergit, & calorem illum in visceribus
 temperat.

VI. Si crudi humores in ventriculo gene-
 rentur, ex solo caloris innati defectu, id quod in
 literatis & studio nimio deditis cõmuniter ac-
 cidit (& tum ructus ac flatus, qui emittuntur, &
 aciditatis & nidoris expertes sunt) à frequentio-
 ribus purgationibus abstinendum; cùm ab ijs
 calor natiuus ampliùs debilitetur: sed calor na-
 tiuus augendus & fouendus, & bona diæta or-
 dinanda. Ita si humores adusti, & intemperies
 calida maior sit, à valentioribus medicamentis
 abstinendum. Si verò humor crassior, & intem-
 peries minor: fortiora tutiùs vsurpantur.

VII. Cùmque viscera in hoc affectu siccita-

tenunquam careant, à valdè calefacientibus & siccantibus abstinendum; contra, semper vtile est, medicamenta humectantia, & quæ alterandi vim habent, admiscere. Hæc ipsa de causâ aloës frequentior vsus non satis commodus est, præsertim si copiosius sumatur, ita vt ad vasa illa, calidâ & siccâ intemperie laborantia, & epar, penetrare possit. Interim si minore quantitate, & paulò ante cibum sumatur aloë & ex ea composita medicamenta, pituitosos humores è vètriculo & intestinis abstergere possunt.

VIII. Vtilissimum quoque fuerit alterantia & præparantia purgantibus miscere, & inde idonea humori præparando & euacuando medicamenta præparare, eaque sæpius exhibere.

IX. Quandoquidem etiam humor huius mali causa pertinax sit, & vnâ vice non tollatur: necessarium est purgationem aliquoties repetere, & per epieras in sensim materiam euacuare.

X. Si post purgantium vsu, medicamentorum reliquæ aliquæ, vel intemperies aliqua supersit, refrigerantium, attenuantium, aperientium, & detergentium vsu, eæ absumendæ & tollendæ, ac venæ & viscera alteranda.

XI. Vomitoria in assuetis etiam repeti possunt.

sunt, & pro ægri tolerantia nunc leniora, nunc
 fortiora vsurpanda: per vomitum enim com-
 modè euacuantur humores, qui in ventriculo
 gignuntur aut resident, vt & ij, qui in liene, ca-
 uitate jecoris, & pancreate continentur: vnde
 fit, vt non rarò ex his locis crassissimi & maximè
 contumaces humores, qui alijs medicamentis
 extirpari non possunt, & diuturni, qui ab ijs pen-
 dent morbi, curentur, teste Sennerto lib. 5. in-
 stit. part. 2. sect. 1. cap. 9. Si itaque res suadeat,
 excitandus est asperille & membrorum jeiunus
 fractor vomitus, ex longioribus interuallis, post
 cibum, in hoc affectu, leuioribus tamen primò,
 vt sunt, aqua hordei, vel simplex tepida, cum
 pauillo mellis & salis, ptisana cum melle, hy-
 dromelite, oxymelite simplici cum aqua tepi-
 da, jusculis pinguibus, syrupo acetoso, viola-
 to, &c. Vbi verò malum hoc pertinaciter per-
 seuerat, fortioribus etiam ex mineralibus peti-
 tisid fieri potest, ceu sunt: asarum. rad: elleb: al-
 bi. vomituum Conradi, quod paratur ex rad:
 elleb: albi. bryon. cyclamin. & describitur ab
 Heurnio lib. 2. meth. ad prax. c. 21. Gilla Theo-
 phraasti. Mercurius vitæ, vomitorium Hart-
 manni. Aqua benedicta Rulandi & Querceta-
 ni.

ni. Aqua nucum viridium, Syrupus emeticus Sennerti, &c. Optimo cum effectu, in quotidiana praxi mea, vtor oxyfaccharo vomitiuo sequenti,

*Vomitoriū
vfuale.* Rec: vitri Antimonij pulu: Dr: ꝑ. Aceti vini albiff.
Vnc. viij, infundantur in B M. leni igne per horas xv,
colatura adde sacch: albiff. Vnc. iv. reduc in patina vi-
treā ad consistentiā, Dosis à Dr: ij. ad vj. Quidam
loco vitriantimonij, accipiunt crocum metal-
lorum, veletiam floresantimonij. Cauendus
verò vomitus in ijs est, quibus ventriculus est
admodum debilis, quique ad vomitum non
sunt apti & idonei (cum difficulter vomentes à
vomitu arcendi sint, teste Hipp. 4. aph. 4.) vt
obesiores, maximè, si frigus hybernum acce-
dat, vt & in ijs, quibus ex quavis occasione ca-
put faciliè dolet; sicuti etiam in vomitorijs eli-
gendis ex mineralibus petitis summā cau-
tione opus est, ne in grauissima pericula æ-
grotos conijciamus, vt sæpenumerò contingit:
qualia exempla apud Rosenber. in Ros: nob.
Iatric. exercitat. 21. 22. Camerar. in syllog: me-
morab: med: & mirab: nat: arcan: cent. 1c. part.
14. 15. 16. 17. 18. 19. 20, & alios passim videri pos-
sunt.

XII, In-

XII. Interdum etiam in hoc malo tutò & Diureti-
 cum vtilitate medicamenta diuretica adhiberi ^{corū vti-}
 possunt, maximè temperata seu aliquantulum ^{litas}
 refrigerantia, ceu sunt rad: 5, diuretica, grami-
 nis, liquiritiæ, capill: veneris. sem: 4. frig: maior.
 caro & sem: pepon: cucurbit: cucumer: hor-
 deum. fraga. semen Halicacabi, seu Alkekengi
 fructus. syr: de althæa Fernelij. Spiritus salis, & c.
 siuè illa dococta, siuè destillata ex quibusdam
 facta fuerint: humor enim melancholicus ma-
 ximè serofus & aquosus cum sit, egregiè illum
 medicamēta diuretica expurgare solēt. Quam-
 uis Hollerius in Scholio in cap. 40. nullam viam
 esse à liene ad renes putet, nisi multiplici tractu
 in venam cauam regurgitans humor eò perue-
 niat: tamen res longè aliter sese habet, & expe-
 dita satis, nec ita longa via est à liene per arte-
 riam coeliacam ad arterias emulgentes, & ab his
 ad renes. Hinc etiam Gal: 2. ad Glau. c. 2. re-
 nes & lienem per vrinas expurgari docet. Te-
 statur id etiam experientia, ac sæpè obseruau-
 imus, ab hypochondriacis & lienosis nigerrimas
 vrinas, & quidem cum comòdo redditas fuisse.
 Quod etiam Antonius Valetius obseruauit, qui
 in

in exercitat. in modò allegatum caput Hollerij idem refert.

*Diaphore.
tica &
Phyſagoga
cauè ex-
hibenda.*

XIII. Nonnulli hic porrò, si flatus valdè vr-
gent, ex communi consuetudine ad diaphore-
tica, carminatiua seu phyſagoga electiuè sic di-
cta confugiunt: verùm viderint illi, ne ijs, præ-
sertim calidioribus, & quidem intempestiuè
exhibitis, calorem viscerum præternaturalem,
sicque causam atque originem ipsius ægritudi-
nis augendo, flatus potius cumulent, quam dis-
sipent, atque ita ægro hac in parte non solum
noceant, verùm etiam interitum per sæpè acce-
lerent.

*Chalybs
Acidula
& Ther-
ma extro-
ma reme-
dia.*

XIV. Etsi verò quandòque purgantibus, &
hactenus propositis medicamentis sæpè repeti-
tis, malum hoc tollitur: tamen si paulò contu-
macius, & diuturnius sit, ijs non semper cedit.
Vbi ad tria efficacissima remedia tandem con-
fugiendum est. Chalybem. Acidulas, & Ther-
mas. Verùm in horum & similium vsu, prudens
Medicus semper ad morbum, causas, sympto-
mata, ægri temperamentum, habitum corpo-
ris, ætatem, tempus anni, & alia respiciat necesse
est: ex quibus facile colliget, quidnam magis
vrgeat: an magis refrigeratione, an calefactio-
ne.

ne, aut humectatione opus sit, & quodnam remedium æger facilius & commodius perferre possit. Vbi etiam semper oraculum Hippocratis ante oculos habeat: vt in morbis proficit, aut saltem non noccat.

XV. Consultum est denique, vt interdum ab omni remedio abstineamus, & Naturæ aliquam remissionem concedamus, quæ aliàs assiduis remedijs affligi solet, quiescens verò recreatur, & validius hostem deinceps aggreditur, illumque facilius superat, cum aliàs etiam nulla maior pernicies sit, & quæ magis in incurabiles ægrotudines deducat, quàm pharmaca præsertim fortia multiplicare, sapiusque repetere. Opportunè quoque & tempestiuè taliter affecti singulis annis non solum Vere, sed etiam Autumno purgandi: sicuti Galenus hoc facere solitus est, qui se hoc modo multos ab ista labe præseruasse gloriatur.

O o 2

CAPVT

CAPVT XXIII.

In quo proponuntur medicamentorum purgantium formulæ in hoc affectu exhibendæ.

*Medica
mēta pur-
gantia mi-
tiora sim-
plicia.*

PURGANTIA itaque in hoc affectu adhibentur aut mitiora aut fortiora, eaque vel simplicia vel composita. Mitiora sunt, epythimum, polypodium, fena: Montanus cassiam summoperè commendat, ut quæ qualitatibus manifestis, substantiâ & virtute aromaticâ huic ægritudini maximè conueniat, quia tamen flatulenta est, corrigentibus opus habebit: fumaria, myrobalani Indæ, &c. Ex quibus Decocta seu Apozemata, Infusa, Diluta, parari possunt, præparantibus antea descriptis admixtis. Composita verò partim ex Galenicorum, partim ex Chymicorum familia desumi possunt. Galenicis familiaria sunt: Decoctum fenæ D. Geronis, syr: de polypodio. de epithymo Mesur. de fumaria maior & minor eiusdem, syrup: ex multiplici infus: rosar. & violar. de cichor: cum rhab. Diafer: Andernaci. Puluis fenæ præpar: Montagnanæ. Puluis melanagogus Quercetani. Syr: de fena Augustanorum. Syr: melanagogus

*Composita
mitiora.
Galenica.*

gogus Dorncreillij. Electuarium lenituum Nicolai & Florenzolæ, Passulæ laxatiuæ, Diacatholicon, &c. Chymicis in vsu sunt. Essentia foliorum senæ. Arcanum ex iisdem absque ulla additione paratum. Extractum eorundem &c. Fortiora simplicia sunt. Lapis Lazuli. Lapis Armenus. Helleborus niger. Antimonium, &c. Composita itidem partim ex Galenicorum, partim ex Chymicorum penu depromi possunt. A Galenicis quæ petuntur, sunt. Mel helleborinum. Vinum helleboratum Quercetani. Vinum purgans senæ vindemiæ tempore optimè præparatum eiusdem. Oxymel helleboratum Iuliani & Gesneri. Oxymel de Peto Quercetani. Decoctum epithymi Mesues. Syrupus rosatus laxatiuus compositus seu helleboratus Montani. Diabalzemer seu Electuarium senatum Renodæi. Electuarium melanagogum Quercetani. Diasena. Diapolypodium magistrale. Hieræ Logadij. Hieræ Ruffi. Hieræ Pachij. Hieræ Abbatis. Hieræ Archigenis. Hieræ Diacolocynthidos Fernelij. Confectio Hamech cum infuso vel decocto hellebori. Pilulæ de fumaris, de lapide Lazuli, Armeno, Indæ. De 5. generibus Myrobalanorum. Tartaræ, Melanagogæ

101

O O 3

Quer-

*Composita
Chymica.* Quercetani. Assaiet cum helleboro nigro, & sexcenta alia. A Chymicis verò quæ subministrantur, sunt. Extractum Panchymagogum. Melanagogum Quercetani. Melampodij, seu hellebori nigri, tanquam specificum. Antimonium seu stibium à varijs variè præparatum. Turpethum minerale, Mercurius præcipitatus albus. Flores Antimonij correcti, Mercurius seu Rosa vitæ. Electuarium Antimonij Crollij, & multa varijs nominibus insignita alia.

*Historia
de exhibi-
tione Helle-
bori crudi.* In Helleboratis autem & Antimoniatis alijsque fortioribus tum præparandis cum propinandis magnâ cautione opus est: nec cruda tam facile, aut sine corrigentibus exhibenda. Non multi enim abhinc elapsi sunt anni, à quibus empiricus quidam, alias balneatorem se professus (quod genus hominum plerumque omniscium, temerarium, & superciliosum, de cæterò tamen stupidum & phantasticum est) nostram accedens urbem, publicè jactare se ausus est, quòd nouâ methodo, & singularibus remedijs, sepositis & spretis omnium Medicorû scientijs, quascunque melancholias, recentes & inueteratas, in quocunque etiam gradu & habitu essent, tollere, & è corporibus humanis pel-
lere

lere posset. Peruenit hæc fama non solum ad sordidum vulgus (quod nouitates amat, mirè credulum est, & libenter decipitur) sed Primatum quoque, aliàs veratrum agrè admittentium, aures titillare cepit (nam & hoc nostratum voluptatum genus non inelegans est, quã maximè peregrina maximè suscipere, & domestica negligere) quòd tandem melancholiæ propugnator aliquis aduenisset. Itaque nouum Æsculapium celebrare, & de nouis curationibus periculum facere, statutum est. Pro prima autem victima se Rusticus quidam mania furiosâ detentus, nolens volens offerre debuit: nam sæpenumero rustici pro dominis occumbunt, vt verè dictum sit

Quicquid delirant Domini, plectuntur Achiui.

Is infortunio suo, ad suburbium nostrum, Augia dictum, aliunde adueniens, domos exurere, incolas excipere verberibus, & nescio quas insolentias furij & morbo exagitatus, exercere instituit. Verùm postquam res ad Augiæ Præfectum delata est, ne officio suo deesset, incolisque, aut sibi met ipsi maniacus vltèrius nocere posset, carceri ad pontem Isaræ proximo, includi, & ad atram bilem discutiendam empiricum

cum prænominatum panaceam suam adhibere iussit. Vocatus igitur, præstò fuit, ægròque salutem (vti liberales sunt in promittendo & mentiando) restituere non dubitavit. Certam hinc quantitatem radicum Hellebori albi in aqua simplici parùm coquit, decoctamque ei exhibet; deserto postmodum per horam ægrò, dum medicamenti effectum & operationem bonam expectat, corpus miseri ex toxico violentius comotum (sine dubio viribus non sufficientibus, & forsitan etiam ex actibus furiosis & vigilijs continuis) fractis, convulsionibus correptum, & ex vehementibus crebrisq; euomitionibus suffocatum est. Superueniente tum empirico, vbi contrarium curæ suæ euentum & successum vidit, pœnam, quam ipsi conscientia dictauerat, relictâ vxore & prole propriâ, fugâ declinavit. Cadaver postea extincti ex mandato Consilij Aulici à me inspectum, totum rigidum & convulsuum apparuit: cutis ab occipitio per integrum tergum vsque ad plantas pedum, ex rubro, cæruleo colore tineta: os, spumoso & bilioso humore repletum, certa convulsionum & suffocationis signa dedere. Error itaq; temerarij huius empirici fuit in hoc, quòd

Helle-

Helleborum crudum, incorrectum, & in magna nimis quantitate exhibuerit ægro: solutiua enim hæc simpliciter pota, nullisque antidotis infrænata, vel maiori mensurâ aut pondere quàm par sit. sumpta, non minus homines interimunt, quàm quæ propriè venena vocantur. Matthiol. fol. 1002. Auic. lib. 4. f. 6. t. 1. cap. 16. Capiuac. cap. 10. Petrus cap. 33. Cæsalp: cap. 24. Dioscorid. lib. 4. cap. 145. Hinc ille, cui succus Hellebori datus fuerit, aut radix eius, patietur strangulationem gutturis, & nisi succurratur, subito suffocabitur, Petr: Aponens: fol. 36. Sed opponi posset? eundem haustum pluribus sine nocumento exhibitum fuisse. Respondeo, rem idè non carere periculo, licet exinde non omnes statim moriantur: nam ex assumptione eius, horribilem vomitum ingentia sequuntur alui profluvia, intestinorum tormina, suffocationes, conuulsiones, animi deliquia, palpitatio cordis, linguæ arefactio, dentium constrictio, & vniuersi corporis inflammatio atque tremor, cum quo postremo ægri moriuntur. Desperati itaque morbi cura, cum aliquando circumforaneo aut empirico feliciter succedit, potiùs casu contingit, quàm artis industriâ, parùmque

P p

cauti

cauti sunt, qui se illis committunt: felicem enim vnum aliquem quem fors dederit jactum, mille postea errorum dispendia diffamant, ut in empiricos multis methodi locis jactat Galenus. Plures similes verissimos depromere casus possem, si lectorem remorari, & paginas implere vellem. Itaque missis his, ad remediorum purgantium formulas in affectu hypochondriaco applicandas procedemus.

Enemata. Primò itaque occurrunt Enemata, quæ talia aut similia pro judicio cuiusque Medici præscribi possunt.

Rec: Herb: betæ. mercurial. malua. bisimalu. an. mj. absinth. mß puleg. mj. flor. cham. rom. Pj. sem: fanug. lini. ana Dr. iij. cartham. polypod: qu. ana. Vnc. ß. Cog. proß j. in quibus dissolue. Elect: lenitiu. Dr. vj. Diacatholici Vnc. ß. Ol: chamæm. Vnc. jß. rosac. Vnc. j. mell: ros: colat. aut solut. Vnc. j. ß. salis Dr. j. M. f. Enema. Vel fiat tale contra melancholiam. Rec: Herb: fumar. endiu. chamædr. chamæpit. cuscute. ling. ceruin. ana mj polypod: qu. aper. Vnc. j. ß. epithym. cret. Dr. vj. Prun. Damasc: ex oss. par. x. Tartar. albiss. Vnc. j. Fol: Sena Alex. s. s. Vnc. iij. flor. 4. cordial. an. P. iij. cort: rad: cappar. fraxin. tamar. ana. Vnc. ß. sem: anisi. fenic. carui. ana Dr. ß. zinziber. galang. cinamom. an. scr: j. ß. decoct.

ex

ex aq. comm. ad consumpt. med. part. postea colentur. Colat: Rec: ℞ j. dissolue in ea El: Diacarb. Vnc. j. β. adde Manne calabr. el. Vnc. j. Sacch. Thom. Dr. vj. M. f. Clyster. Reman. decoct. seru. ad usum.

Secundo Potiones purgantes, vt

Potiones
purgantes.

Rec: Polypod: qu. aper. Dr. vj. Herb: fumar. cusc. scolopendr. cent: min. ana mj. betonic. meliss. chamedr. endiu. cichor. ana mß. flor. 3. cord: demt. ros. ana P. iij. rad. s. aperit. ana Dr. ij. liquirit: rasa. Dr. iij. epith: cret. Vnc. β. fol. sen. alex. s. s. Dr. x. sem. anisi. fenic. carui. ana Dr. j. 4. frig. mai. ana. Dr. β. Tartar. albiss. Dr. v. Prunor. Damasc. n. xv. Passul. min. Vnc. iij. Tamarind. Vnc. j. Caric. ping: luybar. sebesten. ana. n. v. Zingib. galang. cinamom. ana scr: j. f. omn. decoct. ex seri lact. & aq. lupul. ana. s. q. ad remanent. Vnc. iij. post. col. & cum alb. oui clarific. colat: Rec. Vnc. ij. β. infund. in ijs p. n. Rhab: elect. Agar: troch. ana cum corrigent. Dr. j. manè leui ebullit. prem: ss. iterum colentur & exprimantur. Colat: adde syr. Diaser. Andern. de polypod. ana Dr. vj. spir. salis gutt. vj. M. f. Potio breuissima. Alia. Rec: Polypod: qu. aper. D. vj. Herb: fumar. betonic. scolopendr. endiu. cusc. carduibened. lupul: salict. ana mß. flor. 4. cord an. Pij. Prunor. acid: ex ossat. par. v. fol. sen. Alex. s. s. Dr. vj. sem. 4. frig. mai ana Dr. β. Tartari albiss. Dr. ij. f. decoct. ex aq. lupulor & cichor. ana. s. q.

Alia.

P p 2

ad

ad remanent. Vnc. iiii. in quibus infunde p. n. Agar. trochisc. Dr. j. β. Rhabarb. elect. Dr. j. Zingib. galang. an scr: j. spica Indic. squinantb. ana. scr. β. mane leui ebullit. pra. miss. colentur & exprimantur. Colat: Rec: Vnc. iij dissolu. in ijs Elect: Diacathol. Dr. vj. Confect: Hamech Dr. j. β. Extr: helleb: nigr. gr. vij, adde syr. violar. cerul. Vnc. β. spec. diamoschi dulcis scr. β. M. f. Potio. Alia.

Alia. Rec: Decoct. comm. flor: & fruct. cum fol. sen. mund. Vnc. ij in quibus dissol. Extr: fol: sen. Dr. ij. Helleb: nigri. scr. β. adde syr. violar. Vnc. β. Ambr: gryf. gr. iiii. M. f. Potio breuis. Alia. Rec: Herb: fumar. cuscute. betonic. chamadr. chamapit. ling: ceruin. ana. mβ. Polypod. qu. aper. Dr. vj. flor. 4. cord. ana. mj. fol: sen. Alex. s. f. Vnc. ij β. Prunor: acid. par. x. Tart: albiss. Vnc. β. macis. galang. cinamom. card: min. ana Dr. j. sem. anisi. fenic. carui. ana. Dr. β. f. decoct. ex aq. comm. ad consumpt. med. part. post colentur, & cum alb: oui clar. Colat. opt. clarif. Rec: Vnc. iij. dissolu. in ijs Elect: Diacathol. Vnc. β. adde syr. è succ. fumar. ros: solut. ana Dr. vj. Tinct. chalyb. scr. j. spir. salis. gutt. vj. M. f. Potio.

Syrupus
purgans.

Tertiò syrupus purgans talis preparandus & exhibendus.

Rec: rad: cichor. endiu. scorzoner. eryngij an. Vnc. β. petroselin. fenic. apij ana Dr. iij. cort: rad: cappar. tamarisc. fraxin. ana. Dr. iij β. polypod. qu. aper. Vnc. j. glycyrrhiz.

gyrrhiz. ras. Dr. vi. sem: dauci. aquileg. an. Vnc. β. plan-
tag. Dr. ii. cartham: conquass, Vnc. i β. passular. Vnc. i β.
fol: sen. s. s. Vnc. iij. epithym. cret. Vnc. β. Herb: cicchor.
endiu. betonic. ceterach. veronic. adianth: nigr. hyssopi.
ling: ceruin. spica nardi. carduibened. an. mj. Coq: in s. q.
aqua, adde Acet. squillit. Vnc. v. pro ℥ ij. qua colentur, &
diuid. in 2. part: æq: vni parti colaturæ, ad dimidias inco-
que cort: rad: helleb: nigr: rite preparat. D. iij. garyophyll:
Dr. i β. expressum & colatum seruetur. Alteri parti co-
laturæ adde myrobalan. chebulo: ol: amygd: dulc. præ-
par. indor. ana Dr. iij. Coq: ut decet, postea in fine coctio-
nis per noctem in nodulo infunde Agar: trochisc. Dr. vii β.
Rhabarb: opt: Dr. ii β. spica Dr. β. manè affuso superiori
colato & expresso bulliant parum, & validissimè expri-
mantur. Colaturæ, quæ non superet ℥ j. adde syrupi Bi-
zantini. de scolopendr. an. Vnc. iij. oxyfacch. squillit: Vnc:
ij. sacch: albiss. Vnc. iij. coque ad consistentiam syrupi
fluidiorem, de quo singulis diebus eger manè Vnc. iij. vel
iiij. vel q. s. sumat, addaturq; singulis dosibus ol. anisi vel
cinamomi vel citri gutt. j. idque continuetur 4. diebus,
quinto eger quiescat, hinc ad vsum syrup: redeat, donec
planè absumptus sit.

Fuit mihi quoque recommendatus sequens
 syrupus, ab optimo quodam amicorum meo-
 rum, Pharmacopœo: qui, vt artis pharmaceuti-

ca peritissimus, ita quoque illius expertissimus est: Reuerendorum Patrum Societatis Sedulus Maierus, & in pharmacorum præparatione & administratione exquisitissimus, nec chymicarum operationum ignarus. Hunc itaque syrupum, uti quoque designatos trochiscos, in melancholia hypochondriaca flatulenta, se expresso nominatissimorum Medicorum, sepius præparasse, & magno cum ægrotorum leuamine exhibuisse, affirmabat.

Rec: Herb: Maioran: hysopi. serpilli, Melissophil: Beton: an. mss. Borag: Cuscut: scolopendr: Capill: veneris, an. Pj, Rad: Cichor: Borag: Fenic: Capar: an. Dr. iij. Absynth. Cor: Citri an. mj. Fol: sen: Epythim: ana Dr. iij. Pulegij Flor: Chamomil: Centaur: min. ana Dr. ij. Chamedr: Chamepith: an. Dr. iijss. Iunci odorat: spica indic: sem: Anisi, Dauci, Fenicul: rad: Asari an: Dr. j. Passular, Vnc. j. Miscet & fiat omnium infusio cum aq: cõmuni per noctem. mane ebullitione & expressione facta Rec: Colatura lb̄ iv. quibus adde succi pomor: dulc: acidor. succi rosarum, granator: acidor: an: lb̄ ss. succi Borag: Fumaria an. lb̄ j. sacchari q. s. fiat s. a. syrupus. Dosis Vnc. iij. cum aq: Lupuli vel Boragin. Post syrupi vsum detur aliquando Dr j. Theriacæ Andromachi. Sequuntur Trochisci.

Rec:

Rec: Cremoris Tartari Vnc. ij. sacchari candi albi Vnc. j. cum infusio: tragacanth: factâ in aqua violarum: fiant Trochisci. Notandum. Cremor Tartari per triduum infundatur in succo Limonum recenter express: deinde incorporentur omnia: & fiant s. a. Trochisci, qui aromatizentur ambrae moschi ana scr: j. si placet.

Quartò Decoctum galli veteris, quod singulariter in hoc affectu commendatur, sequenti modo parandum. *Decoctum Galli veteris.* Rec: Polypodij quer. sem: carthami ana Vnc. j.ß. Thym. Epithymi ana Pj sem: Cumini. Anisi Anethi Fœnicul. Carui. Carduibenedicti ana Dr. ij. Folicul. senæ Vnc. j. Turbith gummosi Vnc.ß. Cinnamon Dr. j.ß. Crystallorum vel cremoris Tartari albi Vnc. ij. salis Gemmae Vnc.ß. contendantur & misceantur simul, ex qua mistura venter galli veteris euiscerati impleatur, dein coquantur tribus aquæ partibus, & vnâ vini albi, quousque galli caro ab ossibus separetur. De hoc decocto seu jusculo vtatur æger omni mane, idque ad plusculos dies. Alij sic parant.

Rec: rad: polypodij Vnc. j.ß. sem: carthami Vnc. j. Cinnamon acuti Dr. ij. Fol. senæ elect. Turbith. albi. Cort: Aurantior: an. Dr. ij. Zingib. alb. Galanga min. Macis ana Dr. j. spec: Diacymini. Dianisi, ana Dr.ß. Baccar: Lauri. n. vj. species mixtae ultimo cum pan-

ni-

niculo, cum gallus sufficienter ferè est coctus, imponan-
 tur. Ius inquit, Dioscor: lib 2. cap. 43. è vetere
 gallo, aluum deijcit, crudos humores, crassosq;
 atram bilem, & strigmēta elicit. & Gal: xi. simpl.
 scribit, jus gallinarū habere vim aluum retinē-
 di, velut gallorum veterum, subducendi. Vbi
 pariter obiter monendū est, ne juscula gallinæ,
 ijs qui purgationem sumpserunt, ante comple-
 tam vacationem præbeantur, quamuis enim
 nutriant, aluum tamen remorantur. Iunioris
 autem galli jusculum nutrit optimè, humores
 temperat, & propterea ægrotantibus opti-
 mè conuenit: quod etiam Mesues cap. 23. de
 simpl: purg: testatur. Addit tamen (interprete
 Syluio) decrepitorum autem præcipuè gallo-
 rum caro nitrosa & salsa, cibo inepta, medica-
 mentosa est, iure suo maximè, potissimū ve-
 rò gallorum ruforum, qui ad motum sunt ala-
 cres, ad coitum ardentes, ad dimicandum for-
 tes, obesorum & macrorum medii, quaque ve-
 tustiores eò magis sunt medicamentosi Gale-
 no: Id ius, ob nitrosam & salsam substantiam, ca-
 lidū est, lauat, terget, tenuat, flatus dissipat, ob-
 structa aperit, purgat pituitam & melancholi-
 cos humores.

*Vsu juscu-
 li gallina
 inter asu-
 pationem
 medica-
 mentorum*

Quintò

Quintò Vina purgantia sequenti modo & ^{Vina pur-}formâ præscribenda. ^{gantia.}

Rec: Rad: Cichor: Petrosel. Fenicul. Aspar. ana scr: iiij.
 Herb: cuscut. scolop. Capill: vener. Betonic. Fraxin. ana.
 mj. Flor: Borrage: Cichor. an. P ij. Fol: senæ unc. ij. Aga-
 rici. Dr. iij. Rhabarb: elect: Dr. j. Cort: Citri sicc. Dr. j.
 Galangæ. macis. sem: fenic. Anisi. ana Dr. ij. z. Dr. j.
 Cremor: Tart: Dr. ij. Incidantur & contund. s. a. ad chartã
 pro nodulo. Aliter. Rec: Rad: Cichor. Polypod: qu: ana
 Dr. iij. Asparagi. Petrosel. Cort: rad: Capp. ana Dr. iij.
 Tamarisci. Dr. ij. rad: Hellebori nigri preparat. Dr. ij.
 Herb: Cusc. Capill: vener. scolopendr. Borrage: Epithymi
 an. mj. Absynth. mß. Flor: bugloss: borrag. ana P j. Fol:
 senæ unc. j. rad: mechoacan. Agar: Rhabarb: ana Dr.
 iij. Turbith: opt. Dr. j. Myrobalan: Indor. Dr. iij. Cre-
 mor: Tart: Dr. ij. Salis Tamarisci. Fraxini. ana scr: j.
 sem: anisi. fenic. an. Dr. j. Cinamomi elect. Dr. ij. macis.
 Galangæ. z. an. scr: ij. spec: diarrhod: abb: in petia Dr. j.
 Incisa & confusa imponantur nodulo sericeo
 qui pendeat per 24. horas in mensura vna cum
 dimidia vini albi boni Nekarici vel Rhenani vel
 Austriaci. Manè sumat purgandus de eo vino
 bonum haustum, tepidum factum; post horas
 duas iterum haustum. qui, si necessitas postulat,
 circa meridiem vel vesperum reiterandus, sin-
 gulis

Qq

gulis

tæ adherere incipiat ; nam tunc statim à fumo charta remouenda est, aliàs si diutiùs ibi permaneret, vim ex toto amitteret. At si vt dictum est paretur, medicamentum redditur sine odore ac sapore efficacissimum, ad bilem, cæteròque calidos ac tenues humores, blandè, placidè, & absque caliditate, ac molestia (contrà ac faciat scammonium communiter paratum) educendos. Antimonium verò alia arte, & aliis ingeniis paratur, quàm huc vsque paratum fuerit: nam accipiuntur antimonii optimi pars vna, v. g. vncia vna; salis verò nitri sic nuncupati partes duæ, v. g. vnciæ duæ; simul negligenter triturantur, mox in vase testaceo (crucibulum vocant) supra carbones ignitos collocato, ponuntur ad comburendum, seu vt dicunt, ad calcinandum, (sed notandum, ne talis calcinatio fiat igne admodum vehementi) hoc factò, iterum tantundem salis nitri, scilicet ad vncias duas ponitur, & denuò comburuntur. Tertio denique, rursus tantundem salis nitri superadditur, videlicet ad vncias duas, & comburuntur. Quoniam verò secunda, ac tertia vice, difficulter admodum combustio, seu calcinatio sequitur; eapropter, vt vis ignis quoquouer-

Q q 2

sura

sùm penetrare possit, ferro seu carbone ignito continuò res dictæ sunt versandæ, donec ex æquo vndequaque penitus combustæ sint, id quod ex colore cognoscitur: nam vel subalbæ, vel subflauæ redduntur; & quod si super ignitos carbones iterum ponantur, non amplius crepitum, vel fumum emittunt. Insuper idem antimonij pondus, vel parum excedens, quod ante calcinatiõem acceptum fuerat, post calcinationem remanere debet. Hoc pacto antimonium paratum mutatur secundum substantiam: quia quæ vruntur Galeni autoritate 5. simpl: 15. 3. de temperamentis, secundum substantiam mutantur: nullam adipiscitur caliditatem, & copiosè quidem, sed jucundè: non enim molestiam infert; suauiter: non enim prauo odore, non sapore præditum est, corpus nostrum à frigidis, & crassis humoribus purgat, sine vlla virium jactura. Quod verò ad vini facem spectat; hæc vt fiat cremor, seu sal cum scammonio & antimonio permiscendus, hac arte vti debemus. Accipiantur ex tartaro albo crasso modo puluerisato & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec clarissimum euadat, libræ quinque vel sex: indantur in patinam

ter-

terream vitreatam: inde aquam affunde claram fontanam, vt quinq; aut sex digitos materiam supernatet, & bulliant in vase per spatium duarum horarum: posito dein vase in loco frigido, in superficie concrefcet cremor cryftallinus, quem separabis cum cochleari perforato: reiteratâ sæpius eâdem ebullitione, post materiæ refrigerationem femper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac, vt exiccetur in aëre, & vtere. Caret hoc quoque omni odore, ac ferè omni sapore, ita, vt medicamentum nulla ratione ingratum reddere valeat. Et quamuis eximia huius celeberrimi pulueris vis, & potestas in duobus duntaxat primis medicamentis verferetur; nihilo tamen minus hoc tertium medicamentum, si nō propter primam rationem, saltem propter alias huic pulueri addendum, ac permiscendum est. Et recentiores omnes, qui de huiusmodi cremoris, seu salis Tartari viribus pertractant, tales illi præcisè tribuunt virtutes, nimirum incidendi humores crassos & tartareos, meatúsque obstruētos aperiendi. Scammonij dosis à granis sex ad sedecim vsque, vel decem & octo, & viginti duo in ijs, qui difficulter purgantur. Antimonij verò similiter, vt di-

Qq 3

ctum

Etum est, parati, à granis quatuor ad duodecim vsq; , vel quatuordecim, sedecim & octodecim in ijs, qui difficulter purgantur. Vbi verò ex æquo vterque abundet humor, tunc dimidia dicti scammonij dosis, scilicet grana octo vel decem, & dimidia pariter antimonij, scilicet grana sex, vel octo, simul accipienda est. Tandem vbi alter alterum superat humorem, tunc pro ratione humoris superabundantis, medicamēti quoque ipsum respicientis quantitas augenda est. Vt. e. g. si bilis pituitam, vel succum melancholicum superet, dentur scammonij grana duodecim vel quatuordecim : antimonij verò grana quatuor, quinque, vel sex. Quod verò ad tartari dosim pertinet; hæc proportione respondere debet, iam dictis, scilicet à granis duobus ad quatuor, vel quinque, vel sex.

Pilula purgantes.

Septimò. Pilularum purgantiū in hoc morbo præparandi ratio & modus, sequens non inconueniens erit. Cùm autem inter præcipua pilularum ingredientia aloë primas teneat, eius præparatio taliter instituenda. Rec: Aloës succotrine optimæ & laudatissimæ ex vesica, Vnc. vj. aut ℥β. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem, immittas in matracium

Aloës succotrina præparatio

seu

seu cucurbitam vitream ; affunde aquæ endi-
 uię, aut acetosę, aut alterius aquæ destillatę, vt
 quatuor vel quinque digitos superemineat: po-
 ne in B. M. calidū ac ferē bulliens, vase optimē
 clauso cum subere ac cerā Hispanicā. Stet ita
 per duos vel tres dies integros, & conffabis a-
 quam ab aloës essentia tinctam & rubicundis-
 simam rubini instar, quam lentē per inclinatio-
 nē à fæcibus separabis, ne quod crassum est, ex-
 eat simul: liquorem effusum, seorsim asserua in
 alembico probe clauso; materię relictę aliam
 affunde aquam endiuie, sed non tantum, quan-
 tum prius: denuò digere, vt ante, colaturam
 separa, priorique adijce, ac rursus aliam affun-
 de, donec aqua nullum amplius eliciat colo-
 rem, & videbis residuū, quod est in fundo, are-
 nę instar, aut cineris, in magna satis copia. Ex
 media libra, duę vel tres vnciæ restabunt: est
 autem fex aloës inutilis, nec in aqua dissoluitur.
 Aquam omnem tinctam destilla per alembi-
 cum, aut fac exhalare in patina argentea, carbo-
 nibus ac cineribus calidis imposta, donec ma-
 teria restet crassitudine mellis, quę erit lucidissi-
 ma rubini instar, & maiori artificio atque judi-
 cio præparata, quam soleat vulgo simplici illā
 ablu-

ablutione, si vel centies abluatur. Hæc ipsa per se ad vnius scrupuli dosim exhibita excellens medicina est.

Nectemoueat, quod Aloë vim habeat glutinandi, altringendi, atque etiam eruptiones sanguineas compescendi, vti cum Dioscoride etiam ipsa experientia docet: nam foris quidem vasis admota, emplastica virtute sanguinem sistit, & ob id interius sumpta, ratione astrictiōis suæ, humores minùs mouere & expurgare, aliquis suspicari posset. Verùm Dioscoridem, de applicatione externa aloës in farinam tusæ loqui, credas, quòd nimirum sanguinis eruptiones compescat, cui Gal: consentit lib. 3. de Temper. c. 3. Quòd nihil foris intùsque parem agendi vim habeat, & aloë deuorata, inque corpus distributa, tum venas hepatis, tum hæmorrhoides quoque aperiat: hinc illis vitanda, quibus hæmorrhoides sæpiùs & largiùs fluant. Docet hoc Mesue, item Brasauolus in examine succorum, vbi de nobili quodam scribit, cui, quoties aloën sumebat, ora venarum fuerint aperta. Quin etiam Iacobus Syluius asserit, experientiã sibi constare, quòd ex frequenti eius vsu, hæmorrhoides tumere incipiant, & quibus jam
 prius

piùs fluxere, inde frequentius, largius, ac periculosiùs fluant. Quamuis negent alij, quòd aloë hæmorrhoides per se aperiat; potiùs mouere dicunt acres humores ad has venas, qui acredine hac feriunt eas, ac stimulant, vt sanguinem eructent, aut corrosæ fundant: purgat enim aloë bilem & pituitam falsam; & Platerus ob id laudat in hypochondriaca passione, quia longiori vsu mariscas aperit: in tumidis verò, ob causam dictam etiam profit. Aloë itaque non suâ acrimoniâ aperit venas: id enim etiam extra corpus ageret, (quamuis multa sint, vt supra narratum, quæ extra corpus, & intra, diuersos habeant effectus) sed illâ vi, quâ etiam alia purgantia solent hæmorrhoides referare, quando scilicet fundunt illos succos, qui acredine venis integritatem demunt aut sollicitant, stimulantue earum expultricem. Qui igitur naturam frequentiori aloës vsu ad sollicitandam aluum assuefecerunt, his humores descendunt ad sedem quasi omnes acres, sollicitant aut aperiunt venas, quod aloë adscribitur innocenter. Potiùs contrarium ab experientia habemus: quando aloëtica in maiori quãtitate sumpta, ventriculum roborando, aluum magis astringunt,

R r

quam

quàm aperiunt, in pauciori verò quantitate deuorata, eandem magis relaxant & soluunt.

*Gummi
& scam-
monea præ-
parationē
respicien-
tia.*

Gummi quoque Ammoniacum. Bdellium, Opoponax & similia, antequàm in vsum veniant, ea in aceto rosato, aut vino albo dissoluenda sunt, & per setaceum trahenda. Myrrha in vino ad ignem B. M. dissoluta, adhuc calens per linteum transcolanda est. Vera scammonæ præparatio fit cum succo limonum depurato, idque in eodem B. M. calido, in quo dissoluitur, & feruens etiam adhuc per linteum transmittatur, & hoc pacto crassa eius & impura substantia, quæ non nisi noxam parit, ab ea secerne- tur. Plurimæ itaque descriptiones Pilularum purgantium contra melancholiam hypochondriacam, in quotidiana quasi praxi habentur, quarum copiam beneuolus Lector non solum apud Practicos hinc inde dispersim, verum etiam in Dispensatorijs præcipuè nouis, collectim inueniet; Remitto itaque Lectorem ad Ioannis Danielis Horstij Archiatri Hassiaci Dispensatorium Medico-Chymicum vniuersale, Francofurti nuperrimè editum, in quo tanquam in fasciculo, omnes quæ hæctenus desideratæ sunt arcanæ descriptiones, fidelissimè inueniet, vltèrius

hic

hic non repetendas. Quum verò cuiusque facultatis non sit, libro illo licet vtilissimo doctissimoque sibi prouisionem facere, vnicam tantum viri illius solertissimi & sagacissimi pilularum suarum benedictarum & polychrestarum descriptionem, huic meo tractatui inferere volui, quorum tamen primus author, ob id, quod tartaræ & melanagogæ sint, Quercetanus prædicatur. Itaque

Rec: Crystallorum vel cremoris tartari ꝑnc. iij. Poly-
podij querni ꝑnc. ij. Passul. Corinthiacarum ꝑnc. j.ß. My-
robalanorum omnium ana ꝑnc. ß. Flor: Buglossæ. Bor-
raginis. Nymphaeæ ana ꝑj. Coquantur in s. q. aquarum
fumarie & scolopendriæ ad medietatis consumptionem.
De hoc decocto acidulo & gustui grato, optimè depurato
& clarificato cape ℥ ij. succi optimè depurati pomorum
redolentium ℥ j. quibus adde Foliculorum senæ mundator.
ꝑnc iij. Turbith. Rad: hellebori: nigri veri. ana ꝑnc. j.ß.
Myrrhæ elect: ꝑnc. j. macis. Caryophyll: Cinamomi. Epi-
thymi. ana ꝑnc. ß. macerentur ac digerantur ad ignem
B. M. per quatrduum, idque in vase vitreo optimè clau-
so: dein dum materia adhuc feruet, fiat expressio vel per
setaceum traiectio, cui adde Aloës vt supra preparatæ
ꝑnc. iij. omnia sufficienter coagulentur ad ignem len-
tum: addendo sub finem, dum ferè refrigerata erit mate-

Rr 2

ria.

ria. Spec: Latifcantis Gal, Diarrhod, abb, Trochisc, dialacca ana Dr. j, salis Absinthij & Fraxini ana Dr. ij. Essentia croci scr: ij, Olei anisi aliquot guttulas. Reducantur in bonam pilularum consistentiam. Dosis harum pilularum est scrup. j. vel scr: jß, ad summum. Admiranda illarum virtus nunquam satis laudari potest, purgant vtramque bilem, omnes humores crassos, tartareos, salsos & mucilaginosos radicibus eliciunt; vel è partibus etiam profundissimis: singulariter autem succurrunt omnibus melancholicis affectibus, & purificant totam massam sanguinis à varijs corruptionibus, ideoque sæpius assumenda. Sumi possunt mane vel vesperi post cœnam parciolem, & ante somnum, etiam à sanis, singulis mensibus, ad multorum morborum præcautionem: mirum enim in modum euacuant fæces atras, vel humorem atrabilarium, qui omnium totius corporis contumacissimus ægerrimè euincitur aut subigitur. Iisdem pilulis interdum adijciantur. Essentia Aloës & scammonij, Essentia rhabarbariana ꝛnc. jß. Essentia senæ ꝛnc. j, & Essentia Trochisc: alhandali ꝛnc. ß, vel amplius. His essentijs vel seorsim vel omnibus simul præparatis, pilularum harum vim purgatoriam longè efficaciorè reddere possumus:

sumus: tunc enim omnes humores simul educent, & meritò, quòd pluribus affectibus conueniant, à singulari earundem proprietate polychrestæ appellabuntur.

Celebrantur apud nos Pilulæ eiusdem virtutis Clarissimi Domini D. Philippi Mülleri Serenissimi Electoris nostri Archiatri, Practici nominatissimi & celeberrimi, chymicæque artis exercitatissimi. Quæ sic se habent.

*Pilula D.
D. Philippi
Mülleri*

Res: Herb: Agrimon. Fragar. veronic. Absynth. Centaur. scolopendr. Hyssopi. Card: bened. Melissæ. ana mj. Bacc: iunip. ꝑnc. jss. Cerasor: nigr. ꝑnc. j. Flor: saluic. Lupuli. sambuci ana mss. Raf: lign: sancti ꝑnc. ij. grosso modo incisa & contusa macerentur inf. q. aqua communi per duos dies, deinde destillentur per cohobationem. In maiori portione huius aquæ bis destillata infunde sequentia.

Rec: Rad: Tormentil. Caryophyllat. Pimpinella. Fenic. Enula. Cichorij. Apij. ana. Dr. ij. Zedoar: ꝑnc. ss. Herb: Chamæpit. Fumar. Chamæd. Epat: nob. serpill. ana mss. Majorana mj. Basilicon. mss. Flor: Bugloss. Borag. Anthos. Lil: conuall. Nymph. violar. ana P ij. sem: Coriandr: preparat: Napi. Feniculi. Anisi. Pæonie. Saxifragia. Basilic. an. Dr. j. Cort: exter: Citri. Aurant. Cinnamon. Tamarisc. Fraxin: ana Dr. iij. Rhabarb: finiss. ꝑnc. ij. Agarici albiss. ꝑnc. ss. Croci orient. Dr. iij. Lign. aloës.

Rr 3 Santal:

santal: omn. ana Dr. jß. incisa & contusa infundantur in superiori destillato, relinquanturque per aliquot dies, quinque aut sex circiter in infusione: postea exprimantur fortiter, cumque subsederint, per deliquium separa à facibus: interim Rec: Aloës succotrin: ꝛnc. xiiij. quam in sequentibus succis, quibus etiam aliquid primæ destillatæ aqua addere poteris, solues, per octiduanam digestionem aut in loco calido, aut soli exponendo, & quotidie bis agitando, postea extractioni per deliquium à facibus separate, addantur sequentia Gummata in Aceto Bezoartico hic quoque descripto soluta. Rec: succi ros: ꝛnc. xiv. succi Lim. ꝛnc. x. succi Cydon. ꝛnc. vj. Misce. Rec: Myrrh: el. ꝛnc. j. Ammoniacy ꝛnc. ij. Aceti Bezoarticy sequens descriptio est. Rec: Herb: Ruta mß. scordij. mj. Heder: terr. Acetosell. Chelidon. scabios. ana. mß. Rad: bistort. runcetox. Carlin. scorzoner. Dipt: albi. Petasit. Gentian. ana Dr. ij. Flor. 4. Cordial. flor: Centaur. Hyperic. Calend. Genisl. sambuc. ana Pij. sem: Leuistic. Plantag. Aquileg. Acetos. ana Dr. j. Bacc: rub: Idæi ꝛnc. j. Alkermes Dr. ij. Lauri. Dr. j. Ebuli. ꝛnc. ß. scyll: preparat: Dr. iijß. Ras: C. C. crudi. Ras: Eboris ana: Dr. ij. Terra sigill. Boli Armen: veri. ana ꝛnc. ß. succini albi Dr. iijß. Camphora scrup: iij. Coralli albi preparat. ana Dr. jß. incisa & contusa misceantur infundanturque in aceto vini acerrimo. Hæc denique omnia præter facies ex destillatione

Acetum
Bezoarti-
cum.

ne

ne infusione exprefione & extractione improprie dicta, fimul mifceantur, & per lentam coctionem, siue in Alembico per B. M. siue in Vesica cuprea ad id facta super carbones ignitos, lento calore relinquuntur exhalare ad melius spiffitudinem & crassitiem. Denique ex relictis facibus omnibus calcinatis, cum aqua destillationis sal extrahatur, & mifceatur cum reliquis paulatim & particulatim, non simul & semel imponendo aut immittendo. Sicque habebis pilulas istas, quas essentiam siue extractum spagiricum vocant. Quod jam nouo, sed non multum ab simili modo, sequenti ratione præparant.

Rec: Rad: Enula. Caryophyllat. an. vnc. ß. Polypod: Angelica ana vnc. j. Imperat. Aristot: rot. ana Dr. vj. Herb: Saluia. scordij. Card: bened. Ruta. ana mj. Endiua. Cichor. Tarax. ana mjß. Flor: Anthos scabios. Centaur. an. mß. violar. mj. sem: Acetos. fraxin: excort. fannic. anis. ana Dr. jß. citri Dr. ij. carthami Dr. vj. cort: Tamarisc. cappar. Frang. an. Dr. iij. cinamomi. macis. Zedoar. an. Dr. j. singula crassiuscule contusa & incisa cum s. q. aquæ pluuiialis vi caloris temperati per octo dies macerentur, deinde facta forti exprefione colentur, in colatura dissoluantur Aloës succotrin. Epatic. an. vnc. iij. his affundantur, Succu Borag. Bugloss. ana vnc. iij. fumarie, vnc. iij, Rosar: vnc. viij, Limon, Cydon. ana vnc.

unc. ij. Granat. unc. j. Mixta bene pro octiduaana digestionem quotidie bis agitando infundantur vitro capaci, quibus adde Gummi Ammoniaci unc. β. Myrrh. elect. Dr. ij. dissolue in s. q. Aceti Bezgart. postea Rec: Rhabarb. finiss. Dr. vj. Agar, candid: unc. β. Croci Austriac. scr. ij. Cinnamon: elect. scr. iij. salis Tamarisci. Iuniperi, Fraxini. Absynthij ana scr. j. incisus & contusis affunde vini maluatici unc. x per quatrimum vitro capaci imposto & undique bene munito, postea fortifaceta expressione, miscetur liquor cum ceteris. Stent tandem omnia immote per aliquot dies, donec faeces resideant, deinde clarum per inclinationem effundatur, aut calefactum per pannum lineum transcoletur, quod in B. M. aut per lentam cocturam super carbones ignitos ad consistentiam mellis abstrahatur. Ex facibus omnibus calcinatis, cum aqua distillationis, sal extrahatur, & miscetur uti supra cum reliquis.

Habentur similes plures descriptiones, inter quas non minimum locum & laudem sibi vendicant: Pilula Panchimagoga Quercetani. Pilula de Ammoniaco eiusdem. Pilula Angelice Salae. Pilula Angelice Hartmanni Beyer, pro quarum descriptione sancte affirmant, Generalem & Ducem illum famigeratissimum Tilliu, Pharmacopoeo Franckfurtensi soluisse 300. Thaleros. Pilula Aloephangine Mynsicht. Proprieta-

prietatis. Polychrestæ. Spleneticæ. Hypochō-
driacæ eiusdem. Pilulæ Marocostinæ Min-
dereri. de Lapide Lazuli Mesues, &c. quarum
omnium copiam in Dispensatorio supra nomi-
nato quilibet qui vult inueniet: est enim quasi
Extractum ex reliquis celeberrimis Dispen-
satorij Augustanorū: Norinbergenſium: Fran-
cofurtensium: Quercetani, Renodēi: Mynſich-
tij & aliorum.

Octauo. Quibus Electuaria & Boli arrident, *Electua-
ria purgā-
tia.*
ij assumere possunt. Electuarium de Tamarin-
discum fol: senē Horstij. Elect: Diacatholicon.
Diaprunis simplex & compositum siuē Magi-
strale. Diaphœnicon. de Pſyllio. Diacartamū.
Rosatum Mesuæ. è succo rosarū Nicolai. Con-
fect: Hamech. Electuarium Herculis Saxonie
ad melancholiam hypochondriacam cum pal-
pitatione cordis. Passulas laxatiuas, &c. Aut ab
Extractis. Extr: Panchymagogum. Melampo-
dij seu Hellebori nigri. Holagogon. Diasenæ
Mynſicht: Cnicopharmacum & alia. Ventricu-
li tamen, vt jam sæpius dictum, in purgantibus
inprimis habenda est ratio, præcipue ijs, qui cru-
ditate acidâ laborant; & cauendum, ne nimio
purgantium medicamentorum vsu, is amplius
debilitetur, S s CA-

CAPVT XXIV.

*De usu seris Lactis & Chalybis in Melancholia
Hypochondriaca.*

PURGATIONE hoc modo instituta & perfecta, quando quidem viscera inde nonnihil calefiant, & aliàs in hoc affectu epar & venæ mesaraicæ plerumque sint calidiores, addenda sunt medicamenta, quæ præternaturalem illam venarum mesaraicarum caliditatem & ficitatem emendent: igitur aperientia, incidentia, & attenuantia vsurpanda. Quos scopos omnes, explere poterit seris lactis caprini vsus, aliquot diebus, octo scilicet aut quatuordecim continuatus. Serum Lactis itaque, vbi nec acidularum nec thermarum copia habetur, recomendatum habeatur. Nam vt Aretæus l. 2. de caus. & signis acutor. c. 8. & post eum Mercat. l. 2. de Virg: & Vidu: affect: cap. 7. doctè explicuit. Serum ad ventilanda viscera, auferendum cauma, deobstruendum, humorem nigrum suauiter expurgandum, abstergendum mesaræi venas quæ flatu turgent, calidæque intemperie laborant, summoperè præstat: hoc enim medicamen,

Vsus præparatio & electio seris Lactis.

mē, attenuat, abluit, abstergit: vtil. 2. distinct. 1. cap. 9. de medic. simpl. purg: Mesue inquit; & nitrosâ quâ præditum est facultate, aluum absque mordacitate vlla leniter subducit, bilem tum flauam tum atram, ab adustis humoribus genitam, deijcit; quo fit, vt mirificè cōferat melancholicis, lienosis, & ijs qui terrestri succo sca- tent.

Quantas in se habeat vires serum lactis etiam bubuli, in morborum grauissimorum curationibus, præsertim verò in abstemijs, siue hydropotis, quorum natura & consuetudo, pro potu & medicina, præter aquam puram, putam, & lac, nihil admittit, omniâq; nauseat & respuit: id expertus sum hætenus in venerandissimo Domino Parente meo, Tobia Geigero, Vtriusq; Medicinæ Doctore, jam propè octogenario; is per totum vitæ suæ curriculum, licet inter medicationes suas chirurgicas & medicas, quas tam pacis quàm belli tempore, egris suis, magna cum laude, non minore felicitate probauerat, pluribus morbis, & inter illos etiam malignis, læssus fuerit, ab ijs tamen per feri lactis largiorem vsum, omnibus alijs remedijs exclusis & posthabitis, sæpius pristinæ sanitati restitutus

est. Admiratione dignum est, quod narro. Elementa studiorum prima, & linguam Latiam trigesimo suæ ætatis anno, cum jam per aliquot annos matrimoniali vinculo obstrictus fuisset, perdiscere cœpit, inde Hippocratis Galenique scholam ingressus, per priuatas Thomæ Mermani percelebris Medici, de quo supra in cap. 15. mentio facta fuit, prælectiones quotidianas, tribus aut quatuor annis continuis, in tantum profecit, vt pro Medicâ & Chirurgicâ Laureâ certare ausus sit, & vtramq; non sine magna aliquorum malevolentium inuidia, adeptus sit. Sex vicibus, sub bellicosissimis & victoriosissimis Hungariæ & Bauariæ Ducibus & Generalibus, Medicum castrensem egit. Triginta sex annis, secundo Numine, Nosocomijs tam Electoralibus Bauaricis, quàm Metropolis Monachienfis, tanquã Medicus & Chirurgus præfuit, ibique deploratos multos, & ab alijs derelictos, restituit; neque vnquam occidit, vt sanaret. Vir veteris prosapiæ, & antiquæ fidei. Verùm, meridiem supergressus, cum jam in vespero viuat, ideò tamen à cœpto, quem sibi destinauit, nondum desistit cursu, optatam laborum suorum metam (quæ nostrorum omnium finis est) tandem

dem in bona pace adepturus. Vt autem expurgatio, sero lactis celebrata, optatum finem consequatur, tria efflagitat. Primum, vt sit serum lactis caprini. Secundum, vt sumatur medicatum & præparatum. Tertium vt sumatur in magna quantitate.

Eligendum est serum Lactis Caprini. Nam *Electio.* hoc temperatum est, maximè si capra sit nigra, cuius caro, & lac, suauitatem corpori cõciliant: vt testantur Auic. lib. 2. tract: 2. cap. 145. Mesue, tract. 2. de simpl. tit: de aqua lactis. Rasius vlt. contin. tr: 2. cap. 172. Ætius tetrab. 1. ferm. 2. c. 88. Nam nigriora sunt suauiora, jucundiora, & præstantiora, & melius cocta, ex Gal. 6. epid. sect. 2. com. 44. Laudatur quod in vere extrahitur, eo enim tempore capræ herbis vtilibus vescuntur, ex quibus lac probum generatur. Minus laudabile, quod estate colligitur: herbæ enim, quibus pascuntur animalia, sunt exuccæ, & pastores, capris, vt maiorem lactis largiantur copiam, salem offerunt, & sic sitientes copiosius bibunt, & lac hâc de causâ generant serosum nimis, quod vitiosum est. Cùm itaque, serum naturâ suâ sit quasi temperatum, vel parum ad frigidum & humidum declinet, est ma-

teria omnium medicamentorum, quare mor-
bis frigidis, & calidis remedio est.

*Præpara-
tio.*

Vsus autem feri lactis, in multis regionibus
admodum frequens est, quod sub finem veris,
ac in æstate ad purgandum exhibetur. Et si in-
de conficere voles remedium, quod omnibus
affectibus, ab atrabile & melancholico humo-
re subortis, & nutritioni dicatis partibus, ab in-
flammatione, aut nimio calore æstuantibus, in
quibus opus est refrigeratione & humectatio-
ne, aptum & idoneum fit, hâc viâ præparatio
aggredienda est. Rec: feri Lactis ℥ iiij. vel am-
plius: huic adde succi Limonum Dr. iiij. succi
pomorum redolentium recens extracti Vnc. vj.
omnia simul cum vno atque altero oui albumi-
ne probè agitata & mixta, igni admota clarifi-
centur. Adde, si velis, parum sacchari, & habe-
bis medicamentum excellentissimum & sua-
uissimum ad supradictos vsus: de quo sufficiet
pro dosi exhibere Vnc. vj. horis matutinis: ro-
bustioribus autem plus dabitur, continuando
ad 15. vel 20. dies. Non est maior simul & semel
paranda quantitas, quam quæ satis sit pro duo-
bus tribusve diebus, ne acefeat. Aut si ex illo ve-
lis lulapium parare. Rec: feri lactis prius aciduli
facti

facti cum succo limonum, & clarificati, adde
 Florum violarum & Buglossæ, recentium, vel
 exsiccorū, & optimè mundatorum, hoc est,
 in quibus amplius nihil, quod viride sit, superfit,
 quantum voles, & in 24. horis, serum tingetur
 colore, sapore, & odore enumeratorū florum:
 adicies sacchari ad lubitum, & habebis iula-
 pium suauissimum & vtilissimum. Ad expur-
 gandum autem humorem melancholicum,
 maccrentur in eo per noctem (scilicet in sero la-
 ctis) folia senæ, epithymum, polypodium, radix
 hellebori nigri, myrobalani Indi, lapis lazuli,
 fumaria, &c. Pro vacuando humore bilioso:
 rhabarbarum, pulpa cassiæ, flor: cordiales, my-
 robalani citrini, conserua violacea, semina fri-
 gida. Pro pituitoso humore: turbith, agaricum,
 mechoaca, jalapa, hermodactili, radix iridis,
 myrobalani chebuli, emblici, colocynthis. Si
 volumus causam morbificam euacuare per vias
 vrinæ, in sero infundimus diuretica. Si calidam
 lecoris intemperiem remouere est in animo, illi
 permiscemus folia cichorei, lactuæ, buglossæ,
 boraginis, &c. Si flatulentia eius metuatur, dum
 igne depuratur, aliquid seminis coriandri, & li-
 gni sassafras, addi potest. Sumendum igitur me-
 dica-

dicatum & præparatum ijs, quæ ipsius frigiditatem aliquam retundant, vnaque internas partes roborent, vel deobstruant, vel expurgent humorem, qui morbi causa esse solet. Cum enim serum sit materia, in qua omnia medicamenta infundi possunt, tum quoniam facile obtenuitatem substantiæ, vires medicamentorum in se imbibit, tum quia, uti supra dictum est, temperatum, & vel parum recedit per frigiditatem, hisce morbis summo est vsui. Suadet etiam Mesue, sub dio exponendum esse, ut accepto rore à coelo demisso, qui suapte naturam purgare potest, reddatur magis refrigerans & expurgans, noctisque & aeris frigidi repercussu, vis ipsa veniatur. Galenus quoque, sal & mel admiscuit, propter maiorem alui irritationem & absterfionem.

Quantitas In magna autem quantitate sumendum, præsertim ventriculo non admodum debili: aliter enim non purgat, nisi in magna quantitate sumptum, ut libro: 2. epid. sect. 6. docuit Hipp: qui octo cotylas assumendas imperat, in hypochondrij distentione; accipit verò cotyla vncias nouem, hoc est octoginta circiter vncias: quas tamen nostro tempore, vix aliquis capiet;

ideo

ideò pro cuiusque viribus facile dispensandum. Communiter autem ad ℥ iij. vel etiam plures sumenda, & ebibatur calix vnus post alium pitifando, & post vsum feri deambulandum, vt in profundiora corporis sese insinuet, & materiam quæ obstructiões facit, per aluum & vrinas deducat. Neq; magna copia feri perimescenda: si enim per venas penetrare, & iterum per aluum & vrinas statim deijci debet, magna copia requiritur, in minore verò nihil præstat, eodem modo, vt thermæ & acidulæ in maiore quantitate ebibuntur. Pro corroboratione ventriculi, post vsu feri, singulis diebus manè & vesperi fumatur de elect: seq. portio, quæ quantitate nucem juglandem æquet.

Rec: Conseru. bugloss, borragin. ana ꝥnc. j. rosar. anthos, ana ꝥnc. β. spec. diarrhod. abbat. diatrion santal. ana Dr. β. Margarit. preparat. scr: ij. Lign. aloës scr: j. Cort: citri condit. ꝥnc. β. Confect: Alkermes Dr. β. cum syr: de Pomis: fiat Electuarium. Commendatur quoque Cereuisia aut Vinum absinthites, post purgationes per aliquot dies exhibitum.

Proprium etiam Melancholiæ Hypochondriacæ alexipharmacum, chalybs nominatur, ^{vsus Chalybis.} & plurimum ad obstructiões hypochondri-

T t

rum

rum aperiendas, non solum à Chymicis, verùm etiam à Galenicis, quòd continuus illius vsus, semper felicem sit affecutus finem in ægris, cõmendatur. Cùm verò chalybs sit calidus & siccus, vimque astringendi & sistendi aluum habeat, præsertim in Dysenteria: non immeritò in dubium vocatur, an hypochondriacæ affectiõni, quæ maximè sicca & calida est, conueniat. Nec admittendus tam facilè esset, nisi experientiã tam diuturnã, plurimãque grauissimorum Medicorum, tam veterum, quàm recentiorum autoritate constaret, chalybem ad affectiõnem hypochondriacam, cachexiam in mulieribus ex mensium obstructione, aliõsque à pertinacibus lienis & venarum mesaraicarum obstructionibus ortos morbos, esse probatum remedium. Missis autem antiquiorum allegationibus, vt Plinij, Pauli Æginetæ, Dioscoridis, Aëtij, Oribasij, Rhafis, Serapionis, Auicennæ, Halyabbatis: ex Neotericis vnicum Mercatum inter multos proponemus, qui de morb: mul. lib. 2. c. 6. refert, tantam esse chalybis naturam & efficaciam, vt magnos etiam lienis & vteri scirrhus perfanasse visum sit. Et de inter: morb: curat: lib. 1. cap. 17. incredibili efficaciam affectiõni
hypo-

hypochondriacæ chalybem prodesse, & experimento esse confirmatum, in omnibus ferè affectionis hypochondriacæ causis, vsum chalybis commodum esse, siuè in fæminis ex vtero, siuè in eis, ac viris, ex ventriculo, mesenterio, jecore, aut splene obstructis, aut quomodolibet humore obsessis, malum oriatur.

Prodest autem, aut ratione ponderis sui partes obstructas permeando, & ita ab infarctu liberando, aut ratione virtutis absterfiuæ & aperitiuæ, & purgatiuæ: quàmuis electiuè purgare vt alia purgantia, à nemine concedatur. Probabilissimum omnium videtur, ferrum & chalybem, peculiarem cum humoribus melancholicis & adustis habere cognationem, atque idcirco eos attrahere, seu imbibere, ac cum ijs vniri: & atram bilem, vt & ipsam melancholiam, vitriolatæ naturæ participem, aut certè ei cognatam esse, & ferruginei quid sapere, nemo facile negauerit. Et cum chalybs naturæ sit metallicæ, & in alimentum conuerti non possit, crassioris etiam substantiæ, quàm vt in penitiores corporis partes penetrare valeat, natura eum per aluum maturè iterum exturbat, cum quo etiam humor melancholicus euacuatur. Dum

*Quomodo
& quibus
viribus
profit chalybs.*

verò hoc fit, fæces nigræ redduntur, & id nisi fiat, parum felix est vsus chalybis, & ab eo desistendum. Ex quo patet, non solum ipsum aperire, sed secum etiam vitiosos humores educere. Hinc multi chalybem rudiori & crassiori modo paratum, subtilissimè præparato præferunt, procul dubio, ne penitus in corpus penetraret, sed in primis vijs hærens, humores illos crassos imbibat, iterumque facilius per aluum descendat. Putat etiam Mercatus de morb: mul, lib. 2. cap. 6. ex Aetio: si nimis exquisitè præparetur, vomitum ciere, & aluum turbare, quia magis in vitrioli naturam abit: in crassiore autem substantia, satis quidem vitiosos humores imbibere, verum naturæ non ita molestum esse, aluumque non ita turbare. Et licet chalybs calidæ & siccæ naturæ sit, atque hoc modo humorem atrum ferociorem reddere videatur: tamen non alterandi causâ exhibetur, sed vt obstructions aperiantur, & humor ater educatur; atque commodum, quod ex eius vsu provenit, longè maius est, quàm incommodum: sicut etiam Rhabarbarum in euacuanda bile, Elleborus niger in humore melancholico euacuando, commodè exhibentur, etsi in primis qualitatibus

bus cum hisce humoribus aliquam conuenientiam habeant.

Varijs autem modis chalybs exhibetur. Alij enim subtiliter limatum exhibent; alij calcinatum; alij aceto præparatum, quod fit, limaturâ chalybis in aceto acerrimo maceratâ, hinc siccatâ & tritâ; alij ex eo Vina chalybeata, Syrupos, Oxytel, Electuaria, Crocos, Tincturas, & Essentias parant, quorum descriptiones in fine huius capituli inserere placuit. Cùm autem certum sit, vires quas exerit in hypochondriacis curandis, ab eius sulphure, quo abundat, præcipuè pendere, attendendum in præparando & exhibendo chalybe, ne eius sulphur pereat, quod fit, si vel crudus valdè igne vratur, & (vt Chymici loquuntur) reuerberetur, vel etsi alio modo solutus sit, si reuerberatione partes eius sulphureæ & volatiles dissipentur, & fixæ salinæ relinquuntur, quæ potius astringendi, quàm aperienti vim habent. Verùm optimè notat doctissimus & fidelissimus Zacutus Lusitanus in lib. 9. cap. 10. obs: 3. faciliorem modum exhibendi chalybem, & curandi hypochondriacos per illum, vbi scribit; macerant sese cum Medicis Pharmacopœi in præparando chalybe, cū

*Chalybs
varijs mo-
dis exhibetur.*

Experientia singularis de Minerâ ferri.

T 3

aliud

aliud facilius fit ad manus, minoris pretij, & utilitatis incredibilis. Est terra quæ in mineris ferri reperitur, quam si ficces ad umbram, teras subtilissimè, & in læuorem redigas accuratè, eadè que quantitate, ordine, & formâ, in eisdem malis, egrotantibus offeras, mirabilem imò excellentiorem utilitatem, quàm ex chalybe percipies, pro ut sæpissimè, felicissimè tamen, sum expertus. Nec mireris: nam terris plures insunt admirandæ virtutes & vires, pro ut Dioscorides, Galenus, Paulus, & cæteri Medicinæ Principes vnanimi consensu affirmant, maximè verò illi, quæ in fodinis ferri reperitur. Quique analogiam Macrocosmi & Microcosmi explicant, scribunt, quod Mars metallicus maioris mundi, respondeat Marti Microcosmi, eiusque seruitio destinetur, & custos sit valetudinis eius membri, cui cœlitus videtur esse destinatus. Vera hæc & experta esse, viuum qui hæc scribo, dare possum testimonium: siquidem in Electoralibus Nosocomijs, quibus tam in medica quàm chirurgica facultate jam per viginti annos præsum, terram illam, ferri minerâ benè imprægnatam, quam ex ipsis ferrifodinis adferri, & præscripto modo preparari curavi, pro obstructio-

nibus

nibus cachecticis, præcipuè verò mensium, & viscerum omnium inferiorum, tollendis, in communi & quotidiano ferè vsu habeo, optimo cum effectu, & ægrorum leuamine.

Datur autem chalybs vel terra ista in substantiâ, vel in conferuâ rosarum, violarum, boraginis, quæ in hac affectione commodissima est, vel aliâ conueniente, aut cum syrupo aliquo, vel in pilulas cum syrupo aliquo, aut succo cichorei & agrimonix redactus. Ne autem ventriculus offendatur, alij caryophyllos, alij cinamomum, alij specierû Diarhodonis dimidiam partem, admiscent. Quidam cum cinamomo & saccharo inde rotulas faciunt, accipiendo chalybis præparati Vnc. β. Cinamomi Dr. ij sacchari albissimi Vnc. j. Possunt & alia huic scopo inferuentia addi, vt cortices radicum capparium, tamarisci, fraxini, filicis, folia chamædryos, ceterach, chamæpityos, flores genistæ & similia. Antequam verò exhibeatur, primæ viæ euacuandæ sunt. In substantia si datur, mediæ ætati exhibeatur Dr. j. dosis tamen neque infra binos scrupulos, neque supra drachmam cum semisse esto. Oxymel & syrpus datur ad Vnc. ij. vel Vnc. iij. Vinum ab Vnc. iiij. ad Vnc. vj. sumpto

Quomodo
exhibea-
tur cha-
lybs.

Sumpto chalybe in substātia, hauriendum poculum vini albi, neque nimis tenuis, neque nimis generosi: abstemij aquam, in quā cinamomum coctum sit, vel jus galli bibant. Exhibendus etiam chalybs commodissimè vere & autumno, hyems enim frigore, æstas calore obstat: manè quoque jeiuno stomacho sumendus, & sumpto eo, æger vnâ atque alterâ horâ obambulet, vel exerceatur, vt facilius medicamentum distribuatur, postea quiescat. Si vires sint debiles, exercitium omitti potest, cum etiā in lecto decumbētes per vsum chalybis sanatos fuisse compertum sit. Prandendum horis quatuor ab assumptione medicamenti: cibis autem boni succi vtendum, & diætā sit frugalis. Initio, tertiâ die chalybs exhibendus, si cui æger postea assuevit, morbusque id postulat, singulis diebus dari debet. Et licet quidam, primis diebus, cum cum multa bile, & vitiosis humoribus euomāt, tamen ideò non desistendum, quia cum comodo fit, neque vbi assueuerint, ampliùs vomunt. Pro ægri & morbi ratione, vsum continuatur, diebus pluribus, vel paucioribus: alijs enim dies quindecim sufficiunt, alijs viginti, alijs etiam triginta necessarij sunt. Quòd si vcrò

ex assumptione chalybis aluus non soluatur, nec faeces nigræ appareant, quarto die, vel clystere iniecto, vel pilulis ex aloë rosata, vel de tribus, aluus cienda. Neque inutile erit post decimum vel duodecimū diem leni purgatione uti, deinde à purgatione biduo quiescere, & hinc ad usum chalybis redire. Ut autem facilius descendat, possunt pulueris Dr. ij. addi spec: diarhod; abb: Aloës ana Dr. j. & cum syrup: capill: vener: vel fumaris, pilulæ inde formari.

Præparationes chalybis, & formulæ chalybeatorum, sequentes sunt. Primò, chalybis præparatio ex aceto secundum Augustanos. Rec: Limaturæ chalybis quantum volueris, affundatur aceti vini acerrimi tantum, ut tota maderet in eo, stent in loco calido tamdiu, donec acetū ad siccitatem absumptum; postea puluerifetur, & sic septies reiteretur: postremò molatur supra Porphyritem, & seruetur vsui. Secundò, chalybs cum sulphure. Rec: Limaturæ chalybis quantum volueris, & fac cum puluere sulphuris citrini stratum super stratum, calcinetur: hanc calcinationem, semper addito nouo sulphure, toties repete, donec chalybs liquefeat: tunc extingatur in vino albo generoso,

*Formule
diuersæ
præpara-
tionū Cha-
lybis.*

*Chalybis
præparatio
ex Aceto.*

*Cum sul-
phure.*

V v

dein-

deinde in tigillo ad ignem fortem sinatur per
 vnam atque alteram horam, vt optimè exicce-
 tur, & sulphur euanescat & consumatur, tan-
 dem in Porphyrite leuigetur pro vsu. Tertio,
 Crocus Martis aperitiuus. Rec: laminas è fer-
 ro vel chalybe puro ductas, obline eas aceto de-
 stillato, oleo vel spiritu sulphuris, vel vitrioli,
 colloca in cellam, & post aliquot dies crocum
 deradendum pede leporino inuenies: hunc la-
 borem repete toties, donec in crocum Martis
 totæ laminæ abierint. Dosis à gr. viij. ad xv. in
 conuenienti vehiculo. Quarto. Essentia Mar-
 tis liquida. Ferrum limatum candefac igne va-
 lido, aut in crucibulo, aut olla, excandescens li-
 matū ferrum, extingue in sufficienti quantita-
 te aceti acerrimi, reiteretur labor prædictus ter
 aut quinquies, semper cum extinctione ferri in
 aceto: deinde acetū (essentiā Martis prægnans)
 filtra per chartam, & impone cucurbitæ: ab-
 straha acetum in Balneo, ad latitudinem trium
 digitorum, remanentijs verò, affunde spiritum
 vini, in quantitate sufficiente, pro extrahenda
 essentia Martis: iterum spiritum vini tinctum
 filtra, & in Balneo abstraha, vsque ad syrupi li-
 quidioris cōsistentiam. Quinto. Tinctura Mar-
 tis,

*Crocus
 Martis a-
 peritiuus.*

*Essentia
 Martis.*

tis,

Herb: Melissa. Betonica. Capill: vener. an: mj. sem: Fanic. Dr. j. sassafras Dr. j. s. stent per noctem: manè vicissim decoquantur & colentur. Adde sacch. q. s. fiat syrupus. de quo cum decoctione rad: Fanic. Eryngij. Passular. Cicer: rub. quotidie bis ꝛnc. ij. vel ꝛnc. iij. diluantur, & assumantur per octiduum. Octauò. Electuarium

Electuarium chalybeatum.

chalybeatum. Rec: Limatura Chalybi ꝛnc. viij. molatur super porphyrite subtilissime ex aceto, deinde sicceatur ad solem, vel ignem, & sic septies iteretur: postea Rec: Limatura sic preparata ꝛnc. viij. Cinamomi acuti. Nucis Moschate ana Dr. vj. Rhabarb: electi Dr. ij. spec: aromat. rosat. Dr. vj. Mellis optimè despumati. sacchari albisimi ana ꝛnc. xiiij. Misce ad lentum ignem, & fiat Electuarium. Hoc Electuarium erat quondam familiarissimum Clarissimis viris D. D. Cratoni,

Electuarium chalybeatum. Jacobi Lu. Mani.

Philippo Menzelio, ac Thomæ Meermanno piæ memoriæ. Inter omnia præcipuum obtinet locum Electuarium hoc, diutino experimento confirmatum, vtere eo, corpore prius exurgato quantitate Dr. ij. jeiuno ventriculo, superbibito haustu generosi vini, aut aquæ, quæ prius sit decocta radice Chinæ, scorzonæræ, aut aperientis decocti; & si vires valeant, post eius potum, non displicet exercitium spatio dimidiæ horæ celebratum. Rec: Fol: fenn: ori: ꝛnc. s. Epithym.

pithym. Polypod, sem: carthami. ana Dr. ij. Flor. borrag.
 violar. Bugloss. an. Dr. j. β . Passul.: corynth: unc. ij.
 Prunor: sine acinis. n. x, sem: Anisi. Faniculi ana Dr. j.
 Adianth. $\text{mj. } \beta$. Eupatorij. Asplenij. an. mj. Cort: citri exic-
 cati unc. j. Tamarisci. $\text{mj. } \beta$. Myrobalan. Chebul: Indor. an.
 Dr. iij. coquantur omnia in aq. chalyb: quousque rema-
 neat ss. j. in colatura infunde s. a. Rhab: elect. Dr. ij. Agar:
 troch: in vino zzingib. Dr. j. Hermod: Dr. j. Mechoaca
 Dr. ij. Omnia deinceps excipiantur, tum adde. syr: Fu-
 mar. maior. Chalyb: subtil: tritur: unc. j. Conf: Alkerm.
 Elect: de Gemmis. Confect: Hyacinth, ana. Dr. iij. Mar-
 garit: preparat: Dr. ij. Lap: Bezoartici gr. xxx. Eboris
 in tenuissimum pollinem redacti Dr. ij. Flor: Meliss. Dr. β .
 Pulu: sena Dr. ij. Tartari vini albi Dr. $\text{j. } \beta$. Theriac: An-
 dromachi. Dr. iij. β . Mithridatij Dr. $\text{j. } \beta$. spec: Aromat. rosat:
 Mes. Diarrhodon: Abat. an. Dr. β . Rubinor: preparat:
 Granat: preparat: an. Dr. j. serici crudi. scr. ij. Omnia
 in puluerem tenuissimum redacta cum fol: auri. n. xx. mi-
 sceantur, & cum saccharo q. s. fiat s. a. Electuarium.
 Nonò. Oxymelchalybeatum. Rec: rad: Irid. vulg. Oxymel
chalybea-
 $\text{unc. j. } \beta$. Vincetoxici. unc. ij. Taraxici. Valeriane. Me-
 choaca. Rubie tinctorum. Polypodij qu. ana unc. j. Cort:
 Fraxini. Tamarisci. Cort: Ebuli. ana Dr. vj. Ras: Ligni
 rhodij. Eboris in nodulo lineo inditi an. $\text{unc. } \beta$. Chalybis
 sulph: preparat: unc. ij. Herb: Eupatorij: Mesua. Fu-
 maria.

maria. Hepatica. Ceterach, ana mj: sem: Cuscuta. Melonum, Acetosæ ana Dr. ij. Carthami. Ebuli. Halicacabi. ana Dr. v. Feniculi. Anisi ana Dr. iij. Flor: Genista. Ebuli sambuci. Centuarij min. ana. Pij. Flor: Cichorij. spicanardi. an. Pj. Trochiscorum de rhabbaro Dr. x. de Capparibus ꝑnc. ꝑ. Agarici troch: cum suo nodulo Dr. vj. Macerentur omnia in aceti sambucini & scyllitici ana ℥j. Aqua Flor: Ebuli ℥jꝑ. per tres quatuorue dies ad ignem B. M. dein coquantur ad ꝑncius tertie consumptionem, in colatura clarificata adde syr: Rosati solutiui. syr: Flor: Persicæ arboris ana ꝑnc. iij. Mellis Narbon. optim. prius despumati ꝑnc. x. & coquito ad ignem, materiam optime despumando, addendo sub finem coctionis, Elaterij Dr. ij. scammonæ ꝑnc. ꝑ. fiat oxymel. coctum ad legitimam consistentiam. Dosis cochlearia duo vel tria probustioribus. Remedium est ad hypochondriacam affectionem maxime accomodatū. Eius vsus per aliquot vices repetendus, prout malum facile aut difficile permanferit, per se assumetur, aut commixtum vni aut duabus ꝑncijs Aquæ Hypochondriacæ, inferius in corroborantibus descriptæ.

CAPVT

CAPVT XXV.

De vsu Acidularum in Affectu Hypochondriaco per Potum.

PRÆ cæteris medicinis refrigerantibus, in hoc affectu acidularum suadetur vsus: virtutes enim minerales & metallicæ, duplici ratione aquis his medicatis comunicantur, dum nimirum vel spirituosâ fossilium substantiâ continuò expirante imprægnantur, vel reali contactu mineralium, matrices transeundo, vires à prima metallorum & fossilium materia, nondum in corpus metallicum & solidum compacta, recipiunt. Dum igitur Archeusille, seu Vulcanus subterraneus, seu virtus metallifera, cum spirituofo calore ministrante, cooperante corporum cælestium influxu, materiam proximam metallorum maturare, coquere, & perficere conatur, opere continuò durante, prægnantes exhalationes, metallorum originem redolentes, hoc est subtiliores, & magis spirituales mineralium ac metallorum imperfectorum partes, aquas subterraneas tingunt & inficiunt. Quarum tenues & subtiles spiritus, præcipuè vitrioli

Acidularum vsus in affectu hypochondriaco.

Quaratione acidularum mineralibus imprægnantur.

*Vires aci-
dularum.**Quo anni
tempore
sint usus.
pandas &
quot annis
repeti pos-
sunt.*

trioli & salis commendantur, ob quas etiam va-
sa perreptant interiora, obstructions latentes
intrinsecus referant, detergunt, & per urinas
purgant; quam expurgationem, Natura videtur
expetere. Acidulæ igitur, quia feruenti sangui-
ni frigidam suffundunt, quia crassum humo-
rem attenuant ac incidunt, quia obstructa re-
ferant, quia spiritus figunt & frenant, quia cum
urinis terrestris oppilans educunt, multis doti-
bus præcedent omnia alia medicamenta. Vio-
lenta earum non est actio: mitè hic tractari cu-
pit morbus; temperant succos superassatos, bi-
liosos, atque euacuant; vasa in hypochondrijs
obstructa referant, crassa incidunt, visceribus
naturalibus robur addunt. Usus earum sit in
æstate sub cane; repeti toties, id est, tot annis
possunt, donec totius mali radices euulsæ sunt.
Longus est morbus, eradicatu difficilis, qui fre-
quentem medicinarum requirit repetitionem,
quæ ob saporem nauseabundum facile fasti-
diuntur, si ex pharmacopolio petas, at ex hoc
fonte gratiores erunt. In æstate itaque salitis il-
lis acidæ aquæ spiritibus fidendum: in hyeme
verò, ad artificiales fugiendum. Commenda-
tur autem usus, seu Fiderensium seu Ebenhusa-
narum,

narum, Schwalbacensium, Griesbacensium, Egranarum, Göbbingensium, aut Bruzerianarum acidularum: aut aliarum in alijs regionibus & prouincijs. Sunt quidam Chymici, qui acidularum compendium quoddam promittunt, & feid. quod acidulæ magnâ copiâ potest præstant, salino quodam puluere, paucorum granorum pondere exhibito, aut liquore exiguo idem effecturos pollicentur: & sui instituti hanc rationem proferunt; quod magna aque copiam, ventriculum offendat, id quod exiguus puluis facere non possit. Verum errant illi non parum: nam hæc ipsa acidularum & thermarum est prærogatiua, quod etiam in magnâ copiâ potest corpus non offendat, sicut alia medicamenta purgantia, dum mox iterum euacuantur; interim omnia ventris inferioris vasa penetrant, & quicquid ibi vitiosi offendunt, abstergunt & abluunt, quod puluis aliquis salinus, granorum non ita multorum pondere exhibitus, præstare non potest. Si enim perpendatur, quantus sit vaforum mesaraicorum numerus, nulla paucorum granorum ad ea est proportio, ut illa in omnia distribui, hærentesque hinc inde humores educere possint. Ut nihil dicam de illa singulari

Quales acidula commendantur.

Chymici salino quodam puluere in paucis quantitate exhibitio idem præstare promittunt.

gulari mixtione à naturâ facta, quam ars imitari non potest; vt & de eo, quod vis thermarum & acidularum, non tam in sale quodam fixo consistat, quàm in spiritu volatili, qui faciliè euanescit.

Modus vtendi Acidulas.

Modus vtendi acidulas, sequens est. Ante vsum acidularum corpus præparetur, quæ præparatio cõsistit. 1. in alui lenitione. 2. in sanguinis detractiõne. 3. in viarum reseratione. 4. in noxiorum humorum expulsionẽ. Vernali primò, postea Autumnali, denique Æstiuali tempore, comodissimè & aptissimè bibuntur acidulæ: matutino quoq; & vespertino diei tempore: manè tribus horis ab exortu solis: vespere circa tertiam aut quartam, cùm prandium concoctum. Si vires ferant, & necessitas exigat, bis in die vsurpari possunt acidulæ: si verò debiliores sint, æger vsu matutino contentus esse poterit. Ii, qui bibere & balneari debent, propter affectus internos & externos, præmittant potum, eoque absoluto, & quantum necessitas postulat vsurpato, demum ad lauacrum accedant: nam balneum est remedium topicum, & externis potissimum vitijs dicatum: potus catholicum, malisque internis vnde externa

terna

terna manant, destinatum: at vniuersalia primum, particularia secundum locum in vsu requirunt. Submouenda etiam ante omnia causa, postea affectus ab ea genitus expungendus. At causa tollitur potu, affectus balneo: potui ergo primus, balneo secundus locus tribuendus. Certus dierum numerus pro potu determinari non potest, sed tot diebus bibenda, quot aegri bene ferunt: quotque vel ad omnimodam sanationem, vel saltem ad meliorationem, & manifestam mutationem necessarij videntur. *Quantitas potus acidularum, in adultis, sit a media usque ad duas mensuras, hoc est ab vncis 18. usque ad 72. vncias.* Maior autem debetur acidularum quantitas viris, quam mulieribus: iuuenibus, quam pueris, aut senibus: cholericis & sanguineis, quam phlegmaticis, vel melancholicis: calidum robustumque habentibus ventriculum, quam quibus idem est frigidus, humidus, laxis, & infirmus: assuetis & bibacibus, quam qui longo potu & largo minimè delectantur, neque ei assueuerunt: calidam inhabitantibus regionem, quam qui incolunt frigidam: magno & amplo corpore praeditis, quam pomilionibus: vacationem desiderantibus, quam

*Quantitas
potus aci-
dularum
continua.*

quàm alterationem & corroborationem possidentibus: ægritudinibus conflictatis partium longè à ventriculo & primis vijs distitarum quàm quibus partes affectæ sunt ventriculo vicinæ; ad has enim acidulæ integris perueniunt viribus; ad illas non nisi retulæ pertingunt. Tantum autem cuiuslibet bibendum, quantum ventriculus benè fert: ita vt neque se nimis oneratum, neque immodicè distentum sentiat. In potu, per gradus ad summam dosin ascendendum: paulatim enim quod fit, tutum est. De die quoque in diem augenda: v. g. prima, dies. vncias, secunda, 12. tertia, 16. quarta, 20. quinta, 24. sexta, 28. septima, 32. & sic vltèrius, donec quilibet ad illam dosin quam ferre potest, perueniat. Cùm gradatio facta ad summam dosin, in ea quidem aliquot diebus perseueretur, sed gradatim rursùs descendatur, donec iterum ad primæ diei dosin peruentum. Perseuerandum autem aliquandiu, quia hæc ratio est, quæ affectum viribus æquat, eumque fugare valet. Descendendum, quoniam non tantum ad affectum, sed etiam ad naturam & vires respiciendum: vt enim affectus paulatim decrescit, ita quoque remedium decrescere debet. Et hæc de quantitate continua. Se-

Sequitur discreta quantitas potus acidularum. Vbi obseruandum, mensuram præscriptam, vno haustu minimè ingurgitandam esse, sed in partes distribuendam: in plures quidem, si mensura fuerit magna, in pauciores verò, si parua, ne ventriculus euomere cogatur: vt melius quoque distribuatur, & in actum deducatur, ne ventriculus etiam nimium refrigeretur. Tantum temporis interuallum inter potiones poni potest, vt & liberè respirare liceat, & ventriculus neque offendatur, neque obruatur. Consultum tamen videtur, vt intra dimidiam, aut integram horam, tota mensura bibatur: sic enim sat spatij inter potum & pastum ordinarium intercedet, ipsèq; potus, suam perficiet operationem, priusquam cibus ingeratur.

Tempus & quantitatem, sequitur qualitas vtendi & bibendi acidulas. Manè itaque finito somno, vbi corporis excrementa deposuerit, lenitèrque paulisper obambulauerit, aliquid in promptu habebit, quod vel ventriculum præmuniat, roboret & calefaciat, ne à frigiditate acidularum offendatur, vel distributionem promoueat, vel simul etiam affectui, cuius causâ a-

acidulæ bibuntur, conferat. Cuius generis varia sunt, tragemata, tabulara, condita, confectiones, siue species saccharo incrustata, & alia. Ventriculo accommodatae sunt Tabulae aromat: ros. aromat: caryophyllat: Diacinam. Diagalang. Diazing. Dianis. Diatrionpiper. Morful: imperat. Tab: post pastum. Tragea grossa. Confect: sem: Anisi Fanicul. Coriandr: preparat: Carui. Cinam. Caryophyll. Zingib. Cortaurant. Hepati cõueniunt. Tab: Diarrhod: abb. Diatrion, santal, Renibus & Vesicæ competunt. Elect: Ducis. Elect: Iustin. Lithontribon. Capiti profunt. Tab: Diamb: Diamoschi dulcis. Diapliris. Diacubeb. Dianthos. Tab: nucis myrist. Vtero congruunt. Diamargarit: cal. Diacalaminth. Diaprasium. Diacymin. Diamb: &c. Lieni conducunt. Tab: Dialacc. Diacurcumæ. De his ergò confectionibus, patiens ante potum assumet: postea acidulas promet, easq; in manibus aliquandiu fouebit, vt actualis earum frigiditas temperatior euadat. Tandem deglutiet, non simul & semel vno haustu, sed lentè & paulatim, vicibusque partitis, interponendo si placet, inter haustus, siue portiones singulas, leues deambulationunculas, vt & aqua
pota

pota citius distribuatur, & moto exuscitatoque
 calore melius operetur. Potu finito, confectio-
 nem priorem repetet, & pedetentim inambu-
 labit. Inter deambulandum verò, diligenter na-
 turæ inclinationem obseruabit, per quam scili-
 cet viam vacuare intendat, an per sudores, vel
 per vrinas, vel per aluum, an per duas, tresue vias
 simul. Si itaque per sudores, in lectum se com-
 ponet, & vice primâ, quartam horæ partem, aut
 horam dimidiam benè tectus sudabit. Sudo-
 rem postea calidis absterget linteaminibus, siq;
 vigeret dormiendi necessitas, somnum capiet:
 inde iterum surget, caputque probè siccabit at-
 que pectet. Pluuio aut frigido existente cælo,
 in conclauis suo spatia conficiet; suda verò fere-
 nâque & temperata vigente constitutione, li-
 bero sese committet aëri, & tribus aut quatuor
 à potu transactis horis prandebit. Vesperis circa
 tertiam aut quartam, nisi, vti supra scriptum est,
 in viribus aut naturâ impedimentum senserit,
 eodem planè modo segeret quo horis matuti-
 nis. Sicuti etiam sequentibus diebus, nisi quod
 potus quantitas (vti iam relatum est) per gradus
 augenda, donec ad sufficientem dosin ascende-
 rit. Sudoris quoque quantitas, addendo quo-
 tidie

tidie quartam horæ partem, donec ad horas duas peruenerit, aliquot diebus continuanda, & postea iterum minuenda. Quod si verò natura in sudorem prona non fuerit, sed potius ad aluum aut vrinæ vias inclinârit, tum hisce solû vacationibus operam dabit æger. Verum non antè cibum capiet, quàm aqua iterum sit reddita, & quidem ea ferè quantitate, quâ pota, aut etiam largiore. Reddita autem cognoscitur, si aluus fluere cesset, aut vrinæ excretio non admodum sollicitet, & quæ excernitur, non amplius cruda conspiciatur, alba scilicet & aquea, sed pallida, magisque tincta: nam acidulæ ut plurimum per secessum & vrinas vacuare solent. Si tertia aut quarta vice, acidulæ potæ in corpore prorsus retineantur, consultum est, vt earum vsui valedicatur, & aqua pota, vel suppositorijs, vel clysmatibus ex ipsismet acidulis, melle rosato, saccharo rubro & sale confectis, vel aniso laxatiuo, vel puluere senæ præparata, vel alio aliquo cathartico expellatur: nihil enim peius, quàm si in corpore diutius maneat: nam & ventrem inflat atque distendit, & colicos excitat cruciatus, rugitus ac murmura in intestinis parit, naturam grauat, calorem

cibi

nati-

natiuum suffocant, ciborum appetitum deijciunt. faciem decolorant, & symptomata alia pariunt. Quòd si sudores & urinæ prouocentur, alius verò sistatur, hæc lenientibus pharmacis vti supra monuimus ad excretionem irritanda est. Sed eâ die à potu acidularum abstinendum: euenit enim, vt acidulæ interdum vitiosos quidem humores incidant, attenuent, & abstergant, sed non sufficienter educant; vnde molestiæ bibentibus creantur. Quòd si ventriculus post 3. aut 6. dies aquæ fastidio afficiatur, aut flatus atque ructus suboriantur, similiter potio die vno vel altero intermittenda, & ventriculus, vel tabulis atque confectionibus supra commemoratis, vel remedijs alijs corroborandus. Qui se post haustum acidularum mouere nequeunt, vt paralytici & arthritici, curent, vt vel vehantur in lecticâ, vel circumferantur in curru, vel equo gradario imponantur: sic enim ad distributionem acidularum, fat motus habebunt.

CAPVT XXVI.

*De usu Lotionum & Thermarum in Affectu
Hypochondriaco.*

*Lotiones
in affeclu
hypochon-
driaco.*

*Loto dul-
ci aqua.*

Therma.

LOTIONES perficiuntur aut per Balneum simplex, aut per Thermas. Per balneum simplex, fiunt aquâ dulci, per thermas, aquâ metallicâ & minerali. Quod dulci aqua conficitur, si calidum fuerit, optimum est, & tutum in affectu hypochondriaco: hoc nimirum, fatigationem soluit, plenitudinem discutit, calefacit, mitigat, mollit, flatus diffundit, somnum excitat, benè corporatum reddit, est que commodissimum vniuersis. Sin verò frigidum fuerit, non omnibus conuenit: siquidem simpliciter frigido lauacro vti, nequaquam tutum est, Galeno teste lib. 3. de tuend: bon: valet. Quin etiam aliud est, quod non aquâ dulci constat, idque multifariam patitur: quæ enim per se naturaliter proueniunt thermæ, aliæ quidem nitri, aliæ salis, aliæ aluminis, aliæ sulphuris, aliæ bituminis, aliæ æris, aliæ ferri naturam imitantur. Nonnullæ compositam ex eis vim obtinent. Omnes autem per se sponteque proueniunt thermæ

therme exiccandi calefaciendique vim habent, harumque aquæ omnes medicam facultatem promittunt Gal: auth. lib. I. de tu: valet. Verum quæ nitri salisque mixturâ constant, capiti & thoraci, faucibusque destillationibus affectis, suppetias ferunt, & stomacho, quem humor quidam pituitosus interturbat, nec non aquâ inter cutem laborantibus, tumoribus frigidis & pituitosis. Sulphuris verò naturam imitantes, neruorum passionibus medentur, quales sunt conuulsio aut spasmus, distensio siue tetanus, paralytis, tremor, stupor, saltusque: adhæc, scabiem auferunt, lienis crassitudinem expurgant, vteri excrementa siccant, stomachum autem effæminant & subuertunt. Quæ Aluminis vim habent, sanguinem per mariscas reijcientibus, ventriculo nauseoso, mensibus tum discoloribus, tum inordinatè fluentibus, mulieribus frequentes abortus faciëntibus, epatis, splenis, eiusmodique generis obstructionibus, mirum in modum profunt. At quæ Bituminis mixturâ constant, caput infarciunt, sensoria lædunt atque opplent; excalefaciunt tamē & emolliunt, si quis diutiùs iisdem immoretur. Quæ verò Aeris vim retinent, ori, gurgulieni, oculis, an-

helationi, seu asthma vires sunt. At Ferri naturam habentes, nutrientium morborum vitij, pulmonisq; imbecillitati conueniunt. Ex quibus facile manifestum euadit, non parum imò verò totum referre, vel illis, aut alijs quibuscunque thermis operam dare. Est autem Acidularum & Thermarum eadem ratio: nam cum externus thermarum vsus, in melancholicis, si macilenti atque exsuccis sint, rarò commodus fit, & metuendum, ne corpus amplius ijs excicetur: tamen si bibantur eadem ratione, quàm acidulæ, profunt: cum ob mineralia, à quibus suas vires habent, primas vias eluant, & vitiosos humores, qui in ijs hærent, per aluum & vrinam educant, ventriculum calefaciant, epar & lienem roborent. Thermæ quæ in hoc affectu conueniunt, sunt Badenses Marchionis, & Ferinæ in Germania: quarum quoque in Bauaria plures existunt, quæ tamen pro tempore ob præteritum Bellonæ furorem deuastatæ, neglectæ, & nec dum reparatæ sunt.

Observanda in quantitate lotionis.

Quòd si itaque quis hypochondriacus, ratione symptomatum, lotionis opus habeat, sequentia, in quantitate lotionis animaduertet & obseruet. Certus & statutus dierum numerus ad

ad lauandum, omnibus ex equo, propter viriū, ætatis, sexus, habitus corporis, consuetudinis, ipsarummet aquarum, aliarumq; circumstantiarum diuersitatem, determinari non potest: in primis verò propter diuersam morbi conditionem, cuius alius leuior est, recens & curatu facilis, alius grauior, inueteratus, rebellis ac contumax. Ex quibus ille quidem pauciores, hic verò plures dies ad sui sublationem postulat. Consuetum tamen est 15. 20. 25. 30. 35. & ad summum 40. diebus lauare: hoc enim temporis spatio, vel morbi balneis extirpantur radicitus, vel saltem ad meliorem statum reuocantur. Si æger sentit, balneum viribus & naturæ suæ conuenire, ac de die in diem morbum decrescere, balneum tam diu continuandum, donec is prorsus sit debellatus. At si vel modicam solum, vel nullam prorsus ex balneo percipiat vtilitatem, valedicendum balneo est, præsertim cum pluribus jam diebus lauit, & quodammodo debilitari incipit: contumacior enim affectus est, quàm vt balneo superari possit. Vel naturæ aliquid relinquendum: multi enim toto tempore quo lauârunt, nihil leuaminis senserunt, domum verò reuersi, aliquot hebdomadis, aut mensibus post, vel prorsus restituti

tuti sunt, vel plurimum saltem alleuati. Hinc vulgo dicitur *das Bad würetet nach*. In com-
muni suadentur egris 70. 80. 90. 100. aut etiam
plures lauationis horæ. Verum, non tam die-
rum & horarum præscriptarum, quàm morbi,
corporis, & virium habenda ratio. Secus qui
faciunt, sibiq; vim inferunt, vt constitutasho-
ras rigidè obseruent, in grauiasymptomata in-
cidunt. Excoriatio, neque sufficientis lotionis,
neque bonæ operationis certum ac perpetuum
signum est. Signum autem est sufficientis lo-
tionis, si corpus melius, quàm antea habere cœ-
perit, & functiones naturæ vegetiores extite-
rint. Hinc balneum non semper continuan-
dum, donec scabies, pruritus, exulceratio, aspe-
ratio, rubraque cutis efflorescentia conspiciat-
ur: quia aliquibus cutis nunquam eroditur,
propter multas causas. Si verò exulceratio ap-
paret, siuè ea circa primos, siuè circa vltimos
dies superueniat, lauando pergendum est, ne vi-
tiosis humoribus in corpore derelictis, nec per-
cutem, vt natura cœperat, euacuatis, mala gra-
uiora subsequantur. Parcius tamen & tepidius
lauandum, vt noua regenerari possit cuticula.
Post balneum etiam sudor in lecto prouocan-
dus.

dus, vt expulsâ materiâ vitiosâ, maturiùs cesset
 exulceratio. Certus præscribi horarum nume-
 rus, qui lauantibus omnibus sit obseruandus,
 propter multas circumstantias, vix potest :
 breuissima tamen mora, est hora dimidia aut
 integra, mediocris, horæ duæ, longissima, ho-
 ræ quatuor, idque tempore matutino, ve-
 spertino autem tres. Quas moras quilibet
 suæ naturæ, corpori, & viribus accomodare
 studebit, & potio rem virtutis ac tolerantia rationem
 habebit, quàm numeri horarum. Qui
 vim sibi inferunt, spiritus resoluunt, calorem
 dissipant, humidum radicale exiccant, ipsam-
 que naturam ita debilitant, vt deinceps neque
 balneum tolerare, neque promptè atque ala-
 criter noxia expellere, neque affectum feliciter
 curare valeant. Initium autem lotionis facimus,
 ab horâ dimidiâ, vel integrâ, & quotidie eam
 augemus quartâ horæ parte. Aut si æger robu-
 stis sit viribus, neq; velit diu balnei vsui immo-
 rari, sed curam tempestiue absoluere, horâ me-
 diâ, donec manè quidem vsque ad horas 3. aut
 4. vesperi verò vsque ad 2. vel 3. ascenderimus.
 Moram hanc, quam putamus longissimam,
 diebus 4. 5. aut 6. continuamus, vt affectui ali-
 quan-

quandiu remedium viribus par, quod ipsum profligare queat, opponamus. Iis autem elapsis, moram rursus abbreviamus, & quidem singulis diebus, vel quartâ vel mediâ horâ parte, donec peruenimus ad moram primam, tuncque finem lotioni imponimus. Nam cum morbus minuatur, & natura quodammodo delassetur balneando, rationi consentaneum est, ut & remedium minuatur, & naturæ viribus consulatur. Si morbus postulat & vires sinunt, bis in die lauandum est: manè scilicet horâ vnâ aut alterâ ab exortu solis, & vesperi, concoctione peractâ. Intercedere autem inter prædium & lotionem vespertinam debent 4. 5. 6. aut ad summum 7. horæ. Quòd si patiens debilis sit, naturâ aut morbo, semel lauare satis erit. Nec vesperi tot horis lauandum, quot manè: quia cœna longiùs protrahi deberetur, quod tamen non omnes ferre possunt: natura quoque matutino balneo fatigata est, ideoque vesperi non nihil subleuanda: manè etiam corpori feruor inustus, quare vesperi breuiori morâ illud minus calefaciendum. Hoc autem de summâ morâ intelligendum est, nō de principio, quod vtroque est æquale. Nam si longissima

gissima mora manè fuit 3. aut 4. horarum. Vespèri duarum aut trium erit.

Qualitas & modus lauandi sequens est. Ma-
ne expurgato corpore ab excrementis, circa <sup>Qualitas
& modus
lauandi.</sup> sextam aut septimam jeiunus balneum ingre-
diatur. Qui verò jeiuniū ferre nequeunt, ven-
triculi gratiā aliquid de tabulis, confectio-
nibus, & conditis, quorum mentio facta, aut de
trageā super pane tosto, vino albo imbuto, aut
qui à medicinis abhorrent, jusculum assumant.
Caput antè ingressum benè regat, ne à vapori-
bus balnei offendatur. Si hepar & renes lotu-
rurus habuerit calidiores, tum ne calore balnei
inflammentur magis, partes hæc refrigeranti-
bus præmuniat topicis: id quod etiam post bal-
neum, cum sudor finitus & abstersus, facere
potest. In balneum non subitò & repentè se
præcipitet, sed demittat sensim, immersis pri-
mum pedibus, mox cruribus, & hinc ventre;
tandem corpore toto si sit opus: distinguendæ
enim hic sunt partes affectæ, & pro diuersitate
situs earum, alijs altè, alijs minus altè insiden-
dum: quoniam calor noster mutationem illam
paulatinā meliùs ac faciliùs feret. Ad calorem
balnei quod attinet, curet eger, vt primā die bal-
neum

.11113

Z. z.

neum

ne um sit temperatius , secundâ calidius , tertiâ adhuc calidius. Primâ quoque die, insideat tantum vsque ad vmbilicum, secundâ vsque ad regionem stomachi, tertiâ ad pectus vsque, quartâ & sequentibus totum immergat corpus , si scilicet affectus sit vniuersalis, & totum corpus occupet. Calidius etiam balneum tolerant senes, viri, mulieres, phlegmatici & melancholici, pingues, robusti, quique frigidis conflantur ægitudinibus. Minus calidum postulant, pueri, iuuenes, cholericus, sanguinei, debiles, calidis affecti morbis, quique gracili, raróq; sunt corporis habitu præditi. Mandet insuper, qui lauat, vt quoties lauare decreuit , aqua sit recens & noua : nam in quâ bis lauit , euanida quodammodo est, & olida, quoniam putrilaginem concepit. Det denique operam, vt folium siue labrum, quotidie scopis diligenter expurgetur, ne quid vitij aqua ex fordibus illius contrahat. In balneo quietem agat, vt & aqua sit tranquilla, ne vapor emergens, capiti molestus sit, aqua etiam melius penetrare queat, & corpus ex motu non nimium incalescat. Nec in balneo assidue confabulandum aut cantandum, ne siccitas oris, fitis, lassitudo, & turbatio capitis exci-

tetur.

tetur ; ne autem grauetur, à somno in balneo
abstinendum ; vti quoq; à cibo & potu, ne na-
tura à suo officio auocetur : concessum tamen
infirmioribus, aliquid ex roborantibus assume-
re. Sitis si vehementer vrgeat , sedetur prunis,
passulis minoribus, cerasis acidis arefactis aut
coctis, ribesiis, berberis conditis, & alijs simili-
bus. Dam æger labro insidet, medietas labri,
vel tapetibus, vel linteaminibus sit tecta : reli-
qua pars, quæ versus ægrum est, laminâ lignea,
ne halitibus balnei, caput eius oppleatur. Paulo
ante exitum, actualis balnei calor, affusione no-
uæ aquæ in tantum augeatur, quantum ad li-
beriorum sudoris prouocationem requiritur.
Balneum egressus, linteamini calefacto se inuo-
luat, pelliceo que aduersus externum frigus de-
fendat : hoc enim per apertos corporis poros
promptè penetrat, ipsi que visceribus atq; ner-
uis, haud mediocriter obest & nocet. Ex balneo
in lectum se componat, si que sudare sit neces-
sum, & natura etiam in sudorem prona sit atq;
procliuis, contactus eum proliciat, primâ qui-
dem die parcius, sequentibus verò largius. Su-
dorem postea calidis abstergat linteis : si que
dormiendi vrgeat necessitas, vires, quæ ob spi-
ritus,

ritus, tùm calore balnei, tùm sudoribus dissipatos, non nihil fractæ, somno refocillet. Experrectus, caput probè & diligenter siccet, priusquam dio se committat, vt vapores possint exhalare: non siccatum enim, plurimùm offenditur, quia pori cutis condensantur & obstruuntur, quo fit, vt recrementa eius minimè euaporent. His verò retentis, & grauitas, & dolor, & defluxiones capitis excitantur. Siccatum caput, peccat, vt pori aperiantur magis, liberiorque sit fuliginum transpiratio. Inde solitas induat vestes: neque vt multi facere consueuerunt, nudis se pedibus frigido aëri exponat: habent enim pedes, miram, cū capite, neruis, ventriculo, intestinis, aliisque membranosis & neruosis partibus, ob societate generis, sympathiam. His ergo refrigeratis, & partes dictæ refrigerantur: hinc tormina, hinc alui profluvia, hinc catarhi, hinc mala alia. Vestibus indutus, in aërem egrediatur apertum, si coelum sudum serenumque fuerit: sin minus, in conclauileuiter deambulet, vt refrigescat, & vapores ex balnei calore contracti discutiantur. Prandio concocto, balneum denuò ingrediatur, id quod vesperi circa quartam fieri potest, easdemque regulas ante,

in,

in. & post balneum obseruet. quæ lotioni matutinae præscriptæ. Stillicidij siuè embrochæ, luti thermalis, fomentationis, oris collutionis, gargarisationis, lapidis ahenarij, & floris thermalium vsus, cum in melancholia hypochondriaca non practicetur, ideò Lectorem, qui de his maiorem informationem cupit, ad Tractatum de Acidulis disertissimi & doctissimi Melchioris Sebizij transmittò : fusiùs enim & doctiùs, de hac materia, ex recentioribus hæcenus nullus scripsit.

Quid ante, & in potu & balneo acidularum & thermalium sit obseruandum, intelleximus: sequitur nunc, quid, post, faciendum. Curâ ergò absolutâ, non statim à loco acidularum aut thermalium discedendum, sed tribus aut quatuor diebus ibi perseverandum, fessæque vires recolligendæ, & corpus liberiori aëri iterùm assuefaciendum, præsertim si is, vel ob vsum balnei, vel ambulandi infirmitatem aliquãdiu fuit denegatus. In itinere, minimè properandum, ne quæ vis corpori inferatur. Corpus aduersus pluuias, ventos, aliàsque externas iniurias probe muniendum: vires enim teneræ sunt, humores fluxiles, & corpus rarefactum, ita vt faci-

*Quid post
vsu aci-
dularum
& thermalium
faciendum.*

lè noxam aliquam cōtrahere possit. Deniq; ubi eger domū fuerit reuersus, vitanda ea, quæ priori morbo ansam atq; occasionem præbuerunt. Modus in sex rebus nō naturalibus seruandus, strictiorisq; regiminis terminus, ad minimum quadragesimus dies statuendus. De symptomatibus verò, periti Medici consilium petendum.

CAPVT XXVII.

De Curatione Melancholia Hypochondriacæ per Partium Principum & aliarum malè affectarum corroborationem, tam per Galenica quàm per Chymica medicamenta, præcipue per Aurum potabile.

ALTERVM Pharmaciæ membrum restat, nimirum partium principum & aliarum primariò affectarum calidiorum refrigeratio, & ventriculi microcosmicæ œconomix culinæ, semper in hoc affectu laborantis, cordis ac cerebri confortatio seu corroboratio, quæ perficitur tum remedijs internis assumptis, cum externis admotis. *Ventriculi roboratio.* Ventriculus quidem roborandus ijs, quæ calorem & humiditatem eius fouent, concoctionem adiuuant, & flatus discutunt, quæ ita moderanda, ne nimis calidorum

rum vsu, intemperiem, quę est in vicinis visceribus, augeamus, humoręsq; amplius exiccemus & aduramus. Scribit Aetius tetrab. 2. ferm. 2. cap. 10, in hoc omnibus reliquis præualere Absynthium, quod non solum stomacho & ventri vtile sit, sed & neque flatum in ventre multum fieri, neq; aluum exiccari penitus, permittat, & vrinas cieat, & coctionem probè adiuuet; testaturque, huius folius vsu quosdam à melancholia liberatos esse. Vapores ex hypochondrijs eleuati, quia cordi & capiti molesti sunt, auertendi, dissipandi, eorumque prauitas corrigenda. Auertunt, extremorum frictiones, lotiones, scarificationes, fonticuli in cruribus excitati: discutiunt, & corrigunt, flores borraginis, buglossi, betonicę, tunicis, melissa, rad: helenij, scorzonerę, sem: coriandri, anisi, zedoaria, ambra, quę in calore natiuo etiam, & spiritibus ac membris principalibus roborandis, facile primas tenet: margaritę, corallia, lapides pretiosi vsitati, bezoar, confectio de hyacintho. Alckermes, è quibus plurima parari possunt medicamenta. Epar quoque obseruandum, & in contraria ventriculi & epatis intemperie cautè agendum, ne dum vni succurrimus, alteri

Vapores eleuati ad superiores & principales partes auertendi dissipandi.

Epar obseruandum.

ri

*Lieni pro-
ficiendū;*

ri noceamus. Fit autem hoc, dum vel ventriculo sua medicamenta extra, epati intus, aut contra adhibemus; vel alternatim nunc ventriculo, nunc epati prospicimus, prout huius vel illius affectus & symptomata magis vel minus urgent; vel dum medicamenta vtrique visceri conuenientia miscemus. Lienique prospiciendum cum internis tum externis medicamentis; quæ terrenum ipsius humorem leniter emolliunt, attenuant & detergunt: nam lienaris lienis noxa obtingit, dum humorem melancholicum attrahere, depurare, & expellere nequit, quod euenit, dum aut iusto amplior, aut minor existit. Vbi præternaturam intumuit, ineptus est continendis omnibus excrementis, quæ proinde regurgitant, & infecto omni humore corpus inficitur & tabescit. Quod bene animaduertit Hippocr: in Epidemijs, dum ait, quibus lien augetur, vniuersum corpus immittitur. Vnde Imperator Traianus, lienem fisco comparabat, quod veluti augmentum fisci, ruina est & inopia populi, ita incrementum lienis, totius est corporis tabes & extenuatio. Pariratione quantitas diminuta lienis, quæ vitio conformationis accidit, morbo huic occasionem

præ-

præbet: cum enim neque attrahere, neque cōtinere possit tantum humoris melancholici, quantum natura exigit, necesse est vt regurgitet, & per omne mesenterium dimanet. Illustris quædam familia affectui huic plurimum subiecta est, à qua tres aut quatuor, trigesimo quinto ætatis anno, immaturâ morte obiisse scio, neque vlli causæ præproperum fatum imputari potuit, quàm exiguitati lienis, qui vsque adeò exilis, secto corpore, deprehensus fuit, vt functioni à natura præscriptæ satisfacere nequiverit.

Interna itaque pro confortatione & refrigeratione viscerum medicamenta sunt, vel simplicia, vel composita, eaque partim Galenica, partim Chymica: vt aq: acetosæ, borag: bugloss: becabung: carduibened: centaur: minor: cichor: endiu: fumar: nympheæ: violarū. Syr: è succo acetos: è succo cichor: de acetos: citri, de endiu: violarum. Rob ribium, berberorum. Conseru: rosar: violar: acetos: acetosellæ. Flor: cichor: borag: bugloss: nympheæ. Rad: cichor: condit: scorzoneræ condit. Cort: citri cond: aurant: condit: calam: arom: condit: enulæ condit: spec: arom: ros: diarrhod: abb:

*Interna
medicamē
ta roborā
tia & re
frigeran
tia.*

A a a

dia-

*Medica-
mentis ro-
borantibus
etiam me-
dicamen-
ta prepa-
randa &
purgantia
subjungen-
da.*

*Topica seu
externa
medica-
menta.*

diatrion santal; diamargarit: frig. Pulu: Birk-
mañi. Elixir Proprietatis Paracelsi. Mistura sim-
pl; Spiritus vitrioli. Sp: sulphuris. Sp: falis. Tin-
ctura Martis & alia, quæ tamen omnia, non nisi
prudenter & methodicè exhiberi debent. Nec
solum medicamenta roborantia vsurpanda in
fine curationis, sed & medicamentis preparan-
tibus & purgantibus per interualla subiungi de-
bent, vt ita viscera ad natiuam constitutionem
& temperiem reducantur. Topica seu externa
sunt, Cerotum rosatum Galeni. Vng: rosatum
Mesuæ. Cerotum infrigidans Galeni. Santali-
num. Oleum rosatum completum, violatum,
nymphæatum, &c. aliæque epithemata frigi-
da, quæ vel ad jecur, vel ad partes æstuentes &
calidiores apponenda sunt. Vti quoque Cero-
ta stomachalia & inunctiones similes. Pro lie-
ne quoque & hypochondrijs, fomentationes
ex decoctis lupuli, fumarix, cuscute; rad: cap-
par: tamarisc: fraxin: meliss: aliisque appropria-
tis; item inunctiones ex ol: scorpion: cappa-
rum, amygd: amararum, & denique malo con-
tumaciori existente, emplastra splenetica, ac
sexcenta alia.

Com-

Composita itaque intrinseca medicamenta *Composita
intrinseca
confortan-
tia.* confortantia, sub sequentibus formulis exhiberi possunt. A cibo, medicamento aliquo peptico uti, interdum utile est. *Morsuli.* Ut *Rec: spec: aromat: rosar. Dr. j. succin: alb. pulueris: Dr. β. Ambr. gr. viij. Moschi. gr. iij. Ol: nuc. mosch. destill. scr: β. Conf: ros: rub: Dr. ij. sacchari in succo cydonior: dissol. ꝓnc. iv. F. morsuli.* Mistura ad vapores melancholicos discutendos. *Rec: Conseru: tunica ꝓnc. j. rosarum. Confect: Alkermes. ana. ꝓnc. β. Lapid: Bezoart. scr: j. succin: albi pulueris: scr: ij. Cum syr: de cortice citri. f. Electuarium.* *Electuarium.* In cordis debilitatione, ingruente paroxysmo hypochondriaco, detur vnum atq; alterum cochlear ex sequenti liquore potabili, qui instar emulsionis est. *Rec: Aq: flor: borrag: in B. destill. ꝓnc. iv. Aq: Cynamomi ꝓnc. β. Margaritt: preparat: Dr. ij. Smaragdi preparat: Dr. j. β. vel, loco horum, magisteria. misce. f. Liquor potabilis, detur calide.* *Liquor potabilis.* Efficax est & hoc in debilitatis. *Rec: Essent: Melissa. Mixtura. Zedoariae an. Dr. ij. spir: Rosar: scr: j. lulebi rosar: ꝓnc. ij. syr: tunicis ꝓnc. j. succ: recent. citri, granat: dulc: ana ꝓnc. β. f. Mixtura.* *Mixtura.* Ut & hæ Rotulæ. *Rec: Ol: nuc: mosch: destill. scr. β. Confect: Alkermes. Extr: Pæonia ana scr: j. calam: aromat: scr: β. Margaritt: preparat: scr: j. corall: rub: preparat: scr: β. Ol: Carui gutt: iij. sacch: in* *Rotulæ.*
A a a 2 aq:

Alia. aq: pæonia & melissæ dissol: ꝑnc. vj. f. Rotula. vel sequentes. Rec: spec: aromat: rosat. spec: Diambre ana Dr. j. Margarit: preparat: scr: j. Ambra gr. iv. Ol: destill: macis. caryophyllorum. Ol: Citri ana gutt ij. sacchari in aq: cinamomi ꝑnc. ß. borrag: f. q. dissol: ꝑnc: iij. fiant
Destillatū. Rotula. Est & hæc aqua efficacissima. Rec: rad: buglossæ. borraginis ana ꝑnc. jß. pæonia. Cort: citri ana ꝑnc. ij. rorismar: meliss. ana mj. flor: borrag. bugloss. stæchad: Arab. ana ꝑnc. ß. sem: basilic. Croci. Cinamomi. caryophyll: ana Dr. j. Confect: Alkermes Dr. ij. Aq: buglossæ. borrag: ana ꝑnc. iv. vini Rhenani ℥ ij. stent infusa. destillentur. Felici etiam cum successu exhibere licet sequentem puluerem, dosi, quantum a pice cultelli bis capi potest, sub lecti ingressum.
Puluis. Rec: Pulu: smaragdi. Hyacinth. Margarit: Coralli preparat. scobis Eboris. Boli armeni ana part: aqu: M. f. Puluis. Velex confectione cordiali Bezoartica. Rec: Flor: 4. cordial. anthos. meliss. ocym. garyophyllat. sem: eiusd. ana Dr. ij. Cort: citri. garyophyll. cinamom. nuc: moschat. cardamomi utr: been utriusque. doronic. Zedoar. sem: pæon. ana Dr. iij. ligni aloës. galang. macis. croci orient. ana Dr. jß. ras: ebor. margar: preparat: corall: rub: preparat: succin. alb. preparat: ana scr: iij. fragm. s. lap. pret. ana Dr. j. Oss. de corde Cerui n. ij. Ambr: gryss: Moschi Alexand. ana scr: j. Lap: Bezoart. or. ver. scr. ß. fol:

fol. Aurin. vj. Argenti. n. iij. M. fiat puluis subtilissimus.
 Electuarium confortans. Rec: Conf: ros: rub: borrag. bugloss. violar. ana Dr. vj. flor. tunic. anthos. pæon. meliss. ana Dr. iij. Acid: Tart: Dr. ij. Confect: cord: Bezoart modo descript. ꝑnc. ꝑ. spec. letific: Galen. & Rhasis ana Dr. j. spec: diamoschi dulc. Pliri sarcot. ana scr. ij. Confect: Alkerm. scr. j. ꝑ. Extr: croci scr: ꝑ. Ambra grys. Moschi sin. ana gr. iij. fol: auri. n. iij. syr: de pomis. violar: cerul. De cort. citri ana q. s. fiat l. a. Elect. liquid. adde spiritus salis q. s. ad grat. aciditat. **Mixtura Antimelancholica pretiosa.** Rec: Rad: borrag: bugloss. ana ꝑnc. j. ꝑ. Herb: violar. Maior. Betonic. Meliss. an. m. j. ꝑ. flor. 4. cord. ana m. j. betonic. calend. ana m. ꝑ. stachad. arab. ꝑnc. ꝑ. tunic. anthos. ana Dr. ij. nymphae. pæon. ana Pij. Passul: min. conquass. ꝑnc. vj. capit. papau. alb. cum semin: n. xv. sem. 4. frig. mai. excort. ana. Dr. ij. minor. pæon: excort. an. Dr. j. anisi. fenic. ana scr. iij. Nucis moschat. Dr. iij. santal. citrin. Cort. citri sicc. Xyloaloës ana Dr. j. ꝑ. macis scr: iij. ꝑ. omnia incisa & cõtusa minutim decoq. in aq. stillat. rosar: fragr. nymph. meliss. borragin. bugloss. violar. flor. cyani. & vini albi odoriferi opt. ana s. q. ad consump. med. part. postea colentur, & fortiter exprimantur. Demum Rec: medull. panis tritic. recent. coct. ꝑ. j. Conf. ros. rubr. violar. borrag. bugloss. flor: tunic. anthos. pæonia. meliss. nymphae. betonica. salvia. lilior: conuallij.

Electuarium liquidum.

Mixtura Antimelancholica

A a a

uallij.

362 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

uallij ana Dr. ij. Cort: citr: condit. nuc. ind: cond. ana Dr. vj. Theriac. venet. Mithridat. opt. ana vnc. β. Confect. Bezoart. cord. superius descript. Dr. iij. spec: diamosch. d. Plirisarc. ana Dr. jβ. croci orient. ver. Dr. β. Quibus affunde in vase stanneo vel vitreo bene obturato liquoris partem: remanentia stent per noctem in loco calido, postea ex B. M. destillentur. NB. in rostro Alembici suspende in puppa Ambræ cinerit. Moschi Alex. ana scr. j. Destillatio postea dulcoretur syr. violar. de pomis. è cort. citr. ana vnc. ij. luleb. rosar. vnc. jβ. adde Fol: auri fin. n. xij. Argent. fin. n. vj. Ni sapor obstiterit, feces post distillationem residua calcinentur, ex ijsque sal extrahatur, qui mixture postea addatur. Dosis vnc. iij. Mixture alia in Hypochondriaca conueniens. Rec: Polypod: qu: aper. Dr. vj. rad: borrag. bugloss. ana vnc. jβ. Herb: fumar. epithymi. cuscut. meliss. ana m jβ. maior. an. mβ. sem. 4 frig: maior. an. Dr. j. anisi. fenic. ana scr. iij. pæon. excortic. Dr. jβ. flor. 4. cord: an. m j. betonic. mβ. stæchad. Arab. vnc. β. anthos Dr. ij. Nucis moschat. Dr. iij. macis Dr. β. Xyloaloes Cubebar. Cardam. min. ana scr. ij. puluerisanda puluerisentur, reliqua verò minur. incis. & contus. affund. in vase opt. clauso Aq. stillat. feruent. rosar. fragr. nymph. meliss. ana ℥ jβ. cichor: ℥ β. dein destillentur cum vini Rhenan. opt. ℥ ij. Destillato, adde mell. passular. vnc. iij. anthos fat. vnc. jβ. syr: è succ. viol. è pomis ana vnc. ij.

Mixtura
alia hypo-
chondriaca.

Croci

Croci Dr. ꝑ. asseru. in vase vitreo opt. obturato ad vsuꝛ.
 Dosis ꝑnc. ij. ꝑnc. iij. vel ꝑnc. iiij. Si magis mixtu- *Conserua*
 ra seu conserua magna arrideret. talis componi *magna.*
 posset. *Rec: Conserua flor: Nymphaeae albae. violarum*
martialium. Rosarum ana ꝑnc. j. flor: Tunica. Borriginis
ana Dra: vj. Acetosella. ꝑnc. j. Corticis & carnis citri co-
nditarum ana ꝑnc. ꝑ. radic: scorzonerae hispanicae condita
Dr. vj. Zedoariae condita ꝑnc. ꝑ. Pineorum & Phisticor-
um decorticatorum ana ꝑnc. ꝑ. spec: diamargaritarum
frigidarum Dr. j. ꝑ. Aromatici rosati. scr. ij. Ambr. gr.
rv. moschi. gr. ij. Fol: Auri n. j. cum syrupo de pomis redo-
lentibus f. mixtura. Conserua hæc magna. reficit
cor. sanguinis arteriosi feruorem temperat. &
palmum cordis corrigit. Non minoris effica-
ciæ est sequens. Rec: Conserua ros: rub: borragin: bu-
*gloss: violar. Acetof. acetosella ana ꝑnc. ꝑ. Betonica. Flor: *Conditum**
*Tillie. Lilior. conuall. anthos ana Dr. ij. rad: cichor: con- *ad formã**
*dit. scorzoner: cond: cort: citri cond. nuc. Ind. cond. an Dr. *opiatã.**
iiij. Confect. Bezoart: cord. supra descript: Dr. vj. spec:
cord: de gemm. diamarg: frig. Plirisarc. ana Dr. j. Acid.
Tart. Tartari chalyb. ana scr. ij. Conf. Alkermes Dr. ꝑ.
M. & cum syr. de acet. citri. & c cort. citri & Aq: Car-
func. opt. ana s. q. f. l. a. Cond. ad form. opiat. adde spir:
*sal: parum coopert. fol: auri. Rec: Aq: flor: borrag: in bal- *Aq: corro-**
*neo destill: ꝑnc. vj. flor. citri ꝑnc. ij. syr. flor. borrag: tu- *borans cor-**
 dialis.
 nica.

nica, ana ꝑ. j. spir. rosar. Dr. ij. Aq. Cinamomi. ꝑ. j. Carbunculi. Dr. ij. Magist. Perl. scr. j. Confect. Alkermes Dr. ꝑ. j. Misc. dentur cochlearia duo vel tria. Aqua
Carbuncu- li. *quæ Carbunculi sequens descriptio est. Rec. flor. rosar. smar. sive anthos. Lilior. conuallij. violarum. Borrage. ana ꝑ. vj. Herb. maioran. saluie min. Lauendul. Endiu. spic. ana ꝑ. j. Nucus moschat. ꝑ. j. Macis. Garryophyll. Cinamom. Cardomom. Gran. paradisi. Cubebar. Galang. visc. querc. Auellanar. sem. Pæon. Rasur. Corn. Ceru. ana ꝑ. j. Incidantur & infundantur in vini Maluat. Aq. Lauend. spica. Rosarum. Frigor. ana ꝑ. iij. vini albi generosi ꝑ. ij. postea adde. Off. de corde Cerui. Lapid. Percar. ana ꝑ. j. moschi q. v. f. f. a. Destillatio in M. B. destillato adde. Auri foliat. Margarit. preparat. an. ꝑ. j.*

Experien- tia Zacuti Lusitani cum Ebo- re, Lapide Bezoarti- co & isma- tura auri, & auro po- tabili. Inueniuntur apud Medicos similia compo- sita quamplurima, quæ omnia recensere hic ni- mis longum foret. Domauit Herculeum hunc morbum sæpius, eboris vsu, Zacutus Lusita- nus, vti in praxi sua admiranda lib. 2. obs. viij. commemorat. Cum hâc, inquit, immani hydra- luctatus sæpissimè, oleum & operam perdidit. Remedia à peritis præscribuntur passim; si fue- ris expertus, inuenies nulla. Admiraberis, si dixerim, pluries eboris vsu hunc morbum cu- ratum

ratum fuisse; nam id in flaccido, resolutoque
 ventriculo roborando, eximendis obstructio-
 nibus, discutiendis tetris flatibus, malignâ au-
 râ retundendâ, præstantissimum semper inue-
 ni: nec mirum! nam cardiacum medicamen-
 tum est, si veterum, & juniorum dictis est stan-
 dum, & sic in præstantissima venit antidota. E-
 ius subtilissimam scobem, aut ramenta tenuis-
 sima in pollinem redacta, cum saccharo per-
 mixta, in tabellas efforma, diluculò vnam, quã-
 titate drachmæ assume, desuper vinum, aut
 melissæ aquam epotandam cura. Si ædiosus
 sit æger, grana sex, in eodem liquore dissolu-
 ta, satis sunt. Si febris adsit, aut viscerum squa-
 lor, rosacea satis est. In vna quoque ægra, La-
 pidis Bezoartici vires eximias, cum fructu ten-
 tauitidem Zacutus lib. 2. praxis medic; obs; 9.
 vbi hæc habet. Quædam foemina cùm ex re-
 tento menstruo in Mirachialem incideret, cum
 cordis tremore, tristitiâ summâ, metu, taciturni-
 tate, & demum inexplicabili melancholiâ
 coniunctam, tentatis omnibus vix conuale-
 scere potuit; tandem dira hæc symptomata
 Bezoartici lapidis vsu succubuere. Aquam e-
 potabat ipsius frustulis decoctam: frustula in

B b b

ore

ore diu retinebat. & fortiter exugebat: annulum incrustatū parauit, in quo lapis erat inclusus, ita vt carnem tangeret, in proximo minimo læuæ manūs digito gestatum; sacculum ex eius puluere, cum alijs cardiacis supra cor gestandum construxi, tabellas ex eo, cum electissimo saccharo, alijs etiam pulueribus admixto, confeci; ex quibus vnam jeiuno ventriculo, alteram tribus horis post cœnam deuorabat, stillatitiã aquã scorzoneræ superbibitã: aliquando in iure auis, grana sex interdium sumebat. His omnibus, quum quadraginta dierum spatio vsa esset, & à mœstitiã conualuit, & menstrua recto ordine fluxerunt. Obseruatione quoque decima, eiusdem libri, idem autor refert, se Baronem quendam illustrem, melancholicis imaginationibus diu vexatum, cum pluribus auxilijs cardiacis, conualescere haud potuisset, auri potabilis vsu curasse: auri enim tenuissimam scobem, quæ ex purissimã limaturã excidere solet, prius optime læuigatam, rhodofaccharo permixtam, aut liquidum, & potabile aurũ, velut oleum, alternis diebus maluatico permixtum, jeiuno ventriculo assumebat: auri liquidi sex guttulæ, pulueris duodecim grana, satis erant. Hoc præsidio

dio, cum per mensem vteretur, omninò à tantis malis immunis euasit.

Aurum autem duobus modis exhiberi potest, vel integrum, aut in folia redactum, & aliàs nihil immutatum, vel arte chymicâ resolutum. *Aurum duobus modis exhiberi potest.* Priorem modum quod attinet, hoc modo aurum exhibitum, planè improbant non solum Chymici plerique, sed & Galenici nonnulli, qui aurum in medicina vsum nullum esse existimant, & vnico ferè id probare conantur, quòd aurum nimis compactum & durum sit, & cui etiam, extremo calore & igne fortissimo adhibito, nihil deperat, & proinde à calore nostro vinci, & in actum deduci non possit, sed integrum rursus per aluum excernatur, atque ita sumptus saltem inutiliter profundantur, ad ægrum verò nihil commodi & vtilitatis inde redundet. Verum ratio ista mihi satis firma non videtur: etenim actiones illæ occultæ, & quæ magneticæ dicuntur, in integris sese exerunt, & à formâ totius fluunt, atque eâ destructâ, vel etiam corpore corrupto & immutato, euanescent. Magnes integer ferrum trahit, quod oleum, si à Chymico in id resoluatur, non præstabit: talia multa in Medicina occurrunt: lapis Lazuli, saltem

B b b 2 pul-

puluerifatus purgat; antimonium, & alia mineralia & metallica, etiam chymicè non præparata, quæ à calore nostro nullo modo vinci, quorúmque compages, ab eodem solui non potest, nihilominus occulto modo in corpus nostrum agunt, idque variè afficiunt, vt ipsa experientia docet. Ideoque si aurum tales occultas qualitates habet, eas etiam, integrum & non resolutum exerere potest; tribuerunt eas, illi, tot docti viri, tot seculis, quibus non facile refragandum; chymicè verò resolutum & præparatum, quòd multas vires habeat, extra dubiù esse puto, cum id experientia testetur. Verùm etsi plurimis morbis, usque periculosissimis medeatur, tamen omnes non tollit, adeoque panacea non est, neque quos tollit, solum tollit, sed & alijs medicamentis opus est:

Solutio auri sine Aurum potabile.

Soluitur autem tutius & melius sequenti modo. Rec; Calcem auri per reuerberationem in summam tenuitatem redactam; affunde menstruum ex Mercurij Philosophici microcosmici volatilis (hoc est salis vrinæ volatilis) & spiritus sulphurei vegetabilis, potabilis & optimi, (id est spiritus vini optimi,) partibus æqualibus, simul in balneo, diebus duodecim digestis, paratum,

tum, & in lento calore digere per mensem vase Hermeticè clauso, donec sanguinis instar rubicunda tinctura euadat, idque quoties opus est repete. Tinctura sæpiùs collecta, per octodecim dies digeratur; hinc spiritus lenissimo calore per destillationem separetur, & aurum in fundo, formâ olei rubicundissimi, in quolibet liquore resolubilis remaneat, quæ tinctura vicem auri potabilis supplere potest. Eandem solutionem, si in arena per cucurbitam humilem, vel retortam destilles, tandem auri tinctura simul per alembicum transcendit rubicunda instar sanguinis, relictâ in fundo terrâ aridâ spōgiosâ & nigrâ: à tinctura hac, menstruum per Baln: tepidum separandum, & tinctura seu oleum auri in fundo relinquitur. Calx auri, quâ in perficiendo auro potabili indiges, fit, quando aurum per lupum incanum seu multiuorū, hoc est, per antimoniū fustum & purificatum, amalgamatur cum sextuplo Mercurij, additòq; sulphuris duplo pondere, continuèque ad ignem agitur, donec sulphur & Mercurius exhalent: calcem relictam nonnulli spiritu vini madefaciunt & accendunt. Dosis huius auri potabilis à gr. v. ad, viij. ex vino maluatico, aqua cinna-

B b b 3

mo-

momii, caponum, vel alio cordiali specifico vehiculo. Quidam ad vnciam huius tincturæ vel auri potabilis, addunt ambrae griseæ, moschi orientalis ana scr. j. Extr: croci gr. vij. Et de hac mixtura, aliquot guttæ, in morbis melancholicis, egris, cum felici successu propinantur. Præcæteris autem omnibus, nobilissimum confortans sequens est.

Nobilissimum confortans sequens. Rec: auri potabilis rone. β . Tinctura Perlarum. Corallorum. smaragdi. ana Dr. j. Croci. scr. β . Quintæ essentia Ambra. Moschi Orientalis an. scr. j. Extr. Ligni Aloës gr. x. Tinctura citri gutt. xx. f. Mixtura. Dosis gutt. v. vel vj. vel x.

Verum Aurum Potabile Glauberi.

Verum aurum potabile, siue tincturam auri veram, sequenti modo præparat Glauberus chymicæ artis peritissimus, & vt mihi videtur fidelissimus scriptor. Accipit auri viui part. i. & part. 3. Mercurij viui, non vulgi, sed philosophici, vbi que reperibilis sine sumptibus & laboribus, de quo inferius, (poteris etiam admiscere argentum viuum ponderis æqualis solari, & quidem rectius, quam solum aurum, ob varietatē colorum, maiorem proficiscentem à mixtione viri & foeminæ: persuasus verò sibi de melioritate tincturæ, à solo auro proficiscente, admisceat solum aurum: non sic item metallorum peritus, qui nouerit potentiam vniionis radicalis

lis

lis auri & argenti, vno eodemque menstruo so-
 lutorum) mixta colloca in vase philosophico
 ad soluendum, & spacio quadrantis horæ, radi-
 caliter soluentur à Mercurio mixta illa metalla,
 dabuntque colorem purpureum; postea auge
 ignem paululum, & mutabitur ille in viridem e-
 legantissimū, cui exempto, affunde aquam ro-
 ris maialis nouies destillatæ ad soluendum, quod
 fieri potest spacio mediæ horæ: solutionem fil-
 tra, & in Balneo per alembicum vitreum abstra-
 he aquam, quam vel recentem denuò reauffun-
 de, iterumq; abstrahere, atque hoc fac tribus vici-
 bus, & interea temporis viriditas illa mutabitur
 in colorem instar atramenti scriptorij nigrum,
 instar cadaveris foetentem, ac proin formidabi-
 lem: oportet autem aquam aliquoties abstra-
 here, reauffundere & digerere, & nigredo illa fo-
 torque euanescent, quadraginta horarum spa-
 tio, producuntque albedinem lacteam elegan-
 tissimam. Quâ apparente, omnem ad ficcita-
 tem vsq; abstrahere oportet humiditatem, quæ
 massa erit alba, & paucis horis lenissimo calore,
 apparentibus prius varijs coloribus, vertitur in
 egregiam viriditatem, priore longè excellentio-
 rem: cui affundere oportet spiritum vini opti-
 mē

mè rectificatum, ad eminentiam duorum vel trium digitorum latorum transuerforum, & aurum illud viride resolutum, attrahet spiritum illum vini, ob summam amicitiam, instar spongię ficcæ attrahentis aquam, ipsique communicabit animam suam, sanguinis instar rubram, quâ ratione, viuificâ suâ tincturâ priuatur viriditas illa, mutaturque in colorem rubrum, relicto corpore superfluo cinereo. Tinctum decantare oportet spiritum, filtrare, & in Balneo per alembicum vitreum abstrahere à tincturâ rubrâ, attrahente igneam spiritus vini essentiam, ita vt arctissimè coniungantur, & inseparabiliter, propter quam, aqua saltem stillat insipida, relicta virtute vini spiritus cum auri tincturâ, instar salis rubri ignei, fusibilis & volatilis.

*Alio pro-
cessu ela-
borandi
aurum po-
tabile.*

Nec incommodus Solis tincturæ modus sequens est, qui sic se habet. Accipe calcis auri puri, & per reuerberium, vt inferius docebitur, præparati q. v. affunde huic calci menstruum suum (de cuius fabrica etiam paulò post dicitur) quo intra paucas horas, tinctura sanguinei coloris, relictis metallicis fæcibus elicietur, separatâ per decantationem illâ tincturâ, superfundatur materiæ relicte menstruum aliud ad

tinctu-

tingturam iterum extrahendam, idque repeta-
tur toties, donec nihil relinquatur, præter faeces
mortuas, quæ tamen non abijciendæ, quippe
quæ siccandis vlceribus vsui esse possint. Por-
ro destilletur tuum menstruum in arena ad sic-
cum vsque, & purpurascens coloris tinctura
valdè friabilis in vitro subsidebit, cui affunda-
tur spiritus vini ritè paratus, aut quod melius est,
quinta salis essentia: stent conclusa in digestio-
ne, & extrahetur tinctura purior. Spiritum vini
ad medietatem abstrahe, vt habeas aurum po-
tabile excellens. Si verò quintam salis essentiam
affundas, sine abstractione aut destillatione in
vsu medicum seruare poteris, quandoqui-
dem ista salis essentia per se, etiam absque auro,
medicina saluberrima existit.

Menstruum sic præparatur. Recipe vrinæ *Menstruū*
pueri quantitatem sufficientem, destilletur illa *ex sale &*
ad dimidij remanentiam. Quod destillatione *spiritu v-*
hac abstractum fuerit, iterum ad dimidietatem *rine pro*
destilletur, isque labor tertia vice continuetur: *solutione*
sic vnà cum subtilissimo spiritu sal pellucidum *asri.*
micansque ascendet, quod spiritus ipsius collu-
tione, ex alembico colligatur. Deinde huic spi-
ritui appenso, tantundem spiritus vini optimè
C c c recti-

rectificati affundatur: simul per octiduum leniter putrescant, tandemque destillentur, ita menstruum admirabile, ad quæuis metalla, mineralia & gemmas acquisieris, eoque verissimam auri tincturam obtinueris, hocque vocatur Mercurius viuus Philosophicus, sine sumptibus & laboribus, ex spiritu & sale microcosmie laboratus. Ab alijs præparatur loco salis volatilis Microcosmi, sal naturæ Macrocosmi, Elementorumue spiritus, in terra ceu Macrocosmi Generatorio (vt inibi in foetuum terrestrium nutrimentum facebat) in corpoream substantiam transplantatum, de quo tamen inferius dicemus. Ad pleniorum autem horum cognitionem, etiam sequentia animaduertenda.

*In quibus
consistat
preparatio
auri pota-
bilis.*

Aurum, vt formam medicamentosam induat, atque adeò potabile fiat, sine menstrui beneficio nequaquam fieri potest, quod vniri tamẽ auro nunquam potest, sine interuentu tum solutionis tum coagulationis: hoc quoque menstruum, quàm maximè fieri potest, temperatum ac blandum esse debet. Vt autem solutionem, aurum promptissimè suscipiat, calcinatio prius requiritur; absoluitur itaque processus auri potabilis elaborandi, tribus hisce actibus;

ctibus; calcinatione; solutione magistrali; & coagulatione.

Calcinatio, quæ actus est, per quem corpus ^{Calcinatio auræ.} Solis attenuatur, emollitur, in indiuisibiles atomos dirumpitur, inque puluerem impalpabilem redigitur, hoc quidem fine, vti ad suscipiendam, in sese soluentis magistralis actionem, habile fiat acidoneum: duobus modis fieri consuevit, vel per humidum, vel per siccum. Per ^{Per humidum.} humidū, vulgariter fit in aqua chrysulca, quam regiam seu solarem vocant, quæ constat ex aqua forti & sale armoniaco. e.g. capio aque fortis, ex duabus partibus vitrioli, & vna parte nitri distillatæ ℥ j. in quâ dissoluo salis armoniaci summè depurati vnc. ij. Hæc est aqua regia vulgaris, in qua pro instituta calcinatione dissoluo aurum laminatum, & frustillatim concisum, id quod leni calore, non sine tamen ebullitione dissoluitur: solutionem claram & flavescentē, in Bociam satis capacem, lixiuio tartari limpidissimo, ad dimidium repletam, pedetentim, & ferè guttatim instillo, quibus inuicem confusis, præuio crepero ebullitionis strepitu, & mirabili exæstuatione, Sol instar limi procumbit in fundum; hoc facto, & repercusso omni ex parte

C c c 2

Sole,

Aurum fulminans Sole, aquâ calidâ, eluo falsedines, donec nihil amplius acrimoniæ appareat. Tum limum illum auri eximo, & siccescere facio calore vel leuissimo, vel potius nullo, atque ita habeo præcipitatum ceraunochryson, vti vocant, Solis, sclopetantem, fulminantem, quod eius grana duo vel tria, igni exposita, vbi flammam conceperint (concipiunt autem promptissimè) similem bombardæ explosæ sonum faciant, operatione tamen pulueri pyrio contraria; quum non vti hic sursùm, sed deorsùm, impetum suum omnem conuertant. Cæterùm ad calcis modo dictæ partes duas, coniungo florum sulphuris purissimorum vnam partem, hisce permixtis in crucibulo comburo sulphur, atque ita calx illa, acquirat colorem boli armeni, & vim sclopetandi omnem amittet. Calcem Solis cum floribus sulphuris permixtam, priusquam igni exponas, humecta, & quasi impasta cum spiritibus vel salis, vel vitrioli; vel sulphuris, vel quibuscunq; alijs acidis liquoribus, & omne periculum effugies.

Quomodo vis fulminans auri corrigenda.

Calcinatio auri per siccum.

Per siccum calcinatur aurum, quandò vel cum sulphure & mercurio (vti supra in primâ auri potabilis siue tincturæ præparatione demon-

mon-

monstratum est) vel cum sale quopiam stratificatur, & in igne reuerberij, adhibito tali caloris moderamine, ne aurum fluat, subtilissimè pulueratur. v. g. Primò tibi in promptu sit aurum obryzum, aurifabri operà in tenuissimas admodum diductum lamellas, quæ in particulas latitudinis nummi argentei loachimici dissecentur. Deinde formentur de cornu cerui orbiculi, crassitie & latitudine dimidij loachimici, quibus apretur pyxidula cementatoria tantæ capacitatis, quæ orbiculos istos artè admittat. Huius fundus substernatur arenâ, potiusuè alumine plumoso, cui orbiculus de C. C. orbiculo verò, particula lamellæ aureæ, vicissim orbiculus cum auro imponatur, & sic chymicorū verbo, fiat stratam super stratam, vsque ad plenitudinem pyxidiculæ, seu quousque aurum tibi pertingat: superiniiciatur aluminis illius tantillum, ne vacuus fiat locus. Pyxidicula sigillo Hermetico claudatur, siccatâque in igne circulatorio mediocri (ad præcauendam fusionem) ponatur à gradu caloris tenui, lentè progredièdo ad tantam intensiõem, vt pyxidula per horas quatuor excandescat; quæ refrigerata & aperta, aurū monstrabit calcinatione ad colorem quasi incarnatum redu-

Etum. Labor hic, si ter repetatur, aurum adeò friabile reddetur, vt pistillo conteri, & complanari queat. Taliter præparatum, admixto C. C. vstulato, per integrum diem, igne reuerberij nõ nimis forti, ad vsq; latericium colorem, & perfectam calcinationem perducatur. Calx hæc aurea, nullâ corrosiõis qualitate inquinata, & adeò subtiliata est, vt sine vltiori præparatione, in vsu, contra nonnullos morbos adhiberi queat. Omnium optimè perficitur auri calcinatio, Mercurio Philosophico, non illo communi, quo ad amalgamationem vtimur, sed liquore aliquo singulari ita dicto, quem nunc Azoth, nunc Magnesiã, nunc Adrop, modò salamandram, Crystallum philosophorum, Guma, Aquilam albam & rubram, Aquam permanentem, Lac virginis, Sperma mundi, &c. vocat. Est ille liquor ad summum exaltatus, planè spirituosus, aëreus, diaphanus, subtilis, penetrabilis, in soluendo & coagulando vires edens planè mirabiles, quas non tantum in rebus extra microcosmum, verum etiam ipso microcosmo potenter exerit.

*Calcinatio
auri per
Mercuriũ
Philosophi-
cum.*

*Solutio au-
ri quid? &
modus so-
lutionis.*

Solutio magistralis, est actus ille, quando liquor soluens magistralis, in calcem auri ritè prædispo-

dispositam agit, eamque sibi penitissimè, & secundum minima naturalia, concorporatam, combibit, hoc quidem fine, vt ex intima illa vtriusq; coniunctione, accedente postmodum coagulatione debitâ, corpus auri, formam acquirat medicamentosam, in quo vis liquore solubilem, & potabilem. Modus solutionis hic est; capeliquorem nostrum magistralem limpidissimum, eumq; funde super calcem: videbis exactiōnem menstrui in calcem, causare minimè leuem ebullitionem, atque exstuationem; pone in Balneo, & digere per triduum, solutio flavescet, quam per declinationem effunde, affunde iterum de solvente, & solue, donec superfluous calci liquor, desinat ebullire, solutiones omnes collige & serua. Menstruum pro solutione calcis Solis, aut erit merè aqueum, & insipidum, cuiusmodi est aqua vulgaris, & aquæ destillatæ vegetabilium: aut erit sulphureum, cuiusmodi est spiritus vini, terebinthinæ, olea aromatum stillatitia, &c: aut erit salinum, cuiusmodi est. e. g. spiritus vitrioli, sulphuris, salis, aceti destillati, mellis, succi limpidi citrinorum, limonum, &c. Quartum dari nequit, sed hisce tribus generibus, tota soluentium familia continetur. Menstruum

Differentia Menstruorum pro auri solutione.

struum aqueum, nihil de calce auri soluet, nisi fortè adhærescentis salis extranei quicquam eluat. Menstrua quoq; sulphurea, intactam relinquent calcem auri: reliquum est ergò, vti menstruum solutiuum sit è genere salium, atq; adeò corrosiuum: nullum enim menstruum salinum, agit in calcem metallicam, nisi corrodendo. Neque verò tamen est, vt audito corrosiui nomine, statim quis cohorrescat: quem admodum enim in arte medica, purgantia tripliciter distinguuntur, in fortissima, valida, & benigna, perinde in chymia quoque conuenit, soluentia corrosiua, in tria eiusmodi genera dispesci. Ad primam classem referimus, aquas fortes, regias, spiritum nitri, aliòsque liquores, præditos vi erodente igneâ, & humanæ naturæ infestâ. Secundi generis, sunt spiritus vitrioli, salis, sulphuris, saturni, aceti radicati, atq; alij, qui quidem facultatem corrodendi minimè debilem possident, interim tamen naturæ nostræ nõ ita aduersantur. In tertio verò, & benignorum ordine, collocamus, spiritum aceti simplicem, mellis, aquam quercus, succum limpidissimũ citriorum, arantiorum, limonum, &c. Nos primi generis corrosiua, quin etiam secundi, à solutio-

lutio-

Iutione nostra penitus amandamus, & solo benigno liquore corrosiuo rem conficimus, qui acrimonia sua, ipsum acetum destillatum minime excedat: acetum autem ipsum certam quoque suam corrosiuitate minime destitui, experientia docet. Quandoquidem illud ipsum corrodendo, non tantum corallia, perlas, conchas, verum etiam corpora metallica, chalybem, plumbum, stannum, cuprum in liquores resolueri valeat. Non sunt igitur omnia in vniuersum corrosiua promiscue proscribenda, alias ipsum vna acetum, alique succi naturae nostrae familiarissimi, exulare pariter iubendi.

Coagulatio denique, actus omnium facilimus & vltimus, per quem solutio auri magistralis reducitur, ad consistentiam solidam. Solutio abstrahitur lento igne, quemadmodum fit in magisterijs perlarum, coralliorum, & consimilibus. Ita in fundo relinquitur magisterium auri potabile, solubile in quouis liquore, ex pallido subobscurè flauescens, preciosissimum naturae arcanum.

Est autem in rerum natura liquor, neque ex vegetabilium, neque animalium, neque mineralium familia praecise oriundus, de quo tamen

*Coagulatio
auri.*

*Quid sit
Mercurium
Philosophicum.*

D d d

nul-

nullum, siue vegetabile, siue animale, siue mi-
 nerale non participet. Is arte spagyricâ ad sum-
 mum exaltatus, euadit planè spirituosus, aëreus,
 diaphanus, subtilis, penetrabilis, eius in solu-
 endo & coagulando, vires expertæ habentur pla-
 nè mirabiles, quas non tantùm in rebus extra
 microcosmum, verùm etiam in ipso microcos-
 mo potenter exerit, magnâq; cum admiratio-
 ne & ipsius microcosmi commodo singulari.
 Receptus enim intra corpus humanum, statim
 vim suam spiritualem, ex centro, ad ipsam vsq;
 superficiem explicat, quascunq; tartari micro-
 cosmici, in visceribus præsertim, coagulatio-
 nes efficaciter resoluit, separat resolutas,
 & mumiam vitæ, quibuscunq; tincturis
 venenatis, malignis, pestilentialibus, putredi-
 nosis infectam insigniter rectificat. Hunc li-
 quorem (cui nomen datur Mercurij Philoso-
 phici) commodissimum iudicant, qui inchoa-
 tæ calcinationis negotium perficeret, atque ab-
 solueret. Itaque calx auri suprâ parata in hoc li-
 quore soluitur, soluta coagulatur, idque mul-
 toties repetitur, donec tandem Sol ille terrestris,
 duodecim signis Zodiaci (i. e. bidui spatio) sui
 bis euolutis, deuenisset in calcem subtilissi-
 mam, rarissimam, spongiosam, & impalpabilē,
 aptam jam solutioni, Mer-

Mercurij huius Philosophici præparatio se- *Mercurij
Philoso-
phici præ-
paratio.*
quens est. Soluatur sal marinus cum proprio
menstruo, id est, cum aqua pluuiali, seu fontis
destillata, idque fiat toties, donec ad summam
purificationem ac claritatem perueniat. Huius
sic mundati & clarificati salis libris sex, adijce a-
ceti ex melle facti, ad commodiùs, spiritus sul-
phureos ac vitriolatos, dulces, acidòsque, qui
firmissimè sali illi reconditi inhærent, extrahen-
dos. Quod in pixide Waldenburgicâ, hoc est,
quâuis retortâ terreâ firmissimâ, vel etiam vi-
treâ luto probè munitâ & loricatâ, præstan-
dum est. Ideò additur acetum, vt ex eo expedi-
tiùs & libentiùs spiritus salis per alembicum
transeat: sal enim, si in destillatione vehiculo
suo expulso caret, difficulter spiritum prodi-
re sinit. Quare, si quis salem in retortam conij-
cit & distillat, prodit aqua acida seu vitriolata.
Quamprimùm verò aqua seu phlegma in sale
latitans prodiit, sal armoniacus quidam subli-
matur. Quod si verò à distillatione cesset, &
caput mortuum aliquâ aquâ irriges, vel in lo-
cum humidû statuas, ad attrahendam aquam,
& rursus salem illum in retortam coniicias &
destilles, tum vt primum, spiritum acidum con-

D d d 2 seque-

sequeris, hoc toties repeterē potes, donec totum tuum salem, in spiritum conuertas, qui postea in Balneo rectificandus. In hoc versatur rei cardo, vt gradatim ignis admoueat: nec non & fornax reuerberatoria Athanoris requiritur: oportet enim, vas incandescat, purpureo, non claro calore, ne videlicet sal fluat, cuius fluxus spiritus impediatur, & retineatur, ne copiosius & opportunè, vt decet, extillent. In eo autem ad æquato igne retortam immorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti inuigilandum erit, quod vsque adeo & spissum & capax, firmissimòque luto obuolutum vel obductum esse oportet, ne quid vsque expiret: quod & turbidum, & spiritibus vaporosis ac albis opletum animaduertetur, in quibus virtus, & primum ens metallorum resolutum est in aquam acidissimam. Post spiritus exhaustos, tandem ad collum & summitatem recipientis, sub finem distillationis sublimabitur aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar niuis albissima, vel etiam flaua, quæ collo adheret, quæ Mercurius aut sulphur Philosophorum nuncupatur, quam vtramque appellationem merito & iure suo obtinet. His itaque peractis,

actis, & refrigeratis omnibus vasculis, vt probè omnia conquiescant, loricis vasa erunt exuenda, coniunctaque per agitationem vtrâque essentia, salinâ, ac spiritualis seu liquidâ, in alembicum effundetur vitreum, ex quâ tria principia, sumè spiritualia, simplicissima ac efficacissima, seu maximè penetrantia, quæ in ea continentur, separanda erunt; seorsim singula seponantur, vt mox dicetur, quæque deinceps in vnum corpus vniantur. Quod verè homogeneous est, ac nihil heterogenei retinens, simplicissimû ac penetrantissimum, efficacissimûque futurum est. Alembicus autem & recipiens, firmissimè loricati in balneo vaporoso collocentur, suo quodque loco, ac lentissimo calore inspidum phlegma, aquæ tantû inutilis saporem referens, separetur. Quo separato, ad justam satis quantitatem, idque lentissimo igne, vt dictum, alembicus frigori exponatur, vbi pellucidissimi lapilli crySTALLINI, gustuque dulces formabuntur. Quibus semotis ac seorsim depositis, redditoque denuò balneo dulci alembico, rursum ad lentum calorem, inspidum phlegma seiungatur, si alembicus iterum frigori exponatur, concreſcent denuò glaciales globuli,

Ddd 3

ijdem.

ijdemque perdulces. Quæ quidem operatio toties repetenda est, dum nulli amplius emergant lapilli, & quicquid residui extillabit, non amplius phlegma insipidum, sed aciditatis vitriolatæ, quæ mordicationem summam lingue inferat, instar acerrimi spiritus vitrioli gustum inducat. Tunc verò ab operatione desistendū, & fundo alembici, quærendum verum salis oleum vitriolatum, acidumque, à quo omne insipidum phlegma, & inutile extractum fuerit. Crystallini verò lapilli, etsi sapore dulces deprehendantur, admirandæ tamen sunt virtutis, vt qui Soli vel auro seorsim, vel cum oleo suo, ad idoneam quantitatem permixti, sint verum terrestris Solis menstruum, ac dissoluens. Vnde magna medicina nascetur, & admirandæ virtutis. Consule Hartmann, in Croll. pag. 399. Salam de Auro potabili. Tentzel. in Exeg. pag. 491. Scheunemani Hydromantiam, &c.

Breuiorem, faciliorem, commodiorem, & minus preciosum modum destillandi & præparandi Mercurium Philosophicum, siue spiritum salis, tanquã menstruum vniuersale, docet Iohannes Rudolphus Glauberus, in prima & secunda

cunda parte Furni noui philosophici , quo Lectorem demando.

Est igitur Aurum , præcipuè verò potabile redditum, Balsami seu calidi natiui, cordisque summum corroborans , vnde & in omnibus morbis, in quibus vires reficiendæ sunt , cum successu exhiberi poterit. Mundificat insuper sanguinem, noxiorum scilicet humorum diffusionem ac diaphoresi. Debet autem secundum Glauberum, in tractatu suo, de vero auro potabili, auri tinctura siue sal, admodum esse volatilis, ita vt igni minimè resistere queat; sed leni calore instar ceræ liquefcere, & instar salis rubri sublimari, solubilis in vini spiritu, ita vt in vsus medicos venire possit. Aurum potabile gustatum, non sit corrosiuum vel acre, vel astringens, ad instar aliarum auri solutionum: nec inficiat manus, vngues & crines, colore nigro vel fusco, sed potius elegantiores reddat: nec inficiat cuprum, ferrum, stannum, plumbum, rubigine vel colore nigro, sed potius elegantiore colore: nec sit corpus Solis, factâ extractione, reducibile, nec in aurum albû, quod colorem pristinum recuperare potest per antimonium & aquam regis; sed sit instar terræ

Vires auri potabilis, & quomodo verum a philosophico internoscedum sit.

cine.

cinereæ, lenique calore instar arsenici sublimabile, capellæ examen non indurans. Quibus doctibus si prædictū, vera auri Tinctura dici meretur: sin minus, non item, sed potius aurum quoddam potabile sophisticum, à quo abstinendum.

*Magisterium Tinctura Olei
sive Quinta Essentia
Perlarum*

Magisterium & tinctura, Oleum sive Quinta Essentia Perlarum, fit sequenti modo. Rec: Margaritas optimè lotas, & in puluerem tritas: his phiolæ inditis, superfunde menstrui acidi, hoc est aceti acerrimi, vel spiritus vitrioli, vel succi limonum destillati, vel succi Berberorum clarificati, vel aquæ salis gemmæ, vel spiritus vini alcalifati, ad trium vel quatuor digitorum eminentiam, ac phiolam benè occlusam, cineribus calidis impone, donec Perlae omnes solvantur, & in liquorem abeant: menstruum deinde in B. M. abstrahatur, & in fundo Magisterium Perlarum restabit. Hoc sume, ipsiq; aliud menstruum affunde, vt denuò solvantur: tunc nonnullæ impuritates ab eo separabuntur, à quibus, quod clarum est, & in menstruo delitescit, effundito, ne fæces cum illo permaneant, denuòque vt prius menstruum abstrahatur, & rursus, quod in fundo manet, solvatur, idq; tam diu repete, donec nullas amplius impuritates
Perlae

Perlæ reijciant, & solutio pura appareat. Quando igitur menstruum vltimâ vice abstractum fuerit, affunde aquam pluuialem destillatam, & cum eâ magisteriû hoc ablue, quo factò, aqua rursus per destillationem separetur, idque tantisper, donec aqua insipida prorsùs gustui se offerat. Accipe nunc huius magisterij quantum vis, eique affunde spiritum vini optimum ad duos digitos, vase cum luto optimè clauso, ad octiduum in cineribus calidis ad digerendum illud colloca, in quo temporis spatio, nonnihil in oleû spissum resoluetur, quod ob suam subtilitatem spiritui vini innatabit. Hoc oleum, per inclinationem cautè à remanentiâ separa, & alium spiritum vini affunde. clausoq; vase, tuam materiam in calidis cineribus, vt antè, digere, toties repetendo, donec omne magisterium in oleum siue essentiam conuersum sit. Hoc oleum seu quintam essentiam, per triduum cum spiritu vini circulato, ac tandem spiritum vini siue tincturam, ab illo, per Balneum Mariæ euocato, ita tamen, ne essentia nimium arefiat, & ad vsum referuato.

Paratur deinde & tinctura ex Gemmis ^{Tinctura} & lapidibus quinque preciosis : vt Rec : ^{Smaragdâ}
 E e e Sma-

Smaragdi fragment. q. v. terantur super lapide porphyrio subtilissime: postea affunde vrinam puerorum destillatam, & in loco calido tinctura extrahatur, idque toties repete, quoties opus erit. Hanc vrinam destillando separa, & remanet pulvis gryseus, ex quo cum spiritu vini tinctura viridis extrahatur. Spiritus vini aliqua pars separetur, vt consistentiam quandam acquirat, & relinquatur tinctura smaragdi, quæ à gutt iij ad v. in aq: conueniente exhibetur. Ex Rubino, & gemmis plerisque, tinctura extrahitur, si calcinentur, & postea spiritus vini tartarifatus affundatur.

*Tinctura
Rubini.*

*Tinctura
Corallorū.*

Tinctura Corallorum sequenti modo paratur: calcinantur prius corallia non puluerifata, sed integra, igne reuerberij primū lento, vt saltem viua flamma, corallia in testis (scutellis terreis) in furno reuerberum posita, superficie tenus tangat. Corallia hoc modo primo gradu albescunt, colorēque natium abscondunt. Tandiu ergò, gradibus ignis inuicem succedentibus, corallorum corpus est fatigandum, donec ex albedine in flauedinem, & ex flauedine in rubedinem summam reducantur, corpore toto reddito spongioso & leui, id
quod

quod plerumque biduo, vel triduo absoluitur. Hoc igitur signum, dum in promptu fuerit, tunc demum corallia, beneficio graduum ignis facta, sunt habilia, ad propriam tincturam in aliud menstruum deponendam. Sic itaque præparata corallia, si in spiritum vini, vel in alcohol spiritus roris maialis inijciantur, paulò post sponte sua, in idem alcohol, tincturam deponunt. Igitur hæc, aliquantulum menstruo vini per distillationem inde ablato, fit rubicundissima cum quadam dulcedine. Dosis à gutt. iij. ad x. in vehiculis conuenientibus. Habetur alius modus in Augustanorum, Francofurtensium & aliorum Dispensatorijs, vbi beneuolus Lector copiam inueniet.

Croci & Citri tinctura fit, spiritum *Croci & Citri Tinctura.* vini toties affundendo, donec tinctura tota subtracta fuerit, abstrahendo postea leni Balnei calore eundem spiritum ad consistentiam debitam.

Essentia Ambræ & Moschi sequentibus modis paratur. *Essentia Ambræ & Moschi.* Ambræ & Moschi bona quantitas comparanda, dissoluatur in sp: vini ardentis, collocati in vitreo vase oblongi colli optimè clauso, lento igne: partes heterogeneæ

E e e 2

ad

ad fundum lapsæ, per inclinationem separanda, & sic dissolutas partes, in aliud vas vitreum oblongi colli transferes, & in eo vase obturabis, & sic denuò collocabis in B. M. per quindecim dies, in lento calore, vt partes solutæ omnino depurentur: quam depurationem, cognosces per separationem partium heterogearum, in fundo residentium; quas vt in prima operatione separabis, & tam diu sic ages, quam diu feces & hypostasim faciet solutum, post residentiam longam in balneo tepido. Postquam autem feces nullas emittet, sed clarum & limpidum semper permanebit solutum, tunc temporis destillandum erit lentissimo igne, vsque ad mellis consistentiam: quod erit arcanum ambarinum, reseruandum in pixidibus argenteis, vel aureis, ad vsus, & aqua, in phialis optimè clausis, quæ etiam suos peculiare habet vsus & virtutes. Dosis, granum, aut gutta vna atque altera in aqua Cinamomi, aut alijs vehiculis. Alij ita præparant. Rec: Ambræ gryseæ. p. j. ol: amygd: dulc: p. ij. Impasta & digere per aliquod dies, postea exprime, expressioni affunde spirit: vini rectificatum, digere, & destilla per arenam: sic eleuabitur cum spiritu vini Essentia Ambræ,
reli-

relictō oleo amygdalarum in fundo. Abstrahe spiritum vini ad consistentiam olei. Dosis guttæ paucæ.

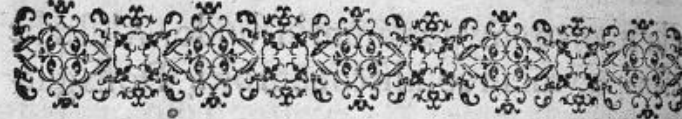
Extractum ligni Aloës, paratur puluerifando, incidendo, aut radendo, cui affundatur spir : vini, vt superemineant digiti duo vel tres, reponendo postea in teporem B. M. extrahendō que. f. a. Tandem depletiones omnes confundendo, & abstrahendo leni igne B. M. ad consistentiam debitam.

*Extractū
ligni Aloës*

Tota series Auri potabilis, præparatio, & occulta vis eius analogica cum microcosmi corde, proponitur emblematicè in præsentibus his duobus Emblematis, ex quibus Chymicorum arcana, circa hanc compositionem, facile intelligentur.

Ecc 3 SIGNI-

SIGNIFICATIO.

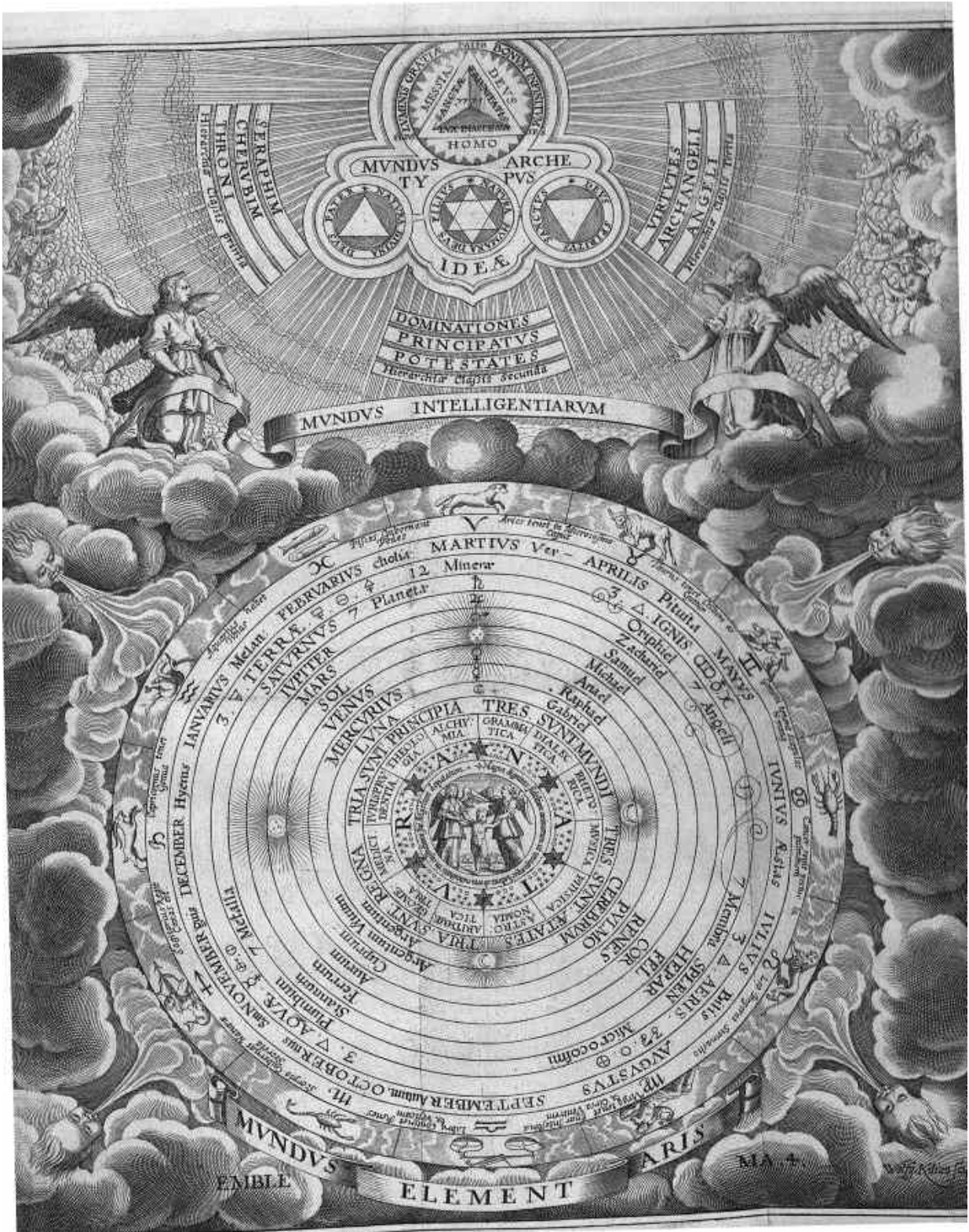
Quarti & Quinti Emblematis.

Homo ternis
vita
generibus
destinatus.

HOMINEM ternis vita generibus viuendis destinatum esse, in confesso est omnium. Vegetabili primo, in utero materno, ubi planta instar crescit & augmentatur, secundo, sensibili, ubi maxima ex parte sensibus ducitur ceu reliqua animalia, à quibus tamen differt, quod intellectu incipiat uti, licet imperfectè; tertio, intelligibili, in altera vita apud Deum & Angelos. In presenti vitâ, quò quis magis ad diuinam naturam accedit, eò magis rebus intellectu indagandis, subtilibus, miris & raris, gaudet, & delectatur: e contra, quò quis ad pecunium genus magis declinat, eò minùs his capitur, & sensui corporaliori astrictus est. Vtrorumque videmus exempla; quosdam illis, utpote doctiores, artibus & scientijs politos, esse deditos, quàm plurimos hisce, nempe voluptatibus corporis, libidini, gula, pompæ externæ, & his similibus. Magis itaque illos ad sapientiæ penetralia accedere, dùm subtilia, augusta, sacra, rara & abstrusa rimantur, quàm hos, qui à communi pecorum vitâ tanquam asini ad lyram ab om-

ni

ni bona doctrina & intentione alienissimi sunt, nemo est qui dubitet.

Sapiens itaque, qui Arbori vitæ assistens, in presenti Emblemate proponitur coronatus, dominabitur astris: Sapiētia enim, id est diuinæ particula auræ, in humanis (diuina, ad animæ salutē spectantia, semper excipiendo) non consistit in sophisticis argutijs, non in oratorijs & phaleratis sermonibus, nō in poëticis versuū sonoris, nō in criticis grammaticorum subtilitatibus, non per fas & nefas, per dolos & periuria, per deceptiones & mendacia, per immisericordiā & pauperū sudorem, nummos & opes coaceruandi astutiā, sed in cognitione sui, & aliarum rerum creatarum. Discite itaque, inquit Baruch Propheta. 3. 14. Veram sapientiam, & experieris quis sit ille, qui vitam longam, opes, gaudium & pacem largiatur. Ipsa potentior est rebus omnibus, & sapientem magis confortat, quàm decem potentes, qui in ciuitate sunt. Est autem donum Dei altissimi, qui prout vult, & etiam cui vult ex suis seruis & fidelibus, illud committit & monstrat: decet igitur, Omnipotenti Deo, esse in omnibus humiles & omninò subiectos. Est quoque hæc sapientia Arbor vitæ, omnibus qui apprehendunt eam, & beati sunt, qui seruant eam. Lignum verò vitæ dicitur, non quod salutem eternam in se habeat, sed ad eam quasi viam monstret, & fructus huic vitæ utiles portet, quales sunt sanitas, bona fortunæ & animi, quibus

vita

Quis sapiens & quid sapientia.

vita carere nequit; absque his enim, homo vel uiuus mortuus est, brutoque non absimilis, etiamsi externa eum, qui esse deberet, & non est, potiore sui parte representent.

Homo tres
habet par-
tes,

Homo siquidem tres habet partes: corpus mortale: sy- dereum spiritum; & animam auiternam, quae est domici- lium imaginis Dei, vel Spiritus sancti. Si igitur propria voluntate uiuit, secundum carnem, sensualiter est bru- tum; si uiuit rationaliter, tunc est homo, & dominatur animantibus in suo corpore; si uero imaginis Dei proprie- tate obseruata uiuit secundum Dealem spiritum ex ar- bore uita, seu secundum talentum & thesaurum in fictili sibi concreditum & depositum, dominatur astris & omni- bus rebus. Hinc uerissimum Hermetis pronunciatum in Tabula Smaragdina esse, Deali spiritu illuminatus compe- riet. Superiora esse sicut inferiora. & inferiora si- cut superiora: nihil enim in ueritate Deus creauit su- perius, quin eidem simulachrum aliquod creauerit infe- rius: nihil creauit in spiritu inuisibiliter, quin in corpore aliquo id ipsū adumbrauerit uisibiliter, ut per corpus um- brae patentis, perueniamus in cognitionē spiritus latēis, & per effigiem apparentis inferius, ad notitiā reipsā existentis superius. Et scaliger alternatam cohesionem mundi ad- struit, cum inquit: forma inferiores à superioribus fouen- tur, & superiores inferiorum benignitate non destituun- tur: pendent haec nostratia à superioribus, non propter

Superius
est sicut in-
ferius.

uni-

*Uniuocam effectuum communionem, sed propter equiuo-
 tam connexionem. Sunt enim superiora quasi forma con-
 seruatrices inferiorum, quia hæc causa ipsa causarum tue-
 tur ea, quæ fecit, per ea, quæ fecit. Hoc sensu non adeò re-
 pudianda videtur veterum sapientum Theoria, qui for-
 mas rerum & virtutes principio ab Idæis in mente diuina
 eminentibus prodeunt, deinde intelligentijs administris
 stellis communicari, & ab his maxime à Sole Cæli corde, &
 lumine masculo, hinc à Luna veluti matre susceptas &
 collectas per spiritus ætheri vehiculum in Elementa, &
 ab his in uniuersum mundi corpus, ventremque & cen-
 trum terræ per ventum prolificum, & aquarum lapsus
 ceu genitale semen immitti, & minerali naturæ primùm
 agglutinari, hinc in vegetabilem & animale transire;
 rursus autem mediatoribus illis sublatis, à corporibus reso-
 lutas & emeritas, per gradus ad pristinos fontes regredi
 atque reuerti, confirmant.*

*Propius itaque ut ad rei cognitionem accedamus: Tres Orbes
 Caballistæ Hebræorum, Mundum à pulchritudine & ^{Tres Orbes}
 munditie nomen sortitum, siue uniuersam machinam ^{seu Mundi}
 creationis, in tres Orbes seu Mundos diuiserunt: Ar-
 chetypum: Intellectualem: & Elementarem, Qui-
 bus alij Microcosmum pro quarto addiderunt. In Arche- ^{Archetyp.}
 typo est ipse Deus Triunus & Vnitrinus, ubi ab uno om-
 nia, in uno omnia, & per unum omnia, tanquam à supre-
 mo uniuersitatis Creatore & Rectore creata reguntur, à*

F ff

solo

*solo videlicet Deo, dierum antiquissimo, errare nescio, ac
 Luminum Patre. Hic arcanorum conditor; hinc inde
 proprietates creaturarum, hic rerum omnium perfectus
 artifex, hic creator sublimis, gloriosus ille Iehoua Deus,
 Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Messias, Deus &
 Homo, Lumen Gratia. Bonum infinitum. Sancta Triu-
 nitatis Lux inaccessa. Per gradus disposuit & ordina-
 uit Res, semper nobiliores in summo gradu collocando: pri-
 moque descendit potentia & voluntas diuina, & ante-
 quam inferioribus se communicet, ad Intelligentias aut
 Angelos, ab illis postea ad Sphaeras Firmamenti, Planeta-
 rum aut Stellarum: ultimo accedit in mundum Elemen-
 tarem, vel in regionem quatuor Elementorum, ubi postre-
 ma executio mandatorum & voluntatis diuina, imple-
 tur ac perficitur. Sunt autem in Archetypo Ideæ, & diui-
 nae dignitates Dei. Vnde B. Thomas, ex sententia S. Au-
 gustini manifestè declarat, omnium rerum ideas esse in di-
 uina mente, & eas esse diuinam essentiam, per quas Deus
 omnia videt ac cognoscit. Sunt Ideæ principales quadam
 formæ, vel rationes rerum stabiles, atque incommutabi-
 les, quæ ipsæ formatæ non sunt, ac per hoc æternæ,
 ac per se eodem modo in se habentes, quæ diuinâ
 intelligentiâ continentur, & cum ipsæ nec orientur, nec
 intereant, secundum eas tamen formari dicitur, quod ori-
 ri & interire poterit; & hæc Ideæ non repugnant simplici-
 tati*

tati diuina, vt testimonio intelligimus S. Augustini in lib. trium & 80. questionum. Naturam diuinam per Trigonum characterem (vti in quarto Emblemate ex Archetypo videtur) antiqui expresserunt inuersum, cuius centrum Deus, superiores duo anguli, Pater & Filius, inferior mucro, Spiritus sanctus, suos sub se habens vertices, à quibus egrediuntur spermata omnium creaturarum. Per Trigonum verò characterem erectum, naturam humanam siue hominem significarunt, qui passione & morte in cælum sublatus est: centrum huius est homo, superior mucro anima, basis corpus & spiritus. Quicumque jam opus sophorum assequi cupit, ambos characteres trigonos coniungat: sextangularis inde fiet character. Voluerunt Philosophi per primum signum aquam præfigurare, & indicare, Aquam esse primam materiam omnium rerum, & cum ea etiam Mercurium Philosophorum. Secundo characterem verò ignem, & per illum sulphur Philosophorum. Duobus hisce characteribus in unum compositis & copulatis, tunc merito vocatur duplex Mercurius. De quo tamen inferius plura.

In Mundo Intellectuali siue Angelico, quæ secunda regio, habitatio seu locus Angelorum est, à doctis Rabinis Mundus Intellectualis, siue Angelorum. Mundus intelligentiæ vocatus: quem quartum etiam indicat Emblemata. S. Gregor: in Homil. ait; Angelorū vocabulum nomen est officij, non naturæ: nam sancti illi cæle-

Fff 2

stis

*stus patria Spiritus, semper sunt spiritus, sed semper vocari Angeli nequaquam possunt. Tunc solum sunt Angeli, quum per eos aliqua nuntiantur. Hi ergo, qui minima nuntiant, Angeli; qui verò summa nuntiant, Archangeli vocantur: gratia enim lingua Angeli nuntij, Archangelij verò summi nuntij vocantur. Origenes in numer. Hom. 66. Adest unicuique nostrum, etiam minimo, qui sunt in Ecclesia Dei, Angelus bonus, Angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actionibus nostris corrigendis & miserationibus exposcendis, quotidie videat faciem Patris, qui in caelis est. Angelorum bonorum ordo dicitur Hierarchia caelestis: est namque triplex Hierarchia, nempe supercaelestis, Deitatis solius: caelestis, Angelorum: Terrestris, militantis Ecclesiae. Secundum Christianos ex D: Dion. Areop. Hierarchia caelestis, tres classes, & novem ordines habebit huiusmodi. Classis prima, in primo ordine & supremo, viciniore Deo Angeli, dicuntur Seraphim: i. e. incendentes & ardentes in illustratione divinae contemplationis. Esa. cap. 6. Hi apparent specie ignis & luminis, ac pinguntur cum radijs. In secundo ordine Cherubim: i. e. Multitudo scientiae hi vocantur, apparentes formam aliquam, siue humanam, siue aliam: significat enim vocabulum, imaginem fabricatam, quasi alatum habentem formam, vel hominis, vel bouis, leonis, aquila. In tertio ordine sunt Throni, apud quos relucet
 iudicij*

judicij diuini & voluntatis Dei reſtitudo. Claſſis ſecun-
da. In quarto ordine ſunt Dominationes: ex ijs legi-
tima formula dominandi, & imperiorum. In quinto or-
dine ſunt Principatus: ex quibus ducendi & regendi
notio. In ſexto ordine ſunt Potestates: ex quibus modi
coactionis juſti & legitimi. Tertia Claſſis. In ſeptimo or-
dine ſunt Virtutes: hinc nomina principatus, domina-
tionis, & virtutum inde ſumuntur; quia ſunt exercitus
Dei, potentes virtute ad exequenda mandata Dei. In
oſtauo ordine ſunt Archangeli. In nono. Angeli. Hinc
ordines prima & ſecunda claſſis, in contemplatione & di-
ſpoſitione eorum, qua exequi alios oportet, conſiſtere vider-
tur. Tertia autem claſſis, in actione & executione. De
malis Angelis & ſpiritibus hic taceo: quantum enim in
humano corpore, Deo permittente, & precipue in melan-
cholicis, quibus ſelibenter tanquam ſubiectis aptiſſimis af-
ſociant, poſſint, ex plurimorum Theologorum & Medico-
rum doctrina, cuiſlibet intelligere licebit. Nam cum tres
a Deo conſtituta ſint Hierarchie: videlicet Eccleſia: Po-
litia: Oeconomia. Quis neſcit, quanta in Eccleſia here-
ſes; in Politia nequitia, iniuſtitia, inuidia & ambitiones,
in aulis precipue; in Oeconomia denique, calamitates &
miferia, a malis his ſpiritibus & genijs excitentur & diſ-
ſeminentur. Beati igitur homines illi, terque beati, quos
boni & tutelares Angeli dignos iudicauerint preſentia,

Fff 3

vifita-

uisione, & tutela sua, quibus protegere se, & propul-
sare inimicum possint.

*Mundus
caelestis &
Elementaris,* In Mundo Elementari seu infimo & sensibili, est regio
caelestis & elementaris & caelestis, inclusa & cineta caelo exteriori seu
firmamento. Continet in se Quatuor Elementa, Ignem,
Aerem, Aquam, & Terram, corruptionibus & generatio-
nibus obnoxia. In caelesti regione, Planetae septem exi-
stunt, & reliquae stellae seu corpora caelestia, suam guberna-
tionem habent, & officia exequentur. *Quartus
Mundus
Microcos-
mus,* Microcosmus
sive quartus Mundus, cum triplici Mundo, 1. Archetypo
seu Deali, 2. Intelligibili seu Angelico. 3. Sensibili Elementa-
li seu corporali communicat symbolum cum omnibus, item
operationem & conuersionem habet. Communicat enim
cum Deo Archetypo animo seu mente, quia ad imaginem
eius, propter spiraculum uitae factus est, nec reperitur ali-
quid in homine, non ulla dispositio, in qua non fulgeat a-
liquid Diuinitatis, nec quaequam est in Deo, quod ipsum
non representetur in homine. Cum Angelis Symbolum
habet, ratione corporis inuisibilis & animae rationalis, cu-
ius beneficio operatur & conuersatur cum ipsis, & eandem
cum eis habet sapientiam: sicut etiam cum firmamento
& stellis, a quibus illud corpus astrale seu spiritum syde-
reum accepit, qui uerus homo est astralis. Hinc spiritus &
astra in homine unum sunt; at corpus, est horum subiectum,
Cum Elementis correspondet etiam, unde corpus physi-

cum, terrestre ac mortale: item cum elementatis animan-
tibus, vegetabilibus & mineralibus omnibus: horum e-
nim omnium naturam ac proprietates in se possidet. Nam
cum Adam primus homo, ex terra gleba à summo Creato-
re formatus esset, nondum sese exerebat vita alicuius per-
ceptibilis motus, donec ipsi Deus spiritum inspiraret: tum
terre gleba vivificâ vi donabatur; in terra erat sal, id est
corpus: aer inspiratus erat Mercurius, spiritus; per hanc
inspirationem dabat ipsi aer genuinum & temperatum
calorem, qui erat sulphur, i. e. Ignis. Tum mouebat sese, &
manifestabat Adam tali motu, quod ipsi anima vivifica
infusa esset. Nam ignis sine aëre esse nequit, & vicissim
nullus aër absque igne: Aqua terra erat incorporata, cum
necessariò simul, si modo vita sequi debeat, in equali mix-
tionis concordantia, existant. Ita Adam primò ex Terra,
Aqua, Aëre, Igne, ex Anima, Spiritu & Corpore, ac deni-
que ex Mercurio, sulphure & sale eductus, compositus
& generatus est. Cælestis autem hæc creatura genera-
ta, cuius vita per astra conseruatur, & per qua-
tuor elementa nutritur, interire debet, atque post putresce-
ris, quod si fiat, astra per elementorum media, quibus id in-
cumbit, corpora putrefacta rursùm vitâ donabunt, ut
iterum cæleste quid, quod in suprema firmamenti regione
habitationem suam habebit, inde fiat: si id perfectum sit,
videbis, quòd terrestre à cælesti cum corpore & vita as-
sumptum.

sumptum, & terrestre corpus in caelestem substantiam re-
ductum sit.

Medico
cognitio
Luminis
Natura ne-
cessaria. Sine cognitione autem Luminis Naturae, seu maioris
Mundi, nullus Medicus potest habere exactam vegetabi-
lium, mineralium, animalium, metallorum, morborum,
& Microcosmi cognitionem. In Sole igitur, lucis ac caloris
fons est, regitque ignem. Luna aquam concitat: hinc est,
quod pro Luna situ, etate, coniunctione, aut plenilunio,
mare fluit ac refluit. Aerem Saturnus, Iupiter, Mars,
Venus & Mercurius movent: Saturnus vero frigidum,
Mars aestuosum, Iupiter caloris, sicut Venus frigoris tem-
peramentum efficiunt, & Mercurius a sua natura non
declinans, ventos etiam facit, & facilem preparat ad
omnem mixtionem omnemque varietatem. Terra a cae-
lo stellato, hoc est octava sphaera movetur, brutum & im-
mobile Elementum, tota caelesti machina indigens, ut mo-
ueatur.

Planetarū
& metallo-
rum nume-
rum. Quare Planetarum sunt numero septem: ad quorum
imitationem & Metalla hunc numerum non tam propter
similitudinem, quam propter actionem, utque dicam co-
lorem, implent. Sic Aurum habitudinis temperatae, de-
pendet a Sole. Argentum Lunae tribuitur. Iovi assigna-
mus Stannum. Aes siue Cuprum Veneri, Saturno Plum-
bum. Ferrum siue Chalybs Martem sequitur. Argentum
vium Mercurium. Quando autem septem Planeta cum
septem

septem Metallis actionibus & coloribus uniuertur; sic etiam Planetarum, Angelis tanquam eorum Dominatoribus adnumerantur, Luna, quam reget Gabriel, respiciet Cerebrum, Mercurius, qui regitur à Raphaele, Pulmonem. Venus, cuius rector erit Anael, Renes. Sol, quem reget Michael, Cor. Mars, cuius regens Samuel, Fel. Iupiter, cuius dominator Zachariel, Hepar. Saturnus, cuius motor erit Oriphiel, Splenem. Correspondent quoque Planetæ cum morbis cuiusque membri modo enarrati. Omnes reliquæ partes minus principales, cum duodecim signis Zodiaci societatem habent. Humores corporis humani, præter id quod numerum & qualitatem Elementorum imitentur, sic quoque cum duodecim Anni mensibus correspondent: vti etiam duodecim Mineræ cum Quatuor Elementis. e.g. Bilis siue Cholera propter caliditatem & siccitatem, Ignem habet, subiacet Marti & Soli præcipue, quibus se accommodant, Auripigmentum, Antimonium, Talcum. Atra Bilis siue Melancholia propter frigiditatem & siccitatem Terram, quæ Saturno obedit: cui Tartarus, Sal commune & Sulphur attribuitur. Pituita siue phlegma, Aquam, propter humiditatem & frigiditatem, propter quæ, Luna & Veneris dominium sequitur: cui additur Mercurius, Vitriolum, Sal nitrum. Sanguis denique ob caliditatem & humiditatem, Aerem, vnde Ioui persimilis est, & huic Cin-

G g.

naba-

nabaris, Alumen, Aes viride. Sic etiam septem dies septimanae, nomen à septem Planetis acceperunt.

Ætatum
cum Pla-
netis com-
paratio.

Ætates quidam tres statuerunt. Iuuenilem, mediam, & senilem. Rectius tamen Ptolomæus lib. 4. Iudiciorum, accommodat Ætates ad Planetas, ubi scribit: Luna gubernat Infantiam quatuor annis, propter humiditatem. Sequentibus decem annis, Mercurius, ingenij magister, & morum informator. Octo sequentes annos sibi vendicat Venus, ingenerans blandimenta cupiditatum ac libidinum. Post Venerem, viginti annis dominatur Sol, sapientia gravitatisque author. Post Solem Mars, annis quatuordecim, curam laborum ac contentionum inserit. Martem excipit Iupiter, consiliorum & prudentia parens atque moderator, annis duodecim: & sic complentur anni sexaginta octo. Quod reliquum est ætatis, Saturnus conficit, inertia, morositate ac mœstitia. Vno intuitu hæc omnia quilibet in Quarto perspiciet Emblemate, quasi in compendium redacta.

Solis &
Luna ne-
cessitas.

Premissis itaque generalibus, ad particularia magis accedamus. Sol ergo, boni filius, magna Planeta potentia, dux lucis, & caloris vitalis fons; Lunaque ipsius æmula, humorum domina, cum reliquis luminibus minoribus erraticis & fixis, masculinâ vel femininâ, æstivâ vel hyemali influentiâ præditis, suo per Zodiacum cursu, suo ortu & occasu, congressu & discessu, necessaria sunt digestio-

num

num instrumenta: quæ inferiora hæc agitant, mouent, & latentes formas exuscitant, benigno roris, manna, Thereniabin & pluuiarum nectare, blandissimoque Zephyrorum genitalium, & teporis uerni afflatu, ac gratâ temporum uicissitudine fecundant, & ab extra opitulando, & obstetricando formas ad actus secundos perducunt. Hinc miranda & imperscrutabilis rerum sympathia & antipathia, consensus & dissidium, discors concordia oboritur.

In Sole tanquam corde cæli, ut in potenti scaturigine ^{Solis & Luna vires,} & fonte, reperiuntur cælestes occultæ operationes corporum cælestium. Hinc cælestis regina & uxor Solis, Luna, omnium cælestium influxuum uirtutumq; ultimum est receptaculum, Solis cæterorumque Planetarum ac Stellarum radios & influxus, quasi sætum suscipiens, inferiori mundo sibi vicino, quasi parturiens edit: astimatûrque, à Deo sapientissimo, spheram Lunæ, in infimo loco corporum cælestium, & supremo elementarium motuum creatam & collocatam esse, ut ab illa de super possint accipi vires & influentia cælestes astrorum, & ipsa Luna, easdem à se refundere in omnia elementaria, uel in ipsa elementa usque in terræ globum distribuere, & cuiusque rei peculiare ac proprium innatum astrum cum superioribus conspirans hoc pacto excitare. Sic absque Luna intermedia vim superiorum attrahere omnino nequimus: nihilque sine Luna beneficio unquam perfeceris, quia Luna uir-

tute Solis domina generationis, augmenti, & detrimenti: Luna quasi luce lucens aliena, quia ipsa non lucet de se, sed omnem splendorem suum à Sole mutuatur; sic Luna licet ab omnibus stellis vires suscipiat, potissimum tamen in Sole, quoties illi coniungitur, viuifica virtute repletur, ac pro illius intuitu complexionem mutuatur. Sol, ubi in Arietis domicilium ingressus, quod fit in Martio (vnius enim anni spatio, duodecim signa Zodiaci percurrit, diebus ferè triginta signum vnum; Luna spatio menstruo signa pertransit, inque sexaginta horis æquinoctialibus peragit) maximos & manifestissimos effectus monstrat in terris: variat enim pro qualitate signorum humanos actus, quia & signa diuersos effectus obtinent habitudine: nam Aries, Leo, sagittarius, ignea; Taurus, virgo, Capricornus, terrea; Gemini, Libra, Aquarius, aërea: Cancer, Scorpius, Pisces, aquatica signa sunt.

Solis cum
Auro ana-
logia.

In Mundi itaque oculo, siue Sole, omnes nature vires quasi in receptaculo & fonte perenni recondite sunt: humane sanè sapientie fermentum, superque omnia lucet: & sicut in Microcosmo Cor est scaturigo vitæ spiritus & sanguinis, omnibus reliquis membris motum ac vigorem impertiens: ita Sol cor cæli vicissim, tãquam omnium virtutum elementarium Dominus per vniuersam naturam suos spargit & infundit radios: & vt Sol inter cælestia, sic Aurum inter metalla tenet primas, estque receptaculum

&

& subiectum omnium virium elementarium, caelestium
 ac supercaelestium: delabuntur autem à supercaelesti &
 caelesti influentia deorsum, in mundum hunc elementa-
 rem, concentrandoque confluunt in hoc unicum metal-
 lum, sicque colligata in eo asseruat & concluduntur. Et ve-
 luti Sol communicat & praelucet omnibus stellis ac Plane-
 tis, & ab ipso tanquam Rege, lumen omne recipiunt, ope-
 ram vicariam, assurgendo, vel motus variatione sese ac-
 comodando praestant, dum in Apogeo tardi, in Perigaeo ce-
 leres, nunc retrogradi, nunc apparent directi. Sic ab Auro
 cetera res, valorem & sui pretium consequuntur, quae vi-
 cissim illi cedunt in honore, durabilitate, & virtute. In
 honore; quia in Regum coronis & sceptris gestatur; in po-
 culis & patinis usurpatur; in catenis & vestibus visitur.
 In duratione; quoniam cetera res in chaos Elementorum
 cito redeunt; aurum vero nunquam, nisi tardissime. In
 virtute; quia & Medici ipsi summam virtutes adscribunt.
 In Auro spiritus est secretissimus ac caelestis, omnibus crea-
 turis totius mundi, vitam, substantiam, essentiam lar-
 giens. Idem ille spiritus liberrime diffusus, motu ac virtu-
 te sua in terra maxime, ut in centro eius, artissime con-
 tractus condensatur, & quasi in substantiam illorum in-
 corporatur, quae in terra centro proueniunt: Inde metallis
 totus clauditur & figitur. Hic spiritus vnus idemque co-
 uenit cum omnibus animantibus, vegetabilibus, & mine-
 ralibus,

ralibus. Sic membra omnia principaliora in Microcosmo reguntur à spiritu, spiritus ab astris, astra à Sole, Sol vero à supremo vniuersitatis Rectore. Inter caelestia sic Sol obtinet primas: inter vegetabilia Vinum: inter animalia Cor: inter mineralia Aurum. Sapientes antiqui, Solem uno caractere hieroglyphico, videlicet integro circulo, & visibili centro describere & praefigurare voluerunt: siquidem Solis character tum caelum tum terram refert; nam circulus, caelestes motiones & influentias, centrum, terrenam & fixam naturam promittit.

Solis character hieroglyphicus.

Aurum Cordis corroborans.

Cum itaque Cor, focus sit caloris nostri, centrum microcosmicum, Rex & Princeps reliquorum membrorum, quo saluo, caetera salua, laeso laesa sint, primum viuens, & ultimum in animali moriens, fons caloris ac spirituum: tutor, rector, & inspector aliorum: at primogeniturae jus habeat, spectet ad conseruationem totius familiae, mareque aestuosum affectuum turbinibus sit. Quare pacandum veniet auro in medicamentum concinnato: aurum enim ex summe corroborantibus primum est: equatio qualitatum, quasi corticem externum superinduxerit auro, seu potius clypeum Achillis, sub quo, tanquam testudo sub testa durissima, sua inferiora viscera abscondit, & ab iniurijs praetereuntium seu iniquè tractantium tuetur. Vt autem in usum corroborantis, metallum hoc peruenire possit.

fit, tunc scias primum per artem, metallicam & minerali-
 lem formam separare, soluere, & recludere: nimirum cor-
 pus per solutionem, & vice versa à corporali forma redu-
 cere Mercurium, sulphur, & falem, quæ ita separen-
 tur, ut quodlibet teneatur separatim. Hoc autem aliter
 non fit, quàm ut mineralis spiritus & sulphurea anima,
 cū albo sale vicissim, per artem spagyricam in liquorẽ subti-
 lē ac substantiã redigatur, quod nullo alio fit medio, quàm
 cū aqua philosophica, in qua omnia Elementa, in primis
 omnes cælestes, elementares, & terrestres qualitates la-
 tent incluse: mercurialis enim spiritus frigidus est, lenis &
 humidus, anima sulphurea calida & sicca, & talis liquor,
 nihil aliud est, quam prima materia & primum semen
 metallorum & mineralium: qui liquor, si more philosophi-
 cocum suo fermento componatur, & per Vulcanum ad o-
 ptimam perfectionem in fixam medicinam redigatur, ma-
 gnum secretum confectum est, quo totus Microcosmus re-
 fiti, & ipsi noua quasi vita introduci potest.

Requiruntur autem ad solutionem hanc, metallica ^{Genealo-}
 substantiæ; non aliæ: cum enim illud, quod ad ultimum ^{gia Tinctu-}
 per artis adminiculum fieri intenditur, sit metallum per- ^{ra auri,}
 fectum, quomodo hoc genealogiam suam incipiet ab ani-
 mali, vel vegetabili. Pater itaque Auri tinctura est, &
 mater argentum viuum, auus est mercurius fixus, auia
 iridem mercurialis ac volatilis: tota itaque prosapia hu-
 iusmo-

iis modi à Mercurio incipit, in eumque desinit: nam & aurum totum Mercurius est, inque eum resoluitur à quibusdam & tinctura ipsa perfecta. Vnde rectè dictum.

Est in Mercurio quicquid querunt sapientes.

Distinctio Mercurij sulphuris & salis. Distinguitur autem Mercurius, in corporeum, vulgarem, & philosophicum. Vti sulphur, in aethereum, combustibile, & fixum. Sal, in sale elementorum, terrenum, & centrale. Omnis Mercurius ex fumis est compositus, hoc est, ex aqua subleuante terram secum in aëriam raritatem, & ex terra, cogente aërem redire in aqueam terram, seu terram aquam: cum enim Elementa in eo sint per omnia, & mixta, & inuicem in quandam viscosam naturam conculcata & redacta, non facile ab inuicem recedunt, sed vel volatilia sequuntur superius, vel apud fixa inferius manent, quorum primum in vulgari Mercurio, alterum in Philosophico & metallis fixis apparet: in his, Elementa fixa prædominantur volatilibus, in illo, volatilia fixis. Nec verò absque causa est, cur Mercurius Deorum reliquorum nuncius, interpres & quasi minister intermedius currens dicatur & habeatur, alis ad caput & pedes adaptatis: ventosus enim est, & volat per aëra, ut ipse ventus, ut in communi, multorum cum damno re ipsa conuincitur: at quia caduceum gestat binis serpentibus transversim cinctum, qui animas ex corporibus ducit & reducit, & multa eiusmodi contraria efficit.

Philo-

Philosophici Mercurij symbolum optime exprimit. Est radix metallorum, ex qua omnia quolibet tempore metalla nascuntur, quæ omnibus in locis inuenitur; non verò est viuus Mercurius, seu vulgaris, qui venenosus est: hic salubris, quo nemo hominum carere potest. Salis igitur cælestes effectus balsamicos, terræ liquor, qualem ex salibus erui diximus, quodammodo imitari potest: siquidem nihil ^{Ars Naturam imitatur} natura progeniuit, quod idem ars imitatione non effingat, & quæ potest Sol cælestis naturali proprietate prestare, eadem & Sol artificialis, chymicâ industriâ paratus, & ex rebus terrenis assumptus, exerere quodammodo valet: quod enim est inferius, idem est ac quod superius. Liquor igitur iste balsamicus, ex sale eductus, hoc ipsum potest, si ad debitam quantitatem aquæ, aut passivi liquoris, qui vique copiosus occurrit (i. e. aquæ pluuiialis destillatæ) commisceatur. Sic Ars & Natura mutuas sibi manus conferunt, ita ut hæc illius vicaria fiat, & illa huius: nihilominus Natura manet Domina, & Ars ancilla. Est autem Natura principium & causa motûs, & status eius in quo est primo, & ancilla per se, & non vi alienâ.

Igniū quatuor sunt genera, naturalis, innaturalis, cōtra ^{Ignium quatuor genera.} naturam, elementalīq; qui lignum accendit. His vtimur, & non pluribus. Ignis contra naturam, debet excruciare corpora, ipse est draco, violenter comburens, ut ignis inferni. Ignis natura, est tertium menstruum: ille ignis na-

H h

tura-

ruraliter inest cuique rei. Ignem occasionatum vocamus innaturalem, ut calorem cinerum & balneorum ad putrefaciendum: absque his ignibus nihil producit ad putrefactionem, ut possit separari materia, ut simul sit proportionata ad novam coniunctionem. Ignes vero dicuntur, quia virtutem igneam habent, naturalis coagulando, innaturalis dissoluendo, contra naturam corrumpendo, elementalis calorem & primum motum administrando: atque in his catenatus ordo observatur, ut secundus à primo, tertius à secundo, quartus à tertio & primo simul incitetur ad actionem, sic ut unus sit agens, & alter patiens, idemque agens & patiens diverso respectu. Primus est ignis elementalis re & nomine, secundus aer est siue aërius, tertius aqueus seu lunaris nature, quartus terreus. De primo, quia omni videnti & tangenti cognitus est, superuacaneum est aliquid dicere. Tres reliqui sunt dracones, menstrua, aqua, sulphura & Mercurij. Dracones, quia venenositatis participes, deuorent sui generis serpentes, corpora sibi commixta atterant & alterent, hoc est, soluant & coagulent: deuorare autem Draco dicitur sui generis serpentes, & caudam suam, cum partem volubilem, venenosam & humidam absumat, ut post absque cauda videatur corpulentior & tardior, siquidem motus & volubilitas eius magna ex parte ratione caudae contigerit. Menstrua dicuntur, quia ex il-

Cur Ignis
dicatur
Draco.

Cur Men-
struum.

lis

lis fœtus Philosophicus producitur & nutritur, usque ad eius natiuitatem, distinguunturque in Vegetabilia & mineralia. Aquæ sunt, quia aqueam naturam in igne ostendunt, hoc est, fluxum & liquiditatem, quæ aqua conuenit. Sulphura quoque appellantur à sulphuris virtute, quam in se habent: nam sulphur natura, cum alio sulphure miscetur, & fit unum; & duo sulphura ab uno soluuntur, unumque à duobus segregatur, & sulphura à sulphuribus continentur. Sunt autem sulphura animæ occultæ in quatuor elementis, quæ per artem extracta se inuicem continent naturaliter, & coniunguntur. Quod de sulphuribus dictum, idem de totidem Mercurijs intelligendum erit.

Sphingum itaque Anigmata, i. e. Chymicorum allegoricas & æquiuocas dictiones & propositiones, tanquam alter Oedypus soluturus & explicaturus, ad Antrum Philosophicum siue Officinam arariam & chymicam cautissimè procedemus, arcanumque summum & utilissimum ibi latens eruemus: nam rosæ intra spinas abditæ capillos flauos habent interiùs, & vestem viridem exteriùs: nemo has nisi sapiens carpet, & à spinis separabit, si secus, aculeum sentiet in digitis: sic nullus nisi cautissimus Philosophorum flores decerpit, nisi apiculas & aciculas in aluearijs, & fel in melle experiri velit. Plurimi Rosarium manibus prædatorijs clam ingressi sunt, sed nil præter do-

H h h 2

lorem

Cur Aqua
Cur Sulphur & Mercurius.
Allegoria & Anigmata Chymicorum. Solis Philosophis cognita.

lorem inde retulerunt, hoc est, oleum & operam perdid-
erunt: dum enim quis putat se fecisse, mundum habere, ni-
hil in manibus suis inueniet: & absque sapientia Palla-
dis, Solius Vulcani operâ freti, gignunt fetus, videlicet
monstrosos, Apodas & abortiuos, qui nec se sustentare, nec
alijs prodesse possunt.

Enigma
Chymicum In hoc autem antro, sunt Venti, Percutiens, Re-
percussus, & Hominum Pernicies, Vbi res è mi-
neris accipiuntur suis, & à Vulcano Ignis Patro-
no, & Neptuno Aquæ Dominatore, exaltantur
ad altiora loca, & mittuntur à cacumine mon-
tium suorum, & reducuntur ad radices suas.
Hæc omnia, sunt & fiunt in officina chymica: nam per
ventos, folles; per percutientem, malleum; per repercus-
sum, incidem; per hominum perniciem ferrum intelli-
mus. Per montes significantur cucurbitæ, & per cacumi-
na montium, alembici: mittere autem secundum simili-
tudinem, est recipere aquam illarum per alembicum in re-
cipiente: reducere verò super radices, est super hoc, à quo
prodeunt: & nominantur cucurbitæ montes, quia in mō-
tibus inuenitur Sol & Luna: sic etiam in his montibus, qui
sunt cucurbitæ, generantur Sol & Luna eorum. Exal-
tantur autem ad altiora loca à Vulcano & Neptuno, sci-
licet ab Igne siue Calore, & Aqua Balnei Mariæ, per Co-
ctionem, Philosophus siue artifex, diligentissime & pro-
uide

vide omnibus suis operationibus procedit: materiam enim suam purgat, preparat, & disponit suis vasis, caloremque aptum ministrat, quo de die in diem inter se commixta subiecta, agunt & patiuntur ab inuicem, eò usque, donec post longum tempus, varios colores transeuntes ad vnum colorem & essentiam deuenierint. In quo opere solutio, coagulatio, sublimatio, ascensio, descensio, distillatio, calcinatio & fixio, tanquam intermedia absoluuntur: durum enim & compactum alterari nequit, ideo Solutio prae-mittitur, ut liquefiat & mollescat. Vbi autem solutum quid est, ut quoque coaguletur, conuenit, non ad duritiem pristinam, sed melleam tractabilitatem; sublimatio vero segregat purum ab impuro, & vile reddit dignius, inferius superius: unde nec hæc abesse debet, sed est quasi domina omnium & magistra. Dum fit sublimatio, aliqua partes altius ascendunt, quæ est ascensio, & alia iterum descendunt, & sic descensio fit. Distillatio abhinc clarificat totum sæpius interposita, & quæ in fundo remanet, calcinatur: utrumque verò figitur, & sic opus perficitur. Luna est, quæ ad solis sublimitatem exaltanda venit, propter quam hæc omnia fiunt: matrimonium enim inter Solem & Lunam durable intenditur, & Sol absque Luna non magna est æstimationis, & Luna absque Sole abiecta conditionis & vilis originis: at hæc à Sole coniuge, splendorem, dignitatem & robur, seu animi corporisque firmitatem

*Operatio-
nes chymi-
ca in solu-
tione Auræ
potabilis.*

Solutio.

Coagulatio

*Sublima-
tio.*

inferius

Ascensio.

Descensio.

*Distilla-
tio, Calci-
natio, &
Fixio.*

Coniunctio

Solis &

Luna quæ

*fit necessa-
ria.*

tem accipit, Sol vero à Luna prolis multiplicationem, generis propagationem. Hinc Rosarius: si in Arcano nostro esset tantum alterum ipsorum, nunquam facile flueret medicina, neque tincturam daret, & si daret, non tingeret, nisi in quantum esset, & reliquum & Mercurius in fumo euolaret, quia non esset in eo receptaculum tincturae. Et Geber probat in libro examinum, quod si Sol & Luna insimul incorporentur cum arte, non separantur de facili.

Conceptio & desponsatio fit in putredine in fundo vasis, & generatio genitorum fit in aëre, scilicet in capite vasis, id est, alembici: estque conceptio in balneis nihil aliud, nisi putrefactio in fimo: corpus enim nihil facit, nisi putrefiat, & non potest putrescere, nisi cum mercurio. Putrefactio itaque fiat igne lentissimo fimi calidi & humidissimi, & nequaquam alio, ita ut nihil ascendat: quia si aliquid ascenderet, fieret separatio partium, quae fieri non debet, donec masculus & femina sint perfecte coniuncti, & unum recipit aliud, cuius signum est in superficie nigredo perfecta solutionis: ortus eius est albus, qui fit in cacumine montium, hoc est, in aëre seu alembico. Sic Rosarius habet, & ex Arnolde refert, fac ut principio habeas colorem nigrum, & tunc certus eris quod putrefacis, & viâ rectâ procedis. Nigredo hæc Saturnus est, quem per Corruum nigrum alas succisas habentem chymici indicant, aut

aut per atramentum, & auem volantem noctu sine alis, quam primus ros caelestis, in nigredinē capitis coruini transfmutauit; hæc caudam Pauonis assumit, deinde pennas Cygni acquirit, postremò rubedinem totius mundi accipit, quæ igneæ naturæ siue Phœnicis signum. Est autem in hac transfmutatione maximus nigredinis illius coruina siue atramenti fœtor, cadauerosus, abominabilis, & sulphureus, odorem sepulchrorum de se mittens: fundamentum tamen est aqua hæc fœtida, & mater omnium elementorum, ex qua, & per quam, & cum qua preparant Philosophi ipsum Elixir in principio & fine. Hæc est illa aqua nubium, quia distillata est velut Ros Maij tenuissimarum partium, quam Pegasus ex Parnasso ungulâ suâ percussio elicit, quam Nonacris Arcadiae mons ex jugis emittit è saxo prorumpentem, quæ in sola ungula caballina seruari potest, ob vim eius fortissimam: hæc est aqua draconis, quæ debet fieri per alembicum sine omni alia re addita, in qua faciendâ est maximus fœtor.

Post aquam fœtidam Leo viridis occurrit: totum enim quod est perfectum in aere, est illa sola viriditas, quæ in ipso est, quia illa viriditas per spiritum vegetabilem siue spiritum vini qui etiam Mercurius vegetabilis à quibusdam vocatur, vertitur in verissimam tincturam nostram & aurum potabile, propter amicitiam quam inter se habent mineralis & vegetabilis mercurius. O benedicta viriditas, quæ cunctas res

gene-

generas, cum nullum Vegetabile neque ullus fructus ger-
 minando appareat, quin sit ibi Viridis color. Similiter ita-
 que nostra compositionis generatio viridis est, propter quam
 Viriditatem Philosophi ipsam germen appellauerunt. Ex
 Leornber, hac autem viriditate tandem emergit rubedo siue Leoru-
 ber pulcherrimus, robustissimus, cuius iuba pectus, caput co-
 rona aurea gemmis pretiosissimis distincta ornant; nec im-
 merito; plurima enim in microcosmo accidentia expellit, se-
 mimortua reuiuificat & refocillat. Ignis quoque, qui om-
 nes alias res destruit, Leonem hunc construit, qui reliquis
 mortem, huic vitam prebet. Vnicus etiam est Phoenix,
 qui reparatur igne, qui innouatur flammis, & ex cinere e-
 mergit rediuuius. Summa igitur huius compositionis &
 Conclusio Enigma *Conclusio est; Manè Quadrupes, Meridie Bipes,*
Vesperitripes. Qui hoc ad hominis aetatem interpre-
tantur, falluntur: nam Quadrangulus seu quatuor Ele-
menta omnium primò consideranda sunt, hinc ad Hemi-
sphærium (duas habens lineas, rectam & curuam) hoc est,
Lunam peruenitur albam, abhinc ad Triangulum, qui
constat corpore, spiritu, & anima, siue Sole, Luna, & Mer-
curio. Hinc Rhasis in Epist. Tinctura Auri, inquit, est
triangula in esse, quadrangula in qualitate: philosophi e-
nim, quadrangulum in triangulum ducendum esse vo-
lunt, hoc est, in corpus, spiritum & animam, quæ tria in-
trinis coloribus ante rubedinem præuis apparent. Ut pote
corpus

Quid Phi-
 losophis si-
 gnificet
 Quadran-
 gulus, Tri-
 angulus,
 & Circu-
 lus.

corpus seu terra, in Saturni nigredine: spiritus, in Lunari albedine, tanquam Aqua: anima siue Aër, in Solari citrinitate, tum triangulus perfectus erit. Sed hic vicissim in circulum mutari debet, hoc est in rubedinem inuariabilem. Quâ operatione, femina in masculum conuersa, & vnum quid cum ipso facta est, & senarius, primus ex perfectis numerus absolutus, per vnum duo, cum ad monadem iterum redierit, in quo quies & pax aeterna.

In Quinto igitur hoc Emblemate, Virgo coronata, Sapientiam significat. Arbor cum fructibus, qui signa metallorum & mineralium in se habet, sanitatem & vitam nostram demonstrant, quæ præseruatur & fouetur ex multiplici compositione & applicatione illorum. Aquila & Phoenix, quatuor Elementa vnguibus suis representant, tanquam prima creaturarum omnium principia. Aquila, æqueum & terrestre, propter sal volatile, & album terrestre. Phoenix æreum & igneum, propter igneam & sulphuream suam naturam, volatilem quoque & fixam. Sphæra cælestis cum circulis suis, primo Firmamentum, secundò Planetarum effigies, tertio Zodiaci signa, quarto Annos, quinto Sal, sexto Sulphur, septimo Mercurium, octauò Ignes, nonò Triangulum sua principia in se habentem, denotat. In supremitate, ostenditur sacrosancta Trinitas & Deitas, cum Angelorum choro. Inferius, Antrum apparet, in quo Vulcanus & Neptunus cum suis furnis de-

Expositio
compendio
sa Quinti
Emblema-
tis.

stillatorijs igni & aqua accomodatis, se ad destillandum & laborandum accingunt, pro materia sua Aurum, Argentum & Mercurium capientes, ex quibus solutis & coctis, varia resultant mutationes, & plurimi colores cōspiciuntur, qui per Coruum nigrum, per Cygnum, Pauonem, Leonem viridem Lauro coronatam & vitibus ornatam, Leonem rubrum coronâ aureâ coronatum indicantur. Pelicanus Veneris, & Basiliscus Martis est symbolum; concurrunt influentijs suis in hac compositione omnes Planete: cum verò vnus benignior sit altero, & quidem Venus siue Pelicanus, amoribus suis, Solis & Luna cōiunctiōibus: Mars verò siue Basiliscus, venenato aspectu suo, & occulto veneno, saluberrimum Elixir hoc, magis destruere, quàm exaltare in viribus posset: ideo Pelicanum siue Venerem admittere, Martem verò siue Basiliscum, tanquam nociuum, & iurgia in quouis matrimonio & coniugio facile excitantem, & totam rem turbātem, excludere, & ab Apolline & Diana fustibus trucidari, operaprecium fuit. Quae omnia compendiosè, hac iconne indicantur.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

De Topicis quibusdam Medicamentis & de usu Nicotiana potus in Affectu Hypochondriaco.

INTER Topica, siue externa medicamen-
 ta, imprimis non parum commendantur
 lapides preciosi, è collo penduli, aut annulis,
 aut armillis, ita tamen vt cutem nudam attingant,
 inclusi & gestati. Quales sunt rutilantia
 & rubra Corallia, Smaragdus orientalis, Saphyrus,
 Lapis Lazuli: siquidem melancholias, inanestimores,
 fascinationes, doemonum insultus, ac varia terriculamenta
 arcere, fugareque creduntur. De Lapide Lazuli tamen,
 hoc animaduertendum; quandoquidem in grauidis etiam
 abortum præcaueat, vt in partu appropinquante,
 ne foetum retineat, auferatur. Possunt etiam
 applicari cordi & pulsibus, sacculi, yino albo &
 aqua rosarum irrorati. Vt Rec: Flor: rosar. rorismar.
 ana Dr. ij. Lauend. Dr. j. sem: angelic. cort: citri. caryo-
 phyll. Cinamom. macis. ana Dr. ss. Croci scr: j. moschi. am-
 bra ana gr. vj. cum sindone rubra siat sacculi interpastati.
 vel Rec: spec: aromat: rosat. diamoschi an. Dr. ij. Pulu:
 macis: caryophyll. cort: citri an. Dr. j. flor: bugloss. citri, an.

Lapides
 Preciosi è
 collo pen-
 duli.

Sacculi
 pro Corde
 & pulsibus

Aliu.

l. i. i. 2.

unc.

424 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

- unc. β. f. sacculus vino albo irrorandus, & cordis regioni applicandus. Vel. Rec: Fol: melissa hortensis. cardiaca. rosarum. violarum. nymphe. buglossæ. borraginis. tunice an. Dr. j. Cort: citri sicci. Dr. ij. Xyloaloes scr. β. santalorum omnium ana scr. j. caryophyll: scr. j. macis scr. β. Nucis myristice unc. β. sem: ocymi. Citri. ana Dr. j. Troch: de caphura scr. j. f. Pulvis & cum syndone rubra sacculus interpastatus cordialis. Vel applicentur Epithemata ex aqua rosarum. melissæ. lauend. borrag. card. benedict. cinamomi. carfunc: Inungi etiam potest cordis regio, oleo citri, melissæ, caryophyll: macis, cinamomi, vel solis, vel cum unguento rosaceo mistis. Vt. Rec: Vng: rosar. unc. β. ol: Citri scr: β. Cinamomi. Caryophyll. ana gutt. vj. moschi. ambræ. ana. gr. iij. M. f. Linimentum. Vel. Rec: Aliud. succi cardiace, melissæ, olei nardini, rosarum ana unc. β. coque parum, adde Ol: caryophyll. scr. β. Caphura gr. viij. Croci. scr. β. Cera albæ. q. s. fiat linimentum: addi potest parum si placet Moschi. Vel. Rec: Ladani puri unc. β. Syrac: calamitæ. Terebinthina. Mastich. ana Dr. ij. Ol: Citri. Caryophyll. Cinamom. ana gutt. vj. Moschi. Ambræ. an. gr. iij. subigantur in mortario pistillo calido, addendo sub finem Ol: Nucis moschat. express. scr. ij. f. Emplastrum quod cordi applicetur. Sunt & odoramenta valdè utilia, cum viâ non longâ ad cor tendant,

dant, virésque valdè reficiant. Vt *Rec: Fol: meliffa. Nodulus*
ocymi, caryophyllata ana Dr. ij. Cort: Citri, santali citrini. odoriferus
Caryophyll. an. Dr. j. Croci scr. ß. Ambra gr. vj. Moschi
gr. iij. ligentur in nodulo, & irrorentur aqua cinamomi &
rosarum. Vel Balsama ex enumeratis modò o-
leis olfacienda naribus offerantur, tempora
quoque, vertex capitis, & nucha illinantur. Vt
Rec: Ol: nucifera expr. vnc. ij. Ambra nigra Dr. iijß. Am-
bra grisea Dr. ij. Moschi Dr. j. ß. Zibeti Dr. iijß. Ol: Cina-
momis scr. ß. Ol: Maiorana, Ol: Lauenda ana Dr. ß. Ol:
Caryophyll. gutt. vj. Ol: succini scr. ß. cum Balsamo Indi-
co, q. s. f. Balsamum. Quod tamen mulieribus ob
suauitatem minùs commodè adhibetur, præci-
puè vterinis affectibus obnoxijis, quibus foeti-
da aut malè olentia, propter vteri motù & suf-
focationem, magis conueniunt, aut alia cardia-
ca. Auicennas enim, lib. de viribus cordis do-
cet, septem modis Medicinam dici cardiacam.
Primò, quia reficit spiritus, vt vinum, oua, ju-
scula, & alimenta eupepta, & euchyma; & sanè
vires alimento maximè roborantur, eodem ta-
men intempestiuè exhibito, easdem lædi cer-
tum est. Secundò, quia spiritus illustrat, vt mar-
garitæ & sericum. Tertiò, quia substantiam cor-
dis congregat, spirituum resolutionem prohi-

*Balsamū
cordiale &
capitale.*

*Quot mo-
dis Medi-
cina dica-
tur car-
diaca.*

bendo, vt carabe, terra sigillata, bolus armenus, at hæc omnibus non profunt, quia sunt adstringentia, quæ interdum nocere possunt. Quarto, quia cordi est amica, vt sunt dulcia & odorifera, aqua coelestis, imperialis, Mariæ. Quinto quia roborat per qualitates manifestas, vt quæ est temperata, borrago, buglossum, aurum. Sexto, quia euacuat, depurando humorem melancholicum, & euacuando quod cordi nocet, vt sunt myrobalani. Septimo, quia proprietate occultâ roborat cor, vt Hyacinthus. Hæc autem varia, omnibus omninò causis conuenire nequeunt. Nunc autem, cum roborantia vulgus postulat, intelligit non iuscula, aut venæ sectionem, purgationem uic, sed Theriacam, Mithridatium, aquas stillatitias generosiores, fortio-rem cereuisiam, vinum cum aromatibus coctum, aliæque eiusmodi, quæ sæpè non solum ægris, sed etiam sanis nocere possunt. Iudicio igitur Medici, in cardiacis & corroborantibus exhibendis, opus est, qui si prudens & doctus sit, facile cuique ægro & morbo conuenientia proponere & applicare sciet.

Multis quoque in affectu hypochondriaco Lien tumet, alijs induratur sine incremento insigni.

gni, alijs, simul insigniter & augetur & indure-
 scit: omnibus grauitas adest, & circumscriptus
 in hypochondrio sinistro tumor, spiritus diffi-
 cultas, prauus color, ad plumbeum vergens, de-
 cubitus in sinistram partem grauis, venæ ad lie-
 nem nigricantes & turgidæ, & pedum sæpè in-
 flatio. Illis, post generalium præsidiorum o-
 pem, cõfert regioni lienis hoc vnguentum ad-
 hibere, quod vim habet malacticam, seu emol-
 lientem, resoluentem, aperientem, roborantem
 & splenicam, vnde nomen. Non debet igitur
 omitti, & cum eius vsus sæpè sit vtilissimus, om-
 nibus hypochondriacis cõmendatur. Est au-
 tem talis eius descriptio. *Rec: Ol: de Capparibus. Ol: Vnguentum
 de la smino ana vnc. ix. Butyri aestiui & insulsi ac recen- splenicum.
 tu lb̄. succorum bryoniae & cyclaminis ana vnc. viij.
 Gummi Ammoniacy aceto dissoluti vnc. ij. Pulv: Cumi-
 ni Dr. ij. Cort: Tamarisci. Fraxini, Ceterach. sem: agni
 casti ana. vnc. j. Cera noua & odorata q. s. f. Vnguen-
 tum. cui adde Ol: de spica Dr. ij. Ut ritè præparetur,
 olea, & butyrum, igne lento bulliant cum suc-
 cis, ad eorum dissipationem: commisceatur
 Ammoniacum dilutum, addantur pulueres,
 tum demum cera, & fiat vnguentum, cui parū
 olei de spica addatur, quod sua tenuitate efficit*

vt reliquorum vis melius ad partem deferatur,
& suo halitu, vnguenti odor minus sit ingratus.

Aliud.

Vel. *Rec:* ol: de cappar: vnc. iij. ol: sem: Erucæ exp: Nigellæ
exp: Canabis exp: Amygd: dulc: ana vnc. j. ol: Iuniperi vnc.
ß. mixtis affunde suc. scolopendr: exp: vnc. iij. & coq ad
succo consumptionem; postea adde Ol: stillat. Mastichis, Cy-
mini, Myrrha, an. Dr. j. Ol: Gum. Ammoniaci. Cham-
milla. Absynthij ana Dr. ß. Extr: Croci Ori. ser: ij. denuò mi-
sce, & cum cera alba s. q. f. Vng: Lien ad ignem illitū,
eum aperit, confortat, & à scyrrho præcauet;
præterea dolores & inflationes sedat & discutit.
Non minoris effectus sequens Emplastrum ex-

*Emplastrū
Spleneticū.*

pertus sum. *Rec:* Ol: Capparum. Chamamel. ana vnc.
iij. succorum scolopendria. Absynth. Rorismar. Agrimo-
nia. ana vnc. iij. Coque in diplomate ad succorum consum-
ptionem, postea adde Gummi Galbani in aceto dissol. Am-
moniaci, Bdellij an. vnc. j. Empl: de Meliloto. Diachylon.
simpl: ana Dr. vj. Ol: stillat: Iuniperi. succ. inspiss: rad:
Filicis utriusque ana vnc. ß. sem: Agni casti. Ruta hort.
Genista. an. Dr. jß. Resinæ & Cera ana q. s. misce & fiat
s. a. justæ consistentiæ Emplastrum. Huius Emplastri
portio extendatur super alutam rubeam, & ob-
ducatur syndone rubra s. a. cui inspergatur Ol:
Rorismarini q. s. & regioni splenis applicetur,
cuius

cuius duritiem & tumorem emollit, resoluit, splenemque aperit atque confortat.

De Tabaci siue Nicotianæ suffitu, an in melancholia & affectu hypochondriaco conueniat, quum omnibus adeò familiaris sit, vt pauci ab eo abstineant, pauca mihi scribenda erunt. Extra omnem enim controuersiam aleam est Nicotianam potui datam, tantum aduersari ventriculo, ac intestinis, quantum prodest humido, ac frigido cerebro. Immodicus namque calor, vt exhaurit humidum radicale, sic obscurat nebulosus ipsius fumus, non parum illustrem, nostræ vitæ spiritum: imò suffocat tam efficaciter calidum innatum, vt instar tabidorum (qui ex sententiâ Galeni à siccitate consumuntur) planè extenuemur, cum tussi perenni, & infatigabili spiritus difficultate. A quo equidem plurimos, qui dies ac noctes, cum hac Helenâ transegerant, vidi pessundatos. Moderata certè, vt nullibi, sic neque hic culpantur, Sed modum in hoc fumo si excesseris, obnubilabitur, desiccabitur, & inflammabitur cerebrum, defatigaberis à tussi, vitiabitur pulmo, emarcescet animus, & tandem cōsumetur corpus vniuersum: vel lentè, si fueris integer ac

K k k

valens;

*Virum cō-
ducit Ni-
cotiana si-
ue Tabac-
ci suffitus
in melan-
cholia hy-
pochon-
driaca.*

*Tabaci fu-
mus per se
nō est nar-
coticus.*

valens, vel celeriter, si quid vitij alibi sit in visce-
ribus. Putant autem plurimi, esse narcoticum
hunc fumum, & propterea hyoscyamum Peru-
uiantum vocant; somnum enim conciliare, &
dolores consopire multi docti scribunt: quod
tamen vero consentaneum nō prorsus videtur.
Nam quòd somnum conciliet, id præstat va-
pore, vel excitato in cerebro, vel illuc delato, vel
cibi coctionem adiuuando: tunc enim suavius
dormimus, cum stomachus cibo non grauatur:
dolores autem tollit, quia causas illorum vel a-
dimit, vel alterat, non autem narcosi consopit,
quod inde cognosci potest. Primò, Tabacum
est calidum, siccum, attenuat, penetrat, humo-
res resoluit: at narcotica, siue calida siue frigi-
da sint, humores incrassant, vnde si à crassis hu-
moribus dolor fiat, maximum damnum infe-
runt, quia crassiores reddunt humores, sicque
curatu difficilior affectus redditur: at Tabaci
fumus, frigidis naturis, humoribusque magis
competit, contra naturam narcoticorum. Se-
cundò, cum nimix euacuationes adstringenti-
bus sisti non possunt, narcoticis vtimur, tan-
quam summo præsidio, ad humorum motus si-
stendos, at herba hæc, corpus fursum deorsum-
que

que purgat, instar hellebori aut antimonij. Nec vomitum compescet, nisi causam adimendo, sicut vomitus vomitum sedat. Tertiò, stupefacientia extrinsecus apposita, parti sensum adimunt, eamque admodum refrigerant: at nihil tale herba hæc facit, ergò non est per se narcotica, sed tantum per accidens. Quandoquidẽ vero hoc fumo omnis generis homines vtantur, tenues, crassi, biliosi, pituitosi, aliq; , nihilq; incõmodi inde percipiant, ideò valde nociuum esse non censeo, nisi fortè, vti supra monui, ob immoderatum vsu, vbi omne nimium vertitur in vitium. Licet multa, perniciosum esse illius vsu ostendere videantur, quia naturæ contraria est herba: nam susque deque purgat violenter; purgantia autem omnia naturæ sunt quodammodo inimica, cumque quis primùm illa vtitur, vertigines, animi defectiones, sudores frigidus patitur, quæ sunt malignæ qualitatis indicia. Quæ omnia quidem vera sunt, cum in corpus ingeritur, sed quando solo suffitu assumitur, nec ultra fauces peruadit, cerebro prodest caliditate suâ, humorésque pituitosos vacuando, nec stomachum turbat, sed potius roborat, & coctionem iuuat. Cum igitur ostendat experien-

Huius vsus non est valde nociuus si sit moderatus

Observan.
da in usu
suffitus Ta-
baci.

perientia, sine noxa à quamplurimis assumi, re-
ijcienda non est: verùm sequentia obseruanda.
Primò, moderatum illius esse debere vsum. Se-
cundò, magis vtantur crassi, pituitosi, illique,
quos defluxiones fatigant, ob calefaciendi, &
exiccandi vim quâ pollet: licet etiam tenuibus,
calidis, & melancholicis, si moderatè vtantur,
non multum noceat, cùm etiam illi, sepius, plu-
rimis ad cerebrum ascendentibus vaporibus
infestentur: cùm nemo visus sit, magnoperè il-
lius vsum exiccatus, narcoticâq; calidis & biliosis
magis, quàm pituitosis conueniant. Tertiò, qui-
bus Tabes ex rheumate in pulmones delabente
contigit, ijs suffitus Tabaci non conuenit, ne ad
partem affectam humores è capite trahantur.
Quartò, inter vsum huius suffitus, non assidue
potandum: sic enim per reciproca pocula illius
beneficia prohibentur: quamuis enim, humo-
res resolueri, cerebrum calefacere & siccare vi-
deatur, cerebrum autem calidum siccumque,
pauciora generet excrementa; tamen quate-
nus tale, potentiùs attrahit, faciliùsque repletur
vaporibus, ab inferioribus partibus, ex ingestio-
ne vini, cereuisiæ, aut eiusmodi potùs vaporosi,
sursùm expirantibus, vnde postea assidue re-
pletum,

repletum, exiccationis illius beneficia minùs percipit. Quintò, qui hoc fumo jam pridem vfi sunt, illique assueuerunt, curiosè obseruare debent, ne temerè postea illo abstineant, nisi simul valdè temperatam obseruent viuendi rationem, aliàs sentient sibi ex humorum abundantia, caput, corpùsque grauari, quos scilicet quotidiana fumi huius assumptio, vacuare solebat, tum somnos breuiore, & implacidos contingere, vaporum defectu, quos hic fumus excitabat, concoctiones pariter in ventriculo, minùs feliciter obiri, plurimàque inde vitia pululare: vnde senibus, aliisque, quibus naturà frigidior ventriculus est, consulendum, vt eiusmodi fumo vtantur, etiam si prius non fuerint assueti; eos enim à podagra, variisque affectibus frigidis præseruare potest. In melancholia autem hypochondriaca, moderatus quoque illius sit vsus, ne caliditas & ficcitas, quæ semper in hoc affectu prædominium habet, augeatur, foueaturque: vbi consuetudini quidem parum indulgendum. In assuetis autem hypochondriacis, non facilè suffitus iste præscribendus aut admittendus.

CAPVT XXIX.

An & quomodo conueniat in hoc affectu Puluis Bezoarticus animalis, & quales in se habeant qualitates Vipera.

CELEBRATUR hoc tempore ab omnibus ferè modernis Medicis, Puluis Bezoarticus animalis, tanquam Vniuersalis panacea cōtra quosuis morbos, præcipuè autem acutales & chronicos, inter quos (vt taceam pestiferos) non infimum locum tenent, morbi à serosa illuue, à tartaro, & atra bile pronati, quales sunt hydropici, arthritici, nephritici, & melancholici, præcipuè hypochondriaci, qui vt supra narrauimus, symptomata sæpè malignissima in se habent. Hoc itaque Bezoartico animali, cū calor innatus, & humidum primigenium, à vehementia morborum & symptomatum jam delinquens, restaurari, viscera corroborari, symptomata aut impediri, aut expelli, & vita ad multos annos protrahi possit, operæ precium esse duxi, si de eo quoque, quando quidem Magnatibus in quotidianum propemodum vsum cedat, parum fusiùs scripserim. Fit autem Puluis

Puluis Bezoarticus animalis in varijs morbis & melancholia hypochondriaca celebratur.

uis Bezoarticus animalis, ex venenatissimis ser-
 pentibus, colubris & viperis dictis, quæ anima-
 lia in montibus Eugenijs, decem milliaria itali-
 ca à Padoa distantibus, Venetæ ditionis, certo
 & statuto tempore capiuntur, singulariq; mo-
 do præparantur. Antiquitatem verò, viperarum
 vsum non exclusisse, inde liquet, quod vi-
 pera baculo nodoso circumuoluta, symbolum
 Æsculapij & Hippocratis fuerit, quasi vita ho-
 minis per illam prolongata, & ab omni maligni-
 tate præseruata fuisset: hinc partim in honorem
 Hygææ Deæ valetudinis, partim in laudem &
 honorem Hippocratis, tanquam sanitatis re-
 stauratoris & restitutoris incolarum Insulæ
 Coæ, in gratitudinis signum, veteribus mone-
 ta aurea & argentea sub viperarum insignibus
 excusa habebatur. Iam verò vti testatur An-
 gelus Baldus, in suo libello de viperis, 26. cap. ex
 secreto Dei consilio factum est, vt quemad-
 modum per serpentis fallaciam & inuidiam, in-
 nocens homo ad mortem condemnatus, & æ-
 ternâ vitâ priuatus fuerit; sic quoque per mor-
 tem vipere, & vsum illius, iam hominis vita, tri-
 plo longius quàm aliàs prolongari, à plurimis
 quoque morbis præseruari & curari possit.

Nam

*Ex quibus
 fiat Puluis
 Bezoarti-
 cus ani-
 malis.*

*Vipera
 symbolum
 Æscula-
 pij & Hip-
 pocratis.*

Nam senectutis eadem causa est, quæ lampadis oleo ferè absumpto emarcescentis, & obscure lucentis: ut enim in lampade tria, elyphinium, pinguedo, & flamma; sic in homine, elyphinium sunt membra vitalia, viscera & artus; pinguedo, humidum radicale; flamma, calor natiuus. Sola differentia est in eo, quòd flamma lampadis luceat, calor natiuus neutiquam, cum nõ sit ignis, sed saltem calor, & quòd pinguedo sit oleosa, humidum radicale viscosum, utpote feminalis principij. Ut quoque lampas extinguitur ex defectu olei, sic homo ex senio, absque alio morbo, in marasmum & tabem senilem ac denique mortem incidit. Quia verò inter reliquos serpentes, uti Quercetanus in sua Pharmacopœa Zoologica c. iv. recenset, non sunt, nisi hi duo numerati, coluber nempe (vulgò serpens dictus) & vipera, quæ exuias stas deponant temporibus: præsumendum hinc est atque credendum, his duobus animalibus, non tantum ad sui conseruationem, sed in aliorum quoq; vsum, concessum esse naturalem quendam instinctum, quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut crasso modo cibum corporeum, visibilem, & palpabilem.

*Vipera vni
de capiant
sua vires.*

bilem (siquidem authore Aristotele, & teste quotidiana experientia, eiusmodi animalia, circa cibum aut potum vitam multo tempore siue subtus, siue supra terram transigunt) sed merè formalem & spiritualement, hunc nempe salem sulphureum, & preciosum naturæ balsamum, quo omnia animantur & vegetantur, idque potissimum, dum circa æquinoctium vernale, calore siue igne Athanoris, magnæ lampadis cœlestis, potenter operante, & attrahente, sublimatur, & eleuatur: quod naturæ sulphur, per mirabilem hanc sublimationem, totam terræ superficiem irrorat spiritibus balsamicis, eiusque interiorem sinum irrigat preciosæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis saluberrimo & vtilissimo liquore: vnde omnia, penetrando durissimas etiam arborum radices, truncos & cortices, reuirescunt & efflorescunt, & quæ mortis speciem referebant, vitam recipiunt & reuiuiscunt. Eadem sublimatio fit etiam sub æquinoctio autumnali, sed decrescen- te paulatim calore, sydereoque igne longiùs regresso, magnum terræ sublimatorium refrigeratur, omnesque spiritus vegetales & balsamici, reuertuntur in suum chaos siue matricem. Ser-

LII

pentes

*Piperarū
vires.*

pentes & viperæ, quæ in terræ sinu & domicilio
 commorantur, naturali quodam instinctu vt
 diximus, exugunt, & in alimentum alliciunt ci-
 bum æthereum, qui tam insigni, viuificâ & spe-
 cificâ facultate pollet, aduersus venenatam &
 deleteriam illorum naturam: vt si eo satis refi-
 ciantur & instaurentur, non solùm vim acqui-
 rant, & virtutem, spolia sua vtroque tempore
 stato exuendi, seque renouandi: sed ob exube-
 rans illud balsamum, quo abundè vigent, instar
 medicinæ insuper vniuersalis sunt, ad corpus
 quauis ex parte vitiosum, putidum, & in frustra
 mox collapsurum, ita emundandum, vt in pu-
 rum, floridum, & sanum euadat; ita quoque
 fiunt, eiusdemmet balsami virtute, quâ abun-
 dant, alexiterium summum, contra omnia le-
 thifera & præsentissima venena. Hinc ipsis fa-
 cultas illa deponendi cutem, tempore videlicet,
 vt iam diximus, vernali & autumnali, quando
 spiritus isti sulphurei, sunt in sua exaltatiõe: qui-
 bus temporibus (ac in ipso præsertim Vere) vi-
 demus etiam arborum cortices balsamicis suc-
 cis, tum maximè abundantes, truncis suis, & li-
 gno solidiori nõ adhærescere, sed facilimo mo-
 mento, ab ipsis auelli & separari: non secus ac
 fer.

serpentes, qui circa idem tempus, & ab iisdem
causis, veterem dimittunt cutem.

Solis autem viperis & colubris inter ceteros
serpentes & animantia, in interioribus terre do-
micilijs habitantia, à natura hæc proprietas in-
dita est, vt cum delectu, in alimentum sibi at-
trahant hoc radicale nature balsamum, eodém-
que perfundantur. Vti inter fucos, vespas, &
huius generis infinitas alias muscas, quæ licet
dulcissimum omnis generis flosculorum, her-
barum, ac fructuum succum, in alimentum
exugant, inter illas tamen omnes, vnica tantum
apis, naturalem illam scientiam obtinuit, cœle-
stem eiusmodi mannam, in ceram & mel con-
uertendi. Res certè summæ admirationis &
mysterij plena! Quod autem in viperis & ser-
pentibus, per imbibitionem balsami illius radi-
calis & vegetabilis, non eadem operâ tollatur
venenum proprium: pro hoc pariter contem-
plandæ sunt apes, quæ nihilominus aculeum
suum retinent pungentem ac venenatum: licet
totum illarum corpus abundè diffuat, cœlesti,
dulci, & balsamico liquore, qui proprii veneni
aptissimum est remedium. Idem de serpenti-
bus esto iudicium.

Solis Vipe-
ris facul-
tas inest
prolongan-
di vitam.

Cur vipe-
ris per ve-
getabile
balsamum
non tolla-
tur pro-
prium ve-
nenum.

*Venenum
viperarū
illarum
veneno pel-
litur.* Venenum quoq; viperarum, earundem ve-
neno pelli & curari, docet P. Athanasius Kir-
cher in lib: suo miraculoso de Magnete. 3. part.
7. cap. 4. paragr: 1. Quòd nempe Erfurti phar-
macopæum nouisset, à vipera ictum, cui diuer-
sa quidem remedia, sed sine effectū, adhibita
fuerunt: eundem itaque tam diu in extremo
vitæ periculo perseuerasse, donec vipera, à qua
ictus, enecata, cocta, & ab ipso comesta fuisset:
vnde postea pristinam recepisset valetudinem.

*Qualitas
ves viperarū.* De qualitatibus autem viperarum, Medici non
consentiunt. Arabes, calidam & siccam illis at-
tribuere naturam, quia carniū viperarum co-
mestores, & qui à viperis icti sunt, indelebilem
sitim acquirunt. Auicenna lib. 4. tr. 3. c. 2. Rhaf.
20. continent. 2. Aeginet. lib. 7. Tit. de vipera.
Aetius. Tetrab. 1. serm. 2. c. 170. & alij. E contra
Galenus lib. 2. de loc. affect. c. vlt: viperas vult
qualitatis esse frigidæ, vbi sic scribit. Animalia
quæ frigidiora sunt naturâ, per hyemem ob fri-
goris vim, ac si mortua essent, latitare solent, at-
que tunc viperas quoque videres, si manibus
tractantur, haud quaquam mordere. Quam
sententiam ex junioribus etiam defendit Hie-
ronymus Mercurialis, Medicus Patauinus insi-
gnis

gnis lib. 2. de venen. c. 3 & quidem his de cau-
 sis, quia in æstate frigidissimæ sunt, virúsque il-
 larum sanguinem grumescere facit, calorem
 naturalem extinguit, sudorem frigidum expel-
 lit, & mortiferum Carum causat, haud secus
 quam alia narcotica & soporifera in 4to gradu
 frigida venena. Conradi tamen Mutschleri vi-
 ri doctissimi iudicio, qui nuper pulcherrimum
 de Bezoartico animali, adeoque de vsu vipera-
 rum edidit libellum, cap. x. non abs re statuerit
 quispiam, si viperarum, vti in alijs animantibus
 & homine ipso sunt, partes similes siuè ho-
 mogeneas, & dissimiles siuè heterogeneas,
 qualitatibus & naturâ inæquales dixerit. v. g.
 inter membrorum hominis partes, temperata
 est caro, calidæ tamen qualitatis cor, jecur, re-
 nes, venæ, &c. frigidæ verò, cerebrum, & me-
 dulla spinæ dorsi, ossa, & cartilagines. Et hæc
 differentia non solum in viuis animalibus ap-
 paret, sed etiam in plantis, arbutis siuè frutici-
 bus, & arboribus: in pomis Citri, vti notum est
 Medicis, externus cortex & semen calidæ, suc-
 cus frigidæ, caro verò temperatæ naturæ & qua-
 litatis est. Simili modo in viperis esse potest,
 dum venenum illarum (quod per duos ductus

*Conradi
 Mutschle-
 ri opinio
 de qualita-
 tibus vipe-
 rarum.*

à bilis vesicula dentibus inferitur, & ictibus communicatur) calidissimæ, caro & aliæ ad hanc partes aptæ, temperatæ, exuuiæ verò vel tota vipera, secundum externam speciem, frigidissimæ naturæ sit. Quandoquidem æstatis calidissimæ tempore, vti commemoratur, vinum in vitreis vel stanneis vasis, in cauernis aut paludibus serpentum, magis quam per niues aut glacies refrigerat.

*Opinio
Raymun.
di Lullij de
vipera.*

Cui sententiæ patrocinatur maximus Philosophus Raymundus Lullius lib. de conseruatione vitæ. cap. 2. cuius hæc sunt verba. Vipera rectè præparata, est medicina Regis, quæ miraculum facit, quæ à 4. Elementis non corrumpitur, & est humanæ complexionis conueniens, nec calefacit, nec infrigidat, nec desiccatur, nec humectat, imò est temperata, temperamento excedens omnem rem huius mundi in temperantia & perennitate, quia temperata est in 4. gradibus & 4. habet gradus cuiuslibet quantitatis, nec est aliqua res, quæ huic rei assimiletur, nec loco eius stare possit: habet enim potestatem subueniendi defectibus stomachi, & timorosos facit audaces, cardiacos confortat, curat melancholiam, alopeciam & tineam, & calorem naturalem

alidæ

e 111

turalem

turalem temperat, & virtus eius, in sua manifestatur substantia, quia in ea est claritas, ideò clarificat, in ea est puritas, ideò purificat, in ea est magna temperantia, ideò multum temperat virtutem, cuius temperamentum transit omne temperamentum medicinale, omni quocumque mortifero veneno mundi resistit; in eo est perennitas, ideò conseruat corpus humanum, in eo est assimilatio humanæ complexionis, ideò facit ad corpus humanum omne bonum; nam caro earum præparata, confortat virtutes ex proprietate: sed virtutes aliarum rerum & herbarum, variantur secundum diuersitatem locorum. Hæc Lullius. Sunt autem hæc vires, in viperis, apertis qualitatibus non attribuendæ, sed occultis & incognitis, totique substantiæ illarum, ad modum Lapidis Magnetis ferrum attrahentis, & lapidis Theamedis ferrum repellentis. Ex singulari quoque (vti ex Baldo supra narratū) prouidentia & benignitate DEI erga genus humanum, natura & vis indita est viperis, vt sanitatem præferuent, & contra quæuis venena sint antidota.

*Vipera oco
cultis qua-
litatibus
prædita.*

Quandoquidem verò, propter seductionem, inter serpentes & homines perpetua antipathia

*Præparatio
Viperarum ad v-*

&

*sum medi-
cinalis.*

*Solinander
dri præpa-
ratio.*

*Caroli Pa-
nicelli mo-
dus præpa-
rationis.*

& nausea vigeat, præstabit modos indicare, quibus sine omni nausea & periculo, securè & suaviter vti, & vires earum corporibus nostris applicare possimus. Iohannes Baptista de Porta & Solinander conf: medic: sect. i. consil. 25. pag. 100. sequenti vtitur præparationis modo. Hic duas aut tres capit vipersas (vel in defectu viperarū, cōmunes serpentes) viuas dissecat, postea coquit in aqua fontana cum s. q. hordei ad fissuram vsque: cum hoc hordeo & viperis coctis, postmodum cibatur pullos gallinaceos, nihil aliud in illorum cibum admittendo. Cibati sic per aliquot dies, pennarum, siue plumarum defluuium patiuntur, quæ tamen paulò post de nouo recrescunt: mactatorum deinde carnes coctæ & juscula, exhibentur illis ad certū tempus, qui simili indigent curâ, non sine maximo ægrorum commodo, & miraculosa præsertim leproforum & melancholicorum salute. Post Solenadrū, quidam celebris Medicus magnæ Ducissæ senioris Florentiæ, nomine Carolus Panicelli, in tractatulo suo, quem italicè de mirabilibus viribus carnis viperinæ scripsit cap. x. sequentem modum docet, gallinās, gallos & capones, cum carne viperina, ad prædictas intention-

tentiones faginandi. Hic viperas capit tempore illo quo omnium maximè vigent, quo plenæ sunt falis sulphurei & liquoris balsamici, plures vel pauciores, pro vt multas vel paucas gallinas faginare placet, abscissis capitibus & caudis, pellem detrahit, interaneaque abijcit, carnes minutim dissecat, cùmque quatuor partibus farinae panis similacei vel triticei, subigit in bolos, quibus gallinas, gallos, & capones tamdiu faginat & cibatur, donec viperarum vires balsamicas imbiberint, quod secundùm Forestum lib. 4. chyrurg: obseru. 7. inde colligere licet, quando faginat, plumæ antiquæ cadunt, & nouæ renascuntur. Quòd si verò, recentes & viuæ haberi non possent, loco illarum exiccatus & præparatus viperarum puluis, viginti partibus farinae admisceri, & in bolos siue pastas formari, inque vsum faginationis accomodari potest. Hæ gallinarum & caponum carnes, vti quoque oua ab illis exclusa, vim & virtutem habent, humidum radicale, naturaléque balsamum, in quo vita consistit, restaurandi, corroborandi, & renouandi, haud aliter, ac si lampas ob defectum olei obscure ardens & parum lucens, per additionem olei recentis, lumen maius & flammam

M m m

luci-

lucidiorē, recipiat. Ne autem hanc operatio-
nem, & effectum bonum, remorentur maligni
& vitiosi humores, fortè in corpore delitescen-
tes, ante omnia necesse erit, ad aliquot dies præ-
mittere purgationes, per assumptionem clareti
aut vini alicuius laxatiui; curam hanc viperi-
nam, post pascha, verno tempore, instituere,
càmque per vnum, duos, aut tres menses, se-
cundum ægri constitutionem & necessitatem
continuari: nempe singulis diebus, mane, vel
in principio prandij, capiendum vnum par re-
centium ouorum, ex gallinis, carnibus vipera-
rum saginatis, quibus superbibendum vitrum
vnum clari vini, cui infusa sit integra vel media
drachma ambra, tamdiu, quamdiu ambra
gratum suum odorem seruauerit. Ad prandiū,
assumat optimum similis gallinæ jusculum,
cū medietate vel quarta parte gallinæ; similem
pullum, vel particulam ex tali capone asso. Pa-
ri modo ad cœnam, auiculas montanas vel syl-
uaticas; vitulinas, hædinas, & ouiles carnes, alios
quoque facilis digestionis cibos, benè nutrien-
tes, sanguinèmq; laudabilem generantes, cum
moderamine tamen, nunquam excludes. Po-
tus sit vinum album, clarum, cui, vti supra mo-
nui-

quimus, in figulino, aut ex maiolica facto niti-
 do vase, infusum sit frustulum ambræ. Cœ-
 nam & Prandium, claudat Tragea ex speciebus
 Tryphera Saracenicæ facta. Nocturnus som-
 nus longior parum sit, sepositis grauioribus cu-
 ris: nam cura facit canos, licet non habeant an-
 nos: curæ enim, melancholia & tristitia, vitales
 spiritus in ordinarijs suis motibus impediunt,
 circa cor congregant, sanguinem immutant &
 inquinant, sensus omnes & sensoria obnubi-
 lant, intellectum obfuscant, pedes, omnesque
 articulos debilitant & aggrauant, somnum im-
 pediunt, appetitum ad cibum & potum pro-
 sternunt, coctionem impediunt, naturalem ca-
 lorem paulatim debilitant & refrigerant, inna-
 tamque humiditatem exiccant, naturale Balsa-
 mum consumendo. Ex quibus omnibus ne-
 cessario præmaturum senium exoriri debet, nec
 durantibus similibus melancholicis ac tristibus
 curis, optima aliâs remedia, quidquam operari,
 aut opratum effectû habere possunt, quia me-
 dicamenta per naturalem calorem in actum de-
 duci, & ad vires suas exerendas, incitari debent.
 Vnde, licet ægerrimo, apud quem calor natura-
 lis propemodum extinctus est, fortissima exhi-
 M m m 2 bea-

hibeatur purgatio, tamen sine coadiumēto caloris naturalis nihil operabitur, frustra que exhibebitur.

Salis Viperini præparatio.

Sal viperatus, à multis sequenti modo præparatur. Verno tempore, circa festum S. Gregorij, accipiunt recenter captas vipers, secundum placitum, pauciores aut plures, funiculo circa collum cōstricto clavi appendunt, cutim cultro à collo circumcidendo separant, postea eandem detrahunt, ventrem aperiunt, intestina siuè interiora extrahendo; carnes primò aquâ pluuiali recenti, tum vino, aut aquâ destillatâ, vel succo cuique morbo appropriato optimè lauant, his peractis, in furno pistorio vna cum jecore corde & lingua exiccant, & in puluerem purū redigunt. Huius pulueris capiunt drachmam vnam, salis cōmunis sequenti modo præparati & calcinati portionem: nempe vnciam vnam salis, in pixide ex ligno Tiliæ elaborata, impone ollę benè tectę & custoditę, relinq; in furno pistorio calido tam diu, donec pixis in cinerem combusta sit: sal iste, permiscetur cū drachma superioris pulueris viperarum, locóque alterius salis, ad mensam vtimur. Vel secundum affectus constitutionem, per viginti quinque, vsque

vsque in triginta dies, exhibetur mane & vesperi huius viperini pulueris, aut salis, scrupulus unus, in appropriatis aquis, succis, aut syrupis. Proponit Quercetanus in libro supra citato, diuersas correctiones & reformationes viperatarum compositionum: vt confectionem viperinam aromaticam, saccharinam, & Iuniperinam: habet quoque de hoc proposito, rationes, experientias & auctoritates. Proponit modos conficiendi sales theriacales secundum antiquos & neotericos: docet compositionem trochiscorum de viperis: ex Aëtio quoque, recenset eorum virtutes. Præparationem denique Essentiæ viperarum, Magisterij Bezoartici animalis, Tincturæ à magisterio, Pulueris Vulnerarij alexipharmaci, &c. recenset. Vbi quisque qui vult, legere poterit.

Quercetani compositiones & confectiones ex viperis.

Ex quorum omnium itaq; consideratione, facile concludendum, viperarum vsus, in affectu hypochondriaco, saltem prophylacticè, optimè conuenire: sapientiæ enim symbolum cum nobis referant, vt simus prudentes sicut serpentes, longæuam quoque indicent vitam, per id, quòd calorem & humidum primigeniũ, occulta virtute, quam singulariter præ alijs ani-

An in affectu hypochondriaco vsus viperarum & quomodo admittendum.

malibus beneficio balsami & spiritus vegetabilis, ex terræ visceribus attracti, in se cōtinent, restaurare valeant: insuper quòd temperatis suis qualitatibus, corpus nostrum minimè offendant, cruditates & excrementa cōsumant, evaporationes malignas & melancholicas ad partes principes, impedian, corporique optimum nutrimentum concilient, spiritus depurent & clariores reddant, temperiem bonam inducant, exhilarent, totúmque hominem restituant & vigorosum faciant. Quis sanæ mentis, tot firmissimis rationibus nixus, præclarissimis tam veterum quàm recentiorum autoritatibus confirmatus, & denique experientijs quotidianis & viuis securus & certus, nō recommendabit hanc panacæam, & plenis vlnis excipiet. Verùm cum sumptuosum, solis ditioribus & magnatibus reseruatum sit remedium, & ob id minus commune, ideò tamen, hic præterire nolui.

CAPVT

CAPVT XXX.

*De Curatione Melancholia Hypochondrio-Hysterica in
feminis cum mensium obstructione, & in Vtroque sexu ex
seminis redundantia & retentione cum stimulis
amorosis & veneris.*

CONSTITVIMVS in Capite sexto, Melan-
choliae huius Hypochondrio-hystericae
tres gradus, nempe incipientem, progressam, &
confirmatam siue idiopathicam: quibus singu-
lis, si praesidium accomodarit Medicus, ex ar-
te faciet. Primus igitur gradus est, cum mor-
bus incipit, nec signa eius manifesta prorsus ap-
parent. Cui sapienter occurreretur, si virgo ma-
tura viro nubat: nam si conceperit inquit Hipp:
lib. de virg. pristinam valetudinem statim recu-
perabit. Quod si virginis conditio id fieri ve-
ret, primum vtraque basilica, deinde si menses
retineantur, vel fluant parcius, praemisso bal-
neo, saphena pertundetur; interea frequenti e-
nemate hysterico aluus colluetur; prima regio
bladis cathartice expurgabitur, menses apoze-
matis aperientibus, & fomentis hysterice mo-
uebuntur. Victus ratio parcius & refrigerans
insti-

*Curatio
primi gra-
dus melan-
choliae
hypochon-
drio-hyste-
rica.*

*Secundi
gradus cu-
ra.*

instituat; corporis superflua, frequenti exercitio absumantur; rebus denique jucundis & diuersis, animus distrahatur. Alter gradus est, cum sanguis crassior factus & melancholicus, mores consuetos jam immutauit, metusque, mœroris, atque delirij signa, sese proferunt manifesta: quo tempore, Medicus accersitus, morbum oppugnabit, quatuor remediorum generibus. Primò euacuantibus, nimirum frequentibus enematis emollientibus, simulq; flatus discutientibus; sanguinis missione ex vtroq; cubito & malleolo, tantò largiore & frequentiore, quantò sanguinis exuperantis & feruidi, plura signa apparuerint: purgantibus etiam medicamentis, crebrius & per epicrasim exhibendis: quibus nonnulla semper hysterica admiscebuntur, propter causam affectus primariam, quæ ab ipso pendet vtero, & propaginibus venarum, ipsum circumdantibus. In hunc usum possunt exhiberi lenitiua, in forma boli, electuarij, syrapi, in præcedentibus capitibus descripta, aut sequens apozema, quod partim præparans, partim catharticum.

Apozema præparans & catharticum. Vt *Rec: rad: Cichor. Aspar, fenic, eryng, angel. pœonia, bugloss, ana ꝑnc. j. Fol: adianti, scolop, beton, agrimon, fumar, artemis.*

Flor:

Flor: anthos. stæch. bugl. borrag. an. Pj. sem: fœnic. ocy-
mi. citri. cardui. ana Dr. j. Cort: Citri cond. Dr. ij. Ligni
aloes. sant: citr. Cinam. ana Dr. j. fiat decoct. In colat. ad ℥
j. dissol. syr: de Byzantijs ꝯnc. ij. syr: de Pomis. & de epi-
thymo. ana ꝯnc. j. fiat Apozema clarum in 4. doses, su-
mendas 4. diebus continuis manè, duabus horis ante pa-
stum. Rec: Prædictæ decoctionis q. s. pro dosi: in qua in-
funde per diem & noctem Rhab: opt. Dr. jss. Cort. Elleb:
nigri florem purpureum ferentis scr: iiij. rad: Zedoariae
sem: peoniae ana scr. j. Vinimaluatici ꝯnc. ß. In express:
dissolu. syr: saporis ꝯnc. j. Elect. lenit. ꝯnc. ß. Confect:
Hamech. Dr. ij. f. Potio. Si tamen mediocria non
sufficiant, cùm ne mouere quidem humorem
tam crassum, fixum ac stabilem possint; ad for-
tiora, Elleborum nigrum, & Lapidem Lazuli a-
scendendum, Ideoque Helleborismus Mat-
thioli, & alia medicamenta purgantia, capitibus
præcedentibus proposita, vsurpanda. Vel cùm
ægra, fortiora purgantia non ferat, humor verò
contumax sit, mitiora medicamenta, sed fre-
quentiùs vsurpanda. Commendatur quoque
hic puluis. Rec. Epithymi ꝯnc. ß. Lap: Lazuli præpa- Puluis
rat: Agar: troch. ana Dr. ij. ß. Diagyrd: vel Extr. scam- purgans.
mon. gr. xv. Caryophyll: n. xx. Fol: sem. Dr. vj. sacch: al-
biss. ꝯnc. iij. f. Puluis. Vbi semel atq; iterum pur-
gatum

N n n

gatum

gatum est, antequam denuò ad purgationem accedatur, medio tempore, medicamenta humorem melancholicum alterantia vsurpanda sunt, vt supra. Secundò morbus oppugnabitur flatus discutientibus, tum enematis, tum fomentis & hypnoticis. Tertiò vtèro prospiciendum, & danda opera, vt menses si subsistant prouocentur. Ideò hæc potio parari potest. *Rec: vini albi ℥vj, Aq: matricar. ℥jss. Herb: Dictam: cret. Puleg. Calaminth. ana Pj. sabin. Rad: Rubia. ana ꝑnc. j. Galang. Cinamomi. Macis. sem: dauci. ana Dr. iij. stent in infusione per diem integrum, postea colentur, & addatur Limatura chalybis preparat. ℥ss. atque in loco calido in vase vitreo benè clauso asseruentur per dies decem. Dosis ab ꝑnc. iij. ad ℥ss. Comendatur etiam valdè hæc aqua in vteri affectionibus, è mensium & seminis retentione & melancholia inde nata. *Rec: succi borrag. depurati. melissa ana ℥ij. Croci opt. ꝑnc. ss. infundantur & postea destillentur in balneo. Dosis cochlear unum manè cum iuscule. Quartò, cor & cerebrum roborandum: quæ omnia ex capitibus superioribus repetenda: quibus additur victus ratio humectans, quæ simul vim habeat incendi & attenuandi.**

Potio menses mouens

Aqua vterina.

Tertij gradus cura.

Tertius gradus est, cum res eo deuenit, vt plane

nè foemina deliret, nec amicis aut familiaribus amplius delectetur. Quod genus mali iisdem prorsus remedijs oppugnabitur, sed longè efficacioribus. Imprimis toti corpori & capiti ita prospiciatur, vt nec sicca nec frigida intemperies contrahatur; quod fiet, si minus sanguinis detrahatur, & purgatio frequentior validiorque instituat: non ex catapotijs, quæ nimium deficcant; sed syrups, opiatis, & potionibus supra commemoratis: à quibus totum corpus omni arte humectandum erit. tum victùs ratione humectante, tum balneis vniuersalibus, semicupijs, fomentis, & pedum lotionibus: non omis- sis interim aquis naturalibus, præsertim spadensibus, & apozematis menses cientibus. Quæ si non succedant, mirificè proderit hæmorrhoides per hirudines prouocare, quòd per eas, sanguis melancholicus, natura grauis & terrestris, magno mulierum commodo, deorsum reuocetur, ex aph. II. lib. 6. & si malum neq; his cesserit, vt à capite & corde materia auertatur, fonticuli in cruribus excitentur.

Non rarò quoque in viris, ex feminis retentione, fouetur & excitatur melancholia hypochondriaca, præsertim ad illam jam dispositis, *Melan- cholia hypochondriaca ex femi-*

N n n 2 voca-

nis retentio-
tione.

vocatúrque affectus ille *Eroſis*, qui ſolitudo quædam eſt melancholica, mentisq; anxietas, ſpei, timoris, triftitiæ & lætitiæ plena, vtrique ſexui quidem communis, ſed viris ſæpiùs contingit, quòd ſint mulieribus calidiores. Cuius cauſa non eſt alia, quàm amor ab aſpectu mulieris pulchræ exortus, primùm ſentientem & animaleſ appetitum allicit, à quo vim concupiſcibilem ſitam in jecore impellit, quæ tandem vitali calore incenſa, rationem ipſam ita perturbat, vt ſibi eam ſubijciat, & mancipatam detineat. Vnde tanta illius vis, vt ſpe fruitionis tantillæ voluptatis, nihil aſperum iudicet aut formidandum, réſque ſuas negligat atque diſſipet. Vnde facies illorum palleſcit, & totum corpus emaciatur, neque cibus in ventriculo, neque ſanguis in hepate ritè coquitur, oculi quoque excavantur, propter vigiliarum aſſiduitatem. Pulsus talis, qualis in animi conflictationibus, hoc eſt inordinatus & inæqualis, ſi res amata in mentem amantiſ vel aſpectu vel auditu repente venerit: aliàs languidus & paruus. Curatur autem duobus modis: fruitione rei amatiæ, & Medici induſtriâ. Quod ad priorem attinet, certum eſt, ægrum nullâ re citiùs leuari poſſe, quàm

Duplex en-
ra huius
Affectus.

quàm si eo potiatur, quod tantoperè concupit. Quod si jus diuinum vel humanum fieri vetet, ad industriam Medici recurrendum, quæ in eo potissimum versabitur, vt mens ad alias curas & cogitationes abducatur: quod fiet sequentibus modis.

Primò, si eger amans, virtutis, religiõis, & sanctimonie, per viros doctos, sibiq; familiares admoneatur, propositis eorum exemplis, qui cum opibus vitã vnã profuderunt, nec solùm honore, sed etiam æternã fœlicitate sese prorsùs abdicarunt. Secundò, si post neglecta consilia, increpetur acerbùs, flagellis cædatur, aut trudatur in carcerem, pane famem, & sitim aquã sedaturus. Tertiò, si coram egro, amata vitia & turpitudines recitentur, simulq; pulchrior alia vel dignitate superior & moribus elegantior proponatur: sic enim plerumque accidit, vt nouus amor veterem explodat. Quartò, si detur vacuæ menti, quo teneatur, opus: nullum enim fomitem habet amor desidiã potioem: otia enim si tollas, periere Cupidinis arcus. Quare, multis & grauibus negotijs, amanti animum applicãdum esse, suadet Ficinus in Platonem, in conuiuio: vt tot curis implicitus, sensim ab a-

more distrahatur. Quintò, si jucundis spectaculis, choreis, ludis, colloquijs, sermonibus, venatione, deambulatione per loca amœna prætaque virentia, musicâ, vel armis, cæterisque exercitiorum generibus detineatur. Quam ob causam, Poëtæ fabulantur, Palladem, Dianam, & Vestam nunquam Veneri succubuisse. Pallas bellicum apparatus: Diana venationem: Vesta denique victum frugalem designat. Scitum est autem, sine Cerere & Baccho frigere Venerem. Sextò, si amans mutet regionem, variâsque suscipiat peregrinationes: nihil enim æquè amorem dissoluit, quàm locorum frequens mutatio. Siquidem in peregrinatione vitam agentibus, hoc euenit, vt multa habeant hospitia, nullas amicitias ex Seneca 1. epist. Quòd, si affectus amantis, adeò sit pertinax, vt his artibus & consilijs minimè reprimatur, more melancholicorum curabitur: nimirum enematis remollientibus & refrigerantibus: purgatione per melanagoga, ex præcedentibus repetenda: sanguinis missione liberali, nisi corpus morbi longitudine & grauitate jam sit extenuatum: apozematis refrigerantibus, & siccando, semē absumentibus, interdictis aromatis, eruca, & cunctis a-

cri-

cribus, quæ Veneri corpora nostra parant: vino interdum largiore, soluendis curis grauioribus valdè idoneo: quo alioquin prorsus abstinendum, quòd stimulum addat Veneri: serilactis vsu per æstatem, & eorum præsidiorum, quæ nymphæam & camphoram recipiunt: multa frictione & exercitatione ad sudorem vsque, vt corporis meatus ad fuliginis excretionem aperiantur: licitâ Venere, quæ compescit œstrum libidinis: potionibus & catapotijs somniferis, vt cerebrum tot curis & cogitationibus expeditum humectetur & conquiescat: balneis denique aquæ dulcis frequentibus, quæ per se corpus totum humectant, & referatis cutis meatibus, impensè refrigerant. Non exiguam meretur laudem sequens aqua composita, quã Aquam Castitatis vocant, vt *Rec: Terra sigillata* *Aqua Ca-*
unc. iij. sem: Agni casti. unc. j. sem: ruta. nymphæa. ^{Itin.}
lactuca. papau: albi. ana unc. j. canabis. acetosæ. portu-
lac. endiuia. milij solis. ameos. coriandr: preparat. ana
Dr. vj. rad: diptam. albi, Cynogloss, bistorta. ireos flor. ana
unc. ß. santalor: omnium, magist: Saturni. camphoræ
ana. Dr. iij. Herb: absynth: pont. Mentæ crisp, Bursæ pa-
stor. Taraxac. verbena. fol: salicis ana Dr. ij. Incidan-
tur; contundantur & infundantur in: vini rub. stiptici
lib.

lib. x. permittantur in digestionem per octiduum, postea B. M. destillentur. Hæc Aqua ideò casta vocatur, quia omnium illorum qui in cœlibatu viuere constituerunt, ignitum & prolificum semen ita compescit, vt inde libidinosi omnes eâ vtentes, in castitatis & modestiæ amantes, sine sanitatis periculo facillimè euadant: suâ enim frigiditate, & occultâ quadam proprietate, rem veneream dissoluit. Præterea, præmissis vniuersalibus, vnamquamque Gonorrhæam, seminisque profluuium, absque vllâ molestiâ curat. Dosis manè & vesperi, vel tempore necessitatis, ab vnc. j. ad vnc. ij. & vnc. iij.

CAPVT XXXI.

De Hypochondriacorum & Hysteriarum Ecstasi siue Melancholia attonita.

*Hypochon-
driacorum
Ecstasis.*

Non raro quoque, Hypochondriacis & Hysteriis accidit melancholia attonita, à Medicis Ecstasis vocata morbosa, quæ apud Hippocratem duobus modis sumitur. Interdum quidem generaliter, pro qualibet vehementi & repentina mentis emotione, qualis est perturbatio, quæ crîsim antecedit, pugnamque natu-

ræ

ræ ostendit, vnde sanitas, vel mutatio in me-
 lius consequitur aph. 5. lib. 7. & 2. prorrh. ex
 quibus locis patet, Ecstasim nonnunquam esse
 salutarem. Sæpius verò affectum ipsum signi-
 ficat, cuius triplex est distinctio; vna stuporis;
 altera silentij; tertia furoris. Prima, in stuporis
 excessu consistit, quo affecti, manent immoti,
 adeoque stupent, vt transfixi non sentiant, vt
 Hipp: in aph. 14. lib. 7. intelligendus; propter
 plagam in capite acceptam; vel Gal: in com: cum
 quis ex morbo, nec loquitur, nec quicquam a-
 git, sed apertis oculis quietus manet, veluti præ
 timore attonitus; quæ accidit affecto cere-
 bro, sensus motusque principio, percussis spiri-
 tibus, & in cordis sinus receptis: sed causam
 huius præcipuam, esse refrigerationem, testatur
 Aretæus cap. 6. lib. 1. Chronion, cum ait, sen-
 sus & rationis marcorem, ex refrigeratione pro-
 venire; cui idcirco, si febris superueniat, saluti-
 ferum. Hæc autem inducitur, vel à causis exter-
 nis, maximè verò solano, manico, hyoscyamo,
 ephemero & similibus, quæ vim habent ecsta-
 ticam, vel ab internis, vt crassis vaporibus, ab
 vtero & liene sursum elatis, aut atrabile jam re-
 frigeratâ cerebrum occupante, vnde spiritus a-
 nima-

○ ○ ○

nima-

nimales incrassantur & sopiuntur, sicq; totum corpus quasi frigore obrigescit. Quod hypochondriacis & hysteris, sæpè vidi contingere. Secunda, Hipp: sigosa nominatur, propter adiunctum silentium, cuius causa non alia est, quàm animi pertinacia superstes melancholiæ: non enim accidit impotentiâ facultatis, vel culpâ instrumentorum vocem efformantium, sed defectu voluntatis, quæ animo pertinaci morè gerit. Hæc facilè in Ecstasim furiosam phreniticam euadit, auctâ humoris feritate: à qua Tertia species Ecstasis, furoris nempe, prodit, vehemens & ferina mentis alienatio, quâ cerebrum peius afficitur, propter atram bilem, cuius morsus sunt acriores quàm melancholiæ. Qualiscunque verò ea sit, minatur exitium, si in febres acutas inciderit, ob causæ magnitudinem, vel translationem humoris vsti à venis ad cerebrum. Nec verò minus portendit periculi, si desinat in tremorem & conuulsionem, propter neruos ab incendio resiccatos, vel totius corporis perfrigerationem adferat, quæ caloris extinctionem indicat, vnde releuari æger non potest.

Non paucos tales ægros quasi stupidos, & loco-

locomotiuâ, sed apparenter solùm, destitutos, in mea praxi habui: certo loco affixi & immobiles quasi hærebant, jacentes, se nõ erexerunt, sedentes, non assurrexerunt, stantes, substiterunt, nec spontè pedes promouerunt, nisi vel ab amicis & adstantibus impulsì, & ad locum mutandum manuum operâ sollicitati fuerint. Homines quidem non fugiebant: loquentibus tamen, licet attendere viderentur, nihil respondebant, surdis veluti auribus, quidquid monitum fuisset, prætermiserunt, & quasi cogitabundi, & contemplatione aliarum rerum occupati, obiectis visui, auditui, & tactui oblatis, non attendebant. Interim & dormiuerunt & vigilarunt per interualla: cibum ori admotum comederunt, potum hauserunt, inque his & similibus satis tractabiles, vel non multum reluctantes exstiterunt. Quanquam écontra etiam refractarios quosdam habuerim, quibus vi potum, & juscula nutrientia, per os infundere opus fuerit, sibi stupidè imaginantes, se entia rationis Logica solummodò esse, ore carere & dentibus, atque adèò cibum aut potum assumere, eundemque masticare & deglutire non posse: in hac pertinacissima phantasia fame potius

*Descriptio
talium Et
statorum*

tius perire quàm cibum admittere volentes. Multi in simili melancholia, quasi tentationibus vexantur, propter peccata non atrocia, sed leuia planè, quæ olim commiserant, se cum Deo in gratiam redire non posse, adeoque æternùm damnatos esse, sibi persuasum habet, indignosque se reputant, qui viuant, aut gerant honestius aliquod munus. Itaque desperabundorum instar, longum tempus, quo aliquoties sibi ipsis, vt & alijs, violentas manus inferre tentant, miserè transigunt. Feruore autem illo in actionibus remittente, tristiores præter modum fiunt, sempèrque tacentes crebra solùm suspiria ingeminant. Amicis presentibus, & varijs consolationibus ægri miseriam lenientibus, interdum à melancholia & tristitia feruore dehortantibus, lubentes quidem auscultare videntur: ad responsum tamen dandum, licet varijs propositis interrogationibus continuò instigentur, permoueri non possunt. Hanc tamen vocem aliquandò edunt: Ah DEVS! Quà exceptâ aliquot septimanis non verbum vllum ex illis, licet sæpius interrogatis, & vt loquerentur monitis, extorqueri potest. Interim nocturno tempore dormiunt, summo mane euigilantes, cogitabun-

tabundorum instar in lecto immobiles jacent: è lecto operâ ministri eleuati, & vestibus indu- ti, stant instar statuarum, manu capiti & tem- poribus spontè admotâ, quod præter modum tristes facere solent, suspirant, impulsî & manu deducti incedunt, ad scamnum vel sel- lam adducti sedent: instigati mensæ assident, cibum ab adstantibus in os insertam edunt, & cantharo ori applicato, quem moniti arripiunt & tenent, bibunt. Hic affectus, cùm tempore veris incipit, æstate exasperatur, durat toto au- tumno, media hyeme post solstitium hyber- num minuitur, ita vt tandem restituti, si rectè curentur, munera sua iterum obire possint.

Causa verò est, quòd melancholici vapores Causa hu- in stupo- ris Ecsta- tici, cerebro comunicati, spiritus animales ita red- dant fixos, & quodammodo immobiles, vt præ- ter illa firmiter concepta & impressa phantaf- mata, nulli fermè speciei phantasticæ effor- mandæ, & rationi repræsentandæ apti & ido- nei sint. Vnde phantasia & ratio, speciebus illis firmiter in hærentibus occupata, obiectis alijs attendere, vel illa satis cognoscere non potest. Hinc per consequens nullus rerum obiecta- rum appetitus, & voluntarius ad illa motus, sed

POD

O O O 3

mera

mera apparens stupiditas. Æstatis verò tempore, humor melancholicus nonnihil caloris præternaturalis acquirens, & sic quodammodò adustus existens, delirium vehemens excitat, & quasi maniacum. Absumptis autem tractu temporis partibus calidioribus, vel fixioribus redditis, segniùs animum irritare, tandèmq; spiritus planè torpidos reddere incipit. Cura est eadem, quæ aliorum melancholicorum; nisi quod ob causam vehementiorem fortiora medicamenta requirantur.

Cura huius melancholia Ecstatica.

Tres species Ecstasis siue animæ abstractionis.

Quandoquidem verò D. Thomas, animæ abstractionem siue Ecstasim 2. 2. qu. 175. art. 1. ex triplici causa contingere statuat. Nempe ex virtute diuina, ex virtute dæmonis, & ex causa corporali, siue humorum vitio. De vltima cum jam dixerimus, per occasionem non videbor ab instituto meo valdè recedere, si tam breuiter, quàm obiter docuero, quomodo priores duæ contingant. Ecstasis igitur ex virtute diuina contingit, cum quis ad rerum cælestium contemplationem per spiritum sanctum euehitur, cum abstractione mentis à sensibilibus. Qualis fuit raptus D. Pauli, Prophetarum, & Sanctorum hominum. Cuius raptus subiectū

Ecstasis ex virtute Diuina.

non

non est aliud, quàm anima humana, ratione intellectus passibilis: formalis, est ipsa actio, quâ quis eleuatur, & rebus cælestibus quasi vnitur: finalis, est coniunctio animi cum Deo, qui requies tranquilla pijs existit. Agens duplex, instrumentalis, est intellectus agens: principalis, Deus ipse, qui cum se menti nostræ per raptum insinuat, ea quæ vult nos tum videre, diuinâ quâdam repræsentatione ostendit. Quæ dum percipit noster intellectus, ope intellectus agentis, rerum visarum quoddam simulachrum efficitur, qui raptus verus & metaphysicus est. Ex virtute dæmonis autem ligantis sensus exteriores, Ecstasis bifariam accidit, nempe obstructis tramitibus, per quos spiritus animalis à cerebro ad sensoria ipsa permeat, & retracto eodem spiritu ad sensum communem, ibique retento, ne ad sensuum externorum instrumenta possit remeare. Quo fit, vt sensuum externorum munia, ita impediuntur, vt corpus viuum, cadaueris speciem præ se ferat. Talis est magorum, vt Lappiorum & Finnorum, sagarum quoque (de quibus consule Olaum) Ecstasis. Qui cum certo in loco maneant soporati, varia tamen se peragrasse falsò arbitrantur: dum se per aërem

*Ecstasis ex
virtute
Dæmonis.*

aërem ferri, lautè epulari, choreas ducere, cum
 dæmone congregi putant. Verùm, quæcun-
 que huius rei causa sit, de eo disquirere, Medici
 proprium non est. Siuè enim reuera transfe-
 rantur sagæ, & ynguentis, nescio quibus, deli-
 butæ, ceremoniisque nonnullis adhibitis, ad lo-
 ca conuentusque nocturnos à dæmone trans-
 portentur, quod verissimè fieri interdum, histo-
 riæ testantur: de eo differere, Medici non inter-
 est, siuè etiam corpore non transferantur, sed
 domi suæ sopitæ, grauiore somno oppressæ, se
 choreis & conuiuijs illis interesse somnient, &
 vigilantes postea in eodem errore permaneant
 (quod etiam accidisse ex historijs patet) itidem
 causam rimari, Medici non est. Neque enim
 somnia illa naturalia sunt, fierique non potest,
 vt tanta sit loco, temperamento, ætate, sexu, &
 studijs differentium in somnijs consensio, vt v-
 nâ nocte, vnâ horâ, de vno tali conuentu som-
 nient, atque planè de loco, numero & conditio-
 ne personarum, similibusq; circumstantijs cõ-
 ueniant: sed à causa supernaturali, diabolo
 videlicet, Deo permittente, confœderatis talia
 somnia suggeruntur. Vnde etiam sagis illis se-
 niõ conuersis, & conuentibus illis ampliùs in-
 teresse:

teresse nolentibus, talia somnia amplius non contingunt, quod indicio est, ea antea à naturali causa profecta non fuisse.

Sed queritur, vtrum in Ecstasi corpus ab anima deferatur. Quod affirmat Bodinus lib. 2. Dæmonomanię, multis ad huius opinionis confirmationem adductis autoritatibus & exemplis. Quibus omnibus vno verbo responderi potest, in huiusmodi raptibus vim magicam intercedere, sed nunquam à corpore animam recedere, quod citra mortem fieri nequit, quæ nihil aliud est, quàm animæ separatio à corpore. Atqui si mors interuenit, quis animam iterum in corpus inducit? sola Dei virtus est, quæ per raptum animam separare potest, confirmatis in ipso corpore dispositionibus, huic iterum recipiendę idoneis. Quod, an sibi contigerit, dubitare se D. Paulus profitetur Corinth. 12. Falluntur ergò, qui falsam & magicam Ecstasim, à verâ, eadẽq; diuinâ, minimè nõrunt distinguere, & in illa putant animam extra corpus peregrinari. Omnia inquit Tertullianus lib. de Anima, sunt potius coniectanda, quàm hæc animæ licentia sine morte fugitiuæ. Alioquin Ecstasis cum apheresia confunderetur, in qua verè corpus exanimum dicitur, cum in illa sit

Virum in Ecstasi corpus ab anima deferatur.

P p p

tan-

470 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*
tantum priuatum anime functionibus, propter
spiritus animalis impedimentum.

CAPVT XXXII.

*De symptomatum correctione in Melancholia
Hypochondriaca.*

*Præsidia
contra fla-
tum.*

PRÆSIDIA omnia modo narrata, prophylactica & curatiua sunt, quæ morbo intermittente & infestante, à Medicis præscribuntur. In ipso autem paroxismo, dum sæuit morbus, causa eiusdem ad tempus relinquenda est, vt symptomatis magis vrgentibus succurratur. Primum igitur, si venter flatibus distendatur, adeo vt æger veluti suffocetur à crassis vaporibus, diaphragma & pulmones prementibus: clyster iniiciatur, ex remollientibus, splenicis, & flatus discutientibus: fofus ex iisdem instituat ad lienem, cum spongia: aut sacculi parabuntur, ex chamæmelo, meliloto, anetho, cum seminibus anisi, fœniculi: cucurbitula magna, vmbilico applicabitur: aliquid michridati cum vino exhibebitur, vel aqua cinnamomi, aut clareta ex cochleari, vel tantillum essentia anisi cum iusculo. Si vires prosternantur, cardia-

cardiacis omnibus sumptis & admotis, instaurabuntur, præsertim vino generoso, in quo panis tostus intingatur : cortice Citri condito, confectione Alkermes, odore grato, vt panis tosti : non omissis interim succis carniū expressis vel concretis, cæterisque rebus, quæ vel succo tenui & alibili, vel odore jucundo, languescentes spiritus citò refocillare possunt. Multa sunt alia symptomata, pro corporum diuersitate: vt vètris segnities, quæ malactico enemate corrigatur: æstus igneus totius corporis, præsertim abdominis, cui venæ sectio medebitur, præmisso clystere ex sero lactis: crudelissimum quoque symptoma est agrypnia siuè vigilia: cui propter periculum, quod inde imminet, modis omnibus incumbendum. Ad somnum igitur conciliandum, præscribuntur, hordeatum cum semine papaueris albi : massa panis ex amygdalis infusis in aqua rosarum, & tritis cum eodem semine & saccharo: Syrupi de nenuphare & papauere, per se, ex cochleari, vel cū aquis & decocto lactucæ & endiuie: opiata ex cōseruis radicis lactucæ & florum rosarum, violarum & nymphææ cum puluere diamargar: frig: & syrupis prædictis: Bolus ex conferua

*Si vires
prostrantur.*

Æstus corporis

Vigilia

P p p z papau:

papau: & theriaca recenti: Chymistarum laudanum, vel pilulæ de cynoglossa ad gr: v. Requies Nicolai. Quibus per os sumendis multa topica succenturiantur, vt simplex oxyrhodinum: olea, rosatum, violatum, & nenupharinum, cum succis vel aquis lactucæ, solani, papaueris; pro litu frontis & temporum, frontalia, ex vnguento populeo, conseruis, aut floribus violarum, rosarum, nymphææ, papaueris, cum seminibus, lactucæ, portulacæ, papaueris albi, coriandri, & santalo rubro: puluis ex iisdem, additâ maioranâ, capiti inspergendus: Irrigatio eiusdem capitis, ex aquis lactucæ, rosarum, oxalidis, nymphææ, cum pulu. rosar: santali rubri, & diamarg: frig. Emplastrum temporibus admouendū, ex mastiche, gummi elemicum gr. iij. opij. Lotiones tibiarum & pedum, ex decocto lactucæ, maioranæ, papaueris, rosarum, flor: chamomillæ & nenuph: in aqua & vino: granum opij ad motum puncturæ hirudinis, pone aures admotæ. Quibus adduntur facculi ex rosis, violis, folijs & floribus nenuph: papau: & hyoscyami, capiti per noctem supponendi: ferta odorifera ex violis, rosis, & maiorana conferta: quæ perfunduntur aquâ rosarū,

in

in qua opij aliquid cum camphora infusum fuerit: vel spongiola iisdem immersa: pila denique odorata, ex cortice rad: mandragoræ, semine hyoscyami & papau: ser: β. opii cum styrace, ladanio, & cera, vel carbone salicis. Quibus tamen omnibus, parcè & prudenter vtendum est, ne calorem innatum jam debilem, suo frigore narcotico magis cōsopiant, vel extinguant. Quod ne accidat, dies aliquot interponantur, quibus ægro cardiacum offeratur, ad vires fulciendas, & cor, ipsum fontem caloris, roborandum. Corporis totius lassitudines, & vibrationes, palmi, & veluti punctiones, pruritus, ephidrosis, macies vniuersalis, tolli possunt per balnea aquæ dulcis tepida: quibus tantum tribuit Gal: lib. 3. locor. aff vt solo eorum vsu, citra purgationem, multos se curasse profiteatur. Quod si corpus valdè sit aridum, quædam adijciantur remollientia, vt malua & althæa, cum floribus violarum. Item sacculi, ex amygdalis dulcibus, cum semine citruli & melonum contusis, pro frictione corporis: à Balneo, illinetur oleis violato, & amygdalino cum butyro recentis: sudores quoque, sed non sumptis hidroticis, vel in hypocauftis (quia morbus hic, potius in-

*Corporis
Lassitudo,
vibratio,
palmus,
punctio,
pruritus,
Ephidrosis,
Macies.*

diget humectantibus quàm desiccantibus) sed
 exercitio, labore, & balneo, aut in lecto tantum
 moderatè excitentur, ad dissipandas morbi re-
 liquias. Sonitus aurium, capitis grauitas, & ver-
 tigo, ascensus euaporationum ad superiores
 partes, rubores & calores vultus, vnde postea
 varia prodeunt phantasmata melancholica,
 metus & mœstitia, inhiberi possunt auertenti-
 bus, quæ vel humores à capite deorsum reuel-
 lunt, vel in partes vicinas deriuant. Cuiusmodi
 sunt primò clysteres paulò acriores: secundo,
 sectio venæ internæ vtriusque malleoli, præfer-
 tim si menses vel hæmorrhoides suppressæ fue-
 rint: tertio, cucurbitule, omoplatis, vtriq; hypo-
 chondrio, natibus, & internis femoribus, pro ra-
 tione causarum & symptomatum affigendæ: quar-
 to, hirudines fronti, temporibus, pone aures,
 collo, ano, & locis varicosis appositæ: quinto
 frictions colli, dorfi, & partium extremarum,
 cū crebris pedum & tibiariū lotionibus ex aqua
 tepida: sexto, pyrotica, quæ collo, humeris, &
 tibijs internis admouentur: interdum etiam su-
 pra futuram coronalem, vbi paulò diutius si-
 nuntur remanere, donec cranium vstionem
 sentiat. Quibus nihil proficientibus, Recentio-

*Sonitus au-
 rium capi-
 tis graui-
 tas & ver-
 tigo, eua-
 porationes,
 rubor &
 calor vul-
 tus, metus
 & mœsti-
 tia.*

res, trepanum capiti adhibent, vt vaporater ex-
 halet, & si quid aliud est præter naturam in cere-
 bro, vacuetur: septimo, quæ collectos in ca-
 pite humores, post exactam purgationem eli-
 ciunt, vt masticatoria, errhina, & sternutatoria.
 Interea si varices dilatentur, secandi; si menses
 in mulieribus supprimantur, mouendi; denique
 si in viris tumeant hæmorrhoides, admotis san-
 guifugis sunt aperiendæ. Quòd si ne quidem
 appareant in hypochondriacis, sunt tamen ex-
 citandæ, si fieri possit, per remedia conuenien-
 tia, vt clysteres, & balanos acres, sumptam a-
 loën, fomētum ani, litum & frictionem, & eius-
 modi: quòd nullum præsidium, melancholiæ
 tum præcauendæ, tum curandæ, sit efficaciam
 huic comparandum. Ad æstum & calorem al-
 teradum, & siccam intemperiem humoris me-
 lancholici corrigendam, alia sumuntur, alia fo-
 ris adhibentur. Inter illa, præter humidam vi-
 ctus rationem, magnam vim habent, huiusmo-
 di syrapi, Iulepi, & Apozemata, aquæ spadē-
 ses siue acidulæ, lac caprillum, asininum, & se-
 rum lactis, vt in præcedentibus fusiùs dictum.
 Externorum alia sunt vniuersalia, quædam par-
 ticularia. Vniuersale, est balneum aquæ tepidæ
 dul-

*Ad æstum
 & calorem
 alteran-
 dum.*

dulcis, cum frictione & illitione, de quibus modo dictum. Particularia remedia, sunt epithemata, quæ cordi admouentur, oxyrhodinum, quod regioni hepatis: fomentum ex splenicis & malacticis, quod lieni: litus frontis & temporum, ex oleis, violato, rosaceo, & nenupharino, vel amygdalino: embroche sincipitis rasi, cum filtro vel panno, ex decocto betonicæ, melissæ, rosarum, violarum, florum buglossi, borraginis, anthos: denique lotiones tiliarum & pedum ex aqua tepida, de quibus ante dictum est. Nausea, cardiogmos, vomitus, dyspepsia, anorexia, & in quibusdam bulimia, ructus, ventris rugitus & borborygmos, tensio & grauitas abdominis, frequens sputatio, dyspnæa, ventriculi dolor & inflatio: hæc omnia, medicamentis purgantibus, vomitorijs & ventriculum roborantibus pelluntur. Purgationi incumbendum per melanagoga, quibus interdum adijciantur, quæ bilem vel pituitam simul cum melancholia reduntantem euacuent. Purgationis autem initium sumatur à mitioribus, vt aliàs dictum est, adiectis nonnunquam valentioribus, quia chymus melancholicus, sua siccitate & crassitie medicamentis purgantibus reluctatur. Sic Hipp:

Nausea.
Cardiog-
mos, vom-
itus, dyspe-
psia, anore-
xia, buli-
mia, ruc-
tus, rugi-
tus, tensio
& graui-
tas abdo-
minis, fre-
quens spu-
tatio, dysp-
næa, ven-

Hipp:

Hipp: aph. 9. lib. 4. melancholicos per inferiora vehementius purgandos esse jubet. Quod tamen tentandum non est, nisi corpus ipsum & humor peccans antè preparetur Iulepis & Apozematis conuenientibus: quorum copia superius quoque designata est. Aëtius cap. 10. ferm. 2. tetrab. 2. purgationem frequentem instituit ex aloë & epithymo, vt quæ moderatè & paulatim aluum subducatur. Idem probat hieram, quæ recipit epithimum. Auic. præscribit pilulas de hiera, & de Lapide Lazuli, quæ tamen, vt & cæteræ omnes, non omnibus conueniunt, propter calorem & siccitatem. Itaque quandoquidem hypochondriacus morbus, sit chronicus, valdè contumax, & curatu difficillimus, tum ratione humoris morbifici, qui cum sit crassus, terrestris & frigidus, neque citò à naturâ coqui, neque facile ab arte edomari possit: tum ratione ipsius egri, qui sæpè adeo est pertinax, vt leges sibi præscriptas non facile admittat. Quamobrem, vel imminenti malo confestim occurrendum, vel jam nascèti, priusquam inualecat, promptè subueniendum consulit Aëtius loco citato. Si verò morbus inualuerit, & symptomata vrgeant, Græci omnes & Arabes

tricoli dolor & inflatio.

vsus vera tri nigri.

-imov

Q q q

bes

bes, vnanimi consensu, recurrendum putant ad Veratrum nigrum, tanquam ad sacram anchoram, sed ea cautione, vt nec in substantia, sed decoctum vel infusum, & cum corrigentibus aromaticis, aut alijs, nec pueris, senibus, aut naturis infirmioribus, sed tantum robustis atrabile vexatis exhibeatur. Matthiolus commen. in lib. 4. Diosc. cap. 146. affirmat, se illud sexcentis hominibus citra damnum præbuisse. Deligetur autem cortex radice, & in vmbra siccatus, à scr. j. ad. Dr. j. infundetur in jure pingui, vel hydromelite, sicque dilutum propinabitur. Cauendum interim, ne vel myrobalanis, vel alijs astringentibus admisceatur, quia sic diutius hæreret in corpore. Vomitus, sit moderatus, si que si materia turgeat, mitioribus excitetur, licet Arabes eum probent, minus tamen conuenit melancholicis, quia humorem sursum reuocat, qui potius per inferiora educendus, quod si verò quis assuetus sit, & facile ferat, indeque se alleuatum senserit, non omnino cauendus erit. Sed vomitu fortiore abstinendum, qualem præscribit Ægineta, cap. 14. lib. 3. ex Veratro albo, aut Recentiores, ex stibio præparato: quod multi, Aëtio teste, cap. 10. loco cit: efficacioribus vomit.

vomitorijs primùm in melancholiam fortio-
 rem inciderint. Purgationis vice, clysteres to-
 to morbi decursu, & symptomatibus vrgenti-
 bus, frequenter iniiciantur, ex malacticis & fla-
 tus discutientibus, coctis in sero lactis, vel jure
 omaforum. Dissoluentur diacassia, lenitium,
 catholicum, confect: Hamech, mel violatum,
 aut mercuriale, saccharum rubrum cum buty-
 ro recenti, vel oleis nunc calidis, nunc refrige-
 rantibus, pro humoris peccantis qualitate. Ven-
 triculo roborando, præter vsum absynthiacorum,
 & conditorum, conueniet partim puluis
 digestiuus, ex anisi & foeniculi conditi an. vnc.
 ß. cort: citri conditi Dr. ij. Cinamomi D. j. Co-
 ralli rubri & Vnionum præparat: ana Dr. ß. cum
 vnc, iij. sacchari rosati, post pastum sumendus
 ex cochleari: partim scutum ex melissa, men-
 tha, absinthio, maiorana, rosis, caryophyllis,
 macere, foeniculo. Aut litus fiet ex oleis, ma-
 stich: de mentha, & absinthite: sed ne jecur eo-
 rum vfu incalescat, eius regioni applicetur oxy-
 rhodinum, cum cerato santalino, vel epithema,
 quod vim refrigerandi obtineat. Cordis pal-
 pitatio & lipothymia, insomnia turbulenta &
 peregrina, plerumque cessant, si euaporationes

*Vsus Cly-
sterum.*

*Roboratio
ventriculi*

*Cordis pal-
pitatio &
Lipothy-
mia.*

Q q q 2

mali-

malignæ impediuntur, aut per corroborantia
sistantur. Quibus autem cor, jecur, cerebrum
roboranda, spiritusque animales recreandi sint,
tam per illa quæ sumuntur, quam per alia quæ
admouentur, ex prioribus repetenda sunt.

*Curatio
per saluta-
res admo-
nitiones &
rationes
plausibiles
à Medico
sitas.*

Tandem deprauatio imaginatricis, vnde mi-
ra prodeunt phantasmata melancholica: qui-
bus adduntur metus & mœstitia, quæ melan-
cholicis omnibus communia existunt, si
jam ad longum enarratis medijs prophylacti-
cis & curatiuis cedere nolint, in visitatione æ-
grorum, non solum plausibilibus ac fidem eti-
am facientibus rationibus vtendum, quæ va-
gum alioquin iudicium, & inconstantem ani-
mum sistant ac robovent, quæquæ certissimis
documentis auertant & leniant eiusmodi per-
turbationem, æger solandus, eidemque bona
futuræ suæ pristinæ valetudinis spes concitan-
da: verum etiam varijs subinde exemplis ea-
dem confirmanda, quanta videlicet commo-
da, ex varijs curationibus, in hoc affectus gene-
re feliciter adhibitis, orta sint. Hinc enim fiet,
vt in temperatam ac firmiorem statum, animus
eorum perturbatus reuocetur: vbi insuper no-
tandum, juxta malorum varietatem, varias eti-
am

am rationes, diuersaque exempla accomodanda, singulaque ad singulas causas (praesertim si cum literatis nobis res sit) reuocanda esse.

CAPVT XXXIII.

De ingeniosissimis quorundam Medicorum curis, in deprauata, imaginatione.

PLACEBIT & licebit hic, quorundam gra-
uissimorum Medicorum verissima ex-
empla seu obseruationes, de quibusdam hy-
pochondriacis & melancholicis, varia, rara, &
notatu digna, introducere: ex quorum lectio-
ne non modo Lector recreari, sed ex inuentio-
ne, ingeniosissimarum curarum, Doctorum in-
genia quoque mirari poterit. Nam, velut non
cuiusuis est, melancholicis mederi, sic difficul-
ter quoque eradicantur clanculum ex ipso-
rum animis imagines, ab atra bile, falso impres-
sa: cuius tamen ingeniosi inuenti, nobile speci-
men olim editurus Philodotus Medicus, resti-
tuit plumbeo pileo, cuidam melancholico ca-
put, quod putauerat sibi, jam diu, amputatum.
Quo respiciens Cornelius Celsus, suadet lib. 3.
cap. 18. insaniae huic saepius assentiendum,

*Historie
quorundam
deprauata
imaginatione
laborantium,
& eorum
curaciones*

Q q q 7 quam

quàm repugnandum: & non euidenter, ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora, mentem ipsorum abducendam.

Historia I.

Insignis Pictor, vti commemorat Tulpius in suis obseruationibus cap. xviii, infestatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur sibi falsò, cuncta corporis ossa, adeò mollia, ac flexibilia sibi esse, vt instar sequacis ceræ, facillimè in se complicarentur; si vel minimùm illis inniteretur. Quâ opinione menti penitiùs impressâ, continuit se integram hyemem in lecto: veritus inde si surgeret, aliquid sinistri: & certò certius euenturam, quam hactenus metuerat, deformem ossium suorum, vel potiùs totius corporis conglobationem. Quo metu intellecto, noluit ipsi aduersari: neque palàm, sed clam surreptum ire, quam conceperat imaginationem. Afferens propterea, mollitiem hanc non latere Medicos: quin potiùs jam diu animaduersam ab incluto Fernelio lib. ii. de abd: rer: caus: & sicuti cera emollitur, ac induratur: sic plurimùm in ossibus etiam posse artem medicam, modò morigeros se præbeant ægri. Ipsius autem ossibus, intra triduum, restitutum iri pristinum stabilimentum. Et ante diem sextum, potentiam

tentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens. Quæ promissa, dici vix potest, quantam excitauerint spem recuperandæ sanitatis: & quàm morigerum reddiderint ipsum, in admittendis remedijs, atræbili destinatis. Quâ conuenienter ex corpore depulsâ, exfoluimus & nos facile fidem nostram: jubentes ipsum surgere, ex cubili: in quo integram hyemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, vt duntaxat insisteret pedibus: neque procederet vel latum vnguem. Secùs si faceret, penes se culpam futuram. Sexto verò die, me veniam ipsi daturum, quocunque deambulandi: modò ritè obtemperaret arti. Quæ certè monita, eò fuère rigidiora, quò minus expedijt ipsi dolum hunc resciscere. Qui quò magis lateret, continuauimus tectè in medicamentis catharticis. Sed appropinquante jam secundo triduo; ostendimus coràm promissi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclaue, sed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, fani hominis, munia. Quâ libertate tantoperè gauisus fuit, vt ignorauerit, quibus encomijs extolleret sanitatis suæ Præsidentem. Admiratus hinc artis potentiam;

tiam; illinc detestatus suam diffidentiam: quod tam diu denegasset fidem, à quâ tam salutare recepisset consilium. Vidit quidem hic æger robur ossibus suis restitutum: vidit rediitua crurum officia: vidit expeditum incessum: vidit alia: sed stultam hanc, totius hyemis imaginationem, clanculum sibi eripi, nec vidit, nec sensit, homo cæteroquin minimè stupidus, sed in arte suâ abundè sagax, & vix vlli secundus.

*Historiæ
II.*

Quod ipsum inuentum, non minùs feliciter quoque cessit mulieri. Quæ credebat, in vtero suo, contineri molam viuam, interimendam à Medico. Quam operam siquidem ipsi denegasses, satagens rationibus potiùs, quàm sagaci aliquo stratagemate, sententiam illam euellere, operam perdidisses, neque vel tantulum profuisses ægræ, quam præstitit clam circumuenire, quàm palam conuincere. Monita itaq; fuit, haberet exactam excretorum rationem: & si quæ conspiceret atra, vel nigræ fuligini simillima, crederet firmiter, jam tum expelli molam sibi ingratiſsimam. Quibus verbis fidem habens, admisit haud grauatè, modò Veratrum nigrum, modò Confectionem hamech, aliaue expellendæ eiusmodi insanix apta. Quorum

ope,

ope, atrâ bile excretâ, non dubitauit amplius de molæ suæ intereptione: certa (vti credebat) ex eius occisæ colliuatione, sequi nigram illam deiectionem, in quam prædixeram dissolutum iri, viuum illud monstrum, quod imaginabatur vtero suo inclusum: à quo, licet id temporis feliciter euaserit, incidit tamen haud diu post, in simillimam insaniam, sed priore multo grauiorem; credens firmiter, se fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remissam, vt viueret deinceps excors. Corde enim suo, à Deo retento, doluit impensè, aliam esse sibi, quàm aliorum mortalium vitam: quam tamen imaginationem, nulla cùm auferrent stratagemata; afflixit quidem ipsam aliquandiu hæc tristitia: sed tandem quoque, licet tardiùs, discessit: iuxta illud elegantissimi Iusti Lipsij. *Illos ab atrâ bile, curat dies & quies.* Quidam se Deos, Imperatores, Reges, Cardinales, Principes, Vates, Augures, Sacerdotes, homines Moniales & Sanctos; quidam se dæmones, damnatos; quidam cuculos, catos, canes, lupos sese existimant, harumque aut similium bestiarum mores & gesticulationes imitantur; quidam grana tritici gallinis deuoranda, se esse autumant, proinde-

R r r

que

que verentur, ne à talibus animalibus deglutiantur, vnde illa fugiunt; alij se fame confici putant, seque propterea continuis escis ingurgitant: nonnulli cibum recusant, sibi jam jam migraturam in labris sessitare animam autumantes; sunt præterea, qui à latronibus continuo putant se circumueniri & spoliari; alij verò, qui à licetoribus se colligari, & mox in carcerem conijciendos credunt.

Historia
III.

Burgundus quidam, Lutetiæ ad ædem S. Iuliani, multis clarissimis Medicis adstantibus, mortuum se affirmabat, simul fratre ibidem decumbente, postea phantasiâ mutatâ, declamabat, precabaturque Medicos, ne amplius animæ impedimento essent, quò minus è purgatorio euolaret ad Deum, aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret animam, monebat, vt spectarent expiratum, postea summo timore, & omnium desperatione corripiebatur, Tandem opportunis adhibitis remedijs, & hæmorrhoidum profluuiio, liberatus est. Scholiograph. ad cap. 17. Holler. lib. 1. de morb. intern.

Historia
IV.

Sic Vir quidam illustris, in eum mentis errorem incidit, vt mente & animo conceperit, se jam è viuus excessisse, adeò, vt licet illum amici & familia-

miliares, ad instaurandas vires jam collapsas, precibus, blandimentis, obiurgatione adhortarentur atque virgerent, omnia tamen respueret, quòd causaretur mortuum esse se, ac nihil ita constituto opus esse alimenti. Cùm autem fame propemodùm enecandus videretur, instante scilicet septimo die (qui famelicis atque inedia laborantibus plerumque lethalis esse dicitur) comminisci cæperunt, excogitaréque rationem aliquam, quâ posset hic mentis error eximi aut curari. Itaque inducti sunt in conclauē, arte atque industriâ obscuratum, personati quidam histriões, linteo obuclati, ac fascijs obuincti, quibus mortui sepulchris inferri solent, instructaque mensâ ferculorum apparatu, liberaliùs largiùsque se cibo ac potu reficiunt. Æger autem hæc cōspicatus, sciscitatur, quid moriantur, & quod sit genus hominum? responsum est, mortuos esse se; tum is: mortuine edunt? illi: maximè; si libeat accumbere, id non vanum experturum. Confestim mente captus exiit, lecto que se subduxit, atq; vnà cum mortuis commentitijs, cibo vsus est affluentius. Postea à coena somnus illi obrepfit, & sanatus est.

Lemn. lib. 2. de complex. cap. 6.

R r r 2

Insi-

*Historia
V.*

Insignis aliquis Medicus, agnatum quēdam habuit virum doctum & celebrem, qui sibi imaginatus fuerat, & credebatur certò, sibi à quodam amico ex Italia reuerso, ingestos in corpus duos Spiritus, qui in colloquiū cū ipso sepe veniebant: à quibus multa audiebat, sed qui, præsertim mortem, sepe interminabantur, aut graue aliquod malum, quo torqueretur. Is cum Medico rem patefecisset, & morbum suum exposuisset, agnouit ille statim, phantasiæ elusæ esse morbum. Cūque iuuandi consanguinei studio teneretur, consilium inijt, qui morbo illius mederi posset: communicato itaque cum alijs consilio, sic in curam processum est. Confingendi fuerunt in libello characteres, & Spirituum nomina, nec non persuadendum, committendos esse fortiores Spiritus, cum ijs, qui corpus torquebant, vt in hac pugna, potentiores, ex corpore debiliores eijcerent. Arrisit hoc medicandi genus ægrotanti: interim dum tempus opportunum expectabatur administrandi huius remedij, alia præscribebantur remedia, quibus indies utebatur æger, ad atram bilem fugandam: atque id per aliquod tempus con-

tinua-

tinuatum est, dum canicula occideret, & feliciores dies orirentur. Tandem Medici, ut rem suam peragerent, magnam aulam quandam selegerunt, ut illic & characteribus suis, & invocatione Spirituum, ac aliorum cōiuratione cōfictis, phantasticam illam imaginationem exploderent. Ad hoc institutum, delectus est honestus & prudens quidam Chirurgus, qui invocati Spiritus personam ageret, qui que optimè calleret, quid sibi dicendum & faciendum esset. In quo loco, hora que electâ, delineatus tandem est quidam circulus, aliæque adhibitæ ceremoniæ, quibus Spirituum Cōiuratores & Necromantici uti solent, quas attentè obseruant. In medio circulo, collocatus est æger, monitus ne quid reformidaret. Deindè post insurrectiones quasdam, & cæca murmura, conuocatus primò orientalis Spiritus, ut accederet: eadem & meridionali Spiritui facta est coniuratio, sed frustra. Tertio demùm loco, conuocatus ille Spiritus, qui opportunus videbatur. Afsurgit tunc prudens ille Chirurgus, latitans in quodam obscuro illius aulæ loco: qui sese in laruâ spiritus dat conspiciendum. Monetur

rursus æger ne quid metuat, qui ob spem & expectationem valetudinis, quam ex huiusmodi præstigijs certò præfagiebat futuram, respondit, nihil se reformidare. Tandem res ita peracta est, tamque dextrè, ac artificiosè ducta, vt sibi prorsus æger persuaserit, à se suos Spiritus prorsus exclusos, & integræ valetudini se restitutum. Atque hac ratione & industriâ imaginatrix eius facultas prorsus deprauata, ad sanam mentem reuocata est. Nec tamē desierunt Medici, promouere confirmationem valetudinis egrî, remedijs atram bilem purgantibus, vt reliquias omnes morbi excuterent, quibus etiam æger totaliter restitutus est. Quercetanus in fine Diæter: cap. 33.

*Historia
H.*

Hyppochondriacus quidam, persuasum habebat, ranas ac rubetas, quas Bufones vocant, intestina perterebrare, nec vlla ratione, isthęc opinio, illi eximi potuit. Medicus quò illū haberet obsequentem (nam Melancholici ægrè ab opinione dimouentur) tale quiddam corpori in hæere pronunciauit. Itaque exhibitâ purgante potione, applicatòque clystere, procuratum est, vt aliquot eius generis reptilia, in subiectam peluim conijcerentur. Vbi autem pharmacum

macum vires suas explicuit, alius affatim inanita est, conspectisque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis, vana illa opinio, animo excussa est. Lemn. lib. 2. de complex. cap. 6.

Senensis quidam, nullo modo persuaderi poterat, vt vrinam redderet: aiebat enim si mingeret, rotam vrbem diluuiio perituram, quem ad lotium excernendum, eleganti commento perduxerunt: nam pulsantibus campanis ad melancholicum accurrunt, magno incendio vrbem conflagrare nunciantes, obnixè que rogantes, vt reddita vrinâ, ciuitati ob incendium periclitanti opem ferret. Quod & factum. Marcell. Donat. de hist. med. mir. lib. 2. cap. 1.

Cuidam persuasû erat, nasum sibi excreuisse in imensam atque prodigiosam longitudinem, exporrectum sic, vt Elephantis proboscidem circumferre visus sit, qui nusquam nõ esset impedimento, adeò vt subinde patinis, vt illi creditum est, innataret. Accitus Medicus, atque affectum melancholicum subesse ratus suspicatusuè, dexteritate quadam, ac latenti habilitate, longum sarcimen naribus admouit, arreptâq; nouaculâ seu cultro tonsorio, apprehensâ non nullâ carnis parte, imaginarium nasum auulsit.

CON-

confestim exhibitâ homini parū sobriæ mentis
soporiferâ potione, præscriptâque salubri di-
ætâ, omnis mali metus ademptus est, Lemn. lib.
2. dē complex. cap. 6.

Historia
IX.

Quidam, se cornua gestare putabat, sed tan-
dem, adhibitis prius idoneis medicamentis, cer-
uinis cornibus capiti alligatis & impositis, ferrâ-
que resectis & ostensis, ab infania liberatus est.

Historia
X.

Alex. Benedict. lib. 1. de cur. morb. cap. 28. &
ex hoc, Schenckl. 1. obseru. 233. Quidâ, in capite
se passeris habere dicebat, Medico verò per na-
res eos extrahere simulante, & ægrotanti, quem
in manica absconderat, passerculū monstrante,
sanatus fuit. Sennertus lib. 2. instit. part. 3. sect. 1.

Historia
XI.

cap. 7. Sic mulier quædam putauit, serpentem
se deuorasse, Medicus itaq; medicamento vo-
mitum ciens, atque in id quod deiectum fue-
rat, anguillam seu paruam bestiam per omnia
imaginationi illius ferè similem imponens, à

Observa-
tio I.

concepta opinione liberauit. Trall. lib. 1. cap.
17. Melancholicus, dum noctu vagaretur per vi-
as, fortè vulneratus est in crure, & multo effu-
so sanguine, melancholiâ est liberatus, Holler.

Observa-
tio II.

comment. ad aph. 21. lib. 6. Hipp. Visa est mu-
lier melancholica, cui ob casum apertum est

GRA.

cranium, vnde effluxit aqua, & curata est. Ron-
delet. lib. i. de curand. morb. cap. 41.

Plurimi ex plebeis & paganis, vtriusque sexus *Observa-
tiones pro-
pria.*
hominibus, sæpissimè me conueniunt, confi-
lium, remediùmque expetunt, contra murmu-
ra & motus in corpore continuos & extraordi-
narios, sibi pertinacissimè persuadentes, quòd
fortè spermata ranarum aut aliarum bestiarum,
in aquæ potu assumpsissent, ex quibus, in illo-
rum corporibus, tales bestię postea generatæ
& nutritæ essent, vnde has incommoditates pa-
terentur; nec absque enecatione & expulsionem
per vim medicamentorum, ab ijs tam facilè li-
berari posse. Alij, & præcipuè crassioris ingenij
viri, similes rugitus flatulentos, & subinde coli-
cos, ex vteri motu (*von der Beermutter*) causari
sibi imaginantur; ingnorantes, virilem sexum
ad pariendum non destinatum, illo viscere (v-
tero scilicet) carere. His cum nolens volens,
propter tenacissimas melancholicas illorum
impressionem assentiri debeam, medicamenta
aut vomitoria, aut cathartica, præscribo, bestias
que has imaginarias inter melancholica excre-
menta, non sine multis vocalibus, cum magno
ægrorum leuamine euacuo & expello.

S s s

Præ-

no Præterito primùm anno, carpentarius quidam, iuuenis adhuc, totus scrupulosus & melancholicus, in eam phantasiam incidit, quasi à dæmone coram Deo accusatus esset, quòd varia & obscœna dæmoni imposuisset nomina: propter quam phantasiam contumacissimam, non solum ipsi somnus interruptus est, sed omnes quoque actiones impeditæ. Ad Adelphtrophium itaque susceptus, dum ad debellandam hanc phantasiam, debita instituitur cura, cultrum fraudulenter arripit, sibi que maiorem pedis digitum, indolenter quasi, circumcirca ad ossis denudationem vsque rescindit: deprehensus ab ægrorum præfecto, non sine terrore circumiacentium ægrorum, reprehensus, & ab ulteriori scissione inhibitus est. Interrogatus postea, cur hoc fecisset? respondit, propter Deum & Angelum Tutelarem hoc feci, quò mihi contra dæmonis accusationes magis patrocinarentur. Innumera ferè & incredibilia recensenda essent phantasmata, & melancholicorum deliria, in quæ, tetra hæc perturbatio, sideratos semel flatu suo, egros præcipites agit atque deducit, quæ etiam sæpius tantam exercet tyrannidem, vt non tantum spiritus obsidendi & crucian-

ciandi vires habeat; sed corpus etiam tot insultibus impetit, vt planè ipsum obruat, & prorsus suis functionibus ineptum reddat ac inutile: quin & tantam interdum ferociam exercet, vt mortem quandoquè acceleret, & in eam egros præcipitet.

CAPVT XXXIV.

De Curatione Melancholiæ Hypochondriacæ à causis externis quæ geruntur progenita.

INTER causas denique externas melancholiæ hypochondriacæ, capite septimo, posuimus persecutiones & inuidias, natas ob res benè gestas & prosperè succedentes: tristitiam quoque & mœrorem, ex charorum pignorum obitu, vel fortunæ iactura ac detrimento: item ob alicuius rei potiundæ frustratam spem ac desiderium contracta. Medici igitur sunt partes, tam grauibus perturbationibus, salutaribus monitis succurrere: plausibiles quoque ac fidem facientes rationes producere, quæ vagum, tristem, & inconstantem animum fiant & roborent tristis ac melancholici hominis. Quamdiu enim hoc vitæ salum nauiga-

S s s 2

mus,

*Persecutio
nes & In-
sidia quā-
nim possi-
bile est pa-
tienter fe-
renda.*

mus. tam diu procellæ, tam diu fluctus; & interdum blandior aura si nobis affulget, ilicò se subducit, & ferè acrior tempestas ingruit. Nimirum homini Christiano, ista à Deo dicta lex est. *Premi, Turbari, Concuti.* Sed quid nisi feramus, tanquam Bonū, quod à *Summo illo Bono?* Animis hic opus est, & armis, quæ ratio subministrat, quæ sapientia, in quam malorum ingruentium agmen nihil potest. Ad omnem enim incursum sapiens inuictus, atque interritus est: nec si terra mari miscebitur, & mare cœlo, pedem referet. Turpis est nauigij rector, cui gubernacula fluctus eripit, qui fluctuantia vela deserit, permittit tempestati ratem: at ille, vel in naufragio laudandus, quem obruit mare, clauum tenentem, & obnixum. Vt enim strenuus & generosus miles, leuia & circum galeam, & aures, crepitantia tela contemnit: sic vir sapiens & altæ mentis, obtreccationes & conuitia: palmæ similis, quæ oneri non cedit, nec infra flectitur, sed contrà pondus assurgit. Semper apud inuidos, & calumniantes persecutores, & benè & malè agendo, peccamus, nec ydus aut sudus Iupiter omnibus placet: in omni igitur via scrupi sunt, & cum maximè Sol splendet, vrit. Do-
mi

mi foris que inueniemus, quod turbet tranquillitatem animi, quod torqueat, vexet; sed alia dissimulanda sunt, alia negligenda, quædam ferenda. Quemadmodum igitur ignis, paleam exurit, aurum nitidius reddit: sic calumniæ vanum, aut vacuum aliquem absumunt, verâ virtute grauem, illustrent. Sed hodie, emissarios omnes oculos habemus: curiosi ad cognoscendum vitam alienam, desidiosi ad corrigendum nostram: & vt Vultures, ad malè olentia cadauera, præteritis amœnis, ac odoriferis feruntur; muscæ sana corpora præteruolant, & ad vlcera properant: ita multi, sinistra & peruersâ sedulitate, omissis proximorû virtutibus, vitiis eorû, si tamen vitijs, obhærescunt, probosque, passim conuitorum equis & quadrigis incurrunt. O tempora! Tu interim, erectus & alacer, per medium hoc agmen inuidentium & calumniantium incede, tectus virtutis & candoris scuto; ingeniti scopulo similis, cui fluctus assultat; sibi iniurius dum integer insurgit, fractus resilit, irasque sui bibit ipse furoris. Mutuo innectuntur, virtus & æmulatio, eruditio & obtrectatio. Sed crescunt laudanda aduersis; & clarior virtus est, quæ æmulum patitur. In publica fama,

publicam omnium benevolentiam, & fauoris auram demereri, nulli ynquam homini datum, imò nec ipsi Deo : interueniunt semper hic Aquilones aliqui, aut Cauri, qui suaue spirantes Fauonios turbant. Voculas inuidentium, rectæ voluntatis conscientia, officii que fiducia, contemne, & quid leues ineptique homines, quid famæ prædunculi (vt cacoëthes est huius æui) de te sentiant, aut loquantur, non est quod tantopere cures. Nam vt caprea, & coturnices, venenis faginantur : ita quidam conuitijs & maledictis, cumque factis obstare nequeant, conantur linguis, & spargunt verborum leuia ista tela, atque id eminus, vt Parthi fugientes. Tu illos, altior omnibus iniurijs, supernè despice, & indignatione tua indignos, infra iræ tuæ maiestatem pone, more magnæ feræ, quæ importunum catulum stolidè adlatrantem præterit, nec dente, aut pugna dignatur. Famæ satisfactum puta, si muneri tuo satisfeceris : ingens enim animus, & verus æstimator sui, non vindicat iniuriam, quia non sentit, & maledicta sprete exolescunt; si iras caris, agnita videntur. Nil igitur te moueant simultates & odianouatorum, nil lingulacium susurri, nil partium fren-

den-

dentium iræ, turbæ, minæ. Inuulnerabilis est, non qui feritur, sed qui non læditur. Quod si facis, magnificentius triumphas, quàm si victor redires ab Olympico certamine, aut Pythico, aut quadriiugo curru, & albertibus equis, per sacram viam, lauro coronatus, in Capitolium inueheris. Vti gubernator, irati maris fluctus vndique assilientes negligit, manum in clauo habet, oculos in astris: sic te vitijs popularibus defœcatum, oportet hoc rerum, ac temporum articulo, quod benè agis, agere, & mentem ad Deum erigere: nec admota semel manu aratro, aut regredi turpiter, aut deficere in operis incepti cursu. Athletæ enim in hoc stadio currimus: palma in fine laborum posita est, quæ triumphis omnibus potior, & Regum purpura, nos ad æternitatem natos, æternum aliquando est beatura apud eum, qui solus æternitas. Alia nobiscum cadunt, labuntur, pereunt. Hęc sola diurnant, & in secula eunt, quæ Reipublice, quæ Ecclesie, quæ Deo, & eius veritati militant, animus pius, religiosus, sine fucò, & recta voluntatis cõscientia, quæ vnum vouet, spirat, cogitat, finiũ omniũ, vt ita dicam, finem, Dei gloria. Ab hoc scopo & fine, qui aberrat, aberrat ab alijs, &

à re-

à recto recedit, quidquid fit, quantumvis speciosa incrustatione obductum, nec Deo cordium inspectori placere potest. Securus itaque contra inuidias & persecutiones, ibit sapiens, plenus fiducia, plenus animi, ex vitæ antea actæ conscientia, & sensu illibata integritatis. Quid? Aureum illud Solis Iubar, deliquit pati non miramur, & pallidam Lunæ faciem, noctis colore tingi: & famæ nostræ lumen, calumniæ nebulis obfusari, mirum nobis videbitur, & novum? malè. Nam quidquid in hac vniuersitate pulchrum, quidquid eximium, defectus suos habet, & nœuos, si non à se semper, à malorum saltem proteruia, quos qui contemnere didicit, iam fregit, deiecit, vicit.

*Cōsolatio-
nes super
obitus cha-
rorum Pi-
gnorum.*

Ex obitu charorum pignorum, hoc est, amicorum, parentum, coniugis, aut filij, mœror, tristitia, & luctus, sequentibus rationibus moderandus. Gubernator in naui, non frangit impetu magnos illos & decumanos fluctus, sed vitat aut declinat: sic in tristi amicorum casu, errat quisquis obnititur, patientiâ superanda sunt, & magno excipienda animo, quæ vitari non possunt. Et vt multo tempus damus, quo despumet: sic mœsto animo, vt egritudinis fæces

ces

ces eijciat, diésq; paulatim leniat & mora, quod sola ratio non potest. Vetuse est hæc tragœdia: cuius Deus est choragus; histrio homo; argumentum calamitas; chorus viri, foeminæ; apparatus, purpura, aurum, vestes, omnia mutata, omnia reddenda; theatrum mundus, in quo hominem natura collocavit, alium alio citius, huic scenę subducendum, & vt omnium finem facit, comediæ finis, sic mors nostri. Itaque absit dolor,

Absint inani funere nenia,

Luctusque turpes, & querimonia.

Æterna hæc, & à Deo lex est, *Nasci, Denasci, Oriri, Aboriri.* Quarè quod vult, velimus, quò ducit, camus: necessitatis enim non aliud effugium est, quàm velle, quod ipsa petit. Obijt? ab exilio, ad patriam iuit, è carcere, ad libertatem. Abijt? à terrenis, ad cælestia, à fluxis his bonorum ymbris, ad æternas illas opes. Amissum doles? non amisisti, sed præmisisti, ex tenebris ad lucem, ab hominibus ad Deum. Nam viuere nostrum quid aliud, quàm punctum temporis, & puncto minus: in quo præsens instabile est, præteritum nihil, futurum incertum: & in hoc instabili, casum excipit casus, dolorem dolor,

T t t

misc-

miseriam miseria. Vxorem amissam doles. Quid
ni? sine dolore non amittitur, quæ cum amore
possidetur: neque tantum gaudij veniens tulit,
quantum abiens doloris. Quid enim vel mari-
to durius, vel familiæ grauius accidere potest,
quàm ab eius consortio diuelli, & œconomiæ
curâ, quæ vtriusque numeros implere nata erat,
& facta ad coniugij felicitatem? verùm ratio
quæ homini propria, & sacra quasi anchora, in
his malorum procellis, quid dicit? melius esse
discessurâ nobis bonâ, quam nullâ contingere;
fatiùs non diu felicem esse, quam nunquam.
Quid abstulit Deus, nisi quod dedit? quid re-
cepit, nisi quod ad tempus tantum dederat? mi-
hi crede, mens quæ ad ista adfurgit, ad luctum
non deijcitur, & scit mortem homini non tam
supplicium esse, quàm tributum. Filius autem
cum discessit, tristèque sui desiderium patri re-
liquit: cogitandum, quòd jam cursum suum
absoluerit, & peruenit ad metam, ad quam
omnes tendimus; de quo certus es, illum e ser-
uitute in libertatem, de ærumnis ad felicitatem,
de caligine in lucem, de periculis in tutum por-
tum, de morte ad vitam, de morbis ad immor-
talitatem, de tot malis ad summum bonum,
deni-

denique ab hominum colluue, ad Angelorum contubernium esse traductum, vbi jam gaudio ineffabili, atque æuo fruitur sempiterno. Propone tibi exemplum (vt taceam reliqua) sapientissimi illius Regis ac Prophetæ, qui filiũ, quem ægrotum ac languentem fleuerat, non fleuit extinctum, cogitans, quòd irrecuperabilia lugere, superuacua dementiæ potius sit, quã sanæ sapientiæ, aut pietatis. Ideò robusto hoc solatio animum firmabat. Ego quidem ibo ad puerum, sed puer non reuertetur ad me. Cùm obuersatur tibi animo, quòd filius tuus mortuus est, cogita quòd mortalem genueras: cùm succurrit, quòd optimum & pium adolescentem amiseris, gaude quòd talem habueris: cùm reputas, quòd tanto bono priuatus es, cogita, quòd reddidisti ei, qui gratis tibi dederat: quòd immaturã morte occubuit, repura, quòd nulla mors non matura est, benè morienti: quòd in ipso vitæ flore perijt, considera, tum optimum esse mori, cùm viuere est suauissimum.

*Inque vices mors, vita fluunt, genuisse perisse est,
Et rursus perisse salus.*

Nempe quid est homo? nisi spoliũ temporis,
& ymbra somnium. Quid vita? nisi iactatio-

T t t 2 nes

nes & fluctus? in qua nihil firmum, nihil stabile. Nubes hic ferè semper, & procellæ, & pro tenui mellis fauo, plena fellis dolia. Quid vita? nisi via à matre ad matrem; ab ea quæ homo, ad illam quæ humus? minor plantæ, quàm arboris interitus est. Optimè nati, quàm sæpè degenerant? quàm alieni à virtute patriâ? vt optares nunquam ex te genitos, aut in cunis extinctos. Quid, quòd incerta sunt omnia rerum humanarum; qui nunc benè audit, cras malè; qui hodie Cræsus aliquis est, aut Crassus; cras Irus; & nemo liberos vel optimos habet, vt nō cum gaudio, & metu aliquo aspiciat. Et tuum illum adhuc reuoces? noli. Quid refert quandò finiant temporaria, cùm transeant in æterna. Maneant quos Deus dedit, & viuant diu, habituri suam sortem: alios verò ne reuocemus in hanc tristitiæ & calamitatis scenam, imò gratulemur euocatis. Amissos natos, qui nimis desiderat, iniuriosus in relictos est pater. Vt enim qui in nauibus sunt, dormientes & vigilantes vehuntur, cum sensu, sine sensu: sic nos eò prouehimur, & aliquando abripimur, aut mergimur, velut tempestate. Nihil hic ad tutelam nostri firmum. Præruptæ altitudinis castella, vel magnos exercitus

citus difficultate aditùs morantur. A tempestate
 nos vindicant portus. Nimborum vim effu-
 sam, & sine fine cadentes aquas, tecta propul-
 sant. Fugientes non sequitur incendium. Ad-
 uersùs tonitrua, & minas cœli, subterraneæ do-
 mus, & defossi in altum specus, remedia sunt.
 In pestilentia, sedes mutare licet. Nullū malum
 sine effugio est. Sed malorum vltimum *Mor-*
tem quis vnquam effugit? nemo. quin vis illa im-
 prouisa lethi, sine discrimine vllō aut mōra, ra-
 puit, rapietque gentes. Effugies tamen si con-
 temperis. Et contemnes, si cogitaueris quàm
 imbecilla corpuscula nostra sint, quàm fluida,
 & non magnā molitione perdenda.

*Poma vt in arboribus pendent : sic corpora nostra
 Aut matura cadunt, aut citò acerbaruunt.*

In hoc errore versamur, vt non putemus ad
 mortem nisi senes, inclinatosque jam, vergere,
 cùm illam infantia statim, & iuuenta, omnisq;
 ætas ferat. Prudens hic, qui omnes horas com-
 plectitur : sic enim fiet, vt minus ex castrino
 pendeat, si hodierno manum iniecerit. Itaque
 tales Pater ad Filium defunctum canat Nænius.

*Quid lacrymis defuncte meū, tua funera Fili
 Prosequor, & primi tristia damna tori.*

T t t 3

Hoc

Hoc Musa meruere tua, pietasque fidesque,
 Atque inculpatæ simplicitatis amor.
 Te fulcrum, columenque meæ superesse senectæ,
 Spes erat, & voti pars iterata mei.
 Sed Fatis aliter visum, quæis velle reniti
 Planchibus, & querulo murmure, religio est.
 Illa suum repetunt, ego quid? compescere linguam
 Et supero didici, subdere colla Deo.
 O te felicem interea, qui gaudia cæli,
 Terra commutas, tristia, cum lacrymis,
 Viue, vale, & mundi nunc immemor, alma capesse
 Premia Cælicolum, deliciâsque Poli.
 Donec nos iterum, post hæc discrimina vitæ,
 Arctior æterno fœdere jungat amor.

**Filius verò Patrem, per Protopopœiam tali
 modo consolabitur.**

Ob mea fata Pater, lacrymas ne funde perennes,
 His mihi facta quies, crux mea, morsque fuit.
 Corpus in hoc terræ gremio requiescit, Olympum
 Mens tenet, & trini gaudet amore Dei.
 Me, Pater ipse sua facie, me Filius ipse,
 Alloquijs recreat, delicijsque suis.
 Spiritus ipse fouet mea gaudia, Spiritus idem
 Te lamentari nunc mea fata, vetat,

Fluit

*Huic pater ausculta, meritas, lacrymisque relictis
Solue tuas grates ob mea fata, DEO.*

*In Omnes qui fatalem vitæ Terminum
exhorrent.*

Te ne adeo vani recreant fallacia Mundi

Gaudia, ut impatiens spacij breuioris & cui,

Dulcia præterita reuoces dispendia vitæ,

Exactosque optes iterum iuueniliter annos?

Non ita. Nascentes morimur: quem fixa dederunt

Fata diem, manet immotus: seu te aspera tandem

Parca necat, vitæ saturum, aut florente iuuentâ

Incolumentem stygias Erebi detrudit ad umbras.

Cuncta vorant anni volucres, domat omnia tempus

Indomitum, pereuntque suis nascentia fati:

Quosque sua Deus in mundo statione locauit

Temporis imparitas discriminat, exitus æquat.

O sapiens! qui fluxa perosus gaudia vitæ

Instabileque vices rerum, breuis incola mundi

Cælestes meditatur opes, mortemque minantem

Speçtat ouans; morbosque inter, casusque, supremum

Præsentem ratus esse diem, submittere vota

Numinis obsequio didicit. Quid viuere longum

Fert homini? vixisse diu non iudicat ætas,

Non spacium, non longa dies, sed candida morum

Can-

Canities, annisque ipsis prudentia maior.
 Frustra per obscuri sinuosa volumina FATI
 Excuties, dubiosque aui scrutaberis annos.
 Ante diem nemo moritur. Sic viue, futuri
 Inscius, vt moriens, animam compage solutam
 Corporis, excelsa cælorum in sede reponas,
 Æternum victure DEO, qui Terminus olim
 Vnus erit nobis, pretiumque & meta laborum.

*Remedia
 consolatio.
 via contra
 fortune
 iacturam.*

Si ob fortunæ iacturam ac detrimentum, aut
 si ob alicuius rei potiundæ frustratam spem ac
 desiderium, contracta fuerit tristitia aut melan-
 cholia hypochondriaca, remedia quibus ratio
 vti debet, hæc sunt. Vt scilicet doceatur, ob rem
 nihili & nullius momenti, dolorem concipi:
 siquidem & bona hæc externa, & mundana
 gloria, si in sese attentè spectentur, tiuillitio sunt
 viliora: etsi ab hominibus, iniquis æstimatori-
 bus, magni fiant, qui in hac sententia plurimùm
 hallucinantur: præsertim cum satis notum sit,
 naturam paucis esse contentam. Ditior quoque
 est, qui diuitias spernit, quàm qui possidet; &
 verè ille magnus, quem nulla res minorem fa-
 cit. Plurimum quoque ille possidet, & habet,
 qui desiderat minimum: habet autem quan-
 tum

tum vult, qui vult minimum, imò supra, quàm vult, si etiam dum habet, non habetur. Intueamur ipsa hominis rudimenta: cùm is in lucem editur, solo lacte contentus, fouetur & recreatur, commodèque hoc vno vesci potest, etiam toto vitæ cursu cum pane & aqua: at inexplebili appetitui, & famelico abdomini, multa alia præter naturam desiderantur: cùm huiusmodi homines naturæ legem violantes, caninam famem sibi ipsi vltro contrahant, quæ nunquam expleri possit: at quò magis vorat, eò minus exsaturetur. Sic qui bonis & fortunis inhiant, nunquam tot opes sibi accumulare possunt, quibus acquiescant, sed aceruos aceruis, nullâ nec corporis intermissione & quiete adhibitâ, cumulant & superimponunt. Gurgites maris citius expleueris, & dolia Danaidum, quàm illos bonorum helluones: cani similes, qui quicquid excipit, protinùs integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat: aut renibus, qui adipe circumuoluti, sicci semper sunt, & aridi. Sic isti, dum stipantur vndique diuitijs, & opibus eorum scrinia restagnant, nunquam tamen, ac ne minimo rationis dictamine, honestique sensu, ad fugiendam auaritiam, sordidòsque quæstus,

V u u muniun-

muniuntur. Atq; id genus homines, cum nunquam sibi satisfaciant; in paupertate, quam fugere cupiunt, perpetuam versantur: nec felicem unquam vitam degunt, etsi totum etiam mundum possederint: siquidem in eo posita est bonorum felicitas, ut quisque sua sorte sit contentus. Vices has habet conditio mortalium, ut aduersa ex secundis nascantur; & ista, quibus ueheris in summum, nescis ubi te relictura sint; habebunt suum, non tuum finem. Si quis lætioris fortunæ radius affulget, ecce minantis, & nouercantis simul umbra adest, & vestigia premit, aut excipit. Vana, vana sunt, quæ miramur, in hoc fluxu, ac refluxu rerum humanarum, & alimenta vitiorum, non remedia, nisi cæcum illum Plutum sapientia regat, & moderetur. Caue tibi, in hoc sereno indulgentis fortunæ, plus nimis placeas: nam vitrea est, & quod magis splendet, eò citius frangitur. Hanc qui nimis auidè concupiscit, necesse est, male concoquat. Illæ nobis opes parandæ, quæ supra omnem inconstantiam, & mutationis aleam positæ: quæ etiam nudos, naufragos, exules, ubique terrarum comitantur, vel ad extremos Garamantas, in quas cuneus,

æ cumulus nihil potest ingruentium malorū:
 quæ nec eripi, nec surripi possunt vnquam; ne-
 que naufragio, neque incendio amitti, nec tem-
 porum iniuriâ mutari. Quid opes, quid hono-
 res? spoliū temporis, & fortunæ ludibrium,
 stant, cadunt, veniunt, abeunt, crescunt, decre-
 scunt, & cum affluxisse tibi credis æternū
 mansura, refluunt. Festinant plerique (etiam
 literati hoc tempore) calidis votis, ad lucrum
 illum Deum: & vt tela in scopum directā, & e-
 missa detorquere solet ventus: sic meliores cu-
 ras & literarum studia, turbare, auri sacra famēs;
 nec quidquam illis sapit, quod lucrum non sa-
 pit. Scilicet in hanc felicitatis opinionem im-
 pelluntur, qui ex nullo alio liberali studio volu-
 ptatem capiunt, & quorum mens iuxta ac cor-
 pus humi repit: quasi nihil in vita humana me-
 lius, quàm ditescere, & aureo illo Iouis imbre
 rigari. Sed quàm in lubrico, totum hoc blan-
 dientis fortunæ opus! quàm fallax, & anceps a-
 lea splendentis luti! Et quid hæc omnia quæ ad-
 miramur stulti, & suspicimus? quæ repentina
 sæpè calamitas, & miseranda vicissitudo conse-
 quitur? opes etiam suprâ omnium Crassorum,
 nisi virtute partæ, & huic innixæ, leui momen-

to dissipantur, ac pereunt similes pomis Tantalii, quæ placent vt fructus, fugiunt vt vmbra. Fulciri debent, ornari debent, & quo alio fulcro, quo ornamento, quàm sapientiâ? quæ non in auro, & argento, vanitatis & auaritiæ elementis: sed in animo consistit. Sine quâ, opes qui habent, non tam eas possident, quàm ab ijs possidentur. Alij itaque mentem, manumque mancipent auaritiæ, auro, & pecunijs inhient, vt Midæ & Crassi: alij honores ambient, vt Marij & Syllæ. Tu verò sorte tua contentus sis, & nunquam mœrore aut tristitiâ, & inde consequentibus morbis melancholicis turbaberis. Et hæc sunt vtique remedia, quæ animi Medicus, ijs proponere debet, qui huiusmodi perturbacionibus, ex honorum & bonorum jactura, conflictari solent.

CAPVT

107

S U U V

CAPVT XXXV.

In quo Appendicis loco secundum Directorium Medico-Practicum Matthiae Moroni, Authores enarrantur, qui de hac Affectione Hypochondriaca, mira & varia scripserunt, publicoque juri fecerunt.

RLVRIMA, benignissime Lector, de hoc intricatissimo affectu, qui raro distinctè, sæpius imò communiter complicatè, Microcosmi occupat corpus, scripserunt grauissimi & expertissimi Viri, in Consultationibus, Epistolis, Responsorijs, Observationibus, Historijs, Controuersijs & Practicis doctrinis: quorum copiam, si fortè hoc meo tractatulo non sufficienter edoctus aut informatus, desideraueris: ex sequentibus intelligere, & comparatis eorum scriptis editis, ipsemet legere & colligere poteris.

Scripserunt itaque de Melancholia Hypochondriaca. Authorũ nomina & scripta qui de Melancholia Hypochondriaca alii quid ediderunt.

Ballon, tom. 1. cons. 9. fol. 15. & cons. 38. fol. 141. & tom. 2. cons. 5. fol. 101. Bruner, consil. 6. fol. 19. & sequentib. cons. 131. fol. 193. & cons. 234. fol. 264. & consil. 510. fol. 587. Chifflet. obseru. 37. fol. 28. Claudin, cons. 81. fol. 191. & cons. 98. fol. 232. Epiphan, Hist. 29. fol. 88. & Hist. 36. fol. 211. &

V u u 3

211. &

221. & *Hist.* 55. fol. 163. Eraſt. *conf.* 19. fol. 228. Fernel.
conf. 43. fol. 83. & *ſeqq.* Fonſec. *tom.* 1. *conf.* 23. fol. 83.
 & *tom.* 2. *conf.* 82. fol. 243. Fontan. *conf.* 13. fol. 162.
 Frambeſ. *conf.* 3. fol. 68. Guargant. *tract.* 4. fol. 104.
 Horſt. *obſ.* fol. 108. & *lib.* 3. *epiſt.* fol. 247. & *lib.* 4. *obſ.*
 25. fol. 246. & *epiſt.* *ſect.* 13. fol. 463. & *lib.* 4. *obſ.* 26. fol.
 249. Læl. à Fonte. *conf.* 23. fol. 77. *conf.* 77. fol. 222. &
conſil. 87. fol. 244. & *conf.* 125. fol. 233. & *conſil.* 141. fol. 375.
 Manard. *epiſt.* 4. fol. 238. & *lib.* 9. *epiſt.* 2. fol. 214. Mer-
 cur. *tom.* 1. *conf.* 39. fol. 87. & *conf.* 88. fol. 203. *idem tom.*
 2. *conf.* 2. fol. 6. & *conſil.* 9. fol. 26. & *conſil.* 11. fol. 31. &
conſil. 20. fol. 52. & *conſil.* 103. fol. 254. & *conſil.* 106. fol.
 261. *Idem tom.* 3. fol. 58. & 108. *Idem tom.* 4. *conf.* 53. fol. 115.
 Montagn. *conf.* 4. fol. 71. Montan. *conf.* 24. fol. 59. &
conf. 229. fol. 550. & *ſequentib.* Plater. *l.* 1. fol. 57. Scholtz.
conſil. 180. fol. 535. & *ſeqq.* & *conſil.* 185. & 190. fol. 562. So-
 lenand. *conf.* 9. fol. 36. & *conf.* 7. fol. 121. Tinell. *part.* 1.
conſil. fol. 328. Trinc. *lib.* 1. *conſil.* 13. fol. 19. & *conf.* 15. fol.
 21. & *conſil.* 35. fol. 192. & *conf.* 37. fol. 196. & *ſeq.* & *conf.*
 42. fol. 202. & *conf.* 44. fol. 206. & *conf.* 46. fol. 210. Ve-
 nuſt. *part.* 1. *conf.* 91. fol. 247. & *ſeqq.* Vitich. *conf.*
 38. fol. 298. Wolfg. *cent.* 1. fol. 113. 145. 195. *Idem cent.*
 2. fol. 36. 103. *Idem cent.* 4. fol. 104. Zecch. *conf.* 84.
 fol. 368.

Tractarunt quoque de Melancholia Hypochondriaca, cum Vigilia Pertinaci. Claudin. consil. 92. fol. 218.

De eadem, cum Vigilijs, & dolore Capitis, Zecch. consil. 81. fol. 359.

De eadem, cum Insaniam principio, Guarin. consil. 41. fol. 59.

De eadem, cum Vertigine, Cephalalgia, Tinnitu Aurium, Catarrho, Palpitatione cordis, syncope, Dyspnœa, Cachexia, & alijs morbis, Fontan. consil. 4. fol. 437.

De eadem, cum Vertigine & Macie, Manard, lib. 17. epist. 1. fol. 370.

De eadem, cum Vertigine, obtuso Dolore Capitis, Brachydypsia, Hepatis & Lienis obstructione, egestione biliosa, liquida, chylosa. Merc. tom. 1. consil. 66. fol. 149.

De eadem, & convulsionibus epilepticis in Gravida. Horst. lib. 2. obs. 8. fol. 95.

De eadem, cum Convulsione & lachrymis. Trine. consil. 40. folio. 200.

De eadem, cum Spasmo Cervicis. Lotich. obs. lib. 4. fol. 241.

De eadem, cum Capitis, & Ventriculi debilitate, Lotich. lib. 4. fol. 336.

De eadem, cum Dolore Capitis. Mercur. tom. 1. consil. 110. fol. 254.

De eadem cum varijs Capitis Affectibus, & Podagra. Plater. obs. lib. 1. fol. 65.

Eorum Authorum nomina qui specialius aliquid scripserunt.

De

516 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

De eadem cum distillatione salsa, & Capitis gravitate, Trincauell. conf. 48. fol. 213.

De eadem, cum Catarrho, & Podagra Idem. conf. 49. fol. 214.

De eadem, cum difficultate motus. Mercur. tom. 4. conf. 55. fol. 121.

De eadem cum Cerebri humiditate, suffusione, & Podagra. Scholtz. conf. 184. fol. 540.

De eadem, cum Raucedine intermittente sub Vesperas, intemperie calida lecoris, Ventriculi imbecillitate, & obstructionibus multis. Font. conf. 9. fol. 151.

De eadem, cum Raucedine, Tussi, & mala coctione. Trincauel. lib. 1. conf. 43. folio 57.

De eadem, cum Orthopnea, & Macie. Claudin. conf. 120. folio, 284.

De eadem, cum difficultate spirandi, loquendi, & deglutiendi Solenand. lib. 3. conf. 19. fol. 270.

De eadem cum Anhelitus difficultate, & Urina sabulosa. Scholtz. conf. 189. f. 557. Venust. conf. 97. f. 265.

De eadem, cum Asthmate. Roderic à Fonsec. tom. 2. conf. 22. fol. 62.

De eadem, cū Asthmate, Hemoptosi, & Macie. Claud. conf. 106. fol. 249.

De eadem, cum dolore ad scapulas, tumore scirrhuso ad os Humeri dextri, & macie totius. Claud. conf. 94. f. 222.

De

De eadem, cum Macie totius, Tenesmo, Pfora, ac Ventriftripticitate. Claud. conf. 69. fol. 152.

De eadem, cum Macie. & Priapismo. Mercur. tom. I. conf. 6. f. 16.

De eadem, cum Macie, & Vomitu acidorum. Font. conf. 19. fol. 179.

De eadem, cum Tabes. Fontan. conf. 14. fol. 166. Guarin. conf. 17. fol. 194. Læla Fonte. conf. 69. fol. 202. Manard. lib. 17. epist. 1. fol. 370. Mercur. tom. 2. conf. 87. fol. 213.

De eadem, cum Macie, Atrophia, Capitis grauitate, totius corporis lassitudine, & segnitie ad motum, inappetentia, coloris deturbatione, visus Hebetudine, & Ptyalismis. Mercur. tom. 2. conf. 86. fol. 210.

De eadem, cum Obesitate, Virium imbecillitate, Pruritu, Vlceribus, Serpigne, Labij superioris stupore, Manus sinistra tremore. Idem. tom. I. conf. 11. fol. 30.

De eadem, cum Febre, Verminatione, ac Tumore duplici in Abdomine, & Inguine. Claud. conf. 4. fol. 12.

De eadem, cum Febre catarrhali, atque Hæctica, Tussi, Vomitu &c. Claudin. conf. 61. fol. 140. Venust. 1. part. conf. 60. fol. 162.

De eadem, cum Catarrho dorsali, & alijs affectibus. Ballon. lib. 2. conf. 33. fol. 264.

X x x

De

*De eadem, cum sudore copioso, Febricula, & Lienis
tensione. Claud. conf. 74. fol. 175.*

De eadem, cum Ptyalismo. Idem. conf. 35. fol. 85.

*De eadem, cum Tumore Abdominis, Idem. conf. 46.
fol. 106.*

*De eadem, cum obstructione primorum Viscerum, Ca-
tarrho, & Ventriculi Imbecillitate, Solenand. conf. 10.
folio. 39.*

*De eadem, cum Ventriculi frigiditate, ac Hepatis, &
Renum calore. Idem. conf. 11. fol. 44.*

*De eadem, cum Febre lenta, distillatione, & Cachexia,
Moccha. conf. 25. fol. 40 Zecch. conf. 21 fol. 105.*

*De eadem, cum dolore Abdominis, Tumore Hypochon-
driorum, Febre, & Melancholia. Venust. part. 1. conf.
90. fol. 244.*

*De eadem, cum Tympanitite, & Catarrho. Io. Colle.
fol. 181.*

*De eadem, cum Abdominis Dolore, tarda coctione,
& Icteronigro. Claudin. conf. 136. fol. 335.*

*De eadem, cum Doloribus Ventriculi, Montan. conf.
232. fol. 557.*

*De eadem, cum Doloribus Ventriculi, & Lypothimia.
Idem. conf. 234. fol. 570.*

*De eadem, cum Anxietate Ventriculi, respirationem
ledente, Dolore mordicativo circa Cor, & inappetentia,
Claudin. conf. 110. fol. 261.*

De

De eadem, cum Ventriculi imbecillitate. Bruner. conf. 45. fol. 267. Solenand. conf. 31. fol. 217.

De eadem, cum Appetitu canino. Montan. consil. 26. fol. 62.

De eadem, cum dolore inter Ventriculum, & Lienem, post cibum. Fontan. conf. 3. fol. 135.

De eadem, cum Tumore praeduro Lienis & Iecoris, Obstructione partium Imi Ventris, Cordis Palpo, defluxione magna in Ventriculum, & Respirationis difficultate per interualla. Idem, conf. 10. fol. 153.

De eadem, à Liene. Bruner. conf. 59. fol. 313. Epiphany. Hist. 68. fol. 204. Moccha. conf. 125. fol. 170.

De eadem, cum Tumore splenis. Bruner. conf. 11. f. 75.

De eadem, cum cordis tremore, Guarin, conf. 592. fol. 631.

De eadem, cum Palpitatione Cordis. Plater. lib. 2. fol. 61. Trincauell. lib. 3. conf. 39. fol. 197.

De eadem, cum rudimento Nephritidis. Claudin. conf. 116. fol. 272.

De eadem, cum Mictu Sanguinis. Læla Fonte conf. 106. fol. 286.

De eadem, cum Ignauia Partium Genitalium Claud. conf. 103. fol. 243.

De eadem, ab Utero. Claud. conf. 128. fol. 308. Moccha, consil. 134. fol. 183. Zecch. conf. 80. fol. 354.

De eadem, cum affectionibus Vteri, inappetentia.
Zecch: *ibidem.*

De eadem, cum Vteri Hydrope. Idem consil. 39. f. 201.

De eadem, cum profluvio Vteri. Bruner. conf. 66. fol. 350. Læl: à Fonte. conf. 64. fol. 187.

De eadem, cum Dolore Vago, & menstruis albis. Mercur. tom. 3. fol. 109.

De eadem, cum Tumore scirrroso Vteri. Trincauel. conf. 41. fol. 201.

De eadem, cum Vteri suffocationibus, Cordis palpitatione, epilepsia. Mercur. tom. 2. conf. 101. fol. 247.

De eadem, cum falsa Grauidatione. Fontan. conf. 1. fol. 131.

De eadem, cum Hemorrhoidum fluxu & procidentia, Alui stipticitate, Gonagra, atque Podagra. Claud. conf. 89. fol. 211.

De eadem, cum Morbo Gallico, Tumore circa Dextrum Umbilici latus. Trincauel. lib. 3. conf. 43. fol. 203.

De eadem, cum Morbo Gallico, Tumore Ventriculi, & distillatione falsa. Idem conf. 45. fol. 108.

De eadem, cum scabie & Pruritu. Mercur. tom. 2. conf. 14. fol. 39.

De eadem, cum Arthritide, Calculo, & Obstructionibus splenis. Bruner. conf. 71. fol. 363.

De eadem, cum Ischiade. Venust. part. 1. conf. 95. fol. 260.

De

De eadem, cum Fistula spontè sanata, & suspitione aliorum malorum. Claud. conf. 62. fol. 143.

De eadem, cum Diarrhœa, Viscerum obstructione, Vertigine, suffusione, & Dolore capitis, Merc. tom. 1. conf. 66. fol. 149.

De eadem, cum stupore. Montan. conf. 23. fol. 56.

De eadem, cum Febre lenta. Moccha. conf. 25. fol. 40.

De eadem, ex Terrore. Plater. obs. fol. 68. & seqq.

De eadem, cum lesione Visus. Læ. à Fonte. conf. 80. folio. 235.

De eadem, cum imaginibus, ac tenebris oculis obuersantibus. Mercur. tom. 2. conf. 74. fol. 180.

De eadem, cum Rubedine faciei. Scholtz. conf. 187. folio. 554.

De eadem, per consensum, quam Veteres ignorarunt. Auger. tom. 2. lib. 11. fol. 150.

De eadem, cum Vertigine, distillatione, & alijs symptomatibus. Vittich. conf. 7. fol. 48. & seqq.

De eadem, cum nocturnis pollutionibus, & Vertigine. Mercur. tom. 3. fol. 13.

De Melancholia Hypochondriacæ Dilucidatione. Marcell. Donat. Hist. lib. 4. fol. 205.

Optimè de Melancholia, & Affectione Hypochondriacæ scripsit Daniel Sennertus in 1. lib. Practicæ. part. 2. cap. xij. fol. 380. & lib. 3. part. v. sect. 1. cap. 1. fol. 503.

Non minus doctè quàm argutè descripsit hanc affectionem. Bartholomæus Perdulcis in lib. de morbis animi. cap. IX. fol. 39.

Nec malè delineavit Melancholiam hanc Hypochondriacam. Andreas Laurentius quem ex gallico in latinum vertit idioma Theodorus Schönlinus. lib. de melancholia cap. xij. fol. 134.

Typum Hypochondriaci affectus, ingeniosissimè quoque denotavit. Philipp. Hœchstetterus, in part: 2. rarar. obseruat. in. 5. decad. cas. 1. fol. 251.

Peculiarem etiam Tractatulum scripsit de hac re. Honorius Heringius. fol. 89.

Non paucas etiam doctissimas Consultationes proponit de hac materia. Julius Cæsar Benedictus Aguefalion. recentè editus. fol. 78. à consult. 18. usque ad 28.

Denique, doctissima nuperrimè in lucem dedit Consulta, de Melancholicis similibus affectibus. Bernardus Schultetus. Quorum omnium laudes & industriam, qui predicare tentauerit, certè citius deficiet, quàm sufficiet.

CON.

CONCLUSIO.

Hæc igitur sunt, benignissime Lector, quæ tibi & omnibus de me benè sentientibus, de hoc intricatissimo & pertinacissimo morbo hypochondriaco, maiorem mortalium partem hoc seculo infestante, communicare volui: non dubitans, illis, quibus mens & ratio, ex atris & nubilosus euaporationibus melancholicis, nondū turbata aut abolita fuerit, laborem hunc meum acceptum & lectioni dignum futurum. Illos verò quos liuoris venenum in corde, & atrabilis in cerebro occupat, (inuidos puto & maledicos) quorum etiam iudicium sinistrum & peruersum est, phantasia & imaginatio diminuta; tanquam sinistrè & malè ratiocinantes, iudicantes, & loquentes, ad Elleborum mitto; silentium illis iniungens, ne in furorem aut maniam incidant, liuorisque spicula in semetipsum retorqueant: nam notum est, maledicos & maleuolos illos, verborum lenocinijs & venenis prægnantes, &

————— *qui fronte politi*
Asutam rapido gestant in pectore vulpem
 quique aliud verbis ostentant, aliud corde meditan-

ditantur, amicitiamque in ore & vultu, sed non in animo habent, plerumque proprijs suis machinis aliorum ruinæ destinatis, cadere. Quibus, si hæc cruda sunt, doctiores concocta & matura dent; adscribant me huic morbo, qui cruditates alit, & phantasmam sæpè corrumpit.

Interim Deo ter optimo, ter maximo, & Beatissimæ Matri ipsius Admirabili, tanquam Medicinæ Præceptoribus, Armamentarijs Medicamentorum, omnium dolorum Refugijs, ægrotantium & languentium Consolationibus & Exultationibus, gratias immortales ago, pro cõcessa mihi in hisce enucleandis constantia, simulque votis ac precibus ardentè exposco, vt omnis Salutis Fons Deus, & Archiatrer, intercedente Beatissima Patrona mea, Beata Maria Virgine, mihi quoque medicinam facienti, bonum nomen & famam, intentis curationibus, ad eius gloriam, & proximi beneficium, conseruare & augere dignetur.

Soli Supremo Saluatori

Gloria.

INDEX

INDEX RERVM.

E Tymologia nominis Hypochondriaci. Fol. 1	Qualisnam sit humor ille acidus chylificationis artifex. 30
Definitio Affectus Hypochondriaci. 2	Humor acidus chylificationis minister est. 31
Subiectum eiusdem. 3	Saluationes frequentes in hypochondriacis vnde. 31
Differentie Melancholie hypoc. 7	Rondelerij opinio de Causis melancholice hypochondriacae, & Hoehstetteri. 32
Proxima causa huius, humores adusti. 9	Dioclis opinio. 33
Flatus. 9	Pauli Aeginetae. 33
Epatis calor. 10	Auicennae opinio. 34
Quomodo vapores melancholici ad caput ferantur. 11	Danielis Sennerti opinio. 34
Chymicorum causa proxima. 11	Viduarum, Virginum, Sterilium, & Puerperarum melancholice hypochondriacae. 35
Antecedens causa. 12	Natura muliebris prima causa ad melancholiam. 37
Ventriculus subiectum causae antecedentis huius morbi. 13	Secunda causa, Sanguinis menstrui retentio & seminis cohibitio. 39
Retentio & Distributio vitiosa in vasis concoctionis prima. 15	Semen cohibitum qualem noxam inuehat. 39
Cruditus Chyli vnde fiat. 16	Tertia causa melancholice in foeminis, cacoehymia corporis. 40
Cocctio effectus caloris non frigoris est. 16	Causae externae, ex illis quae assumuntur. 41
Quidam frigidam intemperiem adfingunt huic malo. 16	Causae externae, ex illis quae geruntur. 44
Calor causa flatuum. 17	Viri Religiosi. 45
Authores variant in assignatione loci affecti & cura. 19	Sensuum concursus in externa causa. 48
Appetitus frigidorum, ventriculi caliditatem & siccitatem indicat. 21	Pij non curant, etiam si insaniam insimulentur. 49
Malum hypochondriacum à ventriculo calido & sicco primordia sumit. 23	Externae causae melancholice hypochondriacae, ex ijs quae geruntur, continuatio. 51
Argumenta quorundam qui negant à calore fieri chylificationem. 25	Y y y Ira
Soluuntur argumenta. 26	

INDEX RERVM.

Ira & mœror, quid non in hypochondriacis causare possint.	54	Cordis palpitatio vnde fiat.	80
Bellum quam sit res immanis.	55	Siccitas palatus, linguæ, & oris.	80
Causæ externæ, ab excretis & retentis.	57	Sitis & respiratio difficilis.	80
Causæ externæ, ab illis quæ forinsecus accidunt.	58	Dolor capitis, Oculorum caligo, aurium tinnitus.	81
Astrologorum causæ melancholiz hypochondriacæ.	59	Vertigo, tristitia, metus, deliria.	81
Quales ætates corripiantur melancholiâ hypochondriacâ.	61	Paralysis quasi & conuulsio.	81
De Annis Climactericis, Scalaribus. Criticis.	62	Lassitudo in brachijs & cruribus, stupor quoque, & motus formicans.	82
Qualis Sexus habilior sit ad affectum hypochondriacum.	63	Metus ne concidant ægri.	82
Causa externa, à varijs mortalium tumultuosis moribus.	64	Vigiliæ ac insomnia.	82
Signa melâcholię hypochondriacę diagnostica seu comunia.	67	Partium affectarum præcipuarum, signa.	83
Signa pathognomonica siue propria affectionis hypochondriacæ.	69	Signa melancholiz hypochondriacæ in fæminis.	93
Symptomatum causæ.	70	Prognostica signa.	95
Sanguinis reiectio per vomitû.	71	Periculosa huius morbi signa.	99
Flatus vbi contineantur.	72	Hypochondriacotum duæ historia ex Andrea Laurentio.	101
Ventriculi dolor ad dorsum & scapulas vsque.	72	Morbus melancholicus ex hypochondriaco speciem scorbuti referens, in Hungaria comunis, Domini Doctoris Danielis Geigeri.	104
Alui adstrictioris causa.	72	Quomodo Dæmon se huic morbo immiscere possit.	106
Æstus in hypochondrijs quomodo excitetur.	73	Bifariam hominem Dæmon oppugnat.	108
Satyriasis vnde excitetur.	73	Quidam supernaturalium operationum causam ad naturam reducunt.	111
Observatio hystorica mirabilis & rara de Satyriasi.	74	Confirmatur hæc opinio exemplis.	111
Vrinarum color qualis in affectu hypochondriaco.	78	Solutio siue responsio ad argumenta	
Anxietas vnde.	79		
Interceptio vocis vnde.	79		

INDEX RERVM.

menta & exempla.	113	Nocent edulia ex pasta farina-	
Morbus dæmoniacus duobus re-		cea confecta.	136
mediorum generibus expu-		Horrei fructus admittendi.	137
gnandus.	114	Non admittendi.	137
Deus primarius autor medicinæ		Quomodo in cibatione consue-	
& sanitatis.	115	tudini indulgendum.	138
Calumnia mortalium de Medi-		Quid hypochondriacis in assu-	
cis.	116	ptione ciborum obseruandum.	
Circumforaneorum orationes ad			140
populum circumstantem.	119	Iuscula gallorum & gallinarum.	
Paracelsitarum & Empiricorum			141
Vniuersale siue Lapis philoso-		Pisana præstantissimum edulo-	
phicus.	121	rum.	141
Hippocratis cura huius affectus		Oua gallinarum recentia & tre-	
ex triplici fonte desumitur.		mula.	142
	125	Lac & Lacticinia.	143
Diæta fundamentum curationis		Aromatum vsus.	143
morborum.	125	Panis qualis conueniat hypochō-	
Diæta consistit in sex rebus non-		driacis.	143
naturalibus.	127	Regulæ duodecim cibationis re-	
Qualis Aër obseruandus in affe-		ctæ administrandæ.	143
ctu hypochondriaco.	127	Potus qualis esse debeat hypo-	
Quinque regulæ ad acris artifi-		chondriacis.	146
cialem vsurpationem obser-		Vini potus.	147
uandæ.	129	Triplex potus.	147
De Cibo & cibatione in melan-		Cereuisiæ potus.	149
cholia hypochondriaca.	132	Notæ bonæ cereuisiæ.	150
Victus ratio moderatè refrigeret		Quam nocius sit vini potentis	
& humectet.	133	potus.	151
Pisces nō conueniunt hypochon-		Similia similibus conseruari à qui-	
driacis.	134	busdam negator.	154
Pisces summè nocini.	134	Quomodo simile possit conserua-	
Sal.	135	re simile.	156
Pisces minùs nociui.	135	Domini Antonij Comitris Casana	
Quales carnes admittendæ.	135	& Colle supra hanc opinionem	
Nociuæ carnes.	136	rationes.	158
Acetum.	136	Thomæ Mermanni defensio.	165
		Y y y 2.	Vinum.

INDEX RERVM.

Vinum potens nocituros continet spiritus,	170	Tristitia carnificina corporis & animi,	203
Vinum potum coctionem non expectat,	173	Confidentia ægri in Medicum, quantum possit,	204
Vinum potens nõ semper pro potu ordinario conuenit,	174	Ira moderanda,	205
Laus Reuerendi Patris Drexelij,	180	Auaritia,	205
Qualis Motus & Quies conueniat in affectu hypochondriaco,	181	Inuidia,	207
Tres species Exercitiorum,	182	Venus,	208
Lusus parua Pilæ commendatur,	182	Quales venæ secundæ sint in hoc affectu,	214
Deambulatio,	183	Medicorum opinio de apertione Saluatellæ,	215
Venationis exercitium,	184	Quæ sint obseruanda in venæ sectione,	216
Exercitium jaculatorium,	185	An in venæ sectione, ex calendarijs, cursus siderum & eorum influxus, cû signis Zodiaci, sint obseruandi,	219
Historia generosi facinoris Isabellæ Claræ Eugeniæ,	186	Opinio nostra,	221
Musica,	190	In præseruatiua cura, possunt obseruari signa astorum, siue mutationes illorum,	222
Conuersatio cum viris eruditiss.	190	Ludouici Septalij admonitio in venæ sectione,	223
Morionum vsus in exhilarando animo,	191	Vicaria Phlebotomiæ remedia,	224
Quam perniciofa sit perpetua inquietudo,	192	Applicatio cucurbitularum sine scarificatione, cõtra flatu,	225
Otium perpetuum nociuum,	193	Hirudinum applicatio, & selectio illarum,	226
Somnus in hypochondriacis,	194	Medicorum dissensio de hæmorrhoidalibus venis,	229
Excreta & Retenta,	197	Hæmorrhoides nunquam scalpello, sed hirudinibus solùm aperiendæ,	232
Ex alui constipatione qualia proueniant mala,	198	Observationes ex hirudinum sinistra applicatione,	233
Clysteriorum vtilitas & beneficium in soluenda aluo,	199		
Tria generalia animi vitia,	200		
Quid sit perturbatio animi,	202		
Varia species perturbationum,	202		

Fonti-

INDEX RERVM.

Fonticulorum inustio.	235	Destillatum.	289
Locus aptus pro fonticulis.	238	Leges in exhibitione medicamentorum purgantium obseruanda.	270
Quomodo fiant fonticuli per cauterium potentiale.	238	Vomitorium vsuale.	276
Per cauterium actuale.	239	Diureticorum utilitas.	277
Pharmaciaz necessitas in curatione melancholiz hypochondriaca.	249	Diaphoretica & Physagoga caute exhibenda.	278
Philosophatio contemptorum mortis.	250	Chalybs, Acidulæ, & Thermæ extrrema remedia.	278
Pharmaceutica cura, consistit in Galenicis & Chymicis medicamentis.	254	Medicamenta purgantia mitiora simplicia.	280
Chymica medicamenta constant ex tribus principijs.	256	Composita mitiora Galenica.	280
Indicationes curatiuæ affectus hypochondriaci.	258	Chymica.	281
Medicamenta lenientia.	260	Fortiora simplicia.	281
Vomitus.	260	Composita Galenica.	281
Clyster leniens.	261	Composita Chymica.	282
Vomitorium.	261	Historia de exhibitione Hellebori nigri.	282
Prædicatur Aloë insuccata pro laxatiuo.	261	Enemata.	286
Obiectio. Solutio.	262	Potiones purgantes.	287
Aloës vsus.	262	Syrupus purgans.	288
Formula Aloës nutritæ.	263	Decoctum Galli veteris.	291
Non omnibus conuenit Aloë.	264	Vsus iusculi gallinæ inter assumptionem medicamentorum purgantium.	292
Electuarium lenitivum.	264	Vina purgantia.	293
Aperientia, incidentia, & alterantia medicamenta.	264	Experientia in vino medicato chalybeato.	294
Simplicia.	265	Pulueres purgantes.	294
Composita.	265	Pillulæ purgantes.	298
Chymica.	266	Aloës succotrina præparatio.	298
De medicamentis ex Tartaro, an illa semper profint.	266	Gummorum & scammonæ præparationem respicientia.	302
Apozema.	267	Pillulæ Domini D: Philippi Muleri.	305
Claretum.	268	Acetum Bezoarticum.	306

YYY 3

Electua-

INDEX RERVM.

Electuaria purgantia.	309	fin.	332
Vfus, præparatio, & electio feri lactis.	310	Quales acidulæ commendentur.	335
Electio.	313	Chymici falino quodam puluere	
Præparatio.	314	in pauca quantitate exhibito	
Quantitas.	316	idem præstare promittunt.	333
Vfus Chalybis.	317	Modus vtendi Acidulas.	334
Quomodo & quibus viribus profit chalybs.	319	Quantitas potus acidularû continua.	335
Chalybs varijs modis exhibetur.	321	Quantitas potus acidularum difcreta.	337
Experientia fingularis de minera ferri.	321	Qualitas vtendi & bibendi acidulas.	337
Quomodo exhibeatur chalybs.	323	Lotiones in affectu hypochondriaco.	342
Formulæ diuerfæ præparationum chalybis.	325	Lotio dulci aqua.	342
Chalybis præparatio ex Aceto.	325	Therma.	342
Chalybis præparatio cum sulphure.	325	Obferuanda in quantitate lotionis.	344
Crocus Martis aperitiuus.	326	Qualitas & modus lauandi.	349
Effentia Martis.	326	Quid post vsum acidularum & thermarum faciendum.	353
Tinctura Martis.	327	Ventriculi roboratio.	354
Vinum chalybeatum.	327	Vapores eleuati ad superiores & principales partes auertendi, diflipandi.	355
Syrupus chalybeatus.	327	Epas obferuandum.	355
Electuarium chalybeatum.	328	Lieni profpiciendum.	356
Electuarium chalybeatum Zacuti Lufitani.	328	Interna medicamenta roborantia & refrigerantia.	357
Oxymel chalybeatum.	329	Medicamentis roborantibus etiã medicamenta præparantia & purgantia subiungenda.	358
Acidularum vfus in affectu hypochondriaco.	331	Topica feu externa medicamenta.	358
Qua ratione acidulæ mineralibus imprægnentur.	331	Composita intrinfeca confortantia.	359
Vires acidularum.	332		
Quo anni tempore fint vfurpanda, & quot annis repeti poffunt.			359
			Morfu-

INDEX RERVM.

Morsuli.	359	Calcinatio per Humidum.	375
Electuarium.	359	Aurum fulminans	376
Liquor potabilis,	359	Quomodo vis fulminans auri	
Mixtura.	359	corrigenda.	376
Rotula.	359	Calcinatio auri per siccum.	376
Destillatum.	360	Calcinatio auri per Mercurium	
Puluis.	360	Philosophicum.	378
Confectio cordialis Bezoartica.		Solutio auri quid? & modus so-	
	360	lutionis.	378
Electuarium liquidum.	361	Differentie Menstruorum pro au-	
Mixtura Antimelancholica.	361	ri solutione.	379
Mixtura alia hypochondriaca.		Coagulatio auri.	381
	361	Quid sit Mercurius Philosophi-	
Conserua magna.	363	cus.	381
Conditum ad formam opiata.		Mercurij Philosophici prepara-	
	363	tio.	383
Aqua corroborans cordialis.	363	Vires auri potabilis, & quomodo	
Aqua Carbunculi.	364	verum à sophistico interno-	
Experientia Zacuti Lusitanicum		scendum sit.	387
Ebore, Lapide Bezoartico, &		Magisterium, Tinctura, Oleum.	
Limaturâ Auri, & Auro pota-		sue Quinta Essentia Perlarum.	
bili.	364		388
Aurum duobus modis exhiberi		Tinctura Smaragdi.	389
potest.	367	Tinctura Rubini.	390
Solutio Auri siue Aurum potabile		Tinctura Corallorum.	390
Sennerti.	368	Croci & Citri Tinctura.	391
Nobilissimū confortans sequens.		Essentia Ambræ & Moschi.	391
	370	Extractum Ligni Aloës.	393
Verum Aurum Potabile Glauberi.		Homo ternis Vitæ generibus de-	
	370	stinatus.	394
Alius processus elaborandi Au-		Quis sapiens, & quid Sapietia.	395
rum potabile.	372	Homo tres habet partes.	396
Menstruum ex sale & spiritu Uri-		Superius est sicut Inferius.	396
næ pro solutione Auri.	373	Tres Orbes seu Mundi.	397
In quibus consistat preparatio		Archetypus.	397
auri potabilis.	374	Mundus Intellectualis, siue An-	
Calcinatio Auri.	375	gelorum.	399
		Mun-	

INDEX RERVM.

Mundus celestis & Elementaris.	Operationes chymicæ in solutio-
401	ne auri potabilis. 417
Quartus Mundus Microcosmus.	Solutio, Coagulatio, Sublima-
402	tio, Ascensio, Descensio, Distil-
Medico cognitio Luminis Natu-	latio, Calcinatio & Fixio. 417
ræ necessaria.	Coniunctio Solis & Lunæ quàm
404	fit necessaria. 417
Planetarum & metallorum nu-	Conceptio & Desponsatio Solis
404	& Lunæ fit in putredine. 418
Planetarum, Angelorum, & mem-	Nigredo signum solutionis. 418
brorum hominis principaliorû	Nigredinis fœtor unde prove-
conuenientia & analogia. 405	niat. 419
Humorum cum Elementis &	Leo viridis. 419
mensibus correspondentiâ,	Leo ruber. 420
quibus etiam mineræ attribu-	Conclusio Ænigmatica. 420
untur. 405	Quid Philosophis significet, Qua-
Ætatum cum Planetis compara-	drangulus, Triangulus, & Cir-
tio. 406	eulus. 420
Solis & Lunæ necessitas. 406	Expositio compendiosa Quinti
Solis & Lunæ vires. 407	Emblematis. 421
Solis cum Auro analogia. 408	Lapides preciosè collo penduli.
Solis character hyeroglyphicus.	423
410	Sacculi pro Corde & pulsibus. 423
Aurum Cordis corroborans. 410	Epithemata cordialia. 424
Genealogia Tincturæ Auri. 411	Linimentum cordiale. 424
Distinctio Mercurij, Sulphuris, &	Emplastrum pro scuto cordiali.
Salis. 412	424
Mercurij signa explicantur. 412	Nodulus odoriferus. 425
Ars Naturam imitatur. 413	Balsamum cordiale & capitale
Ignium quatuor genera. 413	425
Cur Ignis dicatur Draco. 414	Quot modis Medicina dicatur
Cur dicatur menstruum. 414	cardiaca. 425
Cur Aqua. 415	Vnguentum spleneticum. 427
Cur sulphur & Mercurius. 415	Emplastrum spleneticum. 428
Allegoria & Ænigmata Chymi-	Vtrum conducat Nicotiana siue
corum, solis Philosophis co-	Tabaci suffitus in melancholia
gnita. 415	hypochondriaca. 429
Ænigma Chymicum. 416	Tab-

INDEX R E R V M.

Tabaci fumus per se non est narcoticus, 430	Quercetani compositiones & confectiones ex viperis, 449
Huius vsus non est valdè nocivus si sit moderatus, 431	An in affectu hypochondriaco vsus viperarum, & quomodo admittendus, 449
Observanda in vsu suffitus Tabaci 432	Curatio primi gradus melancholiz hypochondriacæ hystericae, 451
Pulvis Bezoarticus animalis, in varijs morbis, & melancholia hypochondriaca celebratur, 434	Secundi gradus cura, 452
Ex quibus fiat Pulvis Bezoarticus animalis, 435	Apozema præparans & catharticum, 452
Vipera symbolum Æsculapij & Hippocratis, 435	Pulvis purgans, 453
Viperæ vnde capiant suas vires, 436	Potio menses mouens, 454
Viperarum vires, 438	Aqua vterina, 454
Solis Viperis facultas inest prolongandi vitam, 439	Tertij gradus cura, 454
Cur viperis per vegetabile balsamum non tollatur proprium venenum, 439	Melancholia hypochondriaca ex seminis retentione, 455
Venenum viperarum, illarum veneno pellitur, 440	Duplex cura huius affectus, 456
Qualitates viperarum, 440	Aqua Castitatis 459
Conradi Mutschleri opinio de qualitatibus viperarum, 441	Hypochondriacorum Ecstasis, 460
Opinio Raymundi Lullij de viperis, 442	Descriptio talium Ecstaticorum, 463
Viperæ occultis qualitatibus præditæ, 443	Causa huius stuporis Ecstatici, 465
Præparatio viperarum ad vsum medicinalem, 443	Cura huius melancholiz Ecstaticæ, 466
Solinandri præparatio, 444	Tres species Ecstasis siue animæ abstractionis, 466
Caroli Panicelli modus præparationis, 444	Ecstasis ex virtute diuina, 466
Salis viperini præparatio, 448	Ecstasis ex virtute dæmonis, 467
	Vtrum in Ecstasi corpus ab anima deferatur, 469
	Præsidia contra flatum, 470
	Si vires prosterantur, 471
	Æstus corporis 471
	Vigilia, 471
	Z z z
	Corpor

Corporis lassitudo, vibratio, pal- mus, punctio, pruritus, ephi- drosis, macies, 473	Curatio per salutare admonitio- nes & rationes plausibiles à Me- dico illatas, 480
Sonitus aurium, capitis grauitas & vertigo, euaporationes, ru- bor & calor vultus, metus & moestitia, 474	Historiæ quorundam deprauatâ imaginatione laborantium, & eorum curationes, 481
Ad æstum & calorẽ, alterandum, 475	Observationes propriæ, 493
Nausea, cardiognos, vomitus, dyspepsia, anorexia, bulimia, ructus, rugitus, tensio & gra- uitas abdominis, frequens sputatio, dyspnœa, ventriculi dolor & inflatio, 477	Persecutiones & inuidiæ, quan- tũm possibile est, patienter feren- dæ, 496
Vsus veratri nigri, 477	Consolationes super obitus cha- rorum pignorum, 500
Vomitus, 478	Remedia cõsolatoria contra for- tunæ iacturam, 508
Vsus Clysterum, 479	Authorum nomina & scripta, qui de Melancholia Hypochon- driaca aliquid ediderunt, 513
Roboratio ventriculi, 479	Eorum Authorum nomina, qui specialius aliquid scripserunt, 515
Cordis palpitatio & Lipothymia, 479	Conclusio, 523

F I N I S.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Benignissime Lector, cum in Tractatus huius editione, varij irrepserint typographici errores, quantumvis in reuisione & correctione eorum diligens fuerim, praesertim in accentibus, aut omissis, aut superfluis. Leuiores itaque errores, te non offendent, grauiores autem, sic corriges.

Fol. 28. l. 29. leg. cibum. l. 20. leg. immorigerum, l. 22. leg. modum. l. 23. leg. praeposterum, f. 54. l. 18. leg. hypochondriam, f. 61. l. 6. leg. figurá. f. 68. l. 14. leg. varios, f. 106. l. 10. leg. pro axungia, laridi. l. 18. pro iste, leg. hypochondriacus, f. 253. l. 1. leg. sibi, fol. 261. l. 22. leg. Aloë, f. 263. l. 18. leg. aloë, l. 19. leg. aloë. lin. 22. iterum lege Aloë, f. 287. l. 12. leg. pro Vac. Dr. f. 315. l. 16. leg. agaricus, f. 316. l. 23. leg. distensione, f. 341. l. 1. leg. suffocat, l. 2. leg. deijcit. decolorat. l. 3. leg. parit. f. 461. est in numero folij erratum, vbi pro 4. posuit. 1. f. 476. l. 21. leg. redundantem, f. 490. l. 26. leg. Hypochondriacus, fol. 513. in tit. Capit. lin. 5. lege publicique juris fecerunt,